

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси
А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институти
Ҳ. С. Сулаймонов номидаги Қўлғезмалар институти

АЛИШЕР НАВОИЙ

**МУКАММАЛ
АСАРЛАР ТЎПЛАМИ**

Йигирма томлик

Олтинчи том

**ХАЗОЙИН УЛ-МАОНИЙ
Фавойид ул-кибар**

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти
Тошкент — 1990

Тахрир ҳайъати:

*К. ЯШИН, Э. ЮСУПОВ, УЙҒУН, ИЗЗАТ СУЛТОН, А. ҚАЮМОВ, Б.
НАЗАРОВ, А. ҲАЙИТМЕТОВ, Ф. СУЛАЙМОНОВА, С. ҒАНИЕВА, М.
ҲАКИМОВ*

Илмий-танқидий текст асосида нашрга тайёрловчи:
ҲАМИД СУЛАЙМОН

Масъул муҳаррир:
СОЛИҲ МУТАЛЛИБОВ

Тақризчилар:
АЛИБЕК РУСТАМОВ, МАВЖУДА ҲАМИДОВА, В.РАҲМОНОВ

ФАВОЙИД УЛ-КИБАР

АЛИФ ҲАРФИНING ОФАТЛАРИНИНГ ИБТИДОСИ «ФАВОЙИД»ДИН

1

Эй, етти манзар тарҳиға меъмори сунъунгдин бино,
Маснуълар фоний, вале маслуби сониъдин фано.

Чекмай малак лутфунг куни жуз зикр ила тасбиҳ уни
Одам дебон қаҳринг туни ҳар дам «заламно раббано».

Ҳамднингға ҳар кўтаҳ назар ҳам гунгу лол ўлғай магар
Чунким демиш хайрул башар ул ерда лоуҳси сано.

Жинси башар йўқ оғаҳинг, хуршид хоки дарғаҳинг,
Кўк маҳд аро тифли раҳинг етти атоу тўрт ано.

Фақр аҳли истаб қурбатинг, аҳли ғино ҳам тоатинг,
Етканга доғи фурқатинг не фақр нофиъ, не ғино.

Васлингда ишрат хўб эрур, айшу тараб марғуб эрур,
Сенсиз манга матлуб эрур танда алам, жонда ано.

Ишқингда бир девоналиғ, шавқингда бир фарзоналиғ,
Ағёрдин бегоналиғ айлаб ўзунгга ошно.

Журму гунаҳлардин ўтуб, келтурма юзга қўркутуб,
Лола агар соғар тутуб, мусича гар қилмиш зино.

Бордур Навоий бекасе, ишқ ичра андоққим хасе,
Чун ўртадинг ани, басе, куйдурма дўзахда яно.

2

Равшандурурки меҳр, юзунгдин олур сафо,
Йўқса, не важҳ ила қамар андин топар зиё.

Ғарқи муҳити ишқинг эди жон ила кўнгул,
Ул дамки, руҳ эмас эди тан бирла ошно.

Гулда юзунг латофатидин ранге кўрмаса,
Булбулға не эди бу фиғон бирла, бу наво.
Бир зарра оғзи рамзини ҳар кимки англади,
Йўли адам тариқидуру, зоди раҳ — фано.

Ул зиндадил ҳаёти абад васлидин топар,
Ким ниши ғамни нўш деру дардни даво.

Ломеки, васл аёғиға топмиштур иттисол,
Ул ломдурки, ўртаға олмиш ани бало.

Ўздин қутул, Навоию мақсадға етки, қуш
Етмас чаманға, бўлса қафас ичра мубтало.

3

Эй, нечукким, дурни махфий асрабон Уммон аро,
Гавҳари ишқини пинҳон асраған инсон аро?!

Чунки инсонни бу гавҳар бирла айлаб баҳраманд,
Сарфароз айлаб малойик хайли бирла жон аро.

Алламал инсонға чун айлаб мушарраф ер бериб,
Тахти жоҳу ишрат узра равзан ризвон аро.

Уйлаким, тахт аҳлиға душмандин ўлмайдур гузир,

Ул халифа бирла душманлиғ солиб шайтон аро.

Макридин хориж қилиб, мулки дину айлаб насиб,
Қарнлар саргаштаю оворалиғ даврон аро.

Гурбату ёлғузлуғу маҳзунлуғу ҳасрат била
Ҳар замон юз минг бало ичра солиб ҳижрон аро.

Буйла чун рад айлагандпн сўнг яна айлаб қабул,
Воли айлаб олам отлиғ кулбаи аҳзон аро.

Бу қабулу рад аро ҳикматни кимса англамоқ
Хайли инсон ичра сиғмас хаййиз имкон аро.

Эй Навоий, сен чу қулсен, қуллуғунгни яхши бил,
Фикратинг рахшиға жавлон берма бу майдон аро.

4

Худое, залол аҳлиға раҳнамоё,
Юзунг жилва айларга ашъё мароё.

Ангаким атоё, тилар сендин эҳсон,
Наво истаганларга сендин атоё.

Асиреки, зикрингни айлаб ҳадя,
Берибсен халосиға юз минг ҳадоё.

Фалакда давойирки, расм этти сунъунг,
Жаҳон ганжидек анда юз минг завоё.

Сен этмай қазо, бўлмай ижроси мумкин,
Жаҳон коргоҳида ўтган қазоё.

Сенинг кибриёнг остонида яксон,
Агар худ салотин ва гар худ раоё.

Навоийни бу журму исенда билмон
Ки, қўйғунгмудур ё чиқарғунгму, оё.

Ўз илгида чун ҳеч йўқ ихтиёри,
Ўзига ани қўймағайсен, худоё.

Гунаҳбахши сен бўлғилу журмпўши,
Шафоатгарилик хайрул бароё.

5

Эй, кўнгул ичра майи васлинг учун ком таманно,
Жонға ҳам фурқатинг ўти аро бу хом таманно.

Гарчи васлингни тилаб, жоним аро қолмамиш ором,
Лек топмиш бу ҳазин жон аро ором таманно.

Туну кун базми висолинг аро усруклар элидин
Мени лабташнаи махмурға бер жом таманно.

Гармрўларға агар ҳамқадам ўлмоққа ҳадим йўқ,
Ҳам аларнинг сўнгича урғали бир гом таманно.

Кимки ул ваҳму хаёли аро зотингни кюрди,
Қилмади ғайри хаёлот ила авҳом таманно.

Мунглуғ оллингға келибмен, манга раҳм айлаки, бўлмас
Шоҳдин буйла гадоларға жуз инъом таманно.

Тонг эмас бодияи ишқинга кирмакки, қилибмен
Боғламоқ Каъбаи кўюнг сари эҳром таманно.

Ҳолим оғозини билмон, карам эт раҳм қилибким,
Қилмишам хайр ила қўйинг сари анжом таманно.

Нуру зулматни Навоий нетар, ул юз кераку зулф
Ким, будур кўнглида гар субҳу гар шом таманно.

6

Зиҳи, тожинга гавҳари кибриё,
Бу гавҳардин офоқ топиб зиё.

Қуёш чиққач, андоқки иткай нужум
Кўрунмай, сен ўлғач аён, анбиё.

Уружунгда айнул яқин аҳлининг
Кўзига ғуборинг бўлиб тўтиё.

Қуёшнинг шиои хутутин Масих,
Тўқуй олмайин ҳужранга бўрё.

Сенинг миллатингдин чу топиб шараф,
Саодат либоси кийиб ашқиё.

Қилиб тошу туфроғни олтунки, бор
Сенинг коргоҳингда бу кимё.

Санга уммат ўлмағни истаб русул,
Вале биз сарафроз ўлуб ҳолиё.

Келиб сидқинг оллида сиддиқлар,
Анингдекки, сиддиқу аҳли риё.

Навоий нетар қоба қавсайн, агар
Топа олса қошнинг кеби икки ё.

7

Зиҳи, ҳилолинг ўлуб ой бошиға тиғи бало,
Бир олмасиз икки ёрғон сену қуёш масало.

Тутуб санга чу майи лутф соқийи раҳмат,
Шафоатинг уруб икки жаҳон элига сало.

Рисолатинг дамидин шаръи кўзгусига жило,
Сиёсатинг ўтидин куфр роҳибига жало.

Ҳам аҳли равзаға фирдавс сенсизин чаҳи вайл,
Ҳам аҳли вайл иши ҳажринг ўтида вовайло.

Хумор дофии бўлғайму соқийи кавсар,
Бу дайр ичинда майи ишқ ичмаганга тўло.

Тилимда зикрингу кўнглумдадур хаёлинг, шукр
Ки, бори сенсиз эмас суҳбатим халоу мало.

Навоий ўлди, баса, хору паст хас янглиғ,
Сенинг йўлунгда эса, бас, анга бу иззу ало.

8

Қишики истасаким, етмагай малолат анга,
Керакмас аҳли жаҳон бирла завқу ҳолат анга.

Гар одаме малак ўлсаки, қилмасун таъриф,
Агар киши десаким, етмагай хижолат анга.

Ёмонни демаки, излол этар экин шайтон,
Дегил: фасодда мундин етар залолат анга.

Чу дерлар инсонни муштақ ўлди нисёндин,
Ўзину аҳдин унутмоқ этар далолат анга.

Билурки, рўзи анга ҳақ берур, ўзидекнинг
Бўлур чу бандаси, боис эрур разолат анга.

Демаки, илмда келмиш малакдин ул афзун

Ки, девдин доғи афзун эрур жаҳолат анга.

Биров амонатини асрай олмас, арчи эрур
Худой амонатини асрамоқ ҳаволат анга.

Чу бўлди нутқ ила мумтоз барча ҳайвондин,
Ҳам охир ул ҳайвондин эрур мақолат анга.

Бу зулмларки, ул айлар, не айлагай ногаҳ
Анинг ҳисобида ҳақ айласа адолат анга.

Навоий оғзида наъм ал-вакил эрур зикринг,
Суруғ куни карамингға буюр ваколат анга.

9

Неча қўнглум пора бўлса, раҳм қилмас ёр анга,
Неча бағрим бўлса қон, боқмас даме дилдор анга.

Бир югурук тифл эрур кирпикларим ичинда ёш
Ким, йиқилиб сончилибтур ҳар тарафднн хор анга.

Номам элтур қуш агар мазмунин айтиб қилса шарҳ,
Сочқай ўт қақнус кеби минг чок ўлуб минқор анга.

Лаълинг оллида чекар эл жонини олғач кўзунг,
Ваҳ, не шарбатдур лабингким, жон берур бемор анга.

Ақл уйи сари инонин бошламоқ, носих, не суд,
Телбаким, дашт узра маркабдур бузуғ девор анга.

Тортасен исён юкин, хам қил қадинг тоатқаким,
Юк оғир бўлса, рукуъ ул дам бўлур ночор анга.

Умри ғафлат уйқуси бирла тиларсен кечса оҳ,
Кўз юмуб очқунча кимнинг эътимоди бор анга.

Мен худ ўлдум, эй сабо, кўнглумни кўрсанг кўйида,
Чиқма андин, деб насиҳат қилғасен зинҳор анга.

Зор кўнглум тушкали ҳажр ўтидин ғам чангига,
Эй Навоий, ўхшашур ҳам уд анга, ҳам тор анга.

10

Лаълинг ул ўтки, кўнгул мижмар анга,
Ё кўнгул дуржу лабинг гавҳар анга.

Ғамидин айру эмонким, тутмиш
Унс бу хотири ғампарвар анга.

Зордур телба кўнгулким, кўрунур
Ҳар дам ул ҳур парий пайкар анга.

Қон кўнгулдин не ажаб турмасаким,
Кирпикинг ҳар дам урар ништар анга.

Ҳажр ўтидин таним ул навъ куяр
Ким, эрур остида кул бистар анга.

Ҳажридин ҳолим эрур андоқким,
Бўлмағай кўрмагуча бовар анга.

Даҳр хуш гулшан эрур, найлайким,
Йўқ вафо гулларидин зевар анга.

Жон олурда ғами ҳажр, эй соқий,
Чорадур бода била соғар анга.

Юзи васфиға Навоий тушмиш,
Барги гулдин ясангиз дафтар анга.

11

Ваҳ, не ҳол ўлғайки, келгач ул бути зебо манга,
Ўзга қилғай ҳол ҳар дам ул қади раъно манга.

Не ажаб, ўлсамки айлаб тоза руҳин, халқнинг
Руҳ зойил айлагай ул ҳусни руҳафзо манга.

Шукр эрур, эй кўзки, ҳар ўққим отар ул қоши ё,
Ё сангадур, ё бағирға, ё кўнгулга, ё манга.

Айлагай бир дамда юз дайри кўҳан таркин Масиҳ,
Кўрса зулмеким қилур ул дилбари тарсо манга.

Эй кўнгул, итқилки ҳар девоналиғким айласанг,
Ул парийваш ишқида, охир келур ғавғо манга.

Ноумид ўлсам, вале навъи уммидим доғи бор,
Барча ушшоқиға раҳм этмак ул ой, илло манга.

Икки зулфи тобу печидин бузулдум, негаким
Хонумон айлар қора ҳар лаҳза ул савдо манга.

Соқие, аҳбоб ҳажри қатлим айлар — бода тут
Ким, бу қотил заҳр тарёки эрур саҳбо манга.

Дема, не эркин Навоийнинг жилавдор ўлмағи,
Ваҳ, не эрким, ҳар неким ҳукм этса ул мирзо манга.

12

Қачон отса ул ғамза новак манга,
Келур гар минг ўлса яко-як манга.

Яқо чокидин ҳажр ташрифини
Кўрунгим, елак бўлди кўнглак манга.

Фироқ ичра, жону қўнгул, сиз кетинг
Ки, бўлмиш зарурат бу эмгак манга.

Не зулфунгни қасдимға дом айладинг,
Бас, анинг чу бир тори илмак манга.

Чу сенсиз тирик қолмишам, яхшироқ
Бу янглиғ тирикликдин ўлмак манга.

Неча бевафоларға кўпрак вафо
Қилурсен, етар жавр кўпрак манга.

Нетиб ўлмайин, эй Навоийки, зулм
Қилур барча мирзою мийрак манга.

13

Агарчи йўқ талабингдин даме қарор манга,
Иродат эмгагидур бу, не ихтиёр манга.

Висол давлатин ул кун ўзумга жазм эттим
Ки, ҳажр ғуссасин этти ҳавола ёр манга.

Чу ёр кўнглида бўлсам, бало манга ёвумас,
Бу важҳ илаки, темурдин бўлур ҳисор манга,

Не билсун ул кишиким, чекмамиш фироқ тунки
Ки, не сифат кечадур тийра рўзгор манга.

Қочиб адамға борай ақлу фаҳму донишдин,
Ватан боринда бу ёт эл аро не бор манга.

Буюрмағил яна сабр, эй табиб, тенгри учун
Ки, ушбу шарбат эмас эмди созвор манга.

Навоийдек қадидин қилсам ўлгали оҳанг,
Бийик мақом топибон ясанг мазор манга.

14

Чоғирға тушкали йўқтур қарору хоб манга,
Чу ўтқа туштум, эмас айб изтироб манга.

Ҳамиша масту хароб ул сифат юрурменким,
Кўруб таҳайюр этар олами хароб манга.

Боқиб табассум этар пири дайру муғбача ҳам,
Бу дайр аро кулар алқисса шайху шоб манга.

Чу маст эдим, манга таъсир қилмади, гарчи
Малул бўлдилар этмакдин эҳтисоб манга.
Дуои субҳ била бода таркин истармен,
Тилар сабуҳ хумор айлабон, азоб манга.

Нечаки майкада ичра аёғяланг, яқо чок,
Ичарга дурди қадаҳ ҳар тараф шитоб манга.

Ичурса жоми ҳидоят, наво тузуб жоме,
Навоий, анда магар бўлғай ижтиноб манга.

15

Ул ой куларга эрур, юз ажаб, тарона манга,
Бориси қошида макс эткали баҳона манга.

Ўқи яраларини кўксум ичра асармен
Ки, ҳар бири эрур ул шўхдин нишона манга.

Забоналар яралардинки чиқти, ҳолимни
Демакка ҳол тили бўлди ҳар забона манга.

Бир оҳ ўти била ишқ аҳлин уйла куйдураيين

Ки, қолмағай киши ишқи шарики ёна манга.

Кўнгулда холидин ул хат муҳаббати тушти,
Гиёҳи фитна кўкартур бу турфа дона манга.

Сипехр гунбади ичра нетиб қадаҳ ичмай
Ки, бўлди мужиби ҳайрат бу корхона манга.

Навоиё, мени Фарҳод дема ё Мажнун,
Нединки, ҳожат эмас боғламоқ фасона манга.

16

Тори зулф ўлғали дилбанд санга,
Бўлди жон риштаси пайванд санга.

Ҳам шакардур лабингу ҳам хандон,
Ярашур асру шакарханд санга.

Хўблар майли кўнгул қилмадиким,
Эмас эрди бири монанд санга.
Эй кўнгул, ғунчасининг ҳасратидин
Тушди парканд уза парканд санга.

Ваҳки, занжири жунун зулфунгдин
Мубтало барча хирадманд санга.

Мен кеби ҳажрға қолғай, эй васл,
Ҳар киши бўлмаса хурсанд санга.

Сен экинсенму, Навоий, телба,
Йўқса, берган кишилар панд санга.

17

Зиҳи, аҳли дин қатли ойин санга,
Не ойиндур, эй кофири Чин, санга.

Юзунг майдин ўлдиму гулгул, ваё
Сочар чарх гулбаргу насрин санга.

Эрур ғунча оғзингки, кулганда бор,
Ики барг ики лаъли рангин санга.

Лабинг жони ширин кеби бўлдиким,
Фидо бўлди юз жони ширин санга.

Даминг, эй кўнгул, элни ошиқ қилур,
Магарким, берур ишқ талқин санга.

Десанг ишқ даштини қатъ айлайин,
Керакмас буйла ақли худбин санга.

Навоий, бу ҳусни каломинг била
Эмас ҳожат эҳсону таҳсин санга.

18

Телба кўнглум ёраси ҳадсиз тани урён аро,
Уйладурким, ер тутар девонае вайрон аро.

Буки, лаълинг нуктаси ҳар дам ўлукни тиргузур,
Кирди Рухуллоҳ, магар ул чашмаи ҳайвон аро.

Лаъл ёзилғон кебидур лаъл аро қилсанг назар,
Кўзки ҳайратдин тикибмен ул лаби хандон аро.

Қатра су ичра, дегайким, барги гулнинг аксидур,
Қатра қоним рангини ким кўрса ул пайкон аро.

Қоматинг ёдида кўнглум ичра ҳар кескан алиф,
Рост бўлмиш ул алифдекки, ёзилғай жон аро.

Жон фидонг ўлсун, ҳабибимким, ҳамоно бор эди,
Қасди маҳлуқот аро инсону сен инсон аро.

Эй Навоий, истасангким ўлмагай эл дарддин,
Дарди ҳолингни дема назм айлабон афғон аро.

19

Соқиё, нақди ҳаётим жавҳаридур жом аро
Ким, эрур жом ичра май, аксинг майи гулфом аро.

Ложуварди чарх жомида шафақдин қуйди май,
Қуй шафақгун бодасин ҳам ложуварди жом аро.

Маст ўлуб бир дам шабоб айёмини тут муғтанам
Ким, йигитлик дам-бадам ўтмақдадур айём аро.

Бир замон айрилма аҳбоби неку фаржомдин
Ким, эрур охир жудолиғ даҳри нофаржом аро.

Бўлмаса ашроф софий, нўш базми хуштурур,
Мастлиғ дайр ичра ҳам арзоли дурдошом аро.

Чун қотик ҳангомадур рихлат, ичармен туну кун
Ким, ўзумни айлагаймен беҳуд ул он ҳангом аро.

Даҳр нўши комиға бўлма, Навоий, ғарраким,
Тегмасун нокомлиғнинг неши андин ком аро.

20

Миръоти ҳуснунг тийрадур бу оҳи дардолуд аро,
Равшанлиғи мумкин эмас, чун шамъ қолди дуд аро.

Бутканга ўхшар, дегасен, ҳар ён қизил гул узра барг,
Ҳар саридин пайконларинг бу жисми хунолуд аро.

Шоми ғам оҳим дудидур, ул дуд аро ҳар ён шарар,
Билгил, нухусат анжуми бу шоми қирандуд аро.

Хўй қатрасидин ғарқ эрур холинг саводи, ваҳ, нетар
Бир тийра кавкаб фитнаси юз ахтари масъуд аро.

Очтинг чу зулф ул икки кўз ҳарён хаданг отмоқ не тонг
Ким, қолмиш икки турки чин ҳиндуйи номаъдуд аро.

Ул кўй қасди этмишам, эй воиз, ани манъ этиб
Ҳар дам дема жаннат сўзин, сўз солмағил мақсуд аро.

Қочса Навоий шайхдин пири муғон сари, не айб
Ким, бор тафовутлар, баса, мақбул ила мардуд аро.

21

Саводи холи анинг лаъли руҳпарвар аро,
Магарки мурча нисфи узулди шаккар аро.

Кўнгулда нуқтаи холинг хаёли тўш-тўшдин,
Ёғин асарларидур нуқта-нуқта ахгар аро.

Юзунгда қатрае хўй касрати орасида хол,
Бириси мункасиф ўлмиш бу хайли ахтар аро.

Кеча не навъ юмай кирпичинг хаёлида кўз,
Мангаки, игна бутар тонгға тегру бистар аро.

Бу ўтки, мендадурур, дўзах ичра қочқай халқ,
Кюрсалар мени ошуб бирла маҳшар аро.

Қадаҳ кетурки, фалак жавридин амон ҳирзи,
Замона ёзмади жуз даври жому соғар аро.

Навоий, айла макон чарх гулшанин, яъни
Ки, чуғз бўлма бу вайронаи муҳаққар аро.

22

Ёр лаби акси тушуб жом аро,
Бодаға жон таъми берур ком аро.

Баски кўнгул оғзи хаёлидадур,
Гунчадек ўлмишдурур андом аро.

Ҳажр аро кўргуз десам ул юзни, дер:
Меҳр қачон жилва қилур шом аро?

Дема, недин кўнглунга оромдур,
Муттасил ул зулфи дилором аро.

Ўзга кўнгуллар қушин айларга сайд,
Боғлади кўнглум қушин ул дом аро.

Маст чиқиб дайрдин ул муғбача,
Тафриқа солдн яна ислом аро.

Ўтда Навоий куядур кўргали
Холин анинг орази гулфом аро.

23

Бир ой ўтти мени маҳзунға, бир ой интизоринда
Ки, не кўнглум эрур ҳушинда, не ҳушум қароринда.

Ичим фурқат балосинда, тошим ҳажр ибтилосинда,
Таним ишқ изтиробинда, ўзум шавқ изтироринда.

Юзунг ҳажрида туфроғ ўлдум ул янглиғки, ел қўпқоч,
Қуёш чиқса, падидор ўлмағай жисмим ғуборинда.

Юзунг майдинки гулгул бўлди, йўқ жаннатда ул гуллар
Ки, бир-бир очилибдур олами хуснунг баҳоринда.

Дегайким: бўстонафрўз ичида тухми сочилмиш,
Биравким холлар кўрса, узоринг лолазоринда.

Тишинг шавқида ғалтонлиғ аро юз гўшада қолғай,
Агар инжу ўзин солса, дури ашким қаторинда.

Майи васлинг қаниким, нашъаси жисмимға жон бергай,
Бу янглиғким, ўлум ҳолинда мен ҳажринг хуморинда.

Менинг ё дўстнинг журми дема ишқимниким, эрмас
Менинг ҳам ихтиёримда, анинг ҳам ихтиёринда.

Куюш чиққандек ўлғай, тийра тун ичра ул ой келса,
Навоийнинг фиरोқ ичра қорарған рўзгоринда.

24

Гул керакмастур менга, мажлисда саҳбо бўлмаса,
Найлайн саҳбони, бир гул мажлисаро бўлмаса.

Базм аро хуштур қадаҳ кавкаб, вале эрмас тамом,
Мутриби хушлаҳжаи хуршид сиймо бўлмаса.

Меҳру моҳу муштарию зуҳра чун қилди тулуъ,
Ҳеч наҳс ахтар тулуъи анда қатъо бўлмаса.

Мунча бўлса ҳам муяссар, жамъ эмас хотир ҳануз,
Токи муғ кўйида бир маҳфузи маъво бўлмаса.

Чун бу ерда ичкаридин руст боғланди эшик,
Одам эрмас ул кишиким, бодапаймо бўлмаса.

Хуштурур бу навъ амният, вале ақшомғача

Гар фалақдин бир хиёнат ошкоро бўлмаса.

Ҳар кишига умрида бу навъ бир кун берса даст,
То абад ғам йўқ агар бўлса яна, ё бўлмаса.

Умр базмида нашот асбоби дилкашдур, баса,
Гар ҳаводис шаҳнасидин анда яғмо бўлмаса.

Эй Навоий, гар насибингдур абад умре, керак
Хотирингда ёрдин ўзга таманно бўлмаса.

25

Юзи оллида гул, наззора қилдим, хўб эмас анча,
Қади қошиға боқтим, сарвға марғуб эмас анча.

Ҳабибим ишқида девона бўлғанда, парий доғи
Кўзумга жилва қилди, борлар маҳбуб эмас анча.

Бўлубмен ёрға толиб ва лекин ҳурға зоҳид,
Муни мен истамасменким, манга матлуб эмас анча.

Ити ўлтурса ҳам, кўпрак соғинурмен рақибидин,
Нединким, хотиримдин бу парий маслуб эмас анча.

Май ичсам беҳисоб, эскармайин кавсар суйин, йўқ айб,
Фано касбида бу оллимда чун маҳсуб эмас анча.

Жунун кўнглумга Мажнундин эрур ғолиброқ, эй оқил,
Тааққул айласанг савдоға бу мағлуб эмас анча.

Агар зуҳди риёий аҳлидин куфр аҳлини кўпроқ
Соғинсам айб эмаским, бу манга маъюб эмас анча.

Кўзум ашкини йўқ, лекин қурутмоқ баҳрни мумкин
Ки, хилқат важҳидин табъи мунунг мартуб эмас анча.

Навоийга керактур ёр, гул булбулға бўлсунким,
Юзи оллида гул, наззора қилдим, хўб эмас анча.

26

Соҳиредур ул кўз, аммо холи ҳинду остида
Нуқтадур ораз уза, йўқ эрса, жоду остида.

Сонъдин кўрдик занаҳдон остида фикрат чоғи,
Кимки кўрмайдур билурин даста кўзгу остида.

Ичса май, жисми сафосидин кўрунур то борур,
Лаъл агар тушса, кўрунгандек сузук су остида.

Шоҳлар тожиға лойиқ тугмадур, гар берса даст,
Гўйиким кўргузди ул чобук узангу остида.

Оташин гулнинг ниҳолисин унут, эй андалиб,
Кулдин ўзга гулхани бистар солурму остида.

Жоми мийное иликдин қўймаким, бу шевасиз,
Кимса хушҳол ўлмади бу тоқи мину остида.

Эй Навоий, қайғу тоғин май била дафъ айлаким,
Яхшироқ тоғ остида қолмоқки, қайғу остида.

27

Фиғонки, ҳажридин ўлди ўкуш алам бизга,
Тараҳҳум этмади ул меҳри йўқ санам бизга.

Фидоси жону кўнгул айладук, вафо ул ой
Қилиб улусқа, раво кўрди дарду ғам бизга.

Гамидин ўлдигу ул исавий дам айламади,
Иёдат айлагали ранжа бир қадам бизга.

Битиди ҳар сари ушшоқиға вафо битигин
Магар, ушалди етишкан замон қалам бизга.

Май эл била ичибон, бизни хокираҳ айлаб,
Фиғонки, тўкмади дурди пиёла ҳам бизга.

Фано майини агар пири дайрдин топсақ,
Синуқ сафол кўп ортуқки, жоми Жам бизга.

Навоий усрук эса субҳу шом, тонгламаким,
Азалда килки қазо чекти бу рақам бизга.

28

Ёрлардин қилибон рам гўё,
Бўлдунг ағёрға ҳамдам гўё.

Хайли ушшоқки, мардуд эттинг,
Бормен ул хайлда мен ҳам гўё.

Дуди оҳ ичра қора киймишлар,
Бўлди ишқ аҳлиға мотам гўё.

Буки, девона кўнгул севди парий,
Бевафодур бани одам гўё.

Гирдиболишт анга хуршид ўлди,
Ул эрур Исои Марьям гўё.

Олам асбоби учун ғам емагил,
Арзимас бунчаға олам гўё.

Эй Навоий, буки, айланди ҳабиб,
Йўқтур ул захмға марҳам гўё.

29

Чикмақ усрук доғи ул кофири бебок бало,
Мастлиғдин яқо ҳам айламаги чок бало.

Ўлтурур қаҳрию лутфи, бас эрур бўлганда
Ул парий чеҳра ғазабноқу тарабнок бало.

Юзу қадди гул ила сарвни ўртабки, эрур
Ҳам хади пок бало, ҳам қади чолок бало.

Меҳрн рухсорнға кўз солсам ўларменким, бор
Зақанидин юзу манглайиғача пок бало.

Рахш сурганда ўкуш жонлар эрур хокираҳинг,
Кўрмади сен кеби ҳаргиз курраи хок бало.

Ким балодин қоча олғайки, қилиб давр айлар
Халқ боши уза парвизани афлок бало.

Ламъаи оразидин куйса Навоий не ажаб,
Торта олғайму чоқин йўлида хошок бало.

30

Дўст бўлмас гар жамол аҳлига жон қилсанг фидо,
Душмани жондур агар жону жаҳон қилсанг фидо.

Хаста жонингға балойи жовидондур қотиле
Ким, таманносиға умри жовидон қилсанг фидо.

Эй кўнгул, кўрсанг лабу қаддин, керак шукронаға
Жавҳари жонинг била нақди равон қилсанг фидо.

Деди: келгум сўрғали, эй ишқ, жоним асрағил,
Ким керакким, киргач ул номехрибон, қилсанг фидо.

Умрға йўқ эътимод, эй хаста жон, ўзни керак
Ул кўнгул оромини кўрган замон қилсанг фидо.

Жилва айлар ҳар тараф бир муғбача, эй пири дайр,
Жоним олибсен, бил ани ҳар қаён қилсанг фидо.

Эй Навоий, кош юз жонинг бўлуб, жононадин
Истамай бир васл, борин ройгон қилсанг фидо.

31

Ёр дардим сўрмайин кўнглумни маҳзун қилдило,
Жоним ошубини кам қилмоқдин афзун қилдило.

Бермайин захмин жигар қониға таскин гунае
Лаъли кулмак бирла ашкимни жигаргун қилдило.

Дафъи савдо истадим лаъли майидин бир йўли,
Ул парий савдозада кўнглумни мажнун қилдило.

Эй кўнгулким, сабр тоғин маскан эттинг, оқибат
Тунд сайли ишқ ул тоғингни ҳомун қилдило.

Бесутунғаким сутун Фарҳод бўлди, қофи ишқ
Ул сутунни Бесутун остидағи нун қилдило.

Недур учмоқ жоҳ ила, охир фалак Намруднинг
Осмони тахту жоҳин ганжи Қорун қилдило.

Қатра хўйлуқ оразинг васфин Навоий қилғали
Лутфи табъ абёт назмин дурри макнун қилдило.

32

Ваҳки, бўлдум ишқ аро бир бевафоға мубтало,
Бўлмасун аҳли вафо мундоқ балоға мубтало.

Англағай мажнунлуғу бедиллиғимни ҳар киши
Ким, бўлуптур бир парийваш дилрабоға мубтало.

Зоҳидо, расволиғим таън айладинг, жаҳд айлаким,
Бўлмағайсен ул кўзи, қоши қороға мубтало.

Бўлмайин бегона ёру ошнодин чора йўқ,
Хоҳ бўл бегонаға, хоҳ ошноға мубтало.

Подшо бирла гадо ҳолиға кулса, не ажаб,
Бўлса мен янглиғ гадое подшоға мубтало.

Бўлмиш ул кофир ғами девона кўнглумдин малул,
Ҳеч кофир бўлмасун мен мубталоға мубтало.

Соқиё, май тутки, дардининг давоси бодадур,
Ҳажрдин ким бўлса дарди бедавоға мубтало.

Кир харобот ичраю бўл риндлар вобастаси,
Хонақаҳда бўлғуча аҳли риёға мубтало.

Эй Навоий, ёна ул бадахддин бўлсам халос,
Аҳд қилдимким, ёна бўлмай ёнаға мубтало.

33

Фалак нилуфаридин чашмаи меҳр ўлди гар пайдо,
Юзунгда нилдин ул чашма қилмиш нилуфар пайдо.

Ўқунг кўнглумга киргач, қатра қонлар оқти, ким кўрмиш
Ниҳол андоққи, ани тиккач-ўқ бўлғай самар пайдо.

Ачиқ сўз бирла бел қатлимға бағлар, турфароқ буким,
Назарда не оғиздур зоҳир андин, не камар пайдо.

Лаби шавқи ичимда, юзда қон ёшим, ажаб эрмас,

Юзинда лаъл ютқаннинг бўлур, дерлар, асар пайдо.

Кўнгулни то паришон айладинг, юз барқи ғам сочти,
Начукким, ўтни қўзғарлар, бўлур андин шарар пайдо.

Ерутти васл шамъи аҳли ҳижрон тийра авқотин,
Менинг шомимға, ваҳким, қилмади даврон сахар пайдо.

Ажал қасрин ҳакими сунъ, бас, мушкил тилсим этмиш
Ки, ҳар ким анда кирди, бўлмади андин хабар пайдо.

Масиҳодин дам урмангким, ҳабибим гардиға етмас,
Агар Жибрилдек эгнидин анинг бўлса пар пайдо.

Навоий ишқин, эй зоҳид, сенинг пандинг аён қилди,
Бале, айб ўлмағунча ошкор, ўлмас ҳунар пайдо.

34

Манга не манзилу маъво аён, не хонумон пайдо,
Не жонимдин асар зоҳир, не кўнглумдин нишон пайдо.

Хирад махфий, бадан фоний, кўнгул ғойиб, тараб маъдум,
Бори саҳл эрди, бўлса эрди ул номехрибон пайдо.

Шикебу сабру хуш итмиш, қарору ақлу жон кетмиш,
Не ғам, гар бўлса ул ороми руҳ, ул қути жон пайдо.

Хаёли жонда пайдодур, сўзи афғонда пайдодур,
Ўзи ҳам нетти, ваҳ, оллимда бўлса бир замон пайдо.

Ўлар ҳолатдамен онсиз, тарабдин кўрмайин ўлмай,
Деманг, таъжил ила ул умр бўлса ногаҳон пайдо.

Қиёмат эрди онсизким, юз очти, эй мусулмонлар,
Бўлунг воқиғки, бўлди фитнаи охирзамон пайдо.

Кесар юз нахлни ҳар дам, қилур юз сарвни хуррам,
Таажжуб, кўрки, бу гулшанда эрмас боғбон пайдо.

Ҳазар қилмоқ қазо жаллодидин бўлмаски, йиллардур
Қилур қатл, уйлаким, не тиғ ўлур пайдо, не қон пайдо.

Санга жон шавқидин берди Навоий, йўқ ажалдинким,
Ажал топқунча эрмас ул заифи нотавон пайдо.

35

Ул ой бу телба била ёрму экин, оё,
Замири ичра ғамим борму экин, оё.

Буким, фироқи ўзумдин хабарсиз этти мени,
Ўзи бирорта хабардорму экин, оё.

Кўзум тобониғаким шоми васл суртармен,
Уюбму эркину, бедорму экин, оё,

Мен ул тараф бора олмон, кўнгул кела олмас,
Менингдек ул доғи беморму экин, оё.

Каманди зулфи гаҳ очилғач, учти имоним,
Расанму, риштаи зуннорму экин, оё.

Чу хирқа бодаға раҳн ўлди, бўлмишам саргум,
Гаровга навбати дасторму экин, оё.

Навоий ўзлукидин кечти, доғи қўйди қадам,
Бу йўлда эмди сабукборму экин, оё.

36

Оразу холингни бирдам кўрмасам, эй дилрабо,
Уйладурменким, кўрунмас кўзума оқу қоро.

Ҳажр аро раъно қадинг нахлин тилармен тенгридин,
Шомлар шамъ истагандек хайр аҳлидин гадо.

Гар фиरोқ айёмининг билмон ҳисобин, не ажаб
Ким, юзунг ҳажринда кундуз кеча янглиғдур манго.

Барқ эмас, оламға юз қўймишдур оҳимдин шарар,
Раъд эмас, гардунға чирманмиш фиғонимдин садо.

Бошинг ол, кет ўз пайи вақтингға, эй шайдо кўнгул
Ким, эмассен хаста жоннинг ҳеч дардиға даво.

Неча оққай кўз ёшим, еткур ғуборин, эй насим,
Фарзи айн эрур яшарур кўзга солмоқ тўтиё.

Умр елдек ўтмакин дебсен магар, эй боғбон
Ким, яқоси чоксиз гул бутмади бу боғ аро.

Жон топай, дерсен, сабуҳийдин, вале ғофилки, субҳ
Чок этиб кўнглак, сенинг ҳолингға тутмиштур азо.

Эй Навоий, хаста кўнглумга мададдур новаки,
Рост андоқким, заиф элга берур қувват асо.

37

Сариғ оғриғ бўлдум, эй соқий, хазони ҳажр аро,
Қони асфар майки, бор ҳар қатраси бир қаҳрабо.

Юзу жисмимдур сариғ барге қуруған шох уза,
Шоху баргеким, қуруб сарғарса, ким кўрмиш даво!

Не мараздур буки, бир гулруҳ шарори ишқидин,
Бўлди сариғ лола кўзум оқию доғи қоро.

Суд эмиш кўз тушса асфар жинси сари, ваҳ, қани
Сарвинозимким, сариғ гул баргидин киймиш қабо.

Сарғариб қолмиш ҳаводис кожиға ҳижрон куни,
Сир сариғ қушдекки, кундуз қолғай ул қушлар аро.

Шом ила субҳ ар сариғ оғриғ эмаслар, бас недур,
Тун сочин ёйиб, қуёш йиртиб юзин, тутмақ азо.

Дарди туфроққа ниҳон этти Навоий жисмини,
Топибон бир шуша олтун, дафн қилғандек гадо.

38

Кимса ҳаргиз кўрмади чун аҳли даврондин вафо,
Улки даврон офатидур, не тамаъ андин вафо.

Жону умрум улдурур, гар бевафо бўлса, не тонг,
Қайда кўрмиш кимса ҳаргиз умр ила жондин вафо!

Гар вафо қилсанг, эрур андинки, бордурсен парий,
Йўқса, ким оламда кўрмиш навъи инсондин вафо!

Ваҳки, даврон аҳлидин жуз бевафолиғ келмади,
Ҳар нечаким, кўрдилар мен зори ҳайрондин вафо.

Чун вафо гулбарги дазрон боғида очилмади,
Бежиҳаттур кимки истар бу гулистондин вафо.

Кимса кўнглин, кимсадин истаб вафо, олдурмасун
Ким, манга худ етмади ул кўнглум олғандин вафо.

Эй Навоий, гар вафосиз чиқти ул султони ҳусн,
Топтинг элдинким, тиларсен эмди султондин вафо.

39

Зиҳи анда макон топибки, йўқ мумкин макон анда,
Етиб андаки, етмас ақлу фаҳми хурдадон анда.

Киши бу навъ хилватни начук қилғай тааққулким,
Ҳақ анда мизбон бўлғай, ҳабиби меҳмон анда.

Бу хилват розиға номаҳрам ўлмағлиқ тариқинда,
Малак бўлғай ҳамон анда, башар бўлғай ҳамон анда.

Йироқтин анбиё арвоҳи сойир посбон янглиғ,
Чу шаҳ матлуб ила бўлғай, не маҳрам посбон анда.

Начукким, меҳмонға туҳфа чекмак расми давр, бўлғай
Улусқа раҳмати жовиди осори аён анда.

Макон бирла замондин сўрмаким, йўқлуқда бор эрди
Замон янглиғ макон анда, макон янглиғ замон анда.

Нишон, эйким, тиларсен ақлдин мундоқ ишонларни,
Нишон ким айтқай, ақл ўлса беному нишон анда.

Топиб мақсуд шабгарди самовий бу уружидин,
Еридин зарра бориб, қайтибон хуршидсон анда.

Илоҳий, ул шафитъ ўлғанда эл журминки, афв эткунг,
Навоийни доғи новмид қилма ногаҳон анда.

БЕ ҲАРФИНИНГ БАЛОЛАРИНИНГ БИДОЯТИ «ФАВОЙИД»ДИН

40

Сочса анжумдин фалак бошингға юз минг дурри ноб,
Жолаи ғам, билки, ёғдурғай бир офатлиғ саҳоб.

Не ғараз бу жолани ёғдурса андин ўзгаким,

Умр нахлин синдуруб тан кулбасин қилғай хароб,

Рўзи ортуқ бўлмағин ҳар кимки билгай чархдин,
Зол янглиғдурки, розиқ чархини қилғай хитоб.

Офариниш баҳридин гардун ҳубобе беш эмас,
Борму имкон кимсага бир қатра су бермак ҳубоб

Бўлса эрди қудратеким лаҳзае тутғай қарор,
Туну кун тинмай бу навъ эткайму эрди нзтироб.

Ул доғи ўз ҳолиға ҳайрон эрур андоқки мен,
Анда ҳам саргашталик андоқки, менда печу тоб.

Жисми анинг ҳам ҳаводис зарбасидин нилгун,
Топмайин мақсудини мендек неча айлаб шитоб.

Қудрат илгида бўлуб ул ҳам забун андоқки мен,
Олмай ул мендин ҳисоб, андоқки мен андин ҳисоб.

Эй Навоий, солик эрсанг, ҳақ вужудин бил вужуд,
Мосиволлоҳни — адам. Валлоҳу аълам биссаваб.

41

Уйғотур субҳи баҳор элни фиғон бирла саҳоб
Ким, сабуҳий чоғидур — маст бўлунг, эй асҳоб.

Барқ ҳар дам чоқилиб ишнагач-ўқ тийра бўлур,
Ъни ўш мундин олинг умр чароғиға ҳисоб.

Ёғин аҳволинга йиғларки, кўз оч уйқудин
Ким, эрур сайли мамарри бу кўҳан дайри хароб.

Ел эсиб тийр чекар, оҳки, бўлма ғофил
Ким, бу янглиғдурур айёми ҳаётингға шитоб.

Барча танбиҳ ангадурким, қўпу чек жоми сабуҳ,
Ҳайфдур буки, ўтар уйқу била субҳи шабоб.

Кўз юмуб очқуча тонг отмишу чиқмиш хуршид,
Тун эрур пардаю мушкин била ҳолингға ҳижоб.

Бир дам аҳбоб била базми сабуҳий тузубон
Чекинғиз, дамни ғанимат билибон, бодаи ноб.

Ҳою-хуй айлабон ўзни нафасе хуш тутким,
«Ҳай» деганча не сен ўлғунг орода, не аҳбоб.

Бу наво кимга насиб ўлса, Навоий янглиғ,
Бу ғазал бирла ичиб бўлса керак масти хароб.

42

Бу кўҳан дайрда хуштур неча кун бодаи ноб,
Хосса бир муғбача ишқида киши бўлса хароб.

Золиме, қотиле, яғмое, торожгаре
Ким, бўлуб куфридин, офоқ аро дин аҳли ябоб.

Риштаи жонни тугуб, зулфидин очқанда гирих,
Пардадарликлар этиб, юзига ёпқанда ниқоб.

Кўйи ул дайрки дин аҳлини айлаб кофир,
Қоши ул дайрда бу куфр элига мехроб.

Буйла офат ғамидин гоҳ киши кўнглида ўт,
Андоқ ўт шуъласидин гоҳ бирав жисмида тоб.

Ногаҳон маст чиқиб дайрдин, илгида қадах,
Ичибон ошиқи зориға ичурса майи ноб.

Ҳашрға тегру айилса бу май ичкан оздур,
Минг тамуғ ёлинича ўтда экан бўлса азоб.

Дайрда бутни киши топса, нетар жаннату хур,
Ул қадаҳ оллида кавсар майиға худ не ҳисоб.

Буйла бир айш Навоийға талофий айлар,
Чархдин тортса юз қарн жафо бирла итоб.

43

Ики рухсоринг эрур хўбу хаттинг ҳам марғуб,
Хўблардин неки бош урса, эрур бешак хўб.

Токи севдим сени, жаврингни доғи севмишмен,
Ҳар не маҳбуб қилур, бордурур ул ҳам маҳбуб.

Риштаи жон била номанг бошини чирмар эдим,
Ул шарар тори била куймаса эрди мактуб.

Хаста дилларға не жон олғучи юздур улким,
Қолибин қилди тиҳи, кўргач ани аҳли қулуб.

То лабинг волаҳи бўлдум, тиламон оби ҳаёт,
Суни найлар кишиким, бодаға бўлғай мағлуб.

Аҳли ишқ ичра манга ёқма вараъ тухматини,
Зоҳидо, қилма хунар аҳлиға бизни маъюб.

Истасанг мулки бақо, салб қил ўзлукни бурун
Ки, сулук ичра фано аҳлиға будур услуб.

Эй Навоий, тиласа шоҳ мушавваш рақаминг,
Ҳар не матлуб анга, бизга ҳам улдур матлуб.

44

Ўртаса ишқ мени, сўрма сабаб:
Куйса хошок ёлиндин, не ажаб.

Чоклик жон қолур ўту су аро,
Чун майолуда бўлур ул ики лаб.

Аёғинг туфроғин ўпсам басдур,
Бер аёғингни десам — тарки адаб.

Уйла, дарду ғаминга ўргандим
Ким, унут бўлди манга айшу тараб.

Зулфида зор кўнгул ранжи не тонг,
Хастаға кўпрак ўлур кеча тааб.

Биз киму васл муроди, ҳайҳот!
Дарди ноёфт эрур бизга талаб.

Жон топиб зор Навоий кўпқай,
Туфроғи устига сурсанг маркаб.

45

Қилғали май била гулгул юзин ул нўшинлаб,
Лолагун бўлди қуёш орази кавкаб-кавкаб.

Сендин ул ком хаёл этмамишам, кўнглумаким,
Қилсам изҳор ҳам ўлғай демаки, тарки адаб.

Жон лабинг ошиқию зикри мудом оғзимда,
Рашқдин жоним агар оғзима келса, не ажаб.

Келди Ширин била Лайли санга ҳайрон, гарчи
Бу икав ҳасратида эрди Ажам бирла Араб.

Айладим тавба нединким, ғамим андоқ ғам эмас

Ки, май ичкан била бўлғай манга ҳар лаҳза тараб.

Кўйидин кетмаку ўлмак манга тенг бўлса, не тонг
Ким, жало ҳарфларидурки, ажал топти лақаб.

Даҳр аро айшу нашот истасанг, ўлғунг маҳрум,
Негаким, анда насиб ўлмади жуз ранжу тааб.

Ақлким, барча хирад аҳлиға эрди устод,
Бўлди ишқ абжади таълимида тифли мактаб.

Бил Навоийки, талаб бирла топилмас мақсуд,
Лек топқанда доғи бор эди албатта талаб.

46

Қачон мактабда ул моҳи муаддаб
Борур, ўздин борурлар аҳли мактаб.

Бўлур лавҳи забаржад аҳли ҳайрон,
Чу олур илгига лавҳи музаҳҳаб.

Дегач абжад, бошиға эврурлар
Қамар бирла қуёш, яъни жаду аб.

Нечукким мактаб атфоли хуруши,
Гамидин халқ аро фарёду ё раб.

Муаллим қуллуғиға хат берурмен,
Гар озод ўлса ул сарви шакарлаб.

Дабистони фанода шурб дарсин
Равон қилмай, эмассен аҳли машраб.

Навоий ашкидин то шом анжум
Тўкар, чиққайму деб ул саъд кавкаб.

47

Боғингга етмасун ошуб хазондин, ё раб,
Гул била сарвунга осеб замонднн, ё раб.

Олди жон лаълингу элга лаби жон бергучилар
Барча қул бўлсун анинг оллида жондин, ё раб.

Дардини баски ниҳон туттум — ўлармен пинҳон,
Воқиф этгил ани бу дарди ниҳондин, ё раб.

Ёмон аҳволима кўз солмади ул ой яхши,
Яхши огоҳ қил ани бу ёмондин, ё раб.

Юз жаҳон зулм жаҳон аҳли манга қилди, мени
Фориғ эт аҳли жаҳон бирла жаҳонднн, ё раб.

Берибон кўнглума жамъияти хотир қутқар,
Ҳар неким андин эрур тафриқа, андин, ё раб.

Кўйида ҳажр фиғонинки Навоий тортар,
Ҳам мени, ҳам ани қутқар бу фиғондин, ё раб.

48

Улки боштин то қадам бор ончаким, имкони хўб,
Садъяки бўлғай бириким, халқ дерлар ани хўб.

Тўкса қон ул кофир, ўзга хўбни севгил деманг,
Эй мусулмонлар, жаҳонда бир анингдек қани хўб.

Ҳури жаннат шаклидин ҳам дилрабо ҳуснунг латиф,
Хулди ризвондин доғи кўюнғ саробўстони хўб.

Жонни жонон истаса, қилмоқ тааллул хўб эмас,
Найласун жон улки, бўлғай сен кеби жонони хўб.

Ҳусни офатдин эмас холи, бу дамким хўб сен,
Саъй қил, жоноки, ўтсун хўблуқ даврони хўб.

Кўз гуноҳи кўрмакинг эрдик, тўктунг қон ёшин,
Хўб эмас, жоно, тўкулмак бегунаҳлар қони хўб.

Эй Навоий, ғайр рашкидин висоли базмида
Уйладурменким, кўрунубтур манга ҳижрони хўб.

49

Гар бўлмади бир лаҳза манга ёр мусоҳиб,
Не бўлғай эди бўлмаса ағёр мусоҳиб.

Розимен агар нақди дилу диним ўғурлар,
Гар бўлса манга ул бути айёр мусоҳиб.

Маҳжуб эди ул шўх улустин, чу май ичти.
Ҳар хайл била бўлди баякбор мусоҳиб?

Кўзлар била ул юз қиладур қатл, не бўлган,
Дин аҳли била бўлди чу куффор мусоҳиб?

Бир гўшада май ичмаса, ўз бўйнида қони,
Гар бўлса даме кимсага дилдор мусоҳиб.

Топилмаса гар ёри вафодор кам эрмас
Андин, киши гар топса вафодор мусоҳиб.

Яхшингни ямонлиғ била фош ар тиламассен,
Олам элидин айлама зинҳор мусоҳиб.

Дардоки, мусоҳиб манга бир тушмади ҳамдард,
Давронда тушуб илгима бисёр мусоҳиб.

Ёр этса Навоийни мусоҳиблари, хуштур,
Йўқ бахти қилурға чу ани ёр мусоҳиб.

50

Қани сенинг кеби оламда дилрабо маҳбуб,
Кўз ила қотилу лаб бирла жонфизо маҳбуб.

Не зулм айласанг аҳбобқа, худо ёринг,
Чу халқ айламамиш сен кеби худо маҳбуб.

Хумор дарди бирла ҳажр меҳнатида манга,
Илож бодадур, ой ҳамдаму даво маҳбуб.

Ниёзи ишқ сари нози хусн жонибидур,
Агарчи шоҳ муҳиб бўлсаю гадо — маҳбуб.

Мени гадоға не ҳол ўлғай, эй мусулмонлар
Ки, солди ишқ бошим узра подшо маҳбуб.

Рафиқлар, ўтунгуз дайр кўйидинки, мени
Хароб айлади май доғи мубтало маҳбуб.

Гар ўлса ҳали муҳаббат Навоий, эй ҳамдам,
Вафо керак анга, қилған сойи жафо маҳбуб.

51

Ваҳ, нетиб ишқин ниҳон асрарға бўлғай муртакиб,
Хаста кўнглумким, бўлур отин эшиткач, музтариб.

Даҳр аро шаҳлиққа ўз ҳолимни нисбат айламон,
Кўйида токим гадолиққа бўлубмен мунтасиб.

Кўнглум ўтға тушкали кўрмас юзумни, турфадур
Шуъладин озурда олтун ламъасидин муштаниб.

Итти кунглум, шодмен, тонг йўқ киши гар бўлса шод,
Тушса ёнидин жудо қалби мизожи мунқалиб.

Кечаю кундуз харобот ичра андоқ мастмен
Ким, қочарлар арбадамдин шаҳна бирла мухтасиб.

Хонақаҳ шайхидин этканлар риё ойини касб,
Дайр пиридин бўлунг расми фанога муктасиб.

Эй Навоий, бўлсам ул бадмеҳр ишқидин халос,
Бўлмайин ҳусн аҳлининг меҳриға ҳаргиз муртакиб.

52

Бузди кўнглум кишварин ҳижрон ғами туғён қилиб,
Оҳу ашкимдин бирин сарсар, бирин тўфон қилиб.

Дард уйин қилди бино, ишқинг бузуб кўнглум уйин,
Кимса янглиғким, бир уй тузгай, бирин вайрон қилиб.

Танда оҳинг шуъласин, дерлар, ниҳон тут, оҳким,
Бир овуч хошок аро бўлмас чоқин пинҳон қилиб.

Ҳажр кўйида яланг жисмимни кўрган соғинур
Ким, мени ўлтургали элтур жунун, урён қилиб.

Хорлар кўнглумдадур сендинки, гардун тузмагай,
Ҳар бирин отсам, бир оҳим ўқиға пайкон қилиб.

Сўрма невчун бедил ўлдунг деб, ўзунг чун ҳажр аро
Кўздин оқиздинг кўнгулни, қатра-қатра қон қилиб.

Шукрини не деб адо айлайки, айлар жилва ёр,
Элни ҳолимға, мени ўз ҳусниға ҳайрон қилиб.

Даҳр элидин жуз жафо мумкин эмас топмоқ киши,

Лек ҳар бирга вафолар ончаким имкон қилиб.

Ёр кўп қилса жафо, кам қил, Навоий, нолаким,
Гулга булбул ўргата олмас вафо, афғон қилиб.

53

Саҳвдур тўби демак, раъно ниҳолингни кўруб,
Ёки жаннат боғи гулзори жамолингни кўруб.

Равзада кавсар қироғинда хаёл эттим Билол,
Юз аро лаб, лаб уза шабранг холингни кўруб.

Соғинур ошиқлиғингга рўбарў келмиш қуёш,
Кўзгуда машшота ҳар соат мисолингни кўруб.

Сарвдин булбул не тонг рам қилса, тўбидин малақ
Жилваи қад ҳолатида эътидолингни кўруб.

Наргисинг афсуну гул баргинг такаллум айлади,
Ақли кул топти фириб, ул макру олингни кўруб.

Элга ишратдур янги ой кўрсалар, лекин манга
Юзланур ошуфталиғ, мушкин ҳилолингни кўруб.

Ўлтурур ҳижрон туни, ўлсам ҳам армон қолмағай,
Тушта ҳам бўлса бир айёми висолингни кўруб.

Неттинг, эй соқийки, ўздин бордим андоқким, зилол
Олиб ичмастин бурун, жоми зилолингни кўруб.

Судра ул ён, эй Навоий, ўзни муҳлик заъф ила,
Шояд эткай раҳм ул қотил бу ҳолингни кўруб.

54

Ул қўпуб, отланғали маркаб суруб, сархуш бориб,
Мен бошим очиб, аёғиға қўюб юз, ёлбориб.

Менда худ ҳад йўқ, вале оллинда жон айлай фидо:
Ҳар киши асҳобидин келтурса ани қайториб.

Бўлди рокиб, нетти кўнглум уйида қилса нузул,
Тиғ илаким тортмиш, озурда кўксумни ёриб.

Ўз уйига тушмакин ҳам билмай ўлгум, кошки
Борса қатл айлаб мени, жон меҳнатидин қутқориб.

Ваҳ, не янглиғ саъб эмиш ғам базмида қолмоқ киши,
Кўнглида ором қолмай, жони ороми бориб.

Кимга даврон бир аёғ май бердиким, бўлди халос,
Сўнгра анинг юз қадаҳ бедоди заҳрин сипқориб.

Бекас ўлсам, не таажжубким, вафода жон бериб,
Топмадим аҳли вафо бори жаҳонни ахториб.

Бош оқарди — узлат авлодурки, ул кофур ила
Совутур, улким йигитлар базмида киргай қориб.

Эй Навоий, гўйиё ёринг келур, йўқса нега
Музтарибтурсен — танинг титраб, узоринг сарғориб.

55

Чун бағир захмлари бутмади, пайванд қилиб,
Итларинг оллида ташлай, неча парканд қилиб.

Кўнглум очилмади ҳаргиз ғами ишқ ичра, магар
Очқасен бир ани ғунчангда шакарханд қилиб.

Ишқда мен кеби Мажнун ясади килки қазо,

Лайли ашколини дилдорима монанд қилиб.

Холи шавқи биладур танда кўнгул қўймишмен,
Мўрни дона хаёли била хурсанд қилиб.

Элга ошиқлиғим изҳор эта олмон, ваҳким,
Қўйди оламда мени ишқи забонбанд қилиб.

Соқиё, бода кетургилки, агар давр будур,
Носиҳи шаҳр нетар бизни хирадманд қилиб.

Ич, Навоийки, бу тун раз қизини бермак эмиш,
Пири майхона сени ўзига фарзанд қилиб.

56

Хас кеби жисмимға ҳижрон шуъласи урдунг бориб,
Барқи офат бирла хошоқимни куйдурдунг бориб.

Айлабон гул, ҳажр азмиға чу сурдунг бодпой,
Буйла сарсар бирла ани кўкка совурдунг бориб.

Тийра айлаб кўкни ул кулда бу янглиғ лутф этиб,
Поям аҳли ишқ аро гардунға еткурдунг бориб.

Тинди саргардон кўнгул кўюнгда ҳар ён пўядин,
Орзуи васлдин кўнглумни тиндурдунг бориб.

Азм этарда барча ишқ аҳлиға қилдинг хайрбод,
Найладук ушшоқ ароким, бизни ёзғурдунг, бориб.

Ул кўзи кофир сари борма деб эрдим, эй кўнгул,
Панд эшитмай, нақди имонингни олдурдунг бориб.

Эйки, манъинг айлаб эрдим ишқ кўйи тавфидин,
Зорсен, гўё бало бошингға келтурдунг бориб.

Хонақаҳ зуҳди аро, эй шайх, бас ошуфтасен,
Гўйиё дайри фанода тавба синдурдунг бориб.

Ёрни истай Навоий бормиш эрди, эй рафиқ,
Билмадим, ани не афсун бирла ёндурдунг бориб.

57

Котиби сунъ чу ҳар кимга бир ишни рақам айлаб,
Сабз хатлар ғамиға бизни қазо муттаҳам айлаб.

Васл уммиди била кўнглум доғи тўймади чекардин,
Неча ул хайл малул ўлмади жавру ситам айлаб.

Ҳар қаён ул хатти мушкинки борур қилса ишорат,
Борурам хома кеби мен доғи боштин қадам айлаб.

Зулфининг тобини машшотадин очмоқ эмас имкон,
Дол ё ломни ким ёзган экин, дафъи хам айлаб.

Ҳурлар келса ани кўрмак учун, хозини жаннат
Юборур сочини гулбаргларидин дирам айлаб.

Соқийё, бодаки бу коргаҳ авзои хирадни,
Йўқки, ожиз қилибу масх гаҳ девона ҳам айлаб.

Дайр пири қошида камлигимиз кўп эди, лекин
Маст қилди яна бир жом ила бизни, карам айлаб.
Эй хушо, кўйи хароботки, ҳар эски сафолин
Кимки дурд ичмак учун жом қилиб, ўзни Жам айлаб.

Эй кўнгул, кимки Навоий кеби васл нстади, ани
Ишқ расволиғ ила олам ичинда алам айлаб.

58

Хуштуруп бир тийра шоми ҳажр ики ёр учрашиб,
Топишиб, бир-бирларин маҳкам қучушуб, йиғлашиб.

Ҳажр дардию фироқ андуҳиға таскин бўла,
Ултуруб улфат била, бир-бирларига ёндашиб.

Фурқат айёмида ҳар бирнинг бошига келганин,
Юз туман ҳамдардлиғлар бирла ҳар дам сўзлашиб.

Гоҳ васл иқболининг ишратларидин шукр деб,
Гаҳ фироқ идборининг шиддатларидин мунграшиб.

Гоҳ икки ришта янглиғким, топар бир-бирга тоб,
Иккилик фаҳм ўлмоғудек бир-бирига чирмашиб.

Гаҳ бу чирманмоғ очилғанда ҳам икки риштадек,
Тоб очилса қайтара ҳам бир-бирига тўлғашиб.

Икки ёндин қўл ҳамойил берк-берк андоқ чекиб
Ким, яна бир-бирдин айрилмас масаллик ўрмашиб.

Айни васл ичра иши ўтса шикоят мужиби,
Икки ёндин рафъ этиб, бир-бирларини алдашиб.

Эй Навоий, бу маҳол андишаға чирмашма кўп,
Журъат айлаб бетаҳоши сўзларинг ҳаддин ошиб.

59

Тун ақшом келди кулбам сари гул гулрух шитоб айлаб,
Хироми суръатидин гул уза хўйдин гулоб айлаб.

Қилиб мужгонни шабравлар кеби жон қасдиға ханжар,
Белига зулфи анбарборидин мушкин таноб айлаб.

Қуёшдек чехра бирла тийра кулбам айлагач равшан,

Манга титратма тушти зарра янглиғ, изтироб айлаб.

Кулуб ўлтирдию илким чекиб, ёнида ер берди,
Такаллум бошлади ҳар лафзини дурри хушоб айлаб.

Ки, эй зори балокаш ошиқим, менсиз нечуктурсен?
Мен ўлдум лолу айта олмадим майли жавоб айлаб.

Чиқарди шишаи май доғи бир соғар тўла қўйди,
Ичиб, тутти менга, юз навъ нозосо итоб айлаб.

Ки, эй мажнун, парий кўрдунг магарким, тарки ҳуш эттинг?
Такаллум қил бу соғарни ичиб, рафъи ҳижоб айлаб.

Ичиб, фарёд этиб туштум аёғиға, бориб ўздин,
Мени йўқ бодаким, лутфи анинг масти хароб айлаб.

Аниким, элткай васл уйқуси ишрат туни мундоқ,
Навоийдек нетар то субҳи маҳшар тарки хоб айлаб,

60

Бир ой фироқида ҳар тун бошимға ўт тутошиб,
Қуёшға шуъла етиб, дуди етти кўқдин ошиб.

Чу элтиб икки тарафдин бошнн қулоғнға зулф,
Магарки, қатлима ҳар бир сенинг била кенгошиб.

Ўзин ҳечча фаҳм айлабон, уётқа қолиб,
Ажал фироқинг ила ўлтурурда чун ўчошиб.

Қуёш дамин ола олмай, кириб қора ерга,
Йиқилди, ҳуснда гўё юзунг била талошиб.

Чаманда сарвға ноз айламак ярашмайдур,
Валек ҳар не қилиб сарвнозима ярошиб.

Фироқ аро не тирикликдурур, хушо ўлган,
Висол торига уммиди риштаси улошиб.

Навоий улча қазодин келур, бўйинсунғил
Ким, улки бош чекпбон, сўнгра кечгасен қошиб.

61

Чобукум тез сулар тунд саманд узра чиқиб,
Мен сўнгича ета олмай, югурурдин толиқиб.

Гарчи сабрим йўқидин ани эришиб, лекин
Ҳушу кўнглум йўқ учун, ҳар нафас андин озиқиб.

Дўстлар, бу кеча воқиф бўлингизким, чиқадур
Онсизин шефта жоним тан уйидин ториқиб.

Ҳар кўзумдин оқадур ҳар бирининг хуноби,
Ҳажр ишканжаси чун бағриму кўнглумни сиқиб.

Тиғ ила бошима келдингки, бу кун қатл ишида
Ҳўблар ичра саромадсен, ўлубсен айиқиб.

Кўп кучунг бирла қувонмаки, ажал жоми майи
Ки, тутуб Рустами Достонни ҳамул лаҳза йиқиб.

Эй Навоий, тўлар охир даме чун паймона,
Найлагунгдур бу нафас майкадади боре чиқиб.

62

Борур ул маст яна ноз айлаб,
Халқ ила арбада оғоз айлаб.

Қатл учун ғамзани жаллод қилиб,
Зулм учун кўзни фусунсоз айлаб.

Ҳар қачонким турубон бода ичиб,
Журъасин хонабарандоз айлаб.

Жавр учун аҳли вафоқим айириб,
Барчасидин мени мумтоз айлаб.

Турфароқ буқим, анинг кейнича-ўқ,
Жону кўнглум қуши парвоз айлаб.

Не гунаҳ кўзга назардинки, қазо
То очиб ани назарбоз айлаб.

Гарчи ҳолимни Навоий ёшуруб,
Ишқ анга ашқни ғаммоз айлаб.

63

Бизни зор этти бу раъно мутриб,
Нағма бирла тарабафзо мутриб.

Нечақим нағма чекиб Довуддай,
Дамда андоқки, Масиҳо мутриб.

Зухра то нағмасародур андоқ,
Бўлмади даврда пайдо мутриб.

Бўлса хуршид атову Зухра ано,
Туғмагай сен кеби зебо мутриб.

Сени то кўрдум, ичарда майи ноб,
Тиламас хотирим илло мутриб.

Эй хуш улқим, ани бу базмда май
Қилмади беҳуду шайдо мутриб.

Буйлаким, бўлди Навоий урён,
Май бу навъ этти ани ё мутриб.

64

Борди кўнглум ҳуши ишқинг ўтидин ахгар топиб,
Бир гадо янглиғки, ўлгай, қиймати гавҳар топиб.

Сабзай хаттинг эрур ширин лабинг атрофида,
Хайли тўтиким ҳужум айлабтурур, шаккар топиб.

Ул парий учти кўзумдин, кўнглум айлар орзу
Ким, анинг сари ҳаво қилғай, ўқидин пар топиб.

Бошима қуш ошёнидур, доғи остимда тоғ,
Шоҳмен ишқ ичра, мундоқ тахт ила афсар топиб.

Ишқ саҳроси аро оқил итурганлар мени
Бўлдилар навмид бир девонаи абтар топиб.

Ёрни гарчи талаб қилмоқ била топмас киши,
Ҳам талаб айлаб ва лекин ани толиб гар топиб.

Шояд ул майхора бош кулбангға суққай бир кеча,
Эй Навоий, мунтазир бўл, бодаю соғар топиб.

65

Тошларким, ул парий пайкар бу мажнунға отиб,
Ақлу дониш қушларин кўнглум уйидин бутратиб.

Тушта бошим ул санам оллидадур, эй порсо,
Қўп, намозинг вақти ўтди, деб нетарсен, уйғотиб.

Истабон Юсуф жамолинг қуллуғининг рутбасин,
Жилва кўп қилди сафо бозорида, ўзин сотиб.

Ул қуёш ҳажринда жисмим бовужуди айни заъф,
Ерга ҳар дам бош уруб андоққи, ерни титратиб.

Кўйида ўлсам, абад умрича бор ул умр, агар
Қилмаса хориж танимни, итларига судратиб.

Эйки, ҳажрингда мени юз ҳасрату армон била
Қатл қилғунг, бори бир қатла юзунгни кўрсатиб.

Журм анинг ишқидин ўзга йўққи, ҳар дам кездурур,
Ишқи мулки тўрт бозорида бўйнуи боғлатиб.

Дайр аро мен масту нозук хўйидин ул муғбача,
Базмдин қовлар мени гаҳ судратиб, гаҳ қўлдатиб.

Зоҳидо, берма манга кўп пандким, ҳайвонча бор
Телба итни оқил инсон истаган ақл ўргатиб.

Кўрмаку ўлмак Навоийға не тонг, эй дўстлар,
Кирса майдон ичра ул қотил самандин ўйнатиб.

66

Кулуб чу лаълингу эл илгидин пиёла олиб,
Йиғида титрамакимдин сўнгакларим ушалиб.

Парий келиб санга қилмоққа ҳусн даъвоси,
Сени чу кўргач итиб, баски, халқдин уялиб.

Маҳалли муҳлик ўлуб шоми фурқатим, баским,
Начукки, сунбули зулфунг қорарибу узалиб.

Кўнгул ҳалок эрур ғамзанг ўқлари бирла,
Начукки сайд йиқилғай, хаданглар қадалиб.

Қариб не ҳолға қолдимки, ёр қилмас раҳм,

Начукки тифл кеби зор йнғласам, иналиб.

Висол боғини сўрмангки, мен не билгаймен,
Фироқ мулкида зиндони ҳажр аро қобалиб.

Не шўхдурки, сурар тунд маркабин, боқмай
Ки, бедили йиқилур, лаҳза-лаҳза бағри толиб.

Аларки чикдилар элдин, қутилдилар ғамдин,
Ким ул ароға қолиб, мен кеби балоға қолиб.

Нечаки қовса Навоийни итларинг ҳар дам,
Чу ғофил айлаб аларни, ўзин ароға солиб.

ПЕ ҲАРФИНИНГ ПАРИЙВАШЛАРИНИНГ ПАРВОЗИ «ФАВОЙИД»ДИН

67

Бу ақшом ҳолима шамъ ўртаниб, парвона андин кўп,
Чаманда оташин гул, булбули девона андин кўп.

Итибмен гард аро, вайроним ичра, баски, бошимға
Фалак кўп ёғдурур гарди фано, вайрона андин кўп.

Эмас анжум, қазо кўк мазраъида сочти ғам тухмин,
Вале тўкти кўзум ғам шоми мундоқ дона андин кўп.

Не муфрит саъб ҳолим бори ҳижрон ичра ким кўргач,
Топар андин малолат ошно, бегона андин кўп.

Не қоттиқ ҳажр эрур жонимғаким, сайру сукун вақти
Чаман гашти ҳалок айлар бузуғ кошона андин кўп.

Агар ошиқлиғим журм эрди, ўлтур, солма ҳижронға,

Кўп ўлса журм худ эрмас раво, журмона андин кўп.

Фано майхонасиға сол мени, эй ринди орифким,
Гамимни ўксутур дайри фано, майхона андин кўп.

Жаҳонда фақр касб эт, майл кўп қилма ғино сари
Ки, мундин оз этибдур орзу фарзона андин кўп.

Навоий оҳи тун-кун булбулу парвонани ўртар
Ки, ишқ ўтини даъво қилмағайлар ёна андин кўп.

68

Нукта кўп сурдунг, замоне лаъли жонпарварни ёп,
Куйди жонлар, бир нафас ул лаългун ахгарни ёп.

Қўзғодинг оламини очиб чеҳра, элга раҳм қил,
Шомгун зулф очиб, ул рухсори маҳпайкарни ёп.

Бохтарға солдинг ўт, эй офтоби ховари,
Истасангким бохтар тинғай, маҳи ховарни ёп.

Лаъли жонбахшинг сари майл эттилар жонлар қуши,
Ул чибинлардин амон истар эсанг, шаккарни ёп.

Фитна солди олам аҳлиға қулоғинг гавҳари,
Халқ таскини учун ул фитналик ахтарни ёп.

Анбару кофури шому субҳнинг бўлди хижил,
Оразинг кофури узра зулфдин анбарни ёп.

Соқие, совурди оҳим сарсари даврон юзин,
Боданўшум, дам-бадам ким ичса май, соғарни ёп.

Ишқ сиррин кимса таҳрир этмади, тақрир ҳам,
Эй мударрис, дема кўп афсонаю дафтарни ёп.

Эй Навоий, кўнглунг ўти олам ичра солди ўрт,
Элни куйдурдунг, даме ул шуълалик озарнн ёп.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТОРОЖГАРЛАРИНИНГ ТАМОШОСИ «ФАВОЙИД»ДИН

69

Йигитлигингда қариларға қилмадинг хидмат,
Қарилиғингда йигитларга бермагил захмат.

Қарилиғ истар эсанг, қариларни ҳурмат тут,
Қаридинг эрса, йигитлардин истама суҳбат.

Қари қизарса ичиб бода бордур андоқким,
Юзига ғоза била зол истагай ҳумрат.

Қуруқ яғочқа эрур боғламоқ шукуфаю барг,
Қарики, истаса киймак қизил, ёшил хилъат.

Чу мушкин айлади кофур кулгай оқу қора,
Агар тилар эса кофуру мушк ила зийнат.

Қариға тавбаю тоат керак шиор ўлса,
Ўзин йигит ясаса, айлар ўзига туҳмат.

Йигитлигингда агар тоат айласанг сен, сен
Қаридинг эрса, не қилғунки, қилмағунг тоат.

Саодат аҳли эди, ул йигитки, айламади
Юзини дуд била тийра шуълаи шаҳват.

Қарига шаҳват агар берса хориш, андоқдур

Ки, кўргузур қариған хез ҳиккаи шанъат.

Ўзунгни муғбачаю пири дайр жониби чек,
Тилар эсанг қари ёхуд йигит била улфат.

Навоий айлади умрин фасод бирлан сарф,
Агарчи берди ўзига салоҳ ила шуҳрат.

70

Эй кўнгул, ёр фироқида лаболаб май тут,
Дам-бадам лаъли хаёли била хотирни овут.

Жону кўнглумни бир ўпмоққа тиларсен, уномон,
Ортуқ айла ададин, йўқса баҳосин ўксут.

Кўзу кўнгул дема мен борғали бўлмиш тийра,
Васл шамъи била ул тийра ватанларни ёрут.

Ваҳ, неча бизни соғинмағни унуттунг бир ҳам,
Ё соғинмағни соғин, ёхуд унутмағни унут.

Кўз фироқингда оқардию сиришки қуруди,
Ёмғури бўлмас, агар айни баёз ўлди булут.

Айласа хотирингга тафриқа қушлари ҳужум,
Зикр уни доғи риёзат тоши бирла урқут.

Эй Навоий, мени зор айлади бир лўливаш
Ким, ҳам арлот унут бўлди манга, ҳам билгут.

71

Соқие, ҳижрон тунидур, бода тут,
Ул қуёш бирла бу шомимни ёрут.

Ҳажридин асру малолатдур манга,

Май била бир лаҳза кўнглумни овут.

Жоми даври ламъасин барқ уйлаким,
Чиқти мағриб тоғидин мушкин булут.

Ғам туни ҳам тийра, ҳам поёни йўқ,
Оҳ ўтин чек, субҳнинг шамъин ёрут.

Ул қуёш ҳажрида андоқким шафақ,
Чарх тиғи зулмидин хуноба ют.

Олам аҳлидин етишмас ғайри захм,
Эй жароҳатлиғ кўнгул, бу сўзга бут.

Бўлди фурқатдин Навоий тийрарўз,
Соқие, ҳижрон тунидур, бода тут.

72

Ғам юкидин чангдек қаддим ҳам эттинг оқибат,
Риштаи жон ноладин зеру бам эттинг оқибат.

Яхши эрди сафҳаи афлок дардим ёзғали,
Баҳри ашким мавжидин борин нам эттинг оқибат,

Ўтқариб тўққуз фалак бошидин оҳим дудини,
Ул муваллидларга ани парчам эттинг оқибат.

Ғурбату ишқу балойи ҳажру заъфу хасталиғ —
Етмас эрдиким, мени мажнун ҳам эттинг оқибат.

Оҳ — гардун, ашк—анжум, нола — раъду пўя — барқ,
Хилқатимдин бир ажойиб олам эттинг оқибат.

Бу кўҳан дайр ичра жон бўлсун фидонг, эй муғбача
Ким, жаҳондин бизни масту беғам эттинг оқибат.

Эй Навоий, ишқ аро васл истадук, кулдунг бaсе
Бизни ушбу муддаода мулзам эттинг оқибат.

73

Демон, ул ой ўқин, эй дўст, сувур, йўқса, ушат
Ким, қоқиб тошлар ила, зор танимға ўрнот.

Буки, ул умрдин айрилдиму ўлмайдурмен,
Бер, эй инсофки, бу бордур ўлум чоғлиғ уёт.

Ғамзанг ўқиқи, улус жони анга келди ҳадаф,
Элга жон қолмади бир, доғи менинг жонима от.

Жон олурға бир тараф келмак эмиш ул қотил,
Солма, эй жон, ани захматқаю чиқ олига бот.

Эйки, ҳайвон суйи ичкунг, тилабон умри абад,
Тиласанг умрни хуш, журъаи май ҳам анга қот.

Боғбоно, гулу сарвинг саридин сўз дема кўп,
Бирисин сарви гуландомима баре ўхшот.

Раз қизи зарфини, зоҳид, кўп ушатма, эр эсанг,
Ўз бутунгнию менинг бут кеби тавбамни ушот.

Халқдин ҳар ярамас келса, хуш улким, ҳақға
Деса бўлмас, менинг учун яна бир халқ ярот.

Эй Навоий, чу гадосен, сену бир лўливаш,
Шаҳға мирзою мирак, хонға қиёту қўнғрот.

74

Гулга фархунда жамолингдин уят,
Сарвға тоза ниҳолингдин уят.

Сабзаи равзаға хаттингдин рашк,
Мардуми дийдаға холингдин уят.

Янги ой нега назардин ёшунур,
Бўлмаса анга ҳилолингдин уят?!

Нега зулматқа инар Хизр суйи,
Топмаса нўши зилолингдин уят!

Зй кўнгул, ҳолинга Мажнун уялур,
Санга йўқтурму бу ҳолингдин уят?!

Сабза хатлар ғамидин қилдинг манъ,
Йўқму, эй шайх, сақолингдин уят!

Эй, Навоий, қиласен васл хаёл,
Билки, топқунг бу хаёлингдин уят.

75

Қайди зулфини, чу, ёр айлади занжири иродат,
Тушти ҳар ҳалқасидин бўйнума бир тавқи саодат.

Хасталиғ давлатидин сўрғали келдинг бошим уза,
Заъф учун жон берурам, гар сен эсанг аҳли иёдат.

Чобукум рахшини майдонға яна сурди чоқиндек,
Шаҳсувори фалак урган келиб ойини жалодат.

Кирпикинг ўқи шаҳид этти мени, гар тонар ўлсанг,
Икки хунрез кўзунг бас манга исботи шаҳодат.

Ҳар замон ул санам оллида, буким, сажда қилурмен,
Қайда зоҳидқа берура даст бу шоиста ибодат.

Истасанг, қилмағасен жонинга меҳнатни зиёда,
Бўлғил ўз қисминга хурсанду тамаъ қилма зиёддат.

Журмсиз ёр агар ўлтурди, Навоий, фараҳ этким,
Хусн хайлиға будур шеваю ишқ аҳлиға одат.

76

Ишқ таркига қилурмен туну кун кўнглума туҳмат
Ки, отин тутмағай эл тутса бу ойин била шуҳрат.

Гар сабо қилса мадад, эврулай ул бошқа қуюндек,
Кўйидин гард кеби кўпқоли чун йўқ манга қувват.

Дўзах аҳлиға тамуғ шуъласи бўлғай дами Исо,
Кўрсалар шоми ғамим дуди аро шуълаи фурқат.

Ёр ағёр ила ҳамдам, не ажаб ғуссадин ўлсам,
Туфроғ ўлған тўкилиб, тошқа юзланса бу шиддат.

Тоғни дашт қилиб, даштни тоғ айлади дардим,
Қилма ҳар дашт, рўди кўҳқан элни манга нисбат.

Кўнгулу кўз санга муштоқу йўлуқсанг, чиройингдин
Ани беҳудлуғ этиб баҳрасиз, аммо муни ҳайрат.

Соқиё, бодаки, даврон била аҳлига вафо иўқ,
Сен агар жонға ўт урсангки, эрур жонима миннат

Мену муғ дайрию бир муғбача ишқи юру, эй шайх
Ким, сени масх қилибтур ҳаваси ҳур ила жаннат.

Эй Навоий, чу наво навҳа била бўлди бадал, кош
Бўлмағай эрди санга зухражабинлар била улфат.

77

Фироқинг аро, эй гули сарв қомат,
Не сарву не гул кўргали истиқомат.

Чу кўрди жунунум табиб айтдиким,
Бу девоналиғ ишқиндур аломат.

Қадинг жилвасидин улус бўлди жонсиз,
Дема ани қоматки, ул бор қиёмат.

Манга солим ўл, деб дуо қилмангизким,
Беганмас саломатни аҳли маломат.

Чу кўнглум била ошиқ ўлдум, гар ўлсам,
Қачон суд қилғай бу соат надомат?

Карам айлаб, эй муғ, манга бода туттунг,
Қачон шайх кўргузди мундоқ каромат!

Навоий сенинг учун ар ўлди, жоно,
Сен анннг учун бўл, илоҳи, саломат.

78

Бўлмишам ошиқ яна, эй ақли нофаржом, кет,
Тун-кун иш бўлмиш манга чекмак лабо-лаб жом, кет.

Бир қадаҳкаш муғбача кўнглум олибтур дайр аро,
Дину тақво жонибидин, эй хаёли хом, кет.

Дайр пири чун белумга боғлади зуннори куфр,
Ибрат ол, эй муқтадои зумраи ислом, кет.

Келдингу пандим дединг, эй шайх, сен ҳам панд эшит,
Қўпқилу дайр ичра бўлмастин бурун бадном, кет.

Мен ҳарими дайр аро тутум мақом, эй порсо,

Сен ҳарам азмиға гар боғлаб эсанг эҳром, кет.

Масту расвомен харобот ичра кўрдунг, эй рафиқ,
Бўлмағунг бўлсанг менингдек ринди дурдошом, кет.

Келмас эргач риндлар базмиға, кетмак истама,
Гар кетар бўлсанг ичиб, доғи тутуб бир жом, кет.

Эй кўнгул, чун бевафодур одамий, топсанг парий,
Азм этиб ул ён, бу сари кўймайин бир гом, кет.

Эй Навоий, чун бу гулшан гулларида йўқ вафо,
Анда кўнглунг булбулиға бермагил ором, кет.

79

Келмагил майхонаға, эй шайхи олий жоҳ, қайт,
Йўқса хирқанг бода раҳни бўлғуси, биллоҳ қайт.

Гар десангким, тушмасин хирқангға расволиғ ўти,
Бўлмайин ринди хароботий била ҳамроҳ, қайт.

Дайр пири илгидин зуннор белга боғлабон,
Бут қошинда қилмас эрсанг сажда, беикроҳ қайт.

Ринду раънолиғ агар кўнглунг тилар бу кўй аро,
Жуз фано йўқтур санга, топилмас ул дилхоҳ, қайт.

Сен риёға ўрганиб сен, фониъ ўлмоқ саъб эрур,
Дайр аро кирсанг, пушаймон бўлғасен ногоҳ қайт.

Ҳар дам учкунлуқ тутунлар бирла кўнглум шуъласин,
Неча фош эткайсен оғзимдин чиқиб, эй оҳ, қайт.

Соқийи маҳваш элидин ичмишам жонбахш май,
Бу тараф юзланма эмди, эй ғами жонкоҳ, қайт.

Олам аҳли бевафодурлар, аларнинг майлидин,
Эй кўнгул, бўлсанг вафо ойинидин огоҳ қайт.

Не ишинга эътимод эткай Навоий, эй парий
Ким, даме юз қатла гаҳ кел дерсен ани, гоҳ қайт.

80

Кўнглумни қилди шифта бир маҳжабин йигит
Ким, халқ аро анинг кеби йўқ нозанин йигит.

Дониш элига солғучи торожи ақлу хуш,
Ислом элига қилғучи яғмойи дин йигит.

Урду сўнгинча ит кеби саргаштаменки, бор
Ёрим сипоҳ офати хиргаҳнишин йигит.

Дин аҳли ичра минг қарийни айладинг асир,
Куфр аҳли ичра мен кеби борму экин, йигит?

Ул нотавон қариға не мумкин қарору сабр
Ким, олса дину жониға кўргузса кин йигит.

Лутф айла қариларға десангким узун яшай
Ким, қаримас аён қилибон юзга, чин йигит.

Куйсанг, Навоийе, не ажаб, хас кебики, бор
Севган киши узори гули оташин йигит.

81

Эй кўнгул, кўйида аҳволимни жононимға айт,
Ўлмакимни меҳнати ҳижронида жонимға айт.

Оҳ дуди, ашк қони, нола мадди рифъатин
Зулфи сунбул, юзи гул, сарви хиромонимға айт.

Ишқининг юз минг балосинким ёшурдум халқдин,
Йиғлабон ул воқифи асрори пинҳонимға айт.

Эйки, кўрдунг кўйида кўнглумни ишқ этган хароб,
Хонумонимнн алохону аломонимға айт.

Телбараб тандин либоси офиятни ташлабон,
Дашт тутқан ҳолни Мажнуни урөнимға айт.

Бўлма дерсен, носихо, хусн аҳлиға ҳайрону зор,
Мендин ўткил, кўнгул отлиғ зори ҳайронимға айт.

Ваъдаси уммидидин буким Навоий берди жон,
Эй сабо, Исо нафаслик аҳди ёлғонимға айт.

82

Ул малаксиймоки, солмиш ҳуснидин оламға ўт,
Қайда қўйғай солмайин жинси бани одамға ўт.

Чарх уза хуршид эмаским, бир қуёш ҳижронидин
Шуълаи оҳим солибтур бу бийик торамға ўт.

Базм аро қўйманг мени, эй ишрат аҳли, зинҳор
Ким, ғамим барқи солур юз хотири хуррамға ўт.

Ҳар дамим бир ўтлуғ оҳ ўлса, таажжуб қилмангиз,
Ҳажр сўзидин туташибтур бу иссиғ дамға ўт.

Зулфи соҳирдурки, ўтлуқ орази узра тушуб,
Солмади юз шуъласи ул турраи пурхамға ўт.

Кўкта ул шакли мудавварким, кўрубсен, шуълалиқ,
Тушмиш ул юз ламъасидин наййири аъзамға ўт.

Захмиғ кўнглум ўтиға марҳам этмас нафъким,
Ярадин момуққа, момуқдин тушар марҳамға ўт.

Дайр ичинда дурд ичар синғам сафолим рашкидин,
Оташин май ламъасидин туштн жоми Жамға ўт.

Ҳажр сўзидин деган назминг, Навоий буйлаким,
Тутти оламини ажаб гар солмағай оламға ўт.

83

Кўнгулда нақш андоқ боғламиш бир нозанин сурат
Ки, мумкин эрмас андоқ тортмоқ наққоши Чин сурат.

Агар сурат будурким, сендадур, эй бут, йироқ эрмас
Ки, мундин сўнг парастииш айлағайлар аҳли дин сурат.

Эмас Лайлию Мажнун сен сену мен сафҳада кўрсанг,
Бир офатлиқ дилоро нақшу бир зори ҳазин сурат.

Агар кўзгуда сарви гулъузорим акс кўргузса,
Яна су ичра кўргузгайму сарви ёсмин сурат.

Дема, эй шамъким, кун машъали ҳам тийра бўлғай, гар
Кеча ё кундуз этса бир аён ул маҳжабин сурат.

Не маъни кўрдиларким, суратингға бўлдилар вола,
Чу маъни оламида истамас аҳли яқин сурат.

Чу кўрди суратин андоқ кўзида нақш боғлабсен
Ки, кўрди ҳар қаёнким солди кўз хилватнишин сурат.

Азал суратгари мақсуди гўёким сен эркинсен,
Чу қудрат хомасидин зоҳир этти моу тин сурат.

Эрур дайр ичра онча муғбача суратнамо, эй шайх

Ки, маъни нақшини кўнглунгда қўймас ҳар камин сурат.

Бу сурат бирла, эй жон офати, боштин аёқ жонсен
Ки, бир сендек мусаввир қилмади жон офарин сурат.

Навоий кўнгли суратхонаси чак бўлди сар-тосар,
Чу анда жилва берди ул нигори нақшбин сурат.

84

Зиҳи лаъли лабинг жонимға офат,
Сочинг зуннори имонимға офат.

Не мажнунменки, оҳимнинг самуми
Етурмиш жисми урёнимға офат.

Бузуғ кўнглумни кўз ёшим емурди,
Тегурди сайли вайронимға офат.

Жунундин сирри ишқинг айладим фош,
Етишти нақди пинҳонимға офат.

Юз урди туш-тушимдин хўблар, вой
Ки, бир-бир етти ҳар ёнимға офат.

Дедим: Бир новак ўтлуқ кўнглума от,
Деди: Еткурма пайконимға офат.

Чу маҳваш соқий этти жилва, етти
Қадаҳдин аҳду паймонимға офат.

Не оху ашқдур, еткур, илоҳий,
Бу сарсар бирла тўфонимға офат.

Фиғоним офат ўлди, эй Навоий,
Менгаким етсун афғонимға офат.

85

Жон фиғон айлар ғами ҳажрингда, жононим, эшит,
Чиққудектур меҳнату андуҳ ила жоним, эшит.

Гар малул эрдинг фиғонимдин ва лекин заъфдин
Халқ саъй айлаб эшитмайдурлар афғоним, эшит.
Дарди ҳолимни қулоғингға, тилармен, айтсам,
Тут қулоқ бир лаҳзаю бу сирри пинҳоним эшит.

Неча саркашлик хироми турки, бордур бир сўзум,
Индуруб бошингни, эй сарви хиромоним, эшит.

Нечаким худройлиғдин сўз эшитмассен ва лек
Ёрлар пандин гаҳи, эй шўхи нодоним, эшит.

Неча бўлғунг, эй кўнгул, ул мастқа ҳайрону зор,
Ваъдаи қатлинг қилур, эй зори ҳайроним, эшит.

Бир ҳадисингнн эшиткумдур дединг, ичканда май,
Сархуш ўлдунг, маст ҳам, эй аҳди ёлғоним, эшит.

Хусн мулки бевафодур, манъи бедод этсалар,
Сўз эшитмакни ғанимат англа, султоним, эшит.

Қасди дин айлаб Навоийға, эшитмассен сўзин,
Бенаводур, раҳм этиб, эй номусулмоним, эшит.

86

Заъф, кўргилким, танимни элтибон айларга қут,
Мўр судрар, тори бирла руст боғлаб анкабут.

Дардим айтурда демассен юз сўзумга бир жавоб,
Гўйиё холи лаб ўлди оғзинга муҳри сукут.

Ошиқ ўлтургум, десанг, юз қатла бу маъни манга,

Ишқнинг дорул қасоси ичра топмиштур субут.

Ул кўзу лаб ўлтуруб, тиргузсалар, не айбким,
Бирни қотил, бирни жонбахш этти ҳайи лоямут.

Ханжари тиғида кўргач оразин, оқизди қон,
Сайл оққандек қуёшни манзили бўлганда хут.

Хоксор ўлким, бурутин елга берди золи чарх
Ул кишиларники, кўп кўргузднлар боди бурут.

Эй Навоий, айлади лўливаше қўнглумни қайд,
Халқни атрок асир этти, вале бизни жатут.

87

Жаҳон аруси бирла суҳбат айлама рағбат,
Нединки, рағбат ила тутмас эл била суҳбат.

Ки бўлса роғиби суҳбат ани, севар элдин
Юз илда етмас мингдин бирига ҳам навбат.

Ажаб фусунгар эрурким, чу сайд қилди сени,
Қарин соғиндингу ул худ қилиб турур ғайбат.

Қуёш нигинининг остида захредин ҳал этар,
Кишига меҳр билаким эзиб берур шарбат.

Талоқ бер аниким, даҳр аро мусофирсен,
Ғариб элга эмас уйланур ери ғурбат.

Агар икинги аросида воқиъ ўлмас баъд,
Яқинки, мақсади аслиға топмағунг қурбат.

Навогий, уйла фано бўл висол учунки, санга
Чаҳ жой ўзгаки, ўзлукка қолмағай нисбат.

88

Эй мусаллам, санга ҳар яхши сифот,
Бу сифотинг била йўқ сен кеби зот.

Хат санга Хизру лабинг — чашмаи Хизр,
Нутқунг — ул чашма аро оби ҳаёт.

Ҳаракотинг аро таскин зоҳир,
Лек таскин чоғида хуш ҳаракот.

Зулфунг овора кўнгуллардин эрур,
Юз Скандарни итурган зулмот.

Сунбулунгнунг расани бўлмаса, йўқ
Зақанинг чоҳидин имкони нажот.

Хум эрур ер курраси, жом-ахтар,
Соқие, бер мунга сайр, анга сабот.

Айш вақтини, Навоий, хуш тут
Ким, эрур осру шариф ул авқот.

СЕ ҲАРФИНИНГ САМИН ГАВҲАРЛАРИНИНГ САМАРАСИ «ФАВОЙИД»ДИН

89

Кўнгулда зулм била қилма юз бино ихдос,
Чу қилдинг, ушбу етар, қилмағил яна ихдос.

Жафо биносини бузғил, нединки муҳдис эрур,
Хилоф шаръи бино қилдинг аввало ихдос.

Гар элга қасри тараб тузди ишқ меъмори,
Нетайки, қилди манга кулбаи ано ихдос.

Фигонки, ул бути банно бaсе жафо тарҳин
Кўнгулда қилди ҳануз ўлмай ошно ихдос.

Мени чу бузди, не осигки, халқ учун қилғай
Висол ганжи учун махзани ғино ихдос.

Чу ёр васли тиларсен, вужуд уйини бузуб,
Кўнгул ҳаримида қил маҳрами фано ихдос.

Навоиё, дема ихдос қилдинг ўзлук уйин,
Мен айтган ўлсам ани, тавба раббано ихдос.

90

Бўлди беҳудлуғума бодаи гулгун боис,
Ани нўш айлагали соқийи мавзун боис.

Буки, лайливашим оллида фидо қилдим жон,
Бўлди бу қиссаға афсонаи Мажнун боис.

Дард тоғин қозорим тирноғ ила Шириндур,
Лек бўлди манга Фарҳоди жингархун боис.

Ўлтурур холу хату қошу кўзу ғамзаси ҳам,
Бор анга қатлима андозадан афзун боис.

Ишқ даштида югурсам, ажаб эрмаски, эрур
Телбага пўя учун вусъати ҳомун боис.

Кўзларим ёшиниким Қулзуму Уммон этдим,
Можаросиға эди Дажлаю Жайхун боис.

Дема: кўйида ул ойнинг нега саргардонсен,
Бўлди бу меҳнатима гардиши гардун боис.

Нафси наҳсиятидин чиққай, ангаким бўлғай
Толиъ саъд била бахти ҳумоюн боис,

Гар Навоий эса муғ дайрида расво, тонг эмас,
Не учун бўлмасун омодадурур чун боис.

91

Бориб Юсуф жамоли нақдиға жонон эрур ворис,
Начукким, пири Канъонға маҳи Канъон эрур ворис.

Либос эрди қуюн Мажнунға, чун ул даштдин чиқти,
Анинг тўниға бу мажнуни саргардон эрур ворис.

Чу мен ўлдум, ғамим ул ҳусн шоҳи гар еса, ғам йўқ
Ки, бекаслар ўлуб, неким қолур, султон эрур ворис.

Кўнгул фоний бўлуб, қоним дури ашким қабул этти,
Ятим ар ёш эса ҳам, не қолур пинҳон, эрур ворис.

Уяқти чун қуёш, ул ойға қолди даҳр ёрутмақ,
Чу борди меҳри даврон, офати даврон эрур ворис.

Мен ўлсам, ишқ нақди худ эрур кўнглумга мавруси,
Киши фарзанди гарчи бўлса бесомон, эрур ворис.

Неким тўққуз аною тўрт атодин фитнаю офат,
Бўлур воқиъ, анга ул офати фаттон эрур ворис.

Улуғлардин насиб истар эсанг, касби камол этгил,
Нединким, анбиёға илмлиқ инсон эрур ворис.

Навоий кўнглин олиб, тиғ сурган жонни ҳам олдик
Ки, жони нақдиға ҳам кўнглини олған эрур ворис.

ЖЕ ҲАРФИНING ЖАМИЛАЛАРИНИING ЖИЛВАСИ «ФАВОЙИД»ДИН

92

Зиҳи, кўк бошиға гардун хиромингнинг изидин тож,
Висолинг хилватида бир шабистон лайлатул меърож.

Шабистонинг аро сабуҳийлардин юз туман товус,
Гулистонинг аро қуддуслардин юз туман дуррож.

Юзунг хуршидидин ул тун топиб хайли кавокиб нур,
Сочингнинг зулмати ул кеча тун рангини айлаб дож.

Рикобингда малойик хайлидин ҳар сари юз минг саф,
Солиб ҳар саф шаётин мулкига яғмо била торож.

Йўлунгда анбиё руҳи мушарраф айлабон ўзни
Ва лекин илтифотингға бири муштоқ, ўни муҳтож.

Буроқинг суръатидин хатти нуронийки расм айлаб,
Аён айлаб бу сайринда нубувват аҳлиға минҳож.

Ўзин ўзлукдину кавнайн мулкидин қилиб хориж,
Қаю кавнайн мулки, ломакондин ҳам топиб ихрож.

Ҳарими қурб аро матлуб васлидин бўлуб маҳзуз,
Йўқ андоққим, ҳарими Каъба ичра зумраи хужжож.

Тилаб уммат гуноҳин ҳар неким истаб топиб бахшиш,
Зиҳи сойил, зиҳи бозил, зиҳи рифъат, зиҳи меърож.

Зиҳи шоҳеки, тун-кун жавҳаридин соннъи ҳикмат,
Сенинг зотинг учун тузди бу тахти обнусу ож.

Игирди риштаи наътинг Навоий кўз учи бирла,
Агар боқсанг, мутиъ ўлғай анга нассож ила саррож.

93

Биравки даҳр мозиқидин айлагай махраж,
Фаною фақр тариқи эрур анга минҳаж.

Не Каъба шавқида, сен дайр ичинда ёр ила бўл,
Басоки, ўғрилиғ этгай тавоф вақтида ҳаж.

Риёзат айламасун рўзгоринг ошуфта,
Адойи фарзу сунан қил, ўзунга қўйма ҳараж.

Намоз адосиға қилғил кўнгулни тенгрига туз:
Кўнгул туз ўлса, эмас бок, бўлса қибланг каж.

Сўзунг чин ўлса, анга ҳожат далил эрмас:
Қуёшни улки ёруғ дер, не ҳожат анга ҳужаж!

Чу ҳақ дедики, маал уср-юср мужда санга,
Не шиддат ўлса аён қил талаб сўнгинча фараж.

Навоий, иста мазохирда чехраи мақсуд,
Араб ва гар чифатой, йўқса туркману халаж.

94

Ишқ бемориға йўқ элдин давоға эҳтиёж
Йўқ ўлукка жуз висоли жонфизоға эҳтиёж.

Боғи васли атри жонимдур, дам урма, эй Масиҳ
Ким, манга воқидурур боди сабоға эҳтиёж.

Хоки пойингким эрур кўҳл ул-жавоҳир, топса кўз,
Ҳаргиз ўзга зоҳир этмас тўтиёға эҳтиёж.

Ишқ чун бегона қилди ошнолардин мени,
Йўқ манга бегона бирла ошноға эҳтиёж.

Ҳар не қилсанг кўнглума хуштур, эрур сандин манга
Ҳам вафоға эҳтиёжу ҳам жафоға эҳтиёж.

Уйлаким йўқтур гадоға эҳтиёжи шоҳнинг,
Шоҳдин йўқ ишқ кўйида гадога эҳтиёж.

Эҳтиёжимни улусдин уз, худоё, фақр ила
Уйла фақрким, анга бўлмас худоға эҳтиёж.

Олам аҳлидин вафо муҳтожи бўлмаким, алар
Ҳам чекарлар бу матоъи бебаҳоға эҳтиёж.

Дедим: Эй гулруҳ, Навоийға наво еткур,— деди:
Ким кўрубтур кўрганин булбул навоға эҳтиёж.

95

Сийм агар жон нақдидур айларда ҳар миқдор харж,
Ёрға харж ўлса ёхуд қилса ани ёр харж.

Нақддин бисёру оз ҳар неки киргай илгима,
Хуштурур улким мен оз, ул айлагай бисёр харж.

Ёр меҳмоним бўлур, мен ошиқу муфлис нетай,
Гар ҳаётим нақдидур, қилмақ керак ночор харж.

Ганж агар топсам мени девонаваш вайрон аро,
Айларам лайливашимға ани мажнунвор харж.

Кўзлари жону кўнгул нақдин олиб, сарф эттилар,
Айлагандек аҳли дин амволини куффор харж.

Ишқида бору йўқум харж ўлдию ифлосдин

Маърифат айлармен эмди, чун келур дилдор харж.

Истасанг хирқам сотиб, май олсам аввал, бода тут,
Эй ҳариф, ўлмастур ани айламак ҳушёр харж.

Дайр пири гар деса: бору йўқунгни ўтқа сол,
Йўқ эса қилма йўқу борингни беҳанжор харж.

Ишқ қўйида Навоий сочса доғидин қора,
Уйладурким, муҳташам эл айлагай динор харж.

ЧИМ ҲАРФИНИНГ ЧОБУКЛАРИНИНГ ЧЕҲРАКУШОЙЛИҒИ «ФАВОЙИД»ДИН

96

Қовмағил кўнглумни, зулфунг ичра ором айлагач,
Қушни ким озод этибтур бастаи дом айлагач.

Ул не жондурким, гадо янглиғ қилурлар шоҳлар,
Юз дуо жонига ҳар қайсини дашном айлагач.

Лаъли шавқин ёшурурмен қон ютуб, то соғмен,
Асрай олмон ўзни, гулгун бода ошом айлагач.

Гул паришон ўлдию сарви сиҳи топти шикаст,
Боғ аро гулгашт ул сарви гуландом айлагач.

Даҳр гулзориға ўт солди жамоли барқидин,
Май ўтидин гунаи рухсори гулфом айлагач.

Соқие, май тутки, ҳижрон шиддати туғёндадур,
Йиғламоқ таскин берур, майли маю жом айлагач.

Дайр ичинда сўрма зунноримниким, ул муғбача

Маҳкам этти зулфидин торожи ислом айлагач.

Лаҳву исён бирла ўтти умру ҳеч иш қилмадим,
Ўт тушар жонимға, зикри фаслу айём айлагач.

Гар Навоий ҳажридин ўлмиш, вале юз жон топар,
Лаъли руҳафзосидин бир бўса инъом айлагач.

97

Манга агар дегасиз: жон била жаҳондин кеч,
Кечай, велек муни демангизки, ондин кеч.

Замону аҳли замондин денгизки кеч, лекин
Деманг бу сўзниким, ул офати замондин кеч.

Ғамида қон ёшим ул навъ баҳрдурки, киши
Қолур таҳайюр аро, демасамки қондин кеч.

Сўрарға келмак эмиш ёр, эй ажал, раҳм эт,
Юзини кўргуча бу зори нотавондин кеч.

Ғам ўлтурур мени, гар бода ичмасам, эй шайх,
Агарчи пандинг эрур яхши, бу ёмондин кеч.

Десангки, ёр ила ҳамхона бўлғасен, бўлғил
Диёру мулкдин овора, хонумондин кеч.

Ики жаҳонни кўрар васл монеъи солик,
Мурод ёр эса, ҳам мундину, ҳам андин кеч.

Камол касби қилур бўлсанг, озмундин ўт,
Гар истифода ғараз бўлса, имтиҳондин кеч.

Навоий, ўттилар аҳбоб, бўл фано била чуст,
Десангки, қолмағасен йўлда корвондин, кеч.

98

Тушкали ул дилрабонинг турраси торида печ,
Турра торидек тушубтур кўнглум атворида печ.

Зулфи тобидин жунунумнунг юз онча печи бор
Ким, назар солдим: жунунум дафъи туморида печ.

Ҳажр даштида мени саргаштанинг тўлғанмағи,
Айлагандектур қуюн жисми намудорида печ.

Лаълингу зулфунг хаёлидин мени дилхастани
Нотавон жонида андуху тани зорида печ.

Соқийё, ул шўхнинг жомин риоят айлагил
Ким, бузулмиш, май чиқиб бошиға, дасторида печ.

Ваҳки, ул кофир асиринннг ишида куфрдин,
Печлардур ончаким, йўқ онча зуннорида печ.

Олам аҳлиға не тонг саргашталиғ невчунки бор,
Чарх паргорида даври даври осорида печ.

Ростравлар гўша туттиларки, даврон аҳлининг
Бордур атворида печ, андоқки гуфторида печ.

Чун Навоий, ёр зулфи васфида кўп чирмашур,
Эл таажжуб қилмасун, кўп этса ашъорида печ.

99

Кўзунг қонимға сероб этти ўзни, нақди жон олғач,
Нечукким, маст бергай майға нақди ронгон олғач.

Чу урдунг ништари ҳижрон, фироқинг сўзи кам бўлди,
Анингдекким, иситма дафъ бўлғай, кимса қон олғач.

Начукким, қиймати лаъл олибон бергай рақибига,
Итига ташлади кўнглумни ул номехрибон олғач.

Санаб ушшоқини қатл айлади ул ҳусн султонн,
Чирикни тарқатиб озод этар шах, гарчи сон олғач.

Кўнгул журмига бўлдум уҳдаву ғам чоҳига солдинг,
Эмастур расм қилмоқ ҳибс, мужримдин зимон олғач.

Шикебу сабр хайли иттилар, еткач манга номанг,
Начукким, корвон боғлар сафар рахтин, нишон олғач.

Ушатма тавбам, эй соқийки, қолмас яхшилиқ расми,
Менинг ҳолимда илгимга қадаҳни мен ёмон олғач.

Баҳори ҳуснидин булбулға ҳам еткур наво, эй гул,
Бу гулшан мулкени торож этар, хайли хазон олғач.

Навоий ҳолини ул йўқ оғиздин сўрма эмдиким,
Адам йўлига борди меҳринг ул бехонумон олғач.

100

Қайд айларга жунун аҳлини бор ул икки соч,
Ҳар бири неча тугун, ҳар тугуни неча қулоч.

Туркларнинг қулидурменки, нигоримнинг эрур
Қоши туркона, қабоғи кенгу кўзи қиймоч.

Сочингу мушк аро бор анча тафовутки, мунунг
Кисватидур янги иксунда, анинг — эски саноч.

Ташлабон доғларим марҳами бирла момуғин,
Телбадурменки, чопонин солнб ўлғай ёлангоч.

Соқийё, лаъл уза хай кўрубон бехудмен,

Майға мамзуж гулоб айлаб, ани юзума соч.

Луқма огаҳлик ила солик агар айласа нўш,
Яхшироқ арпа кўмочики, тағофилда кулоч.

Эй Навоий, тиласанг элдину ўздин махлас,
Чиққил ўзлук йўлидин чусту фано кўйига қоч.

ҲЕ ҲАРФИНИНГ ҲАРОМИЛАРИНИНГ ҲУСНОРОИЛИГИ «ФАВОЙИД»ДИН

101

Азалда чунки рақам топти толиху солих,
Манга бу пандларинг бежиҳаттур, эй носих.

Сен эътирозни қўйғилки, барча ҳақдиндур,
Чу ғайб макманидин ҳар неким бўлур соних.

Не ихтиёр сангаю манга, чу килки қазо,
Азалда ёзди не мажруҳдур ва гар рожих.

Амал бир оят ила айламас, чу йўқ тақдир,
Биравки айласа «Кашшоф»да ўзин шориҳ.

Тили ҳуруфқа эврулмаган, басо, ҳинду
Ки, бўлди нуктаси кўп ғайб ҳазифа фотиҳ.

Бу корхонаға дахл айламак адаб эрмас,
Не дахл кимсага, ҳар неки меҳр этар лойиҳ.

Навоий, оллингга ёзғанни кўрмайин бўлмас,
Эрур ҳақ оллидин ар солих ўл ва гар толиҳ.

102

Зормен зулфу юзи фурқатидин шому сабоҳ,
Соқиё, бода кетур, қайда мену қайда салоҳ.

Бода дарёсиға солғил мени, эй бодафуруш,
Мен ғариқ ўлсам, эмас ғам, чун сен ўлғунг маллоҳ.

Мен мену кўйи хароботу май ичмак туну кун,
Кўпқил, эй шайху салоҳимға кўп этма илҳоҳ.

Хонақаҳдин чу саҳар майкадаға юзландим,
Ҳар тарафдин юзума очти эшиклар фаттоҳ.

Шаҳр муфтийси букун маст эди, фатво ёзди
Ки, ҳаром ўлди, ямон ичса киши, йўқса мубоҳ.

Қачон ул руҳи мусавварки симоъ ичра кирар,
Эврулур бошиға қудс амкинасидин арвоҳ.

Эй Навоий, чу эрур золи фалак хасмға хасм,
Гар никоҳ ўлса, талоқ эт, йўқ эса, қилма никоҳ.

103

Эй, хату лаълинг қошида мунфаил Хизру Масиҳ,
Не ёшунмоқдур, гар эрмаслар хижил Хизру Масиҳ.

Хат лабингға муттасилдур, лаб юзунгаким, эрур
Оби ҳайвону қуёшқа муттасил Хизру Масиҳ.

Уйлаким Хизру Масиҳ оллида сабза бирла су,
Хаттингу лаълинг қошинда уйла бил Хизру Масиҳ.

Чун Масиҳосо лабингдин Хизр умри касб ўлур,
Бўлсалар андин, ажаб йўқ, мунфаил Хизру Масиҳ.

Лабларингдиндур Масиҳу Хизрға нутқу ҳаёт

Ким, эмишлар ишларига мустақил Хизру Масих.

Сабзаи хат кўргузуб, жонбахш лабдин сўз дегач,
Бўлдилар ул ҳайрат ичра музмаҳил Хизру Масих.

Ўлди ҳажридии Навоий, тушсалар бу ҳажр аро,
Тонг йўқ ўлмоқ бу сародин мунтақил Хизру Масих.

104

Эй, сочинг шоми аро рухсори фаррухфол субҳ,
Ой юзунгдин толиъ айлаб кавкаби иқбол субҳ.

Эй сабуҳ аҳли, ичинг майким, бағоят хуштурур,
Лаҳни нўшо-нўш бирла жоми молломол субҳ.

Тун хумори ҳажрида бадҳол эдим, юз вой, агар
Жоми васлидин мени ёр этмаса хушҳол субҳ.

Шоми субҳ истаб қора тун ичра эрдим, шукрим,
Жилва айлаб, шоми зулфин айлади поймол субҳ.

Васли субҳидин тилармен — андоқ эткай шоми ҳажр
Ким, юзига топмағай қўймоққа мушкин хол субҳ.

Дам-бадам тонг ёрубон олам эли ғавғосидур,
Бодадин хушвақтлиғни қилмангиз эҳмол субҳ.

Чарх даври зулмидиндур гўйиёким сарғариб,
Кўргузур йиғлаб, яқо йиртиб, ажаб ашкол субҳ.

Эй хуш улким, субҳидам жоми сабуҳ ул навъ ичиб,
Маст бўлғайким, анинг ҳолиға қолғай лол субҳ.

Эй Навоий, истасанг сидку сафо ғам шомида,
Бўлма ғофил, токи қилғай жилва фаррухфол субҳ.

105

Зиҳи шахди нўшунг бағоят малиҳ,
Мусалсал сўзунг бениҳоят малиҳ.

Шакардек лабинг келди ишқ аҳлидин,
Демак шукр ширин, шикоят малиҳ.

Малоҳатдин ул лаъли кони намак,
Ажаб эрмас андин ривоят малиҳ.

Дам урма рақиб, ул десун, сўзки бор:
Малоҳатлиғ элдин ҳикоят малиҳ.

Не янглиғ такаллумдур, оёки, бор
Сариҳ этса Ширин киноят малиҳ.

Очиғлан гаҳи қулларингғаки, бор
Раиятқа шахдин риоят малиҳ.

Навоий ярасиға кўп сепма туз,
Неча бўлса нутқунг бағоят малиҳ.

106

Бошима еткурди тиғ ул шўхи маҳ пайкар сабоҳ,
Кош рўзи бўлса бу ахтар тулуъи ҳар сабоҳ.

Васл субҳи ул саодат кавкаби кўргузди юз,
Ул сифатким, жилва қилғай хисрави ховар сабоҳ.

Ёр васли хуштурур, гар зулф, агар юз кўргузар,
Васл даври айшдур, гар шом бўлсун, гар сабоҳ.

Тонг йўқ ул маҳваш муғанний тутса жоми май сабуҳ,
Не учунким Зухрадур толиъ, бўлур ахтар сабоҳ.

Ёрутуб ҳар тун шабистонни, саҳар уйқудадур,
Не таажжуб, гар ғуруб айлар маҳи анвар сабоҳ.

Тахтаи ишқин ўқирмен мактаб ичра, чун қўяр
Лавҳи сиймин қўйниға ул шўҳи сийминбар сабоҳ.

Ҳажр субҳу шоми мендек бўлмасун ишқ аҳликим,
Музтарибмен шом ўз ҳолимғаю музтар сабоҳ.

Бош кўтарма дайр пири остонидин кеча,
Гар тилар бўлсанг муғона ичкасен соғар сабоҳ.

Кўйи туфроғин Навоий оҳи совурди саҳар,
Ишрат аҳли уйлаким рафъ этсалар бистар сабоҳ.

ХЕ ҲАРФИНИНГ ХЎБЛАРИНИНГ ХИРОМИ «ФАВОЙИД»ДИН

107

Садқанг бўлубон урмоқ бу гунбади ахзар чарх,
Қасрингға давр урғондек бир сабз кабутар чарх.

Сен шамъ, вале гардун фонуси хаёл эрди,
Урғанда малак хайли тегрангда саросар чарх.

Чун юқори майл этти нуру азминг бўлди,
Ҳам нурда чарх ахтар, ҳам азмда ахтар чарх.

Шамъингға лаган бўлғач афлок малойикдин,
Парвоналар урдилар тегрангда мукаррар чарх.

Кўк ҳулласидин ёйиб атлас йўлунга анжум,
Анжум дуридин сочиб бошинг уза гавҳар чарх.

Йўлунг изидин ўзни равшан қилибон кавкаб,

Рахшинг нуридин кўзни ҳар дам қилиб анвар чарх.

Кўйунгда Навоийға чарх урмоқ агар етса,
Бир доираи мақсуд ўлғуси анга ҳар чарх.

108

Қон тўқуб ул бути зебо густох,
Бориб ул ён мени шайдо густох.

Бўлмаса телба, парийни мендек
Ким қилур буйла тамошо густох.

Ваҳ, не тарсодурур ул дайрдаким,
Сўз демас оллида Исо густох.

Холинг ул ҳинду эрурким, бўлмиш
Лабинг устида шакархо густох.

Соқиё, бер ики соғарки, бўлай
Нуктаи ишқ аро гўё густох.

Хатту лаъли қошида асранг адаб,
Келманг, эй Хизру Масихо, густох.

Ёр ҳазл айлар учун бўлмишмен,
Ҳарза дердин мени расво густох.

Ишқ дайрида гадодур шаҳлар,
Киргали бизга не ёро густох.

Эй Навоий, тиласанг соғари файз,
Бўлма бу дайрда асло густох.

109

Чу қилди ишқиға кўнглумни мубтало ул шўх,
Кетурди жонима ҳар лаҳза юз бало ул шўх.

Асир қилса мусулмонни, қилмағай кофур,
Бу жавру зулмки, ҳар дам қилур манго ул шўх.

Ажаб эмаски, қилур нақди жонға кўз қоралиғ,
Эрур чу шўхлар ичра кўзи қоро ул шўх.

Улустун уркуп, ўзумдин доғи бўлубмен ёт,
Мени рамидаға то бўлди ошно ул шўх.

Замона ичрадур ошубу кўзғолон гўё
Ки, чиқти сархушу тунд отланиб яно ул шўх.

Ажаб эмаски, вафо расми айлағай бунёд,
Қилурға чунки яна топмаса жафо ул шўх.

Бу навъким манга ул шўх май берур, бир кун
Ҳалок қилғусидур ё бу тунд, ё ул шўх.

Йўқ оғзидин сўрубон нукта оқибат қилди
Менн мусофири сарманзили фано ул шўх.

Буким улусқа наво берди васлидин, не осиф
Ки, охир этти Навоийни бенаво ул шўх.

110

Ул парийваш ҳурнинг мен телбадек шайдоси чўх,
Не ажаб, гар бўлса олам мулкида ғавғоси чўх.

Эй кўнгул, мумкин эмастур васл, невчунким, эрур
Сабру ҳушум озу анинг нозу истиғноси чўх.

Мен гадо найлаб сочи мушки харидори бўлай

Ким, эрур шаҳлар димоғинда анинг савдоси чўх.

Арманидур гўйиё ул шўх кофур туркмон
Ким, етар дин мулкига кофур кўзи яғмоси чўх.

Дилраболиғнинг либоси чўхасидур гўйиё,
Ким ани кийгач, кўнгул олур қади раъноси чўх.

Қиймати ажносдин чун шадда боғлар ҳафт ранг,
Ҳусни бозори аро зоҳир бўлур колоси чўх.

Соллониб чун жилва айлар, халқни вола қилур,
Ҳам қади раъноси, ҳам андоми руҳафзоси чўх.

Лаълидин ком нстарам, не чора, етса кўнглума
Кирпикининг найзасидин захм ила изоси чўх.

Бас баҳодирваш эрур, лекин мулойим ҳам эрур
Ким, Навоий кўнглига тушмиш анинг васвоси чўх.

111

Дема, бир ўпмак не эркин лаълидин жононға нарх,
Не сўрарсен, англа, бир мисқоли юз минг жонға нарх.

Ком пинҳон оғзидин топмоққа кўп сўрманг баҳо:
Кимса таъйин айламайдур жавҳари пинҳонға нарх

Ҳар кун ул юз қиймати тағйир топса айб эмас:
Икки кун бир навъ бўлмайдур гули бўстонға нарх.

Ҳусн бозорида мен бўлдум ул ойға муштари,
Ким муқаррар айлагай оё маҳи тобонға нарх.

Худфуруш ўлди ул ой, оё, қаёндин топқамен
Аниким, қилди муайян Юсуфи Канъонға нарх.

Ким менинг кўнглум харидоридурур, бир лутф бас,
Нақд ҳожат эрмас, охир истасанг вайронға нарх.

Эй Навоий, ул қуёш қурси баҳосин сўрмағил,
Сен гадоға авло ул бўғлғайки, сўрсанг нонға нарх.

112

Қадду рухсориға йўқ гулшанда бир монанд шох,
Ким сапидор узра гулдин айламиш пайванд шох.

Боғи ҳажр ашжори шохидин тутай сайли сиришк
Ким, улуғ савдо керактур боғламоққа банд шох.

Тундбоди ҳажр айшим боғин андоқ буздиким,
Тушти фурқат даштида ҳар сари бир парканд шох.

Жисм аро ҳар узв тиғингни қилурлар орзу,
Уйлаким, бўлғай яғочда суға ҳожатманд шох.

Шўхлар синдурдилар нақди ҳаётим шохини,
Ул сифатким, бўлғай атфол илгидин сарканд шох.

Нахли табъим шохидин маъни бўлур зояндаким,
Шохнинг фарзанди гулдур, нахлиға фарзанд шох.

Эй Навоий, қадди тубидур, юзи жаннат гули,
Гулшани давронда йўқ ул қадға бир монанд шох.

113

Хужаста тонгки очиб ораз ул бути гулрух,
Баҳор ҳусни кеби субҳим айлағай фаррух.

Санга мушобаҳати бўлғай эрди, бўлса эди
Бу гулшан ичра парий — сарвқомату гулрух.

Сўз айтса ҳам ўлубу ҳам тирилмаким не ажаб
Ким, ўлса талх такаллум, эрур шакар посух.

Сочинг қорасида юз мушк тиббату тотор,
Қадинг ҳавосида минг сарви Учаву Халлух.

Ичимда лаълинг эрур уйлаким бадан аро жон,
Ўқунгда жоним эрур уйлаким сўнгах аро мух.

Чу файз эрур мутафовут топилмағай маъруф,
Агарчи Карах кеби келди сурат ичра курух.

Кўруб юзунгни Навоийға ҳуш кетса не тонг
Ки, мот ўлур бори шаҳлар, қачон сен очсанг рух.

ДОЛ ҲАРФИНИНГ ДИЛОРОМЛАРИНИНГ ДАВРОНИ «ФАВОЙИД»ДИН

114

Чу солик айлар эса азм водийи тавҳид,
Керакки, минса бу сайр ичра маркаби тажрид.

Бу маркабу бу сафар кимсага муяссар эмас
Ки, ҳосил айламағай олам аҳлидин тафрид.

Бу ҳам киши ўзини бору йўқдин эткай фард,
Эмастур ўзлукидин мумкин ўлмайин таъйид.

Чу дўст лутфиға бу барча бўлди вобаста,
Недин керак кишига васл нақдидин тардид.

Азалда чун не насиб ўлди, ўзга бўлмади ул,
Саъидни не шақи қилди, не шақини саъид.

Кетур қадаҳки, даме ўзни хуш тутай, эй муғ,
Тўла қуярға эмас ҳожат айламак таъкид.

Навоий истамас ўзни даме бу дайрда соғ,
Ҳамиша кайфиятиға анинг беринг таждид.

115

Котиби сунъки мушк айлади хаттингға мидод,
Ояти раҳмат эди қилди қуёш узра савод.

Уйла ишқингда бўлуб маҳв, унуттум ўзни
Ким, сен ўлмиш мену мен эмди сени қилмон ёд.

Кеча ноламдин уюмас эдилар олам эли,
Заъфдин эмди эшитмон ўзум, этсам фарёд.

Чарх даврониким, оҳимдин эрур, ул чу мени
Берди барбод, ани мен доғи бергум барбод.

Давр бедод этар, эй соқийи гулчеҳра, мени,
Уйла қил мастки, давронға мен айлай бедод.

Хонақаҳ шайхи агар ишқ ила май манъи қилур,
Дайр пири, нетайинким, муни айлар иршод.

Носихо, ишқ ила май тарки буюрдунг, лекин
Қилма таклиф Навоийғаки, бўлмиш муътод.

116

Ишқ аро нофиъ эмас оқилу фарзонаға панд,
Қайда бас нафъ етургай мени девонаға панд.

Ул қуёш ишқидин ўртанма дединг, ваҳки, киши
Шамъдин куйма дебон, бермади парвонаға панд.

Бергуча ишқу вафо таркида пандим неткай,
Берсангиз жавру жафо манъида жононаға панд

Зоҳидо, бергуча панд, айла ўзунг тарки риё,
Панд бергил ўзунга, айтқуча ёнаға панд.

Ишқ таркигаким, иршод этарам ушшоқин,
Маст бергандек эрур волаи паймонаға панд.

Лаби жонбахшға манъ эткуча, эй сода рақиб,
Қатл манъида бер ул ғамзаи мастонаға панд.

Дайр аро муғбача чун қилди Навоийни ҳалок,
Чиқ дебон нофиъ эмас фонийи бутхонаға панд.

117

Не муроду не умид айлар ул ойдин бизни шод,
Оҳким, ишқ ичра ҳам новмидбиз, ҳам номурод.

Орази ҳажрида бўлмиш тийра кўнглум кишвари,
Муддате бўлдики, кўрмайдур ёруғлуғ бу савод.

Хол эрур ё сунъ килки сафҳаи рухсор уза
Хат рақам айлар замонда, хомадин томмиш мидод.

Гул жабинин кўзга кўп суртар эсам, айб этмангиз,
Негаким, бир гулжабинликдин берур ҳар лаҳза ёд.

Кўзума ашк эврлуб, тан дашт аро саргаштадур,
Ишқ баҳру даштида гирдоб улу бу гирдобод.

Тарк этиб ҳар қайдни, қўйдум қадам дайр ичра, лек
Дайр пири ҳар неким дер, чора йўқ жуз инқиёд.

Ишқида мендин асар йўқ, кимга бўлса мултафит,
Токи иснайният ўлмас, мумкин эрмас иттиҳод.

Чархдин не келса, жуз таслим йўқтур чорае
Ким, қавий оллида хўб эрмас забунлардин инод.

Эй Навоий, ғунчадек кўнглунг тутулса ҳажрдин,
Ноумид ўлма: насими васлидин еткай кушод.

118

Кўнглума тиғ урғач, оҳимдин ҳувайдо бўлди дуд,
Шуъланинг устига чун қундинг су — пайдо бўлди дуд.

Юзу зулфи ҳасратидин буки чектим ўтлуғ ох,
Шуъла хуршиду ғубори мушки соро бўлди дуд.

Хонумоним куйганнн ҳажр ўтидин ғам даштида,
Билдилар оворалар, чун ошкора бўлди дуд.

Ғам туни эрмаски, оҳимдин қоронғудур сипехр,
Бу кўҳан дайр ичра беҳад ваҳшатафзо бўлди дуд.

Куйдуруб кўнглум, кўзумни тийра қилди, то анга
Юз ўти барги суман, зулфи сумансо бўлди дуд.

Ҳажр ўти ул ой ҳавосида мени чун ўртади,
Ҳар тараф шабгун булутдек чархпаймо бўлди дуд.

Соқиё, оби ҳаёти май била кулбам ёрут
Ким, фироқ ўтндин анда зулматосо бўлди дуд.

Рост ул янглнғки зулмат ичра Хизр ўлғай ниҳон,
Хайли мазлум оҳидин бу тоқи хазро бўлди дуд.

Ул узору хат учун ҳар дам Навоий чеккач оҳ,
Кулбаи эҳзониға ё тушти ўт, ё бўлди дуд.

119

Эй, қилиб зулфунг каманди ваҳшийи саҳрони сайд,
Юз мену Фарҳод ила Мажнун кеби шайдони сайд.

Йўқ ажаб Фарҳод ила Мажнунни худ сайд этмакинг,
Турфа будурким, қилиб Ширин била Лайлони сайд.

Ваҳ, бу не сайёдлиғдурким, биравким даҳр аро,
Ҳусн ила оламни сайд айлаб, сен айлаб ани сайд.

Кўргузуб чун доми зулфу донаи хол айлабон,
Булбулу қумри демонким, пашша то анқони сайд,

Доми зулфинин бир очиб, тортмоқ бирла қилиб
Юз туман қудси туюри гулшани хазрони сайд.

Билмон, эй сайёд, қайси дом ила қилмақ булур,
Ул тазарви дилкаш, ул товуси базморони сайд.

Гар Навоий хўблар сайдидур, аммо қилмамиш
Сендин ўзга кимса ул ошуфтаи расвони сайд.

120

Йўқ манга юз йилда ул маҳвашқа бир сўз дерга ҳад,
Бўлса бир сўз дерга ҳад, ул ҳам бўлур юз қатла рад.

Меҳри худ йўқ, лек амдо зоҳир айлар илтифот
Ким, халойиқ жонима қасд айлағайлар еб ҳасад.

Турфароқ буким, қилиб оламни жоним душмани,
Дўстлуғ изҳори ҳар мажлисда айлар беадад.

Шак эмаским, бўлғусидур ёрлар безътимод,
Ҳар қачан ёр оллида ағёр бўлса муътамад.

Умр янглиғ бевафодур халқ, гўё, эй Хизр,
Чекти Зулқарнайн Яъжузи вафо оллиға сад.

Эй хуш улким, гўша тутқай уйлаким, топилмағай
Ахтариб давронни давр аҳли азалдин то абад.

Соқиё, абнойи даврон жаврининг поёни йўқ,
Уйла соғар тутки, зойил айлағай ҳушу хирад.

То бўлай ул навъ лояъқилки, келмай ҳолима,
Қилса юз Фарҳод ила Мажнун насиҳатдин мадад,

Эй Навоий, олам аҳли жавр этарда тенгдурур,
Хоҳ шоҳи чарх қадру хоҳ моҳи сарвқад.

121

Ишқ аро куймак ишим, қайда мену қайда хирад,
Буйла ўт ичра кирарга хирад аҳлиға не ҳад.

Ишқ ўти Тури тажаллийға чу солди партав,
Хаски кул бўлди, бурунроқ йўқ эди ғайри хирад.

Зухд хуффоши оча олмаса кўз, кимга гунаҳ,
Ишқ хуршиди ёрутмиш чу азал то ба абад.

Ишқ ул бир муаллимки, анинг мактабида
Ақл ўқиб тифл кеби лавҳи фанодин абжад.

Ишқ жонбахш насимн не чаманғаки эсиб,
Юз ниҳол анда бўлуб лолаузору гулхад.

Ул чаман барги гули шавқ ҳадисиға варақ,

Сунбули силсиласи ҳуш жунуниға мадад.

Асли бир зот келиб чунки маротибға ўтуб,
Бениҳоят бўлуб ижоду сифот ичра адад.

Бирдурур асли адад, кимки ҳақиқатбиндур,
Гар адад юз туман ўлса, тузатур бирга санад.

Эй Навоий, десанг ихлос ила бу сирни тилай
Қулхуаллоху аҳад, сўнградур оллоху самад.

122

Олиб эл кўнглинки, чектинг сарвдек озод қад,
Қайси кўнгли бирла чеккай оллинг шамшод қад.

Хўблар қадди қаддинг оллида кўрсатмакча бор,
Сарви озод ўтрусида савсани озод қад.

Ғам юки остида қаддим бўлди хам, имкони йўқ
Бесутуннинг остида туз асрамақ Фарҳод қад.

Хам бўлуб, кўнглум олурға келмакинг ул навъдур
Ким, қилурда сайд қушни хам қилур сайёд қад.

Эй мусулмонлар, нетиб ўрнида кўнглум тўхтасун,
Қилса ҳар дам жилва гар бир сарви ҳуризод қад.

Бўлмади тоатқа хам қаддинг йигитликда, не суд,
Ракъат эмдиким, букулмак айлади бунёд қад.

Эй Навоий, хусн элидин офият йўқ, то қилур
Ишвадин жавру жафо кўз, жилвадин бедод қад.

123

Жафода бор ул ой гардунға монанд,
Атоға уйлаким хислатда фарзанд.

Тугатди қон ёшим жисм ичра қонни,
Қиличинг захми топмас эмди пайванд.

Итинг кўп, барча бағримдин тамаъкор,
Не тонг қилсам ани парканд-парканд.

Агар мен ошиқу девона эрсам,
Манга носих доғи эрмас хирадманд.

Жаҳон аҳлида мутлақ чун вафо йўқ,
Хуш улким, бўлди бекасликка хурсанд.

Манга даврон оғу берди, анга нўш,
Мен этсам захрханд, айлар шакарханд.

Жунун бўлмиш Навоий, айланг озод
Ки, мажнунлуғда тортибдур, баса, банд.

124

Лабинг лаълу хатинг, эй жон, зумуррад,
Бўлурму лаълға ҳарён зумуррад.

Эрур хатинг хаёли кўнглунг ичра,
Начукким, тош аро пинҳон зумуррад.

Ғам эрмас не учунким ҳусни ортар,
Чиқарса сабзадин бўстон зумуррад.

Зумуррад топмақ эрди мушкил, эмди
Иликка киргуси осон зумуррад.

Зумуррад қадри бор оз эрса, лекин

Хуш эрмас беҳаду поён зумуррад.

Зумуррадқа юзунг кон бўлди, аммо
Фидо бўлсун анга юз кон зумуррад.

Магар ёқут янглиғдур муфарриҳ
Ким, айлар халқни хандон зумуррад.

Фалак юз неши заҳролуд тортар
Ки, қилмас сабзадин туғён зумуррад.

Навоий, сабза ичра ич майи лаъл
Ки, солмиш боғ аро даврон зумуррад.

125

Эй, сочинг занжирида ошуфтаю шайдо хирад,
Ул савод ичра топиб сармояи савдо хирад.

Гар жунун дафъиғадур занжир, кўргил, ким қилур
Ул салосил қайдида девоналиғ пайдо хирад.

Бўлди ишқ илгида андоқким, керак зору забун,
Айламак борди жунун аҳлиға истиғно хирад.

Асру расволиғларимни кўрмиш эрди ишқ аро,
Мен начук расво эдим, бўлмиш бу дам расво хирад.

Ишқ куйдурди хирадни, борди улким, дегаман
Ким, бу муҳлик варта ичра ё бўлай мен, ё хирад.

Гар хирад ҳам ишқ мағлубидурур мендек, валек
Ҳеч мушфиқ ғам емас аҳволима илло хирад.

Ишқ аро жониға етгандин, даме истаб фароғ,
Бизга тарғиб айлар эмди соғари саҳбо хирад.

Кир фано водийси ичра ишқ раъйи бирлаким,
Масту мабхут ўлди анда зийраку доно, хирад.

Эй Навоий, ишқ аро ком истасанг, девона бўл,
Бу шарафни топмағунг, ҳамроҳинг ўлса то хирад.

126

Ваҳки, ҳам ҳушумни афзун қилмади афсуну панд,
Ҳам жунунимни кам айлай олмади занжиру банд.

Билки, сендиндур бори дардим не фикринг ҳолима,
Дардманд эл ҳолин ул билгайки, бўлғай дардманд.

Захмларким солди заҳролуд тиғинг жисмима,
Оғзин очиб ҳар бири, ҳолимға айлар заҳрханд.

Бўйнунга мушкин ипакдин, эйки, тумор осмишанг,
Қайда ҳолим билгасенким, бўйнума тақдинг каманд.

То кўнгул холинг хаёлидин бошингға эврулур,
Йўқ санга ҳожат ёмон кўз дафъиға ўту сипанд.

Чун фалак тоқидек охир бўлғусидур сарнигун,
Рифъатинг тоқин, не суд, этмак фалакча сарбаланд.

Эй Навоий, оби ҳайвондек лабидин уз умид
Ким, сочи зулмотидин ёпти анга мушкин паранд.

127

Йўлида жон бердим, ўтти кўрмайин жонон, не суд,
Кўрса ҳам, кўрмаска солиб, зоеъ ўлди жон, не суд.

Суд кўз туттум қорарған кўзга ул юз меҳридин,
Англағач, меҳри жамолин айлади пинҳон, не суд.

Бир табассумға лабидин жонни бердим суд учун,
Жоним олиб, лаъли анинг бўлмади хандон, не суд.

Зулфи савдосида нақди умр бердим, оҳким,
Етмади жонимға бу савдода жуз нуқсон, не суд.

Ўқларидин жавҳари пайкон кўнгулга суд эди,
Ҳар неким отти етишқач, ўттилар паррон, не суд.

Фоний ўл айлаб жаҳон суду зиёнин таркким,
Не зиёндур мўътабар оламда, эй нодон, не суд.

Эй Навоий, дема жон бер, васлидин суд истасанг,
Юз туман жон берса, чунким, васл эмас имкон, не суд.

128

Эй юзунг шамъию зулфунг дудидин тарки хирад,
Кўнгулма субҳи азалдин қисм то шоми абад.

Дема, то жонинг жасадда бўлғуси, қилғум жафо,
Қайда қолмиш жон манга, чун заъфдин йўқтур жасад.

Мену кўюнг қайдаким девона, балким девмен
Ким, малак хайлиға йўқ густох анинг тавфиға ҳад.

Гар бори ишқ аҳлин ўз кўнгулунг учун қилдинг қабул,
Мен неча мардуд эсам, тенгри учунким, қилма рад.

Хасталиғ кўрким, бўлур ҳар дам ҳаётим мунқатиъ,
Гар нафасқа дам-бадам чиқмаққа жон қилмас мадад.

Истасанг олам эли маҳсуди ўлмоқ, зинҳор
Ема юз оламча элга тенгри бергандин ҳасад.

Эй Навоий, касб ойини фано қил, уйлаким
Умрнинг миоди етканда керак булсанг муад.

ЗОЛ ҲАРФИНING ЗАВИЛ ҲАЁТЛАРИНИНГ ЗУФУНУНЛИҒИ «ФАВОЙИД»ДИН

129

Ишқ амриға эрур кавну макон ичра нафоз,
Шоҳнинг ҳукмиға андоқки жаҳон ичра нафоз.

Ишқ аҳкоми кўзу кўнглум ародур жорий
Ки, қазо амригадур баҳр ила кон ичра нафоз.

Ер ҳар не деса, маъмур эрур ушшоқи
Ки, анинг сўзигадур жону жаҳон ичра нафоз.

Аҳли савдо эшитур ҳар не кўнгул десаки, бор
Шаҳна буйруғиға бозору дўкон ичра нафоз.

Қонима, амрини истарки, равон қилса рақиб
Ки, ажал ҳукмигадур жону равон ичра нафоз.

Дайр пириға ҳақорат била кўз солмаки, бор
Амриға куфр элида яхши-ямон ичра нафоз.

Ишқ даргоҳида қул бўлди Навоийким, бор
Амру фармониға пайдову ниҳон ичра нафоз.

130

Тикибтур бошиға жонона таъвиз,
Керакким, тикса бу девона таъвиз.

Бошингға эврлуб садқанг бўлайин
Ки, бастур шамъға парвона таъвиз.

Қўп, эй роқийки, туморинг керакмас,
Нетай бўлса парий бегона, таъвиз.

Сенинг руқъангни чун бўйнутумға остим,
Бу мажнунға керакмас ёна таъвиз.

Манга таъвиз ул ой қиссаси, бас,
Эрур ошиққа ул афсона таъвиз.

Жунунум дафъиға баским ёзилмиш,
Тўладур гўшаи вайрона таъвиз.

Навоий айши ҳифзиға не етмас,
Хати соғар била паймона таъвиз.

131

Бўла олса лабинг оллида Масихо тилмиз,
Янги боштин яна топқай эди ихё тилмиз.

Бўлса Фарҳод ила Мажнун, не ажаб, шогирдим,
Истасам ишқу жунунда мени шайдо тилмиз.

Шўхлуғ мактабида сендин этиб касб атфол,
Айламаслар бири устодға асло тилмиз.

Ишқ таълимгаҳидин кўнгул истар махлас,
Қилғай озодлиғ андоққи таманно тилмиз.

Кўзунг офат аро устод, вале холу хатинг
Давр уруб оллида ўрганғали яғмо тилмиз.

Мактаби ишқ аро мен телбарадим, демангким,
Мисли Мажнун яна бир бўлмади пайдо тилмиз.

Ишқ зиндонида ғам шоми, Навоий, у недур,
Қилса кеч уйлаки мактаб аро ғавфо тилмиз.

РЕ ҲАРФИНИНГ РАЪНОЛАРИНИНГ РУСТОХЕЗИ «ФАВОЙИД»ДИН

132

Қарида гарчи сабук руҳлуғ фаровондур,
Вале йигитлар аро чун кирар, гаронжондур.

Шабобнинг ҳавасидин сақолни ранг этма,
Оқорса сабза, кўкармак яна не имкондур.

Қари йигитлар ишин чун қилур, эрур мабхут,
Йигит қарилар ишин пеша қилса, нодондур.

Асо юрурга мададдур, вале асо аҳли
Чу найза тутти, ҳамул йўл юрурга нуқсондур.

Чу қад эгилди, асо бирла доғи бўлмас туз,
Эшитса туз анга бир кунжи байтул аҳзондур.

Чуқурға тушти чу кўз, гўйиё қавий заъфин,
Назар қилур уятидин чуқурға пинҳондур.

Дариғким, қаридим зуҳду фақр лофи била,
Вале ишим ёшурун барча журму исёнду.

Худой учун қилинг, эй порсо йигитлар, шукр
Ки, сизга журму гунаҳдин худо ниғаҳбондур.

Йигит била қариға зуҳд бирла исёнда,
Йўқ ихтиёр мунга қаҳр анга не эҳсондур.

Йигитлигида киши қилмаса итоати амр,
Не суд чун қариди, нечаким пушаймондур.

Навоиё, ема ғам, не учунки, баҳри карам
Чу урди мавж, бориға умиди ғуфрондур.

133

Эрур ҳамиша хазон баргидек бошимда шарор,
Сенга не ғамки, бошинг узрадур ҳамишабаҳор.

Яна нетиб киши қолғай тирикки, чиқтинг маст,
Этакни санчибу ошуфта чирмабон дастор.

Таним чуқур-чуқур ўлмиш, бори бўлуб тўла қон,
Нединки тишлаб-тишлаб қилибмен ани афгор.

Ғубор ичинда қуёш тонг эмас, бу тонгдурким,
Кўрунди юзу хатингдин қуёш ичинда ғубор.

Чу дайр хизматин ортуғроқ айларам, не ажаб
Белимга муғбача зулфайнидин ики зуннор.

Чу соф айш ила қаср ичра бордурур юз бийм,
Хушо фароғат ила дарду кулбаи хаммор.

Навоиё, тилар эрсанг замоне осойиш,
Замона фикрига кўнглунгни қўймагин зинхор.

134

Қонима ҳар дам кўзунгнинг ўзгача ангеzi бор
Ким, анинг мужғони бирла ғамзаи хунрези бор.

Лаъли ёди қонға ашким рангини айлар бадал,
Оллоҳ-оллоҳ, не ажойиб лаъли рангомези бор!

Ишқ бошимнн кесиб, йўл топқай ул ой кўйида,
Не учунким, итлари оллида дастовези бор.

Ҳажр шоми, қил тамошоқим, жамолинг шавқидин
Нотавон кўнглумнинг ўтлуғ оҳидин гулрезиди бор.

Найлаб ул кўздин бўлай эминки, бемор эрса ҳам,
Офият аҳлига раҳм ойинидин парҳезиди бор.

Боғ аро гул сочти ноз уйқусидин ул сарв уза,
Тонг насимининг магар парвизани гулбезиди бор.

Чарх чун бемехрдур, Парвездек қонин тўқар,
Меҳрнингким, шоми сиймин наълдек шабдезиди бор.

Боғи даврон гуллари чун бевафодур, тонг эмас,
Кеча гар тонг қушларининг нолаи шабхезиди бор.

Айб кўп қилма Навоий кўзлари шўробасин,
Кўрки, ул ойнинг не янглиғ лаъли шўрангезиди бор.

135

Ғариблиғда деманким ғаму малолати бор
Ки, сендин анру кўпгулнинг ғариб ҳолатиди бор.

Кўнгул иложини қил, эн қуёш, внсол илақим,
Масиҳ дам ура олмас кеби малолати бор.

Кўпгул жунунда тилин ақл элини фаҳм эткай
Ки, дарду шавқ каломи била мақолати бор.

Фироқинг илгида чун ўлмадим, бошим қуйидур,
Бу шева зоҳир этар, кимсаким хижолатиди бор.

Кўнгул жафосидин обод эрурки, бўлди тузук

Ҳарими мулк, агар шоҳнинг адолати бор.

Кетурда лаълинга жоним паёмини, эй гул,
Эшитки, пайки сабонинг ажаб рисолати бор.

Фироқ аҳли чу ғамдин халос эмас туну кун,
Мудом ичарга бу аҳволнинг далолати бор.

Висол руқъаси етмас манга, хуш ул новмид
Ки, қосиди қўлида хатти истимолати бор.

Навоий, истасанг ўзлукни рафъ, мажнун бўл
Ки, ақл пирини кўрдум — бaсе жаҳолати бор.

136

Гўйиё кўнглум тахайюл мулкининг султонидур
Ким, хаёл ичра қилур ҳар айшким имкони­дур.

Ҳуснию ишқим камол ичра яқиндурларки, бор:
Ул менинг ҳайрониму олам анинг ҳайронидур.

Тутмамиш рангин булут кўкники, оламини тутуб,
Акс кўк миръотиға солған сиришким қонидур.

Сарсару тўфон етар, эй халқ, ўлунг огоҳким,
Ошу ашқимнинг бу оқшом ҳажрдин туғёнидур.

Чуғз бўлмиш ганжи васлинг шавқидин кўнглум қуши,
Заҳми кўп кўнглум уйи ул чуғзнинг вайронидур.

Ҳуснға чун йўқ вафо, бас тут вафони муғтанам,
Неча кун, эйким, маҳбублуғ давронидур.

Ишқ даштида Навоийдур, қуюн қилманг гумон
Ким, тани хоки би­ла бир шўх саргардонидур.

137

Васлидин чун мултафит кўпроқ бўлур фурқатда ёр,
Тарки васл айлаб қилинг, аҳбоб, фурқат ихтиёр,

Дема кўнглунг бўлдимур тарк айламак ёру ватан,
Не кўнгулни тарк қилмоқ, не ватан, ваҳ, қайси ёр.

Топмадим бир нечаким меҳру вафо туфроғида^а,
Дона сочтим ашқдин, кирпик била айлаб шиёр.

Сиймгун ашқ ўлмоқ олтундек юз узра не осиф,
Жисм ҳижрон кўрасида бўлмайин холис иёр.

Кимки, олам халқи бирла ошнолиғ қилмади,
Ани де фархунда ахтар, муни билгил бахтиёр.

Ҳолини найлаб ниҳон тутсун Навоий хастаким,
Ётса ашқин оҳ урар, йиғлар агар оҳин тиёр.

^а Бу ғазал «Наводир ун-ниҳоя» девонидан киритилган бўлиб,
қўлёзмада

Сўзу ёру ёрдин сўрмонгки, ҳижрон даштида
Қолғали бекас унут бўлмиш манга ёру диёр

байти бор, аммо у «Хазойин ул-маоний»нинг XV—XVI аср
қўлёзмаларининг бирортасига ҳам киритилмаган, шунинг учун
мазкур байт тушириб қолдирилди.

138

Парвона қаноти ароким доғ ила қондур,
Ҳажр ўтию ғам ярасидин икки нишондур.

Сариғ, қизил алвон била хилъатларинг, эй гул,
Раънолиғ эрур, улки либосингда аёндур.

Ул кўз қораси ҳайъати мажруҳ кўнгулда,
Ҳижрон ўтидин икки янги доғи ниҳондур.

Кўнглумники парголалар этти ғами ҳажринг,
Лола варақидек борида доғ ила қондур.

Лаълингдин агар қатраи қон қилса тарашшух,
Туфроққа томизмаки, анинг туфроғи жондур.

Бу гулшан аро бўйи вафо етмади гулдин
Булбулғаки, минг навҳа била даъби фиғондур.

Шавқ ўтиға ёнмоққа ўзни урди Навоий,
Қовдунг, келу лутф айлабон ул телбани ёндур.

139

То бузуғ кўнглум аро зулфунг хаёли айланур,
Аждаҳоедурки, бир вайрона нчра тўлғанур.

Аҳли дард оҳу фиғонидур, эмас кўсу нафир,
Сайр учун ул хўблар шоҳи қачонким отланур.

Гар танимда доғлардур, ваҳ, не тонг тошида доғ,
Нотавонеким, ичи ҳижрон ўтидин ўртанур.

Ҳар шарарким, ўтлуғ оҳимдин борур гардун сари,
Аҳли ишқ арвоҳи ўртонмакни андин ўрганур.

Равшан этмас базмни ҳусн аҳли сепдек, ким этар
Даҳр ёрутмоғни гар анжум куёшқа ўтканур.

Чун бу гулшан бевафодур, жом давриға тўкар,

Неча пора сиймким, умрида наргис қозғанур.

Андоқ уйқуға Навоий борди ҳижрон шомиким,
Яхшидур гар ҳашр ғавғосида доғи уйғанур.

140

Тешилди хаста кўнгул, ишқ тиғи эткач зўр,
Ки рар анга қора қайғу сипоҳи уйлаки мўр.

Юзи кўзумдаю ғойибмен андин, айлама айб,
Сиришкининг суйи рангин не навъ билсун кўр.

Лабинг хаёлида шўроба тўксам, андин эрур
Ки, бир чучук берур ул ердаким, су бўлғай шўр.

Ажаб эмас ишимиз дайр аро гадолиғ эса,
Нединки, муғбачалар қилди бизни муфлису ўр.

Агарчи маҳвашим рустойи ойиндур,
Валек шаҳру вилоятқа солди ғорати ғўр.

Бу дашт сатҳида жоми Жам ичра кўп боқтим,
Қадаҳ кетурки, не Баҳром зоҳир ўлди, не Гўр.

Навоий айтса абёт ул ой меҳринда,
Керакки нағмаси бўлса баётию моҳур.

141

Итларинг хайли мени ўлди гумон айладилар,
Ки, бошимда кеча то субҳ фиғон айладилар.

Қатлима хат ёзиб афлоку нигин анжум ўлуб,
Юз туман ерда бу маҳзарни нишон айладилар.

Не бало эркин ул ойким, кўзу қошин афлок

Фитнаи оламу ошуби жаҳон айладилар.

Ишқ савдоси жаҳон ичра ёйилди, гарчи
Ани савдозада кўнглумда ниҳон айладилар.

Махласим йўқ тирик андин, не қилай, эй асҳоб,
Дард ила ишқи чу кўнглумни макон айладилар.

Ишқ човушлари юз қофилани ҳар лаҳза,
Кўйидин мулки фано сари равон айладилар.

Кўйида эрди Навоию кўрунмас эмди,
Ишқ ила дард ани, билмонки, қаён айладилар.

142

Ваҳки, савдо даштида қилди мени девона ҳажр,
Бир парий ишқида ҳолим шаҳр аро афсона ҳажр.

Орзудинким кириб кулбамға, тутқай бир қадах,
Туну кун ҳамкоса фурқатдур манга, ҳамхона ҳажр.

Ул бузуғлуғларки еткурди, бир-икисин эшит:
Қилди вайроним йиқиб, кўнглум уйин вайрона ҳажр.

Танимасмен дема элниким, таадди бошлағач,
Ошнолардин бурун қилди мени бегона ҳажр.

Шарт қилдим: васл топсам, келса гар юз минг бало
Тортайин, аммо қабул этмай чекарга ёна ҳажр.

Ҳажр аро ҳар неча сочтим ашки ҳасрат берди бар,
Не самар бергай, чу бир мазраъда сочқай дона ҳажр.

Эй Навоий, ҳар кишиким истагай албатта васл,
Тортибон юз минг бало чекмак керак мардона ҳажр.

143

Ул малаксиймоки, хусн ичра парий монандидур,
Ҳури жаннатдурму ёхуд одамий фарзандидур.

Эйки, гаҳ-гоҳи кўрарсиз ани, ношукр ўлмангиз,
Вой, ул маҳзунки ёд этмак била хурсандидур.

Зоғлар кўйида кўнглумни чўқушуб уздилар,
Тумшуғ эрмас, ҳар бири оғзида бир паркандидур.

Кўнглима жон риштаси, ё ҳажр тори чирмашиб,
Қайд солди, ё сенинг занжири зулфунг бандидур.

Ул Масиҳодин нетиб фориг бўлайким, ҳар нафас
Ҳажр тиғидин кўнгул юз қатлаъ ҳожатмандидур.

Раҳни хирқамким, тўшабтурлар ани майхонада,
Гўйие ҳар ён ёпушқан дурдлар пайвандидур.

Эй Навоий, кўнглума манъи жунун кўп қилмаким,
Ани Мажнун айлаган аҳли насиҳат пандидур.

144

Васлидин новмид экан чоғда фироқи куйдурур,
Чунки бўлди васл уммиди, иштиёқи куйдурур.

Турғани бирла бир оташпорадур ул шўхким,
Йўқу боримни анинг боштин аёқи куйдурур.

Оташин сероб лаъли жонға ўт солса, не тонг
Ким, мени ул ўт била су иттифоқи куйдурур.

Холин ул юз ўртамишким, фитнадур даврон аро
Ким, жаҳон аҳлин жаҳоннинг эҳтироқи куйдурур.

Базм аро куймақдин ўзга йўқ насибим ўзгаким,
Хоҳи гулгун бода, хоҳ ул турфа соқий куйдурур.

Ишқ бир ўтдурки, кўнглумдур анга оташкада,
Ул висоқин куйдурур, бизни висоқи куйдурур.

Солмоқ ўт барлосу тархон орази не судким,
Бизни куйган чеҳра бирла бир ясоқи куйдурур.

Куйдурурга элни ҳам гоҳе қилурлар иттифоқ,
Йўқки, ёлғуз олам аҳлининг нифоқи куйдурур.

Эй Навоий, ошиқ ўлдинг, билки, олам мулкени
Ишқ этиб торож, ҳар не қолса боқий, куйдурур.

145

Сафарда, ваҳки, мендин айру бир ғойиб мусофирдур
Ки, кўздин гарчи ғойибдур, вале кўнглумда ҳозирдур.

Тилаб мушкин ғизолимни кўнгул, девоналар янглиғ,
Ҳамиша тоғу дашт ичра кийиклар бирла сойирдур.

Агар худ барча бир кундур, не мумтад ҳажр экан, ёраб
Ки, минг йил шиддатин шарҳ этса тил васфида қосирдур.

Фидо руҳум қуши ул чуғзғаким, эски қабримда
Эрур ҳам навҳагар андуҳ бирла, ҳам мужовирдур.

Ажал гар қатл таълимин келиб олса фироқингдин,
Не тонг бу ишда бор ул мубтади, лекин бу моҳирдур.

Хато йўқ новаки қатл отса ҳажринг жонғаким, ҳам бу
Дуо бирла тилар ҳақдин ҳамул шастиға қодирдур.

Не тонг ҳар зарра оллинда ер ўпмак айласам зоҳир

Ки, дилбар орази хуршидиға ашё музоҳирдур.

Кстур, соқий, анингдек майки, кул қилғай вужудумни
Ки, ўзлук пардаси матлуб рухсориға сотирдур.

Ёқинг, аҳбоб, марҳам васлидии, йўқ эрса, борингим,
Навоий ҳажр нешидин баса озурда хотирдур.

146

Войки, бағрим яна ҳажр ўқидин ёрадур,
Ҳар нафас ул ёрадин жон ўзидин борадур.

Жонима офат лаби ҳажри бало, оҳким.
Бахтима бир ҳукми бор лаълу гар хорадур.

Дард сипеҳри таним турғону ўткан ўқунг,
Ламъаи пайкон била собиту сайёрадур.

Кўйида топмақ сени мумкин эмас, эй кўнгул,
Анда чу сен телбадек юз туман оворадур.

Чарх арусига йўқ, гарчи ёмонлиғ шиор,
Ақдиға майл этмаким, шоҳиду бадкорадур.

Вўсмаси қавси қузаҳ, ғозаси гулгун шафақ,
Зулфу юзи туну кун, кўрки, не маккорадур.

Ишқ ажаб дард эмиш, дардқадур чора сабр,
Ваҳки, Навоий баса ошиқу бечорадур.

147

Ишқ доғидин нишон қолғандин, эл жоним олур,
Юса кетмас, тиғ ила йўнсам, нишон кўпрак қолур.

Ваҳ, не ҳолатдурки, қошу кўзини кўргач қора,

Ақлу жоним соврулур, сабру шикибим кўзгалур.

Қоши ҳажрида янги ой заврақининг хавфи бор,
Сарсари оҳим била чун баҳрн ашким чайқалур.

Кўк шабистони қизил гуллар очар, чун қон ёшим
Аксини ғам шоми анжум кўзгуси ичра солур.

Бода тут нақди ҳаётимни олиб, эй муғбача,
Жон топай бир лаҳза чун бу нақд охир сийғалур.

Фақр водийсида чун урдунг қадам, ўзлукни сол:
Йўл узундур, бу оғир юкни кўтарган товшалур.

Эй Навоий, то тириксен, тортқунг элдин жафо,
Совуғач хангомаи ишқинг, бу ғавғо тарқалур.

148

Биров тиғи фироқи, ваҳ, яна кўкsumни чок айлар
Ки, ҳам захми, ҳам ихфоси, ҳам изҳори ҳалок айлар.

Магар истаб итига туъма кўнглум бирла бағримдин
Бирин паргола-паргола, бирисин чок-чок айлар.

Не муҳлик дард эрур кўнглумдаким, афғонима ҳар ким
Ки, йиғлар, ишқ анинг ҳам фиғонин дардноқ айлар.

Ажаб йўқ ишқи бебок илгида мендек асир ўлмоқ
Кишиким, ишқ кўйи азмини беваҳму бок айлар.

Ажаб йўқ васл хайли тушкали тартиб этар манзил,
Гар ашқу оҳ ўти элнинг кўзу кўнглини пок айлар.

Менинг бошим кесакча ҳам кўрунмас рахши оллинда,
Бировким, тавсани тож аҳлининг бошини хок айлар.

Кўнгул боғида дарду ғам ниҳолин эккали гўё,
Қазо деҳқони ҳар ён ўқи захмидин мағок айлар.

Хушо улким, хазон фасли майи ол ичса боғ ичра,
Қадаҳ сарпўши хинолиғ илиқдек барги ток айлар.

Бир аҳли ишқни ёри ҳалок айлаб Навоийни,
Бу янглиғ ёрсиз жон миннатин чекмак ҳалок айлар.

149

Эй кўнгул, душманлар онча макр ила фан қилдилар
Ким, вафолиғ дўстни жонимға душман қилдилар.

Дуд бошимдин чиқар, гўёки ҳижрон тошидин
Ёғдуруб ҳар ён, бу гунбад узра равзан қилдилар.

Бошима жўлида соч эрмаски, зоғ айлаб ғулу,
Захмлардин туъма истарга нишиман қилдилар.

Ҳажри шомидин осиб гардун қора киз бўйниға,
Субҳ чок айлаб яқо ҳолимға шеван қилдилар.

Учмиш эрди ишқ ўти, хасдек танимни дарду шавқ
Куйдуруб, гўё бу туфроқ бирла равшан қилдилар.

Бода тутким, аҳли ҳикмат чарх бемеҳр эрканин
Жом даври хатлари бирла мубарҳан қилдилар.

Эй Навоий, Каъба тут ё дайрким, аҳли жаҳон
Журму ғамдин бу ики манзилни маъман қилдилар.

150

Қаю тарафки қуёш янглиғ ул нигор борур,
Сўнгинча соя масаллик бу хоксор борур.

Дема нужумки, кўк тирлар оҳим ўтидин
Ки, шоми ғам анга кўп шуълаю шарор борур.

Куларда риштаи дурдек тишин кўруб, ашким
Тизилган инжу масаллик тузуб қатор борур.

Фиғонни забт қилурмен, валек ул қотил
Чу жилва айлади, илгимдин ихтиёр борур.

Ичимда юз бошоғ, эй гул, не айб ингрансам,
Алам топар, тобониға анингки, хор борур.

Бу гулистон аро булбулға раҳм қил, эй гул
Ки, ҳай дегунча хазон юзланиб, баҳор борур.

Навоий ўлса, едик кўйи итлари сўнгакин,
Рақиб қилма гумонким, десангки бор борур.

151

Мену фурқат айёмию зорлиғлар,
Ҳар ақшом тонг отқунча бедорлиғлар.

Бало хайликим ёғдуруб тошу новак,
Тану жонима андин афгорлиғлар.

Ғаму дард зиндони ичра қўнгулга
Тушуб ўтлош-ўтлош гирифторлиғлар.

Ғаҳи ёрсизлиғлар анлаб ҳалоким,
Ғаҳи дарду ғам кўргузуб ёрлиғлар.

Мени, соқие, ҳажр даврида маст эт
Ки, ёқмас мизожимға ҳушёрлиғлар.

Фано даштида ташла ўзлук юкинким,
Керакликтур анда сабукборлиғлар.

Навоий, баҳор ўлди, тавбангни синдур
Ки, хуштур бу фасл ичра хумморлиғлар.

152

Онча кўнглумни жунуну ишқ яғмо қилдилар.
Ким, мени девонани оламға расво қилдилар.

Халқ баъзи кулдп, баъзи ибрат олиб йиғлади,
Ҳар қачон муфрит жунунимни тамошо қилдилар.

Ғамзаси ҳар дамки қон тўкмакка хуни истади,
Кўзлари мен қони тўлған сари имо қилдилар.

Мен гадоким, васлеким чун кўрдилар юз тиғи қатл,
Шаҳлар аниким, хаёл ичра таманно қилдилар.

Кўйига киргач мени мунглуғ, ҳужум этти рақиб,
Уйлаким, итлар гадо кўрганда ғавғо қилдилар.

Мен чу асран олмадим сирримни, найлаб айб этай,
Душманойин дўстлар гар ошкоро қилдилар.

Ваҳ, не зулм эрдик, ўзга сари солдинг тиғи зулм,
Ҳар нечаким, жон била кўнглум тавалло қилдилар

Бода ичким, ғуссадин фард ўлдилар ул хайлким,
Бу кўҳан дайр ичра майли жоми саҳбо қилдилар.

Эй Навоий, бергил ўзлук нақдину касб эт фано
Ким, алар суд айладиларким, бу савдо қилдилар.

153

Ғам туни икки кўзумгаким қуёше эврулур,
Ламъасидин ҳар бирига ғусса ёши эврулур.

Ҳажр водисинда саргардонмен андоқким қуюн,
Ҳамқадам бўлса манга бир лаҳза, боши эврулур.

Истагунча бода ичдик захр даврон базмида,
Кимки қон ютмоқ била анинг маоши эврулур.

Шуълаи васл ичра куйса тонг йўқ улким, ёрининг
Бошиға парвона янглиғ бетаҳоши эврулур.

Расм эрур пайваста ёнинг бўлмағи қурбон аро,
Тонг эмас гар чоклик кўнглумда қоши эврулур.

Файз ар ўтдин етар, парвез этиб ул ер тутар,
Чун наби сари хаёл ичра начоши эврулур.

Эй Навоий, ўз қуёшим бошиға эврулмагим
Яхшироқким, бошима гардун қуёши эврулур.

154

Биров ғами яна кўнглумга қўзғолон соладур,
Биров демайки, бу ошубни фалон соладур.

Неча яқин бўладур ул оғиз йўқи, лекин
Такаллуми яна кўнглум аро гумон соладур.

Таажжуб айламангиз дафъа-дафъа фарёдим
Ки, шавқ кўнглума ёдин замон-замон соладур.

Рафиқлар, билингизким, мусофирим ёди
Бошимға ҳар нафасе тарки хонумон соладур.

Десак, шикиб била ўзни забт айлай, ишқ

Яна бу шуълани кўнглумга ногаҳон соладур.

Не назъ булбули зор этмасун фиғонки, сипеҳр
Бу гулшан ичра, баҳор ўлмаин, хазон соладур.

Навоий ўлса кўҳан пиру куйса, айб этманг
Ки, мундоқ ўт анга бир шўхи навжувон соладур.

155

Не парийдурким, хирад асхобини мажнун этар,
Хусни ҳар соат кўнгул ҳолини дигаргун этар.

Майға машғул айларам ўзни, вале кўнглум яна
Ким, ул ой васлини ёд айлар, мени маҳзун этар.

Ғам юки кўнглумга ҳар соат қўяр кўҳи бало,
Гарчи ашким сайли ҳар дам тоғни ҳомун этар.

Панд ила ишқимға ҳар ким, десаким, таскин берай,
Оҳким, бу ўтни дам бирла яна афзун этар.

Жоми ваҳдат нўш этар, эй шайх, муғ дайри аро,
Бодаға улким риёий хирқасин марҳун этар.

Дайр пири озу нофиъ нукта дер, воиз, не суд,
Гар даме афсона айтур, лаҳзае афсун этар.

Эй Навоий, шоҳ Ғозий гавҳари назминг билур
Ким, фидо ҳар лафзиға кўздин дурри макнун этар.

156

Не нахл қомат экинким, кўнгул хароби эрур,
Не турраким, қора жонимда печу тоби эрур.

Деди кўзи: сени бир ғамзада ҳалок айлай,

Ҳануз ғамзада кўнглумда изтироби эрур.

Фироқ шомики, аҳли хирад берур пандим,
Магаркн, дўзах улу бу анинг азоби эрур.

Жамолдин гараз ул чехрадур, бу турфа варақ
Магарки, хусн китобининг интихоби эрур.

Танимда юз алифу юз тугандин ўлған сифр,
Магар кўнгул аламу ранжининг ҳисоби эрур.

Сабо насими анингдек эсар чамандинким.
Дегайсен, аҳли вафо умрининг шитоби эрур.

Навоий ўлдию жон топти лаългун майдин,
Магарки, соқийи гулчехра лаъли ноби эрур.

157

Ҳар неча еткурса ул шўхи ситамгар интизор.
Найлагумдур тортман мен зори музтар интизор.

Ваҳ, не тун эрди буким, келгай деб ул шамъи чигил,
Шомдин то субҳ тортармен саросар интизор.

Жон тилар бўлса, равон берай кўнгулким, бу матоъ
Арзимас тортар учун ул ҳури пайкар интизор.

Жавру лутфи ҳар не келса шодменким, йўқтурур
Ихтиёрим, ёрдин гар ком эрур, гар интизор.

Ҳар кун ул ой интизоридин куюбмен ончаким,
Боқса, бир ҳижрон тунича бор экин ҳар интизор.

Ул қуёшнинг гоми даври етса хуштур субҳи васл,
Берса ҳам бир йилча тун чархи мудаввар интизор.

Соқиё, ҳижрон хумори лолу мадхуш айламиш,
Бермагайсен бизга етса даври соғар интизор.

Ваъда қилдингким, келай қатлингға, ваҳ, лутф айлаким,
Асру қўп чекти бу жони ғуссапарвар интизор.

Эй Навоий, чун сабукашсен, қадам ур тезким,
Риндларни қилмасун ногаҳ мукаддар интизор.

158

Кўзумга ўқи гардидин зиёдур,
Магар ўқ милу гарди тўтиёдур.

Борурда кўйига йўқ ихтиёрим,
Мени ҳар нечаким кўнглум тиёдур.

Кўнгул ишқ ўти ичра бўлди холис,
Магар бу қалбға ул кимёдур.

Кўнгул сайдини маҳрум этмагайким,
Анинг мужғони новак, қоши ёдур.

Нечук шаҳни қилай меҳмон, мангаким
Гадолик кунжида бир бўрёдур.

Мену муғ дайриннинг пириға қуллуқ
Ки, шайхи шаҳр иши рўю риёдур.

Сену кавсарки дайр ичра Навоий,
Бу давлатқа мушарраф ҳолипёдур.

159

Руҳ гулзорида, ё раб, ул не сарви ноздур
Ким, равонбахш ирнига руҳул қудус ҳамроздур.

Оллоҳ-оллоҳ, не латофатгурки, кирдим боғ аро,
Сарви мингдин кўптурур, лекин бир андоқ оздур.

Ул парий ишқида ғолиб бўлди руҳониятим
Ким, анингдек ҳам анинг сари ишим парвоздур.

Эрди жон бермак Масиҳ анфоси, буким, юз Масиҳ,
Жон топар анфосидин — бас бул-ажаб эъжоздур.

Ишқин найлаб ниҳон асрайки, хуни ғамзаси
Дам-бадам хунобаи ашким кеби ғаммоздур.

То не бўлғай ишқим анжомики, жоним қолмади,
Шавқидин бу дамки ишқим давриға оғоздур.

Гул висоли бир неча кун беш эмас, эй андалиб,
Йўқса андин бенавосен, қишдурур гар ёздур.

Даҳр боғининг гулида йўқ вафо, бу турфаким,
Сарзанишқа хории юз минг тил билан танноздур.

Бўлди гулшан қушлари хомуш ноланг ҳузнидин,
Эй Навоий, бу не гулбонгу ҳазин овоздур.

160

Юзунг равшан, энгинг ҳам равшан, эй хур,
Аларнинг шонида нурун алонур.

Ики қотил кўзунг беморименким,
Эрурлар айни усруклукда махмур.

Чу бўлди жаври бемиқдор, дерлар:
Кеч андин, ваҳ, манга бу иш не мақдур.

Анинг ҳуснича ишқим тутти шуҳрат
Ки, бўлди шамъича парвона машҳур.

Не тонг бийм ўлса ишқингдин кўнгулга
Ки, бор ўтдин ҳаросан табъи маҳрур.

Хирадқа бизни тарғиб этма, эй шайх,
Бу ишдин тут жунун аҳлини маъзур.

Висол эт элга қисм, эй чарх, баским,
Навоий маҳвашидин бўлди маҳжур.

161

Сўзи ҳажринг ичра жисми зори ғамнок ўртанур,
Уйлаким, барқи бало чоқилса, хошок ўртанур.

Ғам туни ул ҳусн шамъи бошиға парвонадек,
Эврулуб ҳар лаҳза бу жони ҳаваснок ўртанур.

Куйди кўнглум истабон ишқин фидоилиғ била,
Кимса ўт узра нечаким борса бебок, ўртанур.

Субҳидам гулгун булут ё шом ҳам гулгун шафақ,
Ё ул ой ҳижронида ҳолимға афлок ўртанур.

Ишқ кўнглумга тушуб, нобуд бўлди руҳу нафс,
Ўт чу бир кишварга тушти — поку нопок ўртанур.

Чустлуқ бирла қутулмоқ ишқидин мумкин эмас,
Неча бўлса шуълада парвона чолок, ўртанур.

Эй Навоий, ул қуёш ҳуснини фаҳм эттим дема
Ким, анинг даркида хайли ҳиссу идрок ўртанур.

162

Қайда топқай телба кўнглум ул қора кўздин хабар,
Чун жунун ичра қорариб, топмас ул ўздин хабар.

Дайр тоқи ичра усрук бил хабарсиз кофире,
Эйки билмак истадинг ул қош ила кўздин хабар.

Кўйида кўнглумга воқиф бўлган ишни, эй рафиқ,
Ҳам магар фаҳм айлагайсен эл аро сўздин хабар.

Фаҳм этармен ашқдин ҳижрон тариқин, уйлаким,
Кеча озган топса йўл ҳолини юлдуздин хабар.

Ишқи дашти ичра жисмим туфроғин совурди ох,
Ҳеч ким бориб вале тутмади ул туздин хабар.

Водийя ҳижрон аро мен бекас иттим, сўрмади
Ҳеч ёри ул тараф бориб, бу ёлғуздин хабар.

Топмадим бурқаъда ул юздин хабар, гар пардада,
Эй Навоий, ёр топти мен кеби юздин хабар.

163

Ойтмон кўзу кўнгул матлуби кўюнг боғидур,
Бу бирига хори, ул бирга ғараз туфроғидур.

Коши ҳажринда янги ой шаклидин фурқат тунни,
Кўнглум афгор эткали гўё фалак тирноғидур.

Сарвиға тортиб қабо, чеккан қуёшқа соябон,
Чобуким бўйида ширдоғ, бошида қалпоғидур.

Демаким: бўлдунг қарию, ўтти даври ишқким,
То тириктурмен менга ишқу муҳаббат чоғидур.

Билгурур парвонанииг болида хумрат бирла хол,

Ўйлаким, кўнглумда ҳасрат қони, фурқат доғидур.

Даҳр гулзорн аро ҳасрат елидин ҳар тараф
Томди булбул кўнгли қони, дема гул яфроғидур.

Эй Навоий, кўнглум олиб итларига ташласа,
Кўнгул анинг барча мақсудум кўнгул олмоғидур.

164

Назарга қайси тарафдинки бир ғубор келур,
Кўзум ёрур бу таманно билаки, ёр келур.

Чу кўчадин қулоғим дубдурун эшитса кўнгул
Дукулдар, уйлаки ул нозанин савор келур.

Боқар ёна сари кўрмаска солибон ул шўх,
Қошида қай саридинким бу беқарор келур.

Қочинглар аҳли саломатки, кофири масте
Чиқарғали хираду сабрдин димор келур.

Кўруб, бўлурлар ошуфта рўзгор аҳли,
Қаю тарафки бу ошуфта рўзгор келур.

Буким бир-бири кенича бордилар аҳбоб,
Азоларига сиришким тузуб қатор келур.

Навоиё, қаламинг жавфи баҳр йўлимудур
Ки, турмайин ичидин дурри шоҳвор келур.

165

Белию оғзи кўрар-кўрмасда чун пинҳон эрур,
Бас муни қучмақ, ани ўпмак қачон имкон эрур?

Мен доғи дей белину оғзинки кўрдум, кўрмадим
Йўқ таманноларни топқан, топмаған яксон эрур.

Бевафолар қадду мужгонини кўп қилманг хаёл
Ким, бири туз-ўқдурур, бу бир итик пайкон эрур.

Ишвагарлар лаблари қасдиға жондин кечмангиз,
Негаким ўз қасди жони қилған эл нодон эрур.

Туну кун деб истаманг ҳар лаҳза зулфу юзларин
Ким, бу бир доми бало ул шуълаи ҳижрон эрур.

Нўш эмасдур даҳр базмида, газакким нешдур,
Май демаким, соғари ҳижрон ичинда қон эрур.

Эй Навоий, бу ғариб ишларки, таклиф айладинг,
Бизгадур бисёр мушкил, гар санга осон эрур.

166

Ҳуш чун май базми ичра дилситонимдин кетар,
Тоб жисмимдин, ҳаёт озурда жонимдин кетар.

Базмдин усрук чиқибким, отланур олифтавор,
Ҳуш бошимдин, хирад ваҳму гумонимдин кетар.

Тунд маркаб узра жисми ҳар тарафким бўлса хам,
Тенг бўлуб хам тоби жисми нотавонимдин кетар.

Мастлиғдин ҳар кишига чопса маркаб хўйфишон,
Ғайратидин ашк чашми хунфишонимдин кетар.

Уйга еткунча етар юз қатла жоним оғзима,
Чун уюр ранжу алам руху равонимдин кетар.

Саъб иш эрмиш ишқ, ё раб, ё менинг жонимни ол,

Йўқса, бу бебоклик номехрибонимдин кетар.

Эй Навоий, жонима еттим кўнгул афғонидин,
Ёним эткил чоку ул мажнунни ёнимдин кетар.

167

Боғ атри чу насими гулу шамшод берур,
Ёрнинг гул юзу шамшод қадин ёд берур.

Борса Парвез бори ҳашмати елга не ажаб,
Жони Ширинни чекиб оҳки, Фарҳод берур.

Жилва қилди қадингу наргису гул бўлди тонуқ,
Анга қуллуқ хатиким савсани озод берур.

Кўрмаган бўлса юзунг мусҳафини тифли чаман,
Нега гул дафтари авроқини барбод берур.

Эй ажал, сун бўюн ғамзагаким, бош чекмас
Ҳар не таълимки шогирдға устод берур.

Қилма бедод бурунроқки кетургайлар юз,
Ангаким, зулмкаш эл чекса фиғон дод берур.

Тиғи девона Навоийни не ғам қатл этса,
Чун анга жон яна ул ҳури паризод берур.

168

Шуълаи рухсориға кўнглум қуши айлонадур,
Тонг эмас, гул шамъиға булбул агар парвонадур.

Булғаниб кулга, яқосин чок этар ҳар субҳ чарх
Бир қуёш ишқида гўё мен кеби девонадур.

Йиғлар аҳволимға ҳам бегонаю ҳам ошно,

То улусқа ошно, ул ой манга бегонадур.

Эйки, сўрдунг ҳажр зиндони балият чоҳини,
Хайра мақдам, келки, сен сўрған бизинг кошонадур.

Кирпик узра қатраларким топти бу кўз мардуми,
Мазраъи дард узра гўё ул экин, бу донадур.

Зор жисмимда сўнгатким, билгурур дандонаси,
Гўйиё кўнглум уйининг фаршиға дандонадур.

Соқиё, даврон эли паймонидин ёд этмагил,
Давр аёгин тутки, матлубум менинг паймонадур.

Эрмас ул фарзонаким, тарк этти дунё ҳосилин,
Балки ҳосил қилғали майл этмаган фарзонадур.

Эй Навоий, сўзла воқиъ достоним ишқ аро
Ким, бу дам Фарҳоду Мажнун қиссаси афсонадур.

169

Ишқ ҳар дам кўнглума бир ўзга меҳнат келтурур,
Ҳажр ҳар соат бошимға ўзга шиддат келтурур.

Дўзах ўтидин ажал доғи кетурмас онча сўз
Ким, ғам ўтидин ичимга доғи фурқат келтурур.

Чарх анжумдин кетурмас онча офат сайликим,
Қатра хайдин жонима ул моҳ талъат келтурур.

Чеҳра ўтидин булутдек дуди оҳим чиқти, лек
Ул булут селоби дарду барқи офат келтурур.

Солмангиз кўз дафтари ҳажримға, эй аҳли нишот
Ким, анга боқмоқ кўнгулга дарду ҳасрат келтурур.

Ул парий юз дев иландур, гарчи киргач кўнглума,
Рашқдин, биллаҳ, малойик ёди ғайрат келтурур.

Бода ич, бу коргаҳ вазъиға кўп фикр этмагил
Ким, анга ҳар неча чирмашқанча ҳайрат келтурур.

Бу чаман ичра муҳаббат нахли экманг зинҳор
Ким, бериб ҳасрат гули, бори малолат келтурур.

Юз жароҳат бирла кўюнгда Навоий кўнглини
Қилған итлар туъма, эл кўнглига ибрат келтурур.

170

Тийра ҳажр айёмида билмонки, жонон қайдадур,
Кеча не билсун киши хуршиди рахшон қайдадур.

Ишқ даштида югуртурмен қуюнлар оҳдин,
Кўргали бу турфани Мажнуни ҳайрон қайдадур.

Эйки дерсен: ёр еткач бошинга, жон қил фидо,
Эй фидо жоним санга дейким, манга жон қайдадур.

Бир қадаҳ тутқай деб ул кофир, кирибмен дайрға,
Айтинг, эй куфр аҳликим, ул номусулмон қайдадур.

Ишқ аро то итти кўнглум тарки хонумон қилиб,
Билмадимким, ул алохону аломон қайдадур.

Қайдадурким йўқтурур, кўксумни чок эт, доғи кўр,
Дема жоноким, ичингда доғи нинҳон қайдадур.

Эй Навоий, демаким, йўқ гулда дилдоримча ҳусн,
Айтким, булбулда доғи менча афғон қайдадур.

171

Хатинг ичра лаби хандон кўринур,
Хизр ила чашмаи ҳайвон кўринур.

Ишқ дашти аро ғамзанг ўқидин
Кўз етар ергача пайкон кўринур.

Бил, жунун бодиясида менмен,
Қайда бир телбаи урён кўринур.

Лола бутған кеби қон ёшимдин,
Тоғу водий бори яксон кўринур.

Гарчи ишқ ичра, баса, мушкил бор,
Васл уммидидин осон кўринур.

Кўзум ўлди яна гўё ошиқ,
Баски бир чехраға ҳайрон кўринур.

Лофи зуҳд урма, Навоий, ҳар дам
Ки, анинг аксари ёлғон кўринур.

172

Ҳажр аро қолмишмен, соқий, лаболаб жом бер,
Дам-бадам шуъламға су қуймоқ била ором бер.

Бир юзи гул фурқати ашкимни рангин айламиш,
Соғари гулранг ичинда бодаи гулфом бер.

Эй саломат аҳли, ўт майхонадин, ё мен кеби,
Майға сажжоданг гарав қўй, тарки нангу ном бер.

Дайрдин сархуш чиқиб юз ноз ила, эй муғбача,
Аҳли тақво ичра ўт сол, молиши ислом бер.

Торттим йиллар хумори ҳажр аро нокомлиғ,
Раҳм этиб, бир қатла лаълинг бодасидин ком бер.

Телбалиқдин билмадим, не арз қилдим, эй расул,
Тенгри ҳаққи оллида айтурда сен андом бер.

Эй Навоий, сен гадоға уйла сийм андомдин,
Васлининг имкони йўқ, тарки хаёли хом бер.

173

Хўблар тиғи етишмасдин бурун бу зор ўлар,
Чин эмишким, бўлса кўп қассоб, қўй мурдор ўлар.

Демаким, ҳар дам кўзидин юз киши бемор ўлур,
Кирпикидин кўз юмуб очқунча минг бемор ўлар.

Ўлмакимдин қилма ҳайрат, эйки чектинг тиғи кин,
Қотил ар сенсен, менингдек нотавон бисёр ўлар.

Дарддин ўлмон, танимдин чексалар пайконини,
Жонни ҳар кимнинг танидин чексалар, ночор ўлар.

Кўнглума бир тиғ ила ўлмакни осон айлаким,
Фурқатингдин ул заифи нотавон душвор ўлар.

Ишқ базми бодаси гар бўлса мундоқ руҳбахш,
Қони ўз бўйниғаким, бу давр аро хушёр ўлар.

Бенаволар оллида умри абаддин яхшироқ,
Ҳар кишиким фақр йўлинда Навоийвор ўлар.

174

Икки зулфунг телба кўнглумга қоронғу кечалар,
Заъфдин беҳудлуғум уйқу анга бу кечалар.

То гирифтор ўлди зулфунг домиға кўнглум қуши,
Тўлғаниб жисмим, кўзумдин ўчмиш уйқу кечалар.

Қайда бўлсун уйқуким, оқизмиш уйқу хайлини,
Тинмайин оққан сиришким қонидин су кечалар.

Ҳар не навъ ўлса ўтар кундуз иши, лекин бўлур
Ҳажр дардидин хароб аҳволим асру кечалар.

Тийра шомим шиддатин кўргилки, чарху субҳдин,
Ҳолима гаҳ йиғлағудур, гоҳ кулгу кечалар.

Субҳдек соф истасанг кўнглунгни, андин чархдек
Тийралик чиркини сиймин ашк ила юв кечалар.

Эй Навоий, чарх янглиғ истар ўлсанг субҳи васл,
Тонғача ашк ахтарин тўкмай бўлурму кечалар.

175

Кеча бадмаст ўлғанимдин инфиолим бордур,
Майни эмди оғзима олмас хаёлим бордур.

Улки дер, май ич уятдин билмагай ўз ҳолини,
Билсаким базм аҳли оллинда не ҳолим бордур.

Демаким май дафъ этар, гар етса ҳар дам юз малол
Ким, ичарда ани ҳар дам юз малолим бордур.

Ёр тавбам билса гарчи май берур, бермай мажол,
Ёлбориб узр айтқумдур, то мажолим бордур.

Риндлар тавбамни синдирмоққа бу тақриб эмас,
Бода нафйидинки, ҳар дам қилу қолим бордур.

Зухду истиғному яхши, йўқса исёну ниёз,
Шаҳр шайхидин бу янғлиғ бир саволим бордур.

Эй Навоий, мен худ эттим тавба, лекин, неткамен
Ким, ажаб майхораи беътидолим бордур.

176

Лаъли шавқидин кўзу кўнглумда ашқу оҳдур,
Ё зулоли Хизр ила анфоси рухуллохдур.

Кўп шарарлиқ дуди оҳим бирла чиққан жонға боқ
Ким, минг ўтлуғ корвонга бир гадо ҳамрохдур.

Баски, бошни ерга урган ун била уйғондилар,
Саргузаштимдин кеча ҳамсоялар огохдур.

Ул зақанда бўлса ҳар бир қатра хўй кавкаб не тонг
Ким, қуёшнинг чашмаси ёнида бўлган чохдур.

Дўстлар, мумкин эмас бўлмоқ муяссар васлким,
Мен анга дилхоҳ эмои, улким манга дилхоҳдур.

То тирикдур, шаҳға кўпрактур гадодин дарди сар,
Чун ўлум вақти етар— тенгдур гадо, гар шоҳдур.

Дайр пири оллида қилсам гадолиғ, айб эмас,
Эй Навоий, билки файз аҳлиға шайаллохдур.

177

Бошимға куйида ҳар дам ғулу қилур итлар,
Гар ўлмасам, бу ғулуни нағу қилур итлар.

Магарки, ғурбат аро зор ўлмакимдиндур,
Фигонки, бир-бирига рўбарў қилур итлар.

Осиб бўйинларига киз азо учун жулдин,
Тонг отқуча бошима навҳаму қилур итлар.

Тутарға мотамим, оё, йиғилдилар ёхуд
Қилурға туъма танним орзу қилур итлар.

Куюб думоғлари, гингшибон қочар ҳар ён,
Емакка жисмим этин, чунки бў қилур итлар.

Фано йўли кийикни айла сайд, шер эрсанг
Ки, даҳр жийфасини жўстужў қилур итлар.

Навоий узра хужум айласа рақибларинг,
Не тонг, гадоға ҳамиша ғулу қилур итлар.

178

Зулфунг устида гажак қуллоблар тақлидидур,
Йўқса, килки сунъдин ул турранинг ташдидидур.

Истадим чун васли зулфу қаддин кўргуздилар,
Жилва такрори магар ул нафъининг таъкидидур.

Ул парий ишқида найлаб қилғамен тарки жунун
Ким, бу ишта бўйнума тушган жунун таъвизидур.

Ишқ аро Фарҳоду Мажнун қатлини қилмоқ баён,
Ёрдин гўё мени қатл айламак тамҳидидур.

Куфри зулфи ичра ҳар соат русухим уйлаким,
Дам-бадам аҳли яқин имонининг таждидидур.

Ул қуёш васлин тиларсен, бўл мужаррад, негаким,
Кўкка Рухуллоҳни еткурган анинг тажридидур.

Истасанг жон ё кўнгул, қилсам тараддуд, айб эмас
Ким, Навоийда аларни тонгламоқ тардидидур.

179

Товушким уй тошидин келса, дермен бағри тошимдур,
Эшикдин соя киргач, соғинурменким қуёшимдур.

Ичинда тоғнинг қон, тошида юз минг бало тоши,
Анинг тошу ичи мутлақ дегайсен ичу тошимдур.

Эмастур гарду гўй ул шўх майдонида, гўёким
Бири фарсуда жисмимдур, бири саргашта бошимдур.

Сиришкимни жигар парголеси бил, доғи кўз нури.
Кўнгул сиррини, ваҳким, зоҳир этган ушбу ёшимдур.

Демай паст ўлди афғоним елидин нахли айшимким,
Бу нахлим арраси муҳлик фиғон ичра харошимдур.

Урармен ерга бошимни ғамингдин жон талошурда,
Фироқинг хайли бирла ул — урушум, бу талошимдур.

Ёмон ҳолимға ҳайрат қилманг, эй Фарҳод ила Мажнун,
Букун сиз меҳмонсизким, тараб бирла маошимдур.

Фалак қасри билан кун муттакосидин деманг, сўзким,
Фано дайри маконим, фақр туфроғи фирошимдур.

Дедимким: Тушта меҳроб ичра кўрдум кофири масте,
Деди: Кўргил Навоий, кўз очибким, кўзу қошимдур.

180

Қатлима тиғ ўлғаликим чарх иши озордур,
Мавжи ашким аксидин пўлоди жавҳардордур.

Кўк тегирмон тоши айландурмақ истар бошима,
Дема ою кун бошим узра буким сайёрдур.

Ишқ даштида қуюн эрмаски, мен девонаға
Дашт аро саргашталик хаттин сизар паргордур.

Дарди тоғида чоқинлар дема, де ўтлуқ каманд
Ким, солурда бўйнума чарх илгидин такрордур.

Раҳм қил, гардунки, бир дилхастамен, мақдур эмас.
Чекмаки гар меҳнату бедод бу миқдордур.

Эй хушо, хумхонаким, қилғаннинг анда тарки хуш,
Кўк хумидин ҳар неким келгай, фароғи бордур.

Мунча дарду ғуссадин махлас топар ер истасанг,
Эй Навоий, билки, ул ер кулбаи хаммордур.

181

Хуреки, менинг жонима офат етилибтур,
Тўби кеби қад бирла қиёмат етилибтур.

Ушшоқ кўзидин дурру гавҳар оқизурға
Бир баҳри жафо, кони малоҳат етилибтур.

Лаълинг майиким сўрғали девона бўлубмен,
Ширин кўринур, лек бағоят етилибтур.

Ишқинг чаманида не тараб шохики, эктим,
Ҳар бириси бир нахли надомат етилибтур.

Юз заррача саргашталигим бўлса не тонгким,
Юз меҳрдин ул шўх зиёдат етилибтур.

Бу боғ аро қолмайдур ажал елидин озод,

Ҳар гулгаки савсан кеби қомат етилибтур.

Ҳижрон ғамидин ваҳм эту шукр айла, Навоий,
Бу лаҳзаки, васлиға саломат етилибтур.

182

Ичкали гулранг май наргис масаллик жоми бор,
Савсани тўн бирла улким сарвдек андоми бор.

Гулшан ичра сарви раънодек қилиб ҳар ён хиром,
Мавзиъи дилкаш аро май ичкали ороми бор.

Бодаи софи чекиб аҳбоб ила ғофил валеқ
Ким, йироқтин доғи бир маҳруми хуношоми бор.

Бу жафо аҳли вафони қилди майдек талхком,
Ким қошинда кирса ҳар ноаҳли майдин коми бор.

Мен ютуб хуноба йиллар, эл чекарлар жоми айш,
Чора йўқ улким, азалдин бахти нофаржоми бор.

Чун вафо аҳлиға даврон тутмади жоми мурод
Ким, мурод андин тамаъ айлар, хаёли хоми бор.

Эй Навоий, гар фано дайри сари қилсанг гузар,
Дайр пирининг ямон-яхшиға лутфи оми бор.

183

Ҳар кишиким, бир сўз ул бадмеҳрдин тақрири бор,
Ҳолатимнинг токим ул тақрир этар тағъйири бор.

Муҳтариз бўл шуълаи оҳимдин, эй гул хирмани
Ким, чоқин хирмонға тушканнинг ажаб таъсири бор.

Кўнглума йўқ чора ўртанмакдин ўзга ишқ аро,
Гайри куймак мўрнинг ўт ичра не тадбири бор.

Ҳиндуи зулфиким, ул юз тахти фармонидадур,
Жодуедурким, анга гўё парий тасхири бор.

Сабзаи хаттинг эрур ҳар сари зулфунг торидин,
Хатти зангореки, мушки ноб ила таҳрири бор.

Фақр дашти не қотиқ йўлдурки, солиқ ҳар неча
Қилса диққат бирла ҳақ амрин адо, тақсири бор.

Гар Навоий жон бериб, ул зулфининг ҳар торини
Олса, айб этмангки, бу савдо аро тавфири бор.

184

Гулни найлай, хотир ул рухсори гулгун саридур,
Қўй гулафшонни, кўнгул боғи ҳумоюн саридур.

Чекти қатлим тиғини гардуну мен ҳам оҳ ўқин,
Оҳким, қатлимға оҳим доғи гардун саридур.

Кўзларинг девона кўнглум жонибин тутти, не тонг,
Ишқ даштида кийиклар хайли Мажнун саридур.

Номасин кўргач недин кўзу кўнгулга бўлди рашк
Ким, агар ул бўлса хат сари, бу мазмун саридур.

Эл қадинг зикрин қилурда оқса ёшим тонг эмас,
Тифли софий табъ майли сўзда мавзун саридур.

Подшоҳеким қаноат махзанин истар, эрур
Бир гадодекким, хаёли ганжн Қорун саридур.

Эй Навоий, иста маъни оламиким, келди дун,
Ҳар кишикнм майли ушбу дунёи дун саридур.

185

Кўнгул ҳадиқасида бир ниҳоли наврасдур
Ким, ушбу боғда жинси шажардин ул басдур.

Наззора тухматин айлаб кирар кўзумга рақиб,
Сиришким оқса не тонгким, кўзум аро хасдур.

Қаду юзи шажару ўт бу йўлда, эй кўнглум,
Адаб била юруким — водии муқаддасдур.

Менга не наргису не гул керакки, матлубум
Жамоли боғида гул узра икки наргисдур.

Магарки, жонима кирпикларингнинг ўқларини
Отар, таносиб учун қошларинг муқаввасдур.

Ҳақир кўрма фано аҳлини палос ароким,
Камият ҳимматнға жул сипеҳри атласдур.

Ҳабиб кўйида аҳбобнинг ҳимояти бор,
Навоий осру ва лекпн ғарибу бекасдур.

186

Яна сенсиз оҳим ўти шуълазандур,
Ки, гардунға ҳар учқун оташфикандур.

Кириб кулбам ичра кулу ўтни кўрсанг,
Бу сўзон кўнгул, ул бир озурда тандур.

Дема лолагун ҳулла ичра уюбмен
Ки, ишқинг шаҳидиға қонлиғ кафандур.

Итинг ўлса, жисмиға жонимни солғил
Ки, бу руҳға ул муносиб бадандур.

Қаён бўлса, кўнглум уйин дардинг истар,
Нединким, мусофирға майли ватандур.

Фалак шўхидин меҳр кўз тутма, невчун
Ки, жавр анга шева, жафо анга фандур.

Навоий ҳазин бўлса боғ ичра тонг йўқ
Ки, сенсиз бу маҳзунға байтул-ҳазандур.

187

Хаста кўнглум азм этар ул сариким, жонон борур,
Дам-бадам жон ҳам чиқар, гўё бу ҳам ул ён борур.

Кўнглум ичра тўқтамас лаълинг хаёли бир замон,
Не ажаб ўлсам, бу захмимдин чу ҳар дам қон борур

Ондаким сенсен етар бешак фиғоним, эй куёш,
Мен бора олмон, нетай, ул ердаким, афғон борур.

Қоматинг жон қасди этса, кирпичингдур раҳнамой,
Ҳар қаён ўқ борса, анинг оллида пайкон борур.

Ёд этарлар водии ишқ аҳли Мажнун сайрини,
Беҳабар ҳар ён қуюндекким, бу саргардон борур.

Йўлдин охир сурма султонмен дебон дарвешни,
Ёд эт: ул йўлдинки ҳам дарвешу ҳам султон борур.

Ҳажрдин андоқ заиф ўлмиш Навоий, эй парий
Ким, қаёнким борса сендек халқдин пинҳон борур.

188

Кўнглумни фиғор эттингу жонимда балодур,
Билмон яна, эй сарв, бошингда не ҳаводур.

Қошингда гириҳ, юзунгга тер, оллингга сандал,
Эл жониға ул шаклни, билмон, не балодур.

Ўз дардинг унут бўлғай агар шаммае билсанг,
Ҳажринг туни ичра бу уқубатки мангодур.

Жон эврлубон бошинга сен чирмаб ўзунгни,
Ғунча кебиким, гирдида саргашта сабодур.

Кўнглум солибон набз кеби борур иликдин,
Набзинг сари кўрсамки табиб илги бородур.

Афғонки, хазон меҳнатидин қолмади солим,
Ҳар сарви гуландомки бу гулшан ародур.

Ё рабки, Навоий ғаму дардиға даво бер
Ким, ёр саломатлиғи дардимға даводур.

189

Кўзум ёшики юрак қониға тутош кўрунур,
Берур қонимға тонуғлуқ, агарчи ёш кўрунур.

Лабини сўрғали ақлим жунунға бўлди бадал,
Май ичса тез ўлур эл, соғда гар ёвош кўрунур.

Шикаста кўнглума оз ғам бўлбтурур кулли,
Кесак қаноти синуқ қуш кўзига тош кўрунур.

Не кунки юзини кўрсам, тушумга кирса не тонг
Қуёшқа боқсаю кўз юмса ҳам қуёш кўрунур.

Не руд оқиздинг улус қонидинки, тегрангда

Назарда сой тошидек неча боқса, бош кўрунур.

Муғ эшикин тўрадек ёп юзунгҗаким, гардун,
Қуёш синони чекиб таврида савош кўрунур.

Навоийнинг бу намози не навъ экин, ё раб,
Ки, сажда вақти кўзига ул эгма қош кўрунур.

190

Бағримни тиғи ҳажр ила юз пора қилдилар,
То ёр кўйидин мени овора қилдилар.

Буткудек эрди васл ила кўнглум жароҳати,
Ҳижрон қиличи бирла яна ёра қилдилар.

Мазмуни ўлмаку оти ҳижрон ғами деган,
Юз минг жафони жонима якбора қилдилар.

Турған ёшим оқиздилар ул ой фироқида,
Собитларимни кавкаби сайёра қилдилар.

Воиз уни суруд эрур ишғоли айшиға,
Қисмат кунда аники майхора қилдилар.

Май тутки, жом даврида-ўқ топтилар илож,
Жамъики чарх даврини наззора қилдилар.

Ё раб, не дей аларники, мискин Навоийни
Беҳушу ақлу бедилу бечора қилдилар.

191

Ҳар ниёзу ажзким, бу жони ношодимда бор,
Ваҳки, юз минг онча ноз ул сарви озодимда бор.

Ваъдаи меҳру вафоға мункир ўлма, эй парий,

Ким неча Мажнуну вола мен вале ёдимда бор.

Ўтидин Мажнуннинг, эй ровий, не ҳайрат қилғамен,
Менки, юз парвона андоқ меҳнатободимда бор.

Кўнглума кўҳи ғаму мужгонларинг кирмиш, валек
Не ғам ул тоғдин, бу метинларки Фарҳодимда бор.

Кесгали ҳушу хирад нахлини билгил аррае,
Ҳар харошиким жунун шарҳида фарёдимда бор.

Дайр пири ўзлукум қайдин кетарди, ваҳ, не тонг,
Гар дуоси ҳар сабуҳи вақти авродимда бор.

Эй Навоий, телбаратмишдур мени ифрот ила,
Баски муфрит одамийлиғлар парийзодимда бор.

192

Қошинг авжи малоҳатнинг янги туғқан ҳилолидур,
Қадинг нахли латофат боғининг наврас ниҳолидур.

Фидо жоним қадинг нахлиғаким, гарчи эрур наврас,
Вале андому раънолиғда ҳадди эътидолидур.

Назокат гулшанида тоза гулбун қоматинг шибҳи,
Анинг табъида музмар ғунча йўқ оғзинг мисолидур.

Чучук лафзинг Масихонинг туфулиятдағи нутқи,
Белинг жонбахшлиқта кўнглига кирган хаёлидур.

Не тонг кўнглум агар мажруҳ ўлуб, қон борса захмидин
Ки, узган ғунчадек бир тифлвашнинг поймолидур.

Юру, эй Хизрким, ҳайвон суйидур захр агар ичсам
Бу дамким, жомим ул шўх итлари синған сафолидур.

Хало мавжуд эмас су зарфидин чиққач ҳаво тўлди,
Ҳавои ишқидин мамлудур, ўздин кимки холидур.

Навоий ашкидек ул шўх агар тинмас, ажаб эрмас,
Қилурлар пўя ёшлар то югурмак эҳтимолидур.

Фано дайрин тилармен, мен вале учмоғни зоҳидким,
Менинг комим — қадаҳ дурди, анинг — кавсар зулолидур,

193

Хаста кўнглум ўртанур, гўё севар жоним борур,
Йиғлағум келур, магар гулбарги хандоним борур.

Ул қуёш ҳажринданким жонимни ўртар ғам туни,
Шамъ янглиғ, не ажаб, гар дурри ғалтоним борур.

Нил ила ҳар ён алиф кўксумга қозған, ваҳ, не суд
Ким, алифдек қад била сарви хиромоним борур.

Эврулуб бошиға, рухсоридин ўртан, эй кўнгул,
Куйгуча ҳажринда чун шамъи шабистоним борур.

Мен худ ўлгум шукрим, ул ҳам бора олғуси йўқ,
Тиғи ҳажри захмидин бу навъким, қоним борур.

Рози ўлдумким, ажал бўғзумни бўғқайким, недин,
Мен қолиб маҳжур анга ҳар лаҳза афғоним борур.

Не намоз ўлғайки, ўзни кўргузуб жамъ ичра жамъ
Юз паришонлиғ сари табъи паришоним борур.

Эй Навоий, шуълалиқ жонинг овучлаб бошла йўл,
Кечқурун чун отланиб ул маст меҳмоним борур.

194

Савсани тўн бирла ул қад савсани озод эрур,
Ё бинафша баргидин зеб айлаган шамшод эрур.

Оллоҳ-оллоҳ, билмон ул қадники савсан баргидин,
Зеблик шамшод эрур ё савсани озод эрур.

Ваҳ, не сарведурки, то хилъат кийибтур савсаний,
Чок ўлуб гул хилъати, булбул иши фарёд эрур.

Савсану сарви агар йўқтур дамимдин боғ аро,
Ўртанибон сарву савсан, ҳулласи барбод эрур.

Шоми ғам кўнглум узору ҳулласин ёд айлабон,
Меҳр ўти ҳар ён бинафш этган булутдин шод эрур.

Қозғали ғам Бесутун тоғин Навоий илгида,
Ваҳки, савсан барги эрмас, тешаи Фарҳод эрур.

Юз тили бўлса, дам урмоқ шарт эмас озодадин,
Эй кўнгул, савсан тилидин бизга бу иршод эрур.

195

Барги най тўн ичида нол кеби бели ниҳондур,
Қалами фўта қамиш бандидек устида аёндур.

Айладим тарҳ вафо қасрини кўксум уза кўрким,
Наъллар тарҳида айвонлардин ерда нишондур.

Зулфи ҳижронида мундоқки таним ҳар сари сончар,
Рағларим жисм аро қатлимға магар неча йилондур.

Чуғз вайрона аро англади гўёки ўлармен,
Мотамимға иши ҳар лаҳза ғарибона фиғондур.

Ўқунғ оғзида қизил тус эмас кўнглум ароким,
Тонг эмас оғзи қизил бўлса, ғизо чун анга қондур.

Хуллаи тоат этар дўзах ўтин даф, йўқ эрса,
Ул ҳароратқа не дафъ, кафанинг гарчи катондур.

Воизеким ўзи қилмас амалу элга берур панд,
Гар эмас уйқуда бас мунчаки дер не ҳазаёнду.

Хас кеби тушти Навоий май уза, ғам нета олғай,
Хоссаким анга хубоб уйи кеби дорул-амондур.

196

Сочбоғингдин чиққан, оё, сунбули урчинмудур,
Ё терисин солған икки афъийи мушкинмудур.

Иффатингдиндурмуким, меъжар юзига тушти чин,
Ёхуд анда зеб учун машшота солған чинмудур.

Нўшханд этканда, лаълингдин кўрунмишму тишинг,
Англамон, ёхуд асал ичра ёзилған синмудур.

Сунбулин кўргач, кўзум бўлди қоронғу, эй сабо,
Сочи мундоқ тийра ёхуд сочбоғи экинмудур.

Чиқса ақдингдин аруси даҳр, бергил нақди жон,
Демагилким, хун баҳодур ушбу ё кобинмудур.

Даҳр золин гар десам Фарҳодкуш, айб этмангиз,
Гар эмас Фарҳодкуш, охир денгиз, Ширинмудур.

Шавқ ўти топқач суқун дерсенки, ишқи таркин эт,
Эй Навоий, бир нафас бу шуълаға таскинмудур.

197

Боштин аёғ яланг таним узраки тоза доғ эрур,
Хуснунға қилғали назар ҳар бири бир қароғ эрур.

Ишқ гадолари дегай кўнглак эрур мураққаъим,
Тоза тугон нишонидин ҳар сари баски доғ эрур.

Захмларим фатиласи жон ўтидин туташқали
Тийра кўнгулға дарду ғам базми учун чароғ эрур.

Кўҳи балодурур таним, чашмаси кўзки қон тўкар,
Тонг йўқ агар бу тоғ уза қон оқизур булоқ эрур.

Пардасидин ичинда ўт ғунча эмаски ёғ аро,
Ҳар сари ишқинг ўтидин бир қизиған думоғ эрур.

Зоҳиду учмоқу томуғ бийми била умидиким,
Аҳли фаноға мосиваллоҳ ғамидин фароғ эрур.

Дайрда кўр Навоийни муғбачалар ғамидаким,
Эғнида чок хирқаву илгида бир аёғ эрур.

198

Кўнглум аро бир ажаб муҳол ҳавастур,
Лабларидинким ҳусули мумкин эмастур.

Турмади тан чок-чок уйида кўнгулким,
Телба қуш ул, бу ушолған эски қафасдур.

Айтсам, эй шўҳ, бўйни боғлиғ итингмен,
Дер ярамас қайси итки ҳарза марасдур.

Бир нафасе, эй Масиҳ, бошима еткил
Ким, бу нафас бедилинғға сўнғи нафасдур.

Сабрим уйин йиқса ики кўз сиришки ажаб йўқ

Ким, бириси Дажладур, бириси Арасдур.

Дайри фано майли қилди ринди харобот,
Ким, кеча анда не шаҳнадур, не асасдур.

Куйса Навоий, фироқ аро не ажабким,
Ул итик ўтдур, бу айни заъфда хасдур.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗЕБОЛАРИНИНГ ЗИЙНАТИ «ФАВОЙИД»ДИН

199

Эй қўнгул, уммид торин гулшани даврондин уз,
Ҳам гулу шамшоддин, ҳам лаълу райҳондин уз.

Сарв қадлар лаъли бирла оғзидин ком истама,
Ҳам тамаъ гул баргидин, ҳам ғунчаи хандондин уз.

Бу чаман раънолариға йўқтурур бўйи вафо,
Савсани озоддин кеч, наргиси фаттондин уз.

Чунки не жонон қолур, не жон агарчи саъб эрур,
Кечкил аввал жондин, андин сўнг тамаъ жонондин уз.

Кир фано даштида ул бемехр маҳваш кўйидин,
Яъни бўл овораю уммид хонумондин уз.

Майға, эй соқий, ажал захри эзиб бир жом тут,
Тори уммидимни, яъни риштаи ҳнжрондин уз.

Эй Навоий, гулшани даврону жону хонумон,
Барчадин кечтим дема, лекин қўнгулни андин уз.

200

Бизни, эй ишқу жунун, расвои олам қилдингиз,

Ҳар не расволиғдин афзунроқ бўлур ҳам қилдингиз.

Жону кўнглимга малолат тошлари бирла қоқиб,
Дард ила андуҳ мисморини маҳкам қилдингиз.

Мунча бедоду ситамким, қилдингиз мен телбага,
Ишқ аро шавқу муҳаббат аҳлиға кам қилдингиз.

Чун мен ўлдум ғам туни ул тундин-ўқ айлаб либос,
Не осиф гар чарх ишин ҳолимға мотам қилдингиз.

Ишқ дардидин ўлармен бу кеча, эй дўстлар,
Ҳажр захридин магар захмимға марҳам қилдингиз.

Кишвари васл ичра ҳар ким айш этар бўлсун ҳалол,
Чун манга оворалиғ мулкин мусаллам қилдингиз.

Сирри ишқим билмаган эл қолмади, гарчи манга
Номабар қуш ўрниға анқонн маҳрам қилдингиз.

Гулшани даҳр ичра, эй базми тараб соқийлари,
Ҳажр хунобин недин бизга дамо-дам қилдингиз.

Охир, эй ишқу жунун, юз навъ тухмат айлабон,
Ҳам Навоий сирри ишқин элга мубҳам қилдингиз.

201

Бизга жонон васли улдурким, жамолин кўрғабиз,
Парда рухсоридин очиб, зулфу холин кўрғабиз.

Бўлса майдон азми, йўлида туфроғ ўлғабиз,
Қилса гулгашти чаман, раъно ниҳолин кўрғабиз.

Тийр борони бало ёғдурса жонлар қасдиға,
Новаки мужгон била мушкин ҳилолин кўрғабиз.

Кўзга бир ҳам жилва бер, базми висолин, эй сипехр,
Ваҳ, неча кўз оллида хайли хаёлин кўрғабиз.

Кўзгу ул юз жилвагоҳедур дебон қилдиқ назар,
Йўқ бу маъни бирлаким ул юз мисолин кўрғабиз.

Васли базми айши чун элга насиб ўлди зарур,
Ким, балият жомининг ранжу малолин кўрғабиз.

Йўқ, ҳазин кўнглумдин ўзга ёрдин бекому баҳр,
Неча ушшоқ ичра анинг инфиолин кўрғабиз.

Ичсалар ком аҳли софи айшу биз қолсақ тирик,
Дайр аро майхонанинг синған сафолин кўрғабиз.

Эй Навоий, зарраға хуршид васлиндин дема,
Мунча баским жилвада гоҳи жамолин кўрғабиз.

202

Қадинг туз, нахли гулзори Эрам туз
Ки, туз ашёға бўлмиш соя ҳам туз.

Магарким, зулфини чексам туз ўлғай,
Йўқ эрса бўлмас онча печу хам туз.

Сиришкимдин қадинг майл этти ҳар ён
Ки, қолмас ўқ ҳаво бўлғанда нам туз.

Не тонг гар туз чекармен шуълаи оҳ,
Керак чун ишқ жайшида алам туз.

Муқаввас чарх оҳимдин хам ўлмиш
Ким, ул ўқни отармен дам-бадам туз.

Риё йўлида гар кўп печу хам бор,
Қадам қўйким, эрур дашти адам туз.

Бу дайр ичра навое, эй муғанний,
Навоий ноласидек зеру бам туз.

203

Эй санга хунрез мужгону балоангез кўз,
Бизга мужгонинг синони захмидин хунрез кўз.

Фитна кўзлукларда йўқ эрмиш кўзунгдек солғучи,
Бир қиё боқмоқ била оламға рустахез кўз.

Эй кўзи айни бало, не раҳм сендин кўз тутай
Ким, санга хунрез кўздур, бизга хуномез кўз.

Кўз саводин айлади кирпикларинг парвезани,
Не ажаб бўлса жамолинг шавқидин гулбез кўз.

Кўрки, ҳар кирпик учиға боғлабон бир пора лаъл,
Келтирибтур лабларинг оллинда дастовез кўз.

Даҳр золи нечаким Фарҳодкушдур, турфа кўр
Ким, хатодур тутса гар андин вафо Парвез кўз.

Эй Навоий, йиғламоқдин хира бўлмиш кўзларинг,
Ишқ аро бинандалиғларға керактур тез кўз.

204

Чун анга нохуш келур, базмида отим тутмангиз,
Кимки отим билса ҳам ул базм аро ёвутмангиз.

Ҳажр ўтиға мен қилибмен хўю дўзахдин деманг,
Ҳар замон жаннат насимиднн мени қўрқутмангиз.

Васл жоми ўзгалар қисмидур, эй жону кўнгул,
Саъйида беҳуда захмат тортибон қон ютмангиз.

Телба кўнглум бўлса бетоқат малоли ҳажр аро,
Жуз висол уммиди ҳарфидин ани овутмангиз.

Эй шабистони висол аҳли, фироқим кулбасин
Ким, деди бир кеча шамъи васл ила ёрутмангиз?

Мен куярмен ҳажр аро, ҳар дам ўтум тез эткали,
Эй танаъум аҳли, васл афсонасин чубрутмангиз.

Тойири васл айламас ҳаргиз Навоий сари майл,
Келса афғон тортиб, эй жону кўнгул, уркутмангиз.

205

Эй малоҳат шевалик ширин дудоғинг сўзга уз
Ҳикмат илги гўйиё солди шакар тангига туз.

Неча бузғайсен кўнгул мулкин жафо тарҳин солиб,
Бир бу вайрон ерни тузмакка жафо тарҳини буз.

Чеҳра очсанг ё такаллум қилсанг, ўлган жон топар,
Оллоҳ-оллоҳ, бордур ул не лаъли жонбахш, ул не юз.

Ой санга ўхшар ва лекин ул совуғдур, сен малиҳ,
Фарқ кўптур нечаким бўлса мушобиҳ тузу муз.

Базмидин чиқти рақиб усрук, ҳазар, эй аҳли зуҳд,
Расмдур қочмоқ улус иттинким, ул бўлғай қутуз.

Кўзга солдим жон бериб олиб аёғн туфроғин,
Англамон қадрини колонинг чу олмишмен ужуз.

Не тафовут ишқи дашти қатъида иссиғ-совуқ

Ким, самандар ўтда сайр айларда тенгдур ёзу куз.

Шайхда йўқ риндлик, зоҳидда йўқ расми вафо,
Дайр пири ҳар сулук иршодида келди тўкуз.

Ҳажрдин ўлди Навоий, соқийё, тут жоми май,
Эй муғанний, сен наво оҳангида қўпса қубуз.

206

Дўстлар, май била жонимға жафо айламангиз,
Базм аро бўлмаса ул шўх, мени истамангиз.

Бўлубон ёр, мени истасангиз, маст ўлубон
Йиғласам, ҳолима бадмаст дебон қовламангиз.

Қўйингуз бир нафасе, жонима бедод айлай,
Тифл ё телба кеби манъ этибон алдамангиз.

Раҳм агар қилса худо ёри ва гар тиф чекиб,
Қатл ҳам айласа, зинҳорки манъ айламангиз.

Итлари оллиға ташлангки, ғизо қилсунлар,
Базмини барҳам уруб, мотамима йиғламангиз.

Эй вафо аҳли, дуом ушбу дурурким, ё раб,
Бевафо моҳжабинлар қўлиға учрамангиз.

Ўюлуб тушти Навоий танининг доғлари,
Кўйида ўлган ит ўлса, терисидин ямангиз.

207

Бир кун, эй хушу хирад, мен телбага ёр эрдингиз,
Беҳабар ҳам бўлсам ўзднн, сиз хабардор эрдингиз.

Дард етканда давожў, ёлғуз эрканда рафиқ,

Гусса вақти ёру ғамгинликда ғамхор эрдингиз.

Найладим, неттимки, бир йўли чекиб мендин илик,
Эмди эрмастурсиз андоққим, бурун бор эрдингиз.

Бўлмаса ҳушу хирад ғамхорим, эй ишқу жунун,
Сиз бўлунг боқийки, ҳолимға мададкор эрдингиз.

Ишқ агар зор этти, афғон қилманг, эй жону кўнгул,
Токи сиз бор эрдингиз, ишқ илгида зор эрдингиз.

Сотмангиз оламға савдойи эсам, эй дарду ғам
Ким, менга ишқ ичра доим сиз харидор эрдингиз.

Эй замон аҳли, фусуну ғадрингиз не айбким,
Ҳам замондек доим афсунсозу ғаддор эрдингиз.

Риндлар бас тийрадур, сиз хонақаҳға тушкали,
Эй хуш ул кунким, муқими кўйи хаммор эрдингиз.

Шоми ҳажридин Навоийнинг хабар берган улус,
Гўйиёким кеча тонг отқунча бедор эрдингиз.

208

Ёр этти меҳри таркию мен ёрмен ҳануз,
Ишқи салосилиға гирифтормен ҳануз.

Ҳажрим туники йилча эди бу умид ила
Ким. келгасен, йўлунг уза бедормен ҳануз.

Келгач, кўнгул яраси ёвушти ўнгалғали,
Бир лаҳза бормағилки, дилфигормен ҳануз.

Бозори ҳусн даврида ҳар неча хайли хат,
Қилди ғулу, валеқ харидормен ҳануз.

Эй шайхи сода, зуҳдума ҳар кун инонмаким,
Тунлар муқими кулбаи хаммормен ҳануз.

Мен ўлгали кўп эрдию итлар фиғонидин
Қилдинг гумонки, кўюнг аро бормен ҳануз.

Айлаб фалакни жом сумурдум, Навоӣё,
Қўш тут бу базм ичиндаки, ҳушёрмен ҳануз.

209

Нозанинлиғ боғида қаддинг ниҳоли сарвноз,
Парвариш топиб ниёз ашки тўкарда аҳли роз.

Ишқ сўзидин нега куйдунг дебон айб айламанг,
Зулм эрур невчун чоқиндин қилмадинг деб эҳтироз.

Сарвнозим нечаким ҳар лаҳза юз минг ноз этар,
Нетгамен кўргузмайин ҳар нозиға юз минг ниёз.

Буйлаким ҳақ нури зоҳирдур юзунгда, бўлмағай
Филҳақиқат сирри ишқингға хаёл этмак мажоз.

Шамъ ўртар демагил, парвонани ким билдиким,
Шамъға парвона кўнгли ўтидин эрмас гудоз.

Хам бўлуб ер ўпмаким кўйида ҳар ёндин не айб,
Каъбаға жойиздурур ҳар саридин қилмоқ намоз.

Ростларнинг чун Хуросон нчра йўқтур хурмати,
Вақт эрур қилсанг, Навоий, эмди оҳанги Ҳижоз.

210

Не лабидин истимоъ этти қулоқ бир қатла сўз,
Не юзига бир назар солмоқ муродин топти кўз.

Дединг элни ўлтурай бир сўз била, аммо сени
Айлайн маҳрум, ваҳ, жоно, дема бу навъ сўз.

Эйки, бир ой ишқидин ошуфтасен, васл истасанг,
Ҳар жафо қилса чида, ҳар навъ бедод этса тўз.

Ошноларни қовар, лекин севар бегонани,
Ўзни ёт айлар жафо бирла ва лекин ётни ўз.

Май учун зоҳид ридоси андин ўлмас раҳнким,
Бодапололиққа ҳам лойиқ эмас ул порабуўз.

Кимса даврон аҳлидин ҳаргиз вафое кўрмади,
Кимга ким қилсанг вафо пайдову кўз тут бирга юз.

Эй Навоий, хўбларға маҳкам эрмас тори аҳд,
Риштаи уммидни эмди бу маҳвашлардин уз.

211

Бошимға захмларнинг қони турмасдин бўлуб ожиз,
Фалак чоқии ўтиға куйдурур ҳар дам булутдин киз.

Агарчи тунд тавсан эрди ақлим, келки, ншқингдин
Начукким, кўнглунг истар ҳам забундун эмдн, ҳам ожиз.

Жамолинг ламъасидин гар кул ўлдум, тонг эмастурким,
Бу янглиғ барқи офат кимсага чоқилмамиш ҳаргиз.

Суруб хоки танимга раҳш, агар ўлтурди ул чобук,
Ҳаётимға, Масиҳо, урма дамким, кетмасун ул из.

Қадаҳ хуршидин ул ой илгига олғач, ёрур олам,
Калимуллоҳнинг илгида бу янглиғ йўқ эди муъжиз.

Кўзум хунобидин офоқ рангн қирмизи бўлди,
Ҳамонким, бу чашма суйидин ҳосил бўлур қирмиз.

Қилай хомангға жон нақдини исор, эй мусаввир, кел,
Сиришким рангиднн кулбам аро ул ой мисолин сиз.

Агар биздин малоле эрди сизга, эй висол аҳли,
Сизу жоми мурод эмдики ҳажр ўтиға куйдук биз.

Навоий ўн сакиз минг олам ичра бор эса расво,
Тонг эрмас, чунки бўлмиш маҳвашининг ёши ўн саккиз.

212

Бир парийваш волиҳи бўлдум, мени мажнун денгиз,
Шоми ҳажрим тули савдосини рўзафзун денгиз.

Дуди оҳимдин шарарлар бўлса кўнглум ўтидин,
Олами ишқ ичра ани анжуму гардун денгиз.

Сўрса кўнглум ҳолини ишқ аҳли лаҳни назм ила,
Ани расво айлади бир қомати мавзун денгиз.

Ранжи ишқимни денгиз Фарҳоду Мажнун бирла тенг,
Дард ила ҳажрим бисотин тоғ ила ҳомун денгиз.

Бир юзи гулгун ғамидин юз тикон кўнглумдадур,
Хорхоримнинг иложи бодаи гулгун денгиз.

Дўстлар, ишқ аҳли ғавғосин тафаҳхус қилса ёр,
Дарди ҳажринг шиддатидин ўлди бир маҳзун денгиз.

Май тўла айлаб Навоийға тутунг, эй аҳли базм,
Ичмаса, ғам ерга арзимас бу даҳри дун, денгиз.

213

Ул юз атрофи малиху лаъли хандонида туз,
Тенгри ҳар ён тўкти гўё хуснининг хонида туз.

Хони ҳусн ул юз, намақдон оғзидур, ул хон аро
Нутқи шўрангездин пайдо намақдонида туз.

Чун фано йўлиға кирдим — оғзи кўнглумда, не тонг
Ким, сафар аҳли чу азм этти, бўлур ёнида туз.

Хуснининг ани кўнгул ошуби бўлдиким, солур
Кулгудин захмиға ширинкорлиғ ониди туз.

Тузмаса тонг йўқ кўнгулким, ул малоҳат конининг,
Ишваси тўлдурмиш анинг захми пинҳонида туз.

Новаки захмида оғриқдин ачишмоқдур фузун,
Музмар этмишлар магар су бирла пайконида туз.

Ачиғ-ачиғ йиғламай найлай ики лаълинг учун
Ким, хаёли солди кўзлар ашки ғалтонида туз.

Ул малоҳат кони ишқидин қаён борсам, келур
Дўстлар, олимпға расволиғ биёбонида туз.

Эй Навоий, не ажаб солса чучук жонимға сўз,
Чунки бор ул нўшлабнинг шаккаристониди туз.

214

Эй висол аҳли, менинг ҳолим кўруб, раҳм айлангиз,
Ёр зулми гаҳ-гаҳи етса, шикоят қилмангиз.

Эй ибодат хайли, пандим бергуча тенгри учун,
Ёрға раҳму манга сабру таҳаммул истангиз.

Ақлу сабру зуҳду тақво жонима қилманг ғулу,

Чиқти маст ул шўх, турмай эмди ҳар ён бутрангиз.

Кўзу кўнглумдин эди ранжим ани кўр айладим,
Бўлса бу девона пайдо ўтқа солиб ўртангиз.

Мен фано даштида туфроғ ўлсам, эй аҳли ниёз,
Ишларим дostonларин олмоққа талқин асрангиз.

Эгма қаддим хам бўлуб турмоқ учун, эй шўхлар,
Яхшидур чолокликлар бирла секриб ўйнангиз.

Бир парийваш ишқидин мискин Навоийдур билинг,
Дашт аро ошуфтаю мажнун сифатлиқ кўрсангиз.

215

Ишқ сирриға амин кимса хаёл айламангиз,
Қисмингиз халқдин андуху малол айламангиз.

Асрай олмай ўзунгуз, чунки тиларсиз ҳамроз,
Топмағи мумкин эмас, фикри маҳол айламангиз.

Хўблар турраи ошуфтасиға майл этманг,
Кўнглунгузни куч ила шифтаҳол айламангиз.

Гулда йўқ бўйи вафо, шамъда йўқ шуълаи меҳр,
Ўзни булбулвашу парвона мисол айламангиз.

Дилбарим чиққуси хуршиддек, эй маҳвашлар,
Ҳаддингизни билиб, изҳори жамол айламангиз.

Кўркабойларға гадо бўлдунгуз, эй ишқ аҳли,
Бу ғаниларға вафо нақди савол айламангиз.

Тарки ншқ этти Навоий, тутубон тақвою зуҳд,
Эй санамлар, анга кўп ғанжу далол айламангиз.

216

Сарв ким кўрди анинг устида моҳи дилнавоз,
Ой қачон қилди тулуъ — остида анинг сарвиноз.

Маъни аҳлида бу сурат зоҳир ўлди ҳар қачон
Ким, шабистон ичра қилди жилва ул шамъи тироз.

Не ғаробатлар экин ул ойдаким, ҳар дам қолур
Хуснининг ҳар диққати кашфида ҳайрон аҳли роз.

Беадад нози била беҳад ниёзим шарҳида,
Дафгаре ёзиб, отин қўймоқ бўлур «Нозу ниёз».

То хаёлинг кўздадур, кўз уйи гўё Каъбадур
Ким, туруб атрофидин кирпикларим айлар намоз.

Деманг, ул шўхи бало усрук етишти, қил ҳазар,
Ваҳ, нетайким, бу балодин айлайолмон эҳтироз.

Эй Навоий, қалбу жон нақдин магар пок ўйнадинг,
Ул муқомир шевағаким бўлди отинг покбоз.

217

Рози эрмасмен, кўнгул чокини пайванд этсангиз,
Қолғанин ҳам кошки парканд-парканд этсангиз.

Итлари оллида солибким мени, ул кўйдин
Қовмақ истарлар, даме машғулу хурсанд этсангиз.

Қайд этарда ул парий кўйида мен девонани,
Итлари занжири бирла кошки банд этсангиз.

Сўрмоғимға келса Мажнун нетти, эй аҳли жунун,
Ваъзу панд айтиб, мени бир дам хирадманд этсангиз.

Телба итни демангиз мендек, нединким ор этар,
Ақлу хуш аҳлини бир мажнунға монанд этсангиз.

Эйки дебсиз: пандингиздин бодани тарк эткамен,
Тарк этай, аввал мени шоистаи панд этсангиз.

Гар аччиқ йиғлар Навоий дафъиға, эй шўхлар,
Нетти оллинда туруб бир дам шакарханд этсангиз.

218

Кўнглум олди ёр, чун юзига боқиб турди кўз,
Ваҳки, олдурди кўнгул, ҳар кимсаким олдурди кўз.

Боқғач ул қотилға, солди бошима тиғ узра тиғ,
Оллоҳ-оллоҳ, не балолар бошима келтурди кўз.

Ҳажр шоми кўз ёшим бошимдин ошти, уйлаким
Су йўлин ҳар сари айлаб рахналар, билгурди кўз.

Оҳ ўтидин айлади зоҳир кўнгул барқи бало,
Нечаким кўнглумга офат ёмғурин ёғдурди кўз.

Кўҳи дард ўлдум мену теграмда сабру хуш элин,
Ёғдуруб ёшини, сайли ашк бирла сурди кўз.

Ҳажр кожидин кўзумга ҳар замон ўт чоқилур,
Бу чоқинларға таним хошокини куйдурди кўз.

Оҳ ўтидин бори қутқарди буким ашким аро,
Су кишиси янглиғ ўз мардумларин ёшурди кўз.

Наҳс юлдуздек кўзи чун тушти, барҳам бўлди базм,
Муҳтасиб майхона аҳли базмиға еткурди кўз.

Эй Навоий, истама мендин кўнгулким, ёғдуруб

Жолаи ашкин, кўнгулнинг шишасин синдурди кўз.

219

Тенгри бермиш ул парий пайкарга андоғ тор оғиз
Ким, киши билмаски, анда йўқмудур ё бор оғиз.

Игнаси бирла Масиҳ оғзин тикиб, урмас нафас,
Жон берурга очса ул шўхи шакаргуфтор оғиз.

Ғунчалар хандон эмас гулшандаким, ҳар саридин,
Очти гулрўюм дуосин қилғали гулзор оғиз.

Турфа кўрким, сўз била ҳам ўлтурур, ҳам тиргузур,
Чун очар муҳлик сўз айтурға Масиҳовор оғиз.

Оразинг даври эрур хуршид давридин нишон,
Қайда меҳр ичра кўрунгай нуқтаи паргор оғиз.

Оғзима еткур қулоқ, билким, сенинг зикрингдурур
Ул замонким, жон берурда тебратур бемор оғиз.

Соқийё, ратли гарон бирла мени сероб қил,
Ким, қурубтур ташналаблиғдин манга бисёр оғиз.

Эйкн кўнглунг сиррин истарсенки, пинҳон асрасанг,
Даҳр боғи ичра очма ғунчадек зинҳор оғиз.

Эй Навоий, ёрнинг кўнгли тутулди ноладин,
Кош ҳаргиз очмағай эрдим мени афгор оғиз*.

* Ушбу байт Париж нусхасидан тўлдирилди.

220

Анга хўйдин тоза бўлмиш оби ҳайвон бирла юз,
Ҳажридин оғушта бизга ашки ғалтон бирла юз.

Шамъи васл, эйким, кўзунг ёрутти, шод ўлким, менинг
Рўзгоримга қорарди дуди ҳижрон бирла юз.

Бир сариғ коғаздурур тим-тим қизил бўлган менга,
Қатра-қатра ашқдин нақш айлаган қон бирла юз.

Суртарим туфроққа юз ҳижронда зойиъ бўлмағай,
Суртар ўлсақ васл аро бир-бирга жонон бирла юз.

Эй ажал, қўйким, қўяй юз ёрнинг қўйигагим,
Қўйғудектурмен адам қўйига армон бирла юз.

Хонақаҳ аҳли нифоқидин қутулмоқ истабон,
Қўймишам ийнак фано дайриға афғон бирла юз.

Эй Навоий, ул қуёш ёдида андоқким шафақ,
Бизга рангин айла жоми чархи гардон бирла юз.

221

Манга ўлмаклик эрур ҳажрда осон сенсиз,
Ўлайн, лек даме бўлмайин, эй жон, сенсиз.

Жонсиз имкони нафас йўқ кишига, ваҳки, манга
Не учун тинмас экни бир нафас афғон сенсиз.

Барқ ила раъдчадур тоғ уза мен мажнунға,
Кечалар оҳ била нолаи пинҳон сенсиз.

Тушмасин кимсага бу навъ қатиқ кунки, манга
Буйлаким, қолмишам ўз ҳолима ҳайрон сенсиз.

Қилмағай танға ажал дарду балоси жонсиз,
Жонға зулмики қилур меҳнати ҳижрон, сенсиз.

Чарх ҳажрингда яқиндур бошима емрулгай,
Кўр, нелар келтурадур бошима даврон сенсиз.

Бўлса васлингда Навоий йўқ ажал мумкин анга,
Лек бир лаҳза ҳаёт анга не имкон сенсиз.

222

Эй санга қади рост, лекин турраи таррор кўж,
Ким кўрубтур сарв ила сунбулни бу миқдор кўж.

Ростларға ростлиғдур иш магар, ул мастнинг
Қоматиким ростдур, лекин анга рафтор кўж.

Қиблаи дин оразингдур, куфр тори сунбулунг,
Не ажаб гар қибла туз бўлса, вале зуннор кўж.

Ростлар бошпни туфроғ айласа рахши не тонг,
Улки кўйди мастлиғдин бош уза дастор кўж.

Ишқ аро кўнглунг тузатким, рост солғай акс ёр,
Кўзгу эгри бўлса, солур аксини рухсор кўж.

Эгридин жуз эгрилик ҳаргиз асар бўлмас аён,
Ким солур албатта соя нахли ноҳамвор кўж.

Қолибон зулфунг аро топти Навоий жисми тоб,
Найлагай бўлмай таноб ичра узулган тор кўж.

СИН ҲАРФИНING СИЙМИНБАРЛАРИНИНГ САВДОСИ «ФАВОЙИД»ДИН

223

Гулшани иқбол хори меҳнатиға арзимас,
Бодаи гулгун хумори накбатиға арзимас.

Лоларухлар васлида юз йил киши қилса нишот,
Бир замонлиғ, билки, доғи фурқатиға арзимас.

Баҳру кон нақдин агар йиғдинг, вале еткач ажал
Барчани солиб кетарнинг шиддатиға арзимас.

Ҳар неча терсанг йигитликнинг баҳори гулларин,
Бир хазони шайбу оҳи ҳасратиға арзимас.

Тахти иззат узра насб этса бировни даври чарх,
Азл қўйининг ғубори зиллатиға арзимас.

Ҳар иеча давлат саҳоби сочса гавҳар бошинга,
Англаким, бир қатла барқи офатиға арзимас.

Хирқам олиб рахн, дурди дард бер, эй майфуруш
Ким, харобот аҳли софи ишратиға арзимас.

Ҳар замон ёре кетар жонимни олғил, эй ажал
Ким, ҳаёт аҳбоби дардн фурқатиға арзимас.

Кимса бирла тутмағил улфат, Навоий, негаким,
Айрилурда манга бўлган ҳолатиға арзимас.

224

Не ҳадки айлагамен ёр дастбўси ҳавас,
Муяссар ўлса итининг аёғин ўпмак — бас.

Табиб бермади муҳлик ҳароратимға суқун
Ки, тез ўлур бу ўт, ар худ Масих урса нафас.

Кўзунг қўнгулни кабоб этти, маст агар эрмас,

Танурдин киши қушқа бўлурму, қилса қафас.

Ҳаваси лабинг шакаридур чибиндек этса ҳаво,
Кўнгулдин ўлмади кам ҳеч бу ҳавою ҳавас.

Фироқ ашкидин эл ғофил ўлмасунки, қилур
Кўзум орасида ҳар қатра қилмағанни Арас.

Насими ҳусн ёрутти чу шавқ шуъласини,
Эрур тенг ўртамакида хитойию чаркас.

Навоий ўлмади ровий ҳадисидин хушҳол
Ки, бу ҳабибу анис айтур ул ҳабибу анас.

225

Ҳолима ёр тараҳҳум қилмас,
Йиғласам зор, табассум қилмас.

Кўнглума ваҳм эрур ҳижрондин,
Қатлдин ҳеч таваҳҳум қилмас.

Ғунча оғзинг сўзида қайси замон
Ким, ҳазин кўнглум ўзин гум қилмас.

Жаврларким қилур ул ой манга,
Етти афлок аро анжум қилмас.

Қайси бир зулки қилмас ул шўх,
Гарчи бу зор тазаллум қилмас.

Юз калом эл била айтур ҳар дам,
Бизга бир нукта такаллум қилмас.

Эй Навоий, қия боқти демаким,
Кўнглума ёр тараҳҳум қилмас.

226

Кўз ёрутмоққа демон меҳри жамолинг боғи бас
Ким, самандинг наъли, балким, йўлининг туфроғи бас.

Кўргали мақсуд рухсорини миръот истарам,
Ҳар тараф кўксумдаги ишқингнинг эски доғи бас.

Бузғали кўнглумни заҳмат чекмангиз, эй дарду ғам
Ким, бу кишварни бузарға ҳажр хайли ёғи бас.

Йўлида туфроғмен, совурма, эй гардун мени
Ким, бу ишга чобукумнинг рахшининг туйноғи бас.

Кўзни ёзғурсам ўярға ҳожат эрмас тиғи тез
Ким, ани кўр эткали ҳажр илгининг тирноғи бас.

Қориғанда тавба хушроқдур йигитлар ишқидин,
Беадаблиғларки кўргуздунг йигитлик чоғи — бас.

Эй Навоий, дилраболарнинг вафосин истамон
Ким, манга ўз дилбарим жавру жафо қилмоғи бас.

227

Шоми ҳижронимға, эй гардун, саҳар пайдо эмас,
Чекма заҳмат қатлимаким, ҳожати ялдо эмас.

Жоним олмоққа ажал хайлидурур кўюнг аро,
Итларингднн бошим узра ҳар тараф ғавғо эмас.

Настарандурким, юзунг ҳажрида қонлиғ кўз била,
Заъфароний юзга суртубмен, гули раъно эмас.

Ғунчадек кўнглум йўқ оғзинг ҳасратиға тушкали,
Ҳам анинг рангин ҳамоно туттиким, пайдо эмас.

Ҳар дам истиғною нози юз гунаҳсиз қон тўкар,
Бу ажаб муҳлик балодур, нозу истиғно эмас.

Чарх жомида тўладур заҳри қотил қасдима,
Гар нашотим йўқ, ажаб йўқ соғари саҳбо эмас.

Шоҳлардин лутфу эҳсон даъб эрур ажз аҳлиға,
Барча шаҳлар золим, ондоқким, бизинг мирзо эмас.

Эйки, мендек телба эрмассен, жиҳат ушбу экин
Ким, нигоринг бир парий пайкар малаксиймо эмас.

Зикру тасбиҳ истама мендин, Навоийким, ишим
Тунлар ул ой ҳажрида ҳар оҳу вовайло эмас.

228

Кўрмак ани чун ҳадим йўқ, мени жонон танимас,
Йўқ ажаб гар анн ҳам бу зори ҳайрон танимас.

Ошиқу маъшуқ бўлмоқ бир-бирин танишмайин,
Биз иковдин бошқа гўё аҳли даврон танимас.

Ғамки юз йиллик рафиқимдур, нетибмен телбаға
Кўрмайин кўксумда юз минг доғи ҳижрон танимас.

Ваъдаи васли не ёд эткайки базми айш аро,
Мастлиғдин кимсани ул аҳди ёлғон танимас.

Эй мусулмонлар, ажаб йўқ кофиру маст ўлмағум,
Чунки ислом аҳлини ул номусулмон танимас.

Танима давр аҳлиниким, улки жон қилсанг фидо,
Ҳолинг тағйир бергач даври гардон, танимас.

Эй Навоий, қил Ироқ оҳангию азм эт Ҳижоз
Ким, муҳаббат зумрасин аҳли Хуросон танимас.

229

Бизга ишқ андуҳидин иш зорлиғларму эмас,
Ҳоли ҳажр ошубидин душворлиғларму эмас.

Гунчадек юз пора кўнглум ҳоли бир гул ҳажридин,
Хорлиғларму эмас, афгорлиғларму эмас.

Тонг эмас ҳижрон саҳобин десалар ёғдурди қон,
Кўзларим даъби кеча хунборлиғларму эмас.

Эй ажал, ҳижронда ўлмакдин мени кўрқитмағил,
Иш манга бу сўзда миннатдорлиғларму эмас.

Эмин ўлма, меҳр кўргузган била, афлокдин
Ким, бу кажравлар иши ғаддорлиғларму эмас.

Маҳвашеким покрав ошиқни қилғай баҳравар,
Хуснидин ойини бархурдорлиғларму эмас.

Эй Навоий, ёр кўйи итларининг ҳолинга
Кеча тутмоқ қопмоғидин ёрлиғларму эмас.

230

Басе бу дайри кўҳан маҳбасида қилма жулус
Ки, анда ҳар киши мажлис тузар, бўлур маҳбус.

Жаҳондин истама очуқ футуҳ абвобин
Ки, бу замона аро бўлмиш ул эшик мадрус.

Ҳавос саъйи била файз йўқ риёзатсиз,
Гар ўлса доғи бу иш бизга бўлмади махсус.

Совуғ келур кўзума хонақоҳу зуҳду риё,
Хушо шарораи Зардушт бирла дайри мажус.

Майи муғона агар бизга тутса муғбачалар,
Гар арғанун уни йўқ эрса, басдурур ноқус.

Чу йўқ бу кишвари ислом аро вафо била меҳр,
Хушо навоҳийи Афранжу хиттаи Тартус.

Чу умр ўтар, бу кун ўзни нишот ила хуш тут
Ки, тонгла нафъ етурмас дариғ ила афсус.

Висолдин мен агар ноумид эсам, ё раб
Ки, ишқ зумрасидин қилма кимсани маъюс.

Навоиё, сену оворалиғда расволиғ,
Нединки дайри фано ичра нанг эрур номус.

231

Ҳар кишига даст берса ул парий янглиғ анис,
Боқа олмас топса меҳри ховари янглиғ анис.

Меҳр этиб зоҳир, харидор ўлмас ул ой борида,
Ҳар кўнгулким топса меҳру Муштари янглиғ анис.

Минг фиғонлиқ кўнглум ул гулрух била гар топти унс,
Басдурур булбулға гул барги тари янглиғ анис.

Раҳми ортуқ бўлғуси ул номусулмондин баса,
Бўлса дин хайлиға хайбар кофири янглиғ анис.

Ўз анисимдин кўнгул гар узмасам йўқтур ажаб
Ким, топилмас кимсага ўз дилбари янглиғ анис.

Сен манга, бас, Лайлию Ширин ул икки зорға,

Ҳар кишига бўлмас ўз маҳпайкари янглиғ анис.

Ўз анисимға агар девонамен, йўқ айбким,
Йўқ ажаб девоналиғ топқан парий янглиғ анис.

Хуштур ул ой, гар анисим бўлсаким ишқ авжида,
Толиъ ўлмас ул саодат ахтари янглиғ анис.

Эй Навоий, юз туман муғ дайрида сайр айласанг,
Топмагунг ул ақлу дин ғоратгари янглиғ анис.

232

Дайр аро бизга ватан сарманзили хаммор бас,
Қибла — бут, сарриштаи фақру фано — зуннор бас.

Дам-бадам бир муғбача лаъли лаби ҳижронидин,
Лаългун соғар қадахдек, дидаи хунбор бас.

Девсийратлардин, эй гардун, мени оғритмаким,
Юз аларча оғритурға ул парий рухсор бас.

Ёр зулм этган сайи ағёр сўрмоқ зулм эрур,
Ваҳки, шояд қилмағай ҳаргиз жафосин ёр бас.

Жоми минойини соқий гар бас этмас, бок эмас,
Гарчи жаврин қилмағай бу тоқи мнокор бас.

Чархдин не келса, хуш бўлким, сенинг кўнглунг учунг
Айламас даврини ҳаргиз гунбади даввор бас.

Эй Навоий, риштаи давронға чеккил дуррн назм
Ким, замон авроқиға сендин сўз-ўқ осор бас.

233

Меҳр гўёким тулуъ этмиш, менинг моҳим эмас,
Ким, юзига кўз сола олмонки, дилхоҳим эмас.

Ҳар дам оҳингдин дема миръоти ҳуснунг тийрадур,
Тийра бўлма, ишқинг ўти дудидур, оҳим эмас.

Саъб учун ишқ ўлдилар Фярҳоду Мажнун йўлда-ўқ,
Ким, бири ҳоло бу водий ичра ҳамроҳим эмас.

Оҳ, жисмимни анинг кўйига солди юз минг оҳ,
Ким, анга бир кўҳи меҳнатдур парий коҳим эмас.

Аҳли ишқ истар висолу мен хаёлиға доғи,
Ўзин лойиқ топман эл бу ишта огоҳим эмас.

Мен фано дайри гадойимен, недур синған сафол,
Илгима гар ҳар эшикда шай-ал-оллоҳим эмас.

Кўйида чун туфроғ ўлдум, эсмасун ул ён сабо,
Эй Навоий, ул мақомимдур, гузаргоҳим эмас.

234

Тутмайин оламда кўнглум насли одам бирла унс,
Ваҳки, охир тутти бир ошуби олам бирла унс.

Кимга айтай ул парий дардин мени мажнун даме,
Чун тута олмон жунундин ҳеч ҳамдам бирла унс.

Жонда ҳар захм ичра чун дарди анинг матлубдур,
Бу жиҳатдиндурки, топмас ҳеч марҳам бирла унс.

Гар унуттум васлни ҳижрон аро, ёд айламас
Шодлиғни улки, тутти меҳнату ғам бирла унс.

Вомиқу Мажнунға ҳолим демадимким, қўймади

Ваҳшати ҳижрон тутарға ҳеч маҳрам бирла унс.

Бор эса новмид ошиқлар анисим, тонг эмас,
Мотам аҳлиға, ажаб йўқ, аҳли мотам бирла унс.

Олам аҳли суст паймондурлар, эй аҳли вафо,
Даст агар берса, тутунг бир аҳди маҳкам бирла унс.

Ул парий пайкар малакваш мен жунундин девсор,
Тутмаса йўқ айб бу расвои олам бирла унс.

Эй Навоий, шоҳ чатри соясидин ори бор,
Тутқан эл бир лўлии ошуфта парчам бирла унс.

235

Қўп, эй боди сабо, жонон сари эс,
Масиҳ анфоси янглиғ жон сари эс.

Анинг кўйида қил арзи ниёзим,
Даме ул равзаи ризвон сари эс.

Даме гул бирла сунбул хайлидин ўт,
Замоне лолаю райҳон сари эс.

Чу ул гулшандин ўлдунг руҳпарвар,
Ёниб бу қулбаи аҳзон сари эс.

Исидин бер танимға руҳ, яъни
Ки, бу фарсудаи ҳижрон сари эс.

Фано даштида, эй ҳижрон самуми,
Қуюн янглиғ бу саргардон сари эс.

Навоий чун ўлар, эй сарсари оҳ,
Бузуғлик қилғали даврон сари эс.

236

Манга ишрат ери — кунжи фано бас,
Янги маснад, бир эски бўрё бас.

Яланг тан ёпқали бас шоли идбор,
Бош остида яланг қўл муттако бас.

Даво дардимға гар топмон, эмас ғам
Ки, дардимға давосизлиғ — даво бас.

Майи ишратни аҳли айш чексун,
Менга хунобан ранжу ано бас.

Мен ўлдум худ вафо йўлида туфроғ,
Вале ёр айламас жавру жафо бас.

Скандарга жаҳону азми зулмат
Ки, мулки ишқу шоми ғам манга бас.

Десам англай жаҳон ҳолиин равшан,
Қадаҳ ойинайи гетинамо бас.

Ҳаводисдин паноҳ ҳар кимга бир ер,
Манга майхона кунжи мултажо бас.

Наво маъшуқдин гар тутса ушшоқ,
Навоийға навосизлиғ — наво бас.

237

Эй кўнгул, ҳолимға ул ой раҳм қилғудек эмас,
Зорлиғ бирла ишим андин очилғудек эмас.

Ишқида расволиғим ул навъ бўлди фошким,
Зухду исмат пардаси бирла ёпилғудек эмас.

Жоми ишқидин кўнгул ул навъ эрур масти хароб
Ким, қиёмат базмиға тегру айирғудек эмас.

Уйла ишқи даштида мажнун кўнгул оворадур
Ким, парийлар истаган бирла топилғудек эмас.

Соқиё, лаълинг майидин гар иложе қилмасанг,
Бу хуморим лаъли май бирла ёзилғудек эмас.

Дард ўтин қилған ҳавас аввал кўнгулни ўртадик
Ким, ул ўт ҳар хом кўнглига ёқилғудек эмас.

Эй Навоий, ул парийвашдин вафо кўз тутмағил
Ким, жунун аҳлини асло кўзга илғудек эмас.

238

Зулфидур кўнглумда ҳар дам, оҳ чекмак суд эмас
Ким, ҳавоға мушку анбар гарди бутрар, дуд эмас.

Хусни васфин демаким, ишқим кеби поёни йўқ,
Меҳридин не дейким, ул сабрим кеби мавжуд эмас.

Юз вафо аҳд айласанг, йўқтур вафои аҳд ҳеч,
Ким, сенинг аҳдингға ойини вафо маъхуд эмас.

Лабларинг ҳажринда жоним қасдиға кўз даврида,
Нешлардур лаългун, мужгони хун олуд эмас.

Доғи ишқин кўнглума қўйдум, қаноат қилмади,
Қалби сойилдекки, олиб бир дирам, хушнуд эмас.

Англағил нобудини юз қатла хушроқ будидин,
Соликеким, фақр аро буди анинг нобуд эмас.

Шайх агар ёпти Навоийға эшик, расво дебон,
Шукр эрурким, афву раҳмат эшики масдуд эмас.

239

Қилдинг офат барқидин жонимға ўт ёқмақ ҳавас,
Тифл ўт ёқмоқ учун қилғандек ўт чоқмақ ҳавас.

Телба кўнглум шуълаи ишқингни асрар жон аро,
Уйлаким аҳли жунун айларлар ўт ёқмақ ҳавас.

Ё мизожинг тунд экандин, ё рақибинг ваҳмидин,
Боқа олмон неча кўз истар санга боқмақ ҳавас.

Ишқ журмин бўйнума туттум, вале бу журм учун,
Қилмадинг зулфунг танобин бўйнума тоқмақ ҳавас.

Сайли ашким истарам сурсам, вале кўюнг сари,
Истамон вайрон қилур андишадин оқмақ ҳавас.

Базми ҳиммат ичра май ичсам, қилурмен ҳазл учун,
Чархнинг фарқи уза рад илгини қоқмақ ҳавас.

Неча ўт ёқмақ ҳавас қилғунг Навоий жониға,
Анда бир қилсанг бўлур марҳам доғи ёқмақ ҳавас.

240

Ғамзангни киши наззора қилмас
Ким, бағрини пора-пора қилмас.

Дардимға агарчи йўқ шумора,
Ишқинг муни ҳам шумора қилмас.

Бечора мени денгиз ғам ичра
Ким, ёр ғамимға чора қилмас.

Қилғанни жаҳонға оху ашким,
Чарх айламасу ситора қилмас.

Ишқ қилди кўнгулга дарди ҳажринг
Ким, шишаға санги хора қилмас.

Топмас киши даҳр базмидин ком,
Ким, мажмаъидин канора қилмас.

Хилват аро киргали Навоий,
Жуз махласин истихора қилмас.

241

Ул ой бўлмай манга маҳбубу маънус,
Мени васлидин этти чарх маъюс.

Не билгай ҳолатим дашт узра Мажнун,
Ки, эрмас ҳажр зиндонида маҳбус.

Магар ғам шоми ҳижрон қийри бирла
Юзумга васл эшикин қилди мадрус.

Сен, эй давлат қуши, учким, мену чуғз
Ким, ул манҳусу бахтим доғи манҳус.

Вафо аҳли замондин қилма бовар
Ки, не маъкул эрур бу иш, не маҳсус.

Кетур майким, чу бўлдум ошиқу маст,
Ҳамул дам дафъ бўлди зуҳду номус.

Навоий рағмиға хуш тутсун ўзни
Ангаким, бир анисе бўлса маънус.

ШИН ҲАРФИНING ШЎХЛАРИНИНГ ШАМОЙИЛИ «ФАВОЙИД»ДИН

242

Оқара бошлади бошу тўкула бошлади тиш,
Сафар яроғини қилғилки, тушти бошинга иш.

Йигитлигим борибон, келди бошима қарилиғ,
Фано йўлида бу янглиғ эмиш боришу келиш.

Юз улки, қирқдин элликка қўйди юз, қилса
Минг ишидин бирига яхшилиқ маҳол эрмиш.

Эрур ҳаётнинг ўқ янглиғ ўтмакига далил,
Кишики, ё кеби қадға асодин этти кериш.

Адудур олти жиҳатдин манга чу етти фалак,
Не суд ёшим агар олтмиш ва гар етмиш.

Йигитлик ўлди баҳору куҳулат ўлди хазон,
Дегай бу сўзни — қарилиғни қишқа ўхшатмиш.

Не қиш нишоти манга қолди, не хазон, не баҳор,
Наҳорима чу хазон қўйди юз, хазонима — қиш.

Не турфа ишки, бирав чун ториқти умридин,
Деса узун яша, қарғишдур анга бу алқиш.

Навоиё, тутар аҳли фано нажот йўлин,
Эришмак истар эсанг ишда, ҳам аларни эриш.

243

Улки бизни зору ани асру зебо айламиш,
Ани нопарвою бизни ношикебо айламиш.

Ишқида ҳар кимки содиқроқ, жафоси саъброқ,
Аҳли хусн ичра ул ой хуш расм пайдо айламиш.

Дайр аро юз муғбача таълим олурға қўйди юз,
То лабинг эҳёи анфоси Масиҳо айламиш.

Гар итингнинг пойбўсин топмаса кўнглум, не тонг,
Не учунким, ҳаддидин ортуқ таманно айламиш.

Ишқ аро ўлмай нетайким, кўк мени айлаб гадо,
Ҳусни иқболи менинг моҳимни мирзо айламиш.

Тоғ аро Фарҳоду дашт ичра солиб Мажнунни ишқ,
Кимни мендек жумлаи оламда расво айламиш.

Йиғламиш гоҳи кавокибдин кулуб, гаҳ субҳдин,
Чархким, ҳолимни ғам шоми тамошо айламиш.

Жон бериб, даврон элидин истаманг меҳру вафо
Ким, баса топмиш зиён, ҳар ким бу савдо айламиш.

Гар Навоий, кўнгли мулки бўлса вайрон, айб эмас,
Турктози ишқи ул кишварки яғмо айламиш.

244

Юз бало бошимға ёғдурған дедим афлок эмиш,
Чунки таҳқиқ айладим, ул кофири бебок эмиш.

Хусн авжида тулуъ айлаб ёрутған даҳрни,
Мен қуёш соғиндим, ул рухсори оташнок эмиш.

Нотавон жисмимни сайли ашк уза қилдим қиёс,
Олами ишқ ичра дарё узра бир хошок эмиш.

Ғам туни бемеҳр экандин йўқки кўксум чок эрур,

Субҳнинг пирохани доғи бу ғамдин чок эмиш.

Кўнгулу кўз қонидин ориғ бўлур эрмиш юзи,
Ошиқеким, ҳар ғараздин кўзу кўнгли пок эмиш.

Йўқ шафақ, мазлум қониға қолиб эрди сипеҳр,
Ани юған баҳри ашким мавжидин кўлок эмиш.

Етса муҳлик ғам, тилармен боданўше негаким,
Дофиъи ул захрнинг, билдимки, бу тарёк эмиш.

Хурда сочқандин чаман мулкида султон бўлди гул,
Ғунча қонлиғ кўнглига солған гириҳ имсок эмиш.

Эйки дерсенким, менинг ҳуснумму ортуқ ё қуёш,
Соғинурсенким, Навоий буйла беидрок эмиш.

245

Қомату рафторинг ул мундин, бу андин хўб эмиш,
Жузв-жузвунг бир-биридин лутф аро марғуб эмиш.

Ҳар не қилса, ўт ёқар аҳли муҳаббат жониға,
Эй заиф аҳбоб, ул ой не бало маҳбуб эмиш.

Номасин бўйнулға осдим — дардима берди шифо,
Ул китобат ҳирзи жон эрмиш, деманг мактуб эмиш.

Гар тутуб Лайли отин, Мажнун қилур эрмиш фиғон,
Андин эрмишким, жунун ойиниға мансуб эмиш.

Ёр отин жондин чиқариб, тилга мазкур айламак,
Ошиқи фарзона оллинда қачон маҳсуб эмиш!

Ҳажрдин невчун талаб водийсида қилдим фиғон,
Чунки толиб бирла эрмиш, кимсаким матлуб эмиш.

Бўлмаса ҳеч иш, ўзидин беҳабарлиқ басдурур,
Ишқи ғолиб илгида ҳар кимсаким, мағлуб эмиш.

Фоний ўлсанг, кир фано дайриғаким, йўл топмамиш,
Ҳар ким анда ўзлуки айби била маъюб эмиш.

Гар висол аҳли Навоийдин танаффурур этсалар,
Йўқ ажабким, ҳажр зиндони аро манкуб эмиш.

246

Кирпикинг нешдуру ғамзангу ҳажринг ҳам неш,
Не ажаб, кўксуму кўнглум била бағримдаги реш.

Сўрдунг эл кўнглини, сўрғил чу дедим кўнглумни,
Решға кимса илож айламамиш, санчиб неш.

Кўнглум андишаси васлингдурур, уммид буким,
Ҳақ муродиға текургай, чу эрур хайрандеш.

Кўзларинг кеши эрур куфр эмас ҳеч ажаб,
Аҳли ислом сени гар десалар кофиркеш.

Боғладинг зулф ила кўнглумни, халосин тиламон,
Беркрак чеккали шоядки дегайменким, еш.

Неш сўл кўзига етганда гар ўтру тутмас,
Ўнг кўзин айни ризо ани демайдур дарвеш.

Дўстунг деди Навоий ўзини, билмонким,
Не учун бўлди анинг душмани бегонаю хеш.

247

Эй, кўнгул гулзори васлинг субҳида ноланда қуш,
Йўқки, атфоли фиροқинг илгидин парканда қуш.

Қасри узра қушму тимсол эттилар ул шаҳнинг,
Ё бошиға чатрдек очти қанот фархунда қуш.

Нутқи тўти, жилваси товусу рафтори тазарв,
Ҳусн гулзорида йўқтур бир анга монанда қуш.

Номаи шавқумни чун элтурга ожиз бўлдилар,
Ел кўрунмас кўзга дам урмас бўлуб шарманда қуш.

Қуш бўлур, бошимға қўнғач, дуди оҳимдин қора,
Кўр жунун жазбинки, анда қўнса, бўлғай банда қуш.

Фақр тут, гар истасанг учмоқки, бу уммид ила,
Бўйниға тасбиҳ осиб, юнгдин кийибтур жанда қуш.

Эй Навоий, ишқдин қочма, боқиб булбул сари,
Кўрки, махлас топмади бу банддин парранда қуш.

248

Ҳар нечаким жавру истиғно эрур жононға иш,
Жуз ниёзу ажз не бўлғай мени ҳайронға иш.

Шавкат аҳли ёр лаълидинки, ком этмиш тамаъ,
Эй кўнгул, ўлсам не тонг, чунким тушубтур жонға иш.

Ашқу оҳимдин агар кўнглум бузулса не ажаб,
Мулқу кишвар бузмайин не бўлғуси тўфонға иш.

Ҳажр даштида қуюн бирла югурмақдур ишим,
Мундин ўзга бўлмағай мажнуни саргардонға иш.

Боданўшум тавба таркидинки, қилди тарки ҳуш,
Эй кўнгул, тушти яна мен зори бесомонға иш.

Жон олибким, ваъда побўс этти, мумкин йўқ вафо,
Чунки ёлғон ваъдадур ул ваъдаси ёлғонға иш.

Неча жон қилдим фидоси — одабийлиғ топмадим,
Тушмасун, ё раб, парий жинси била инсонға иш.

Гар Навоий куйди ҳажр оташгаҳида, йўқ ажаб,
Ўртамакдин ўзга бўлмас шуълаи ҳижронға иш.

249

Ҳам хати хазроси хуштур, ҳам лаби гўёси хуш,
Ҳам Хизр хуш, ҳам анинг айни ҳаётафзоси хуш.

Эй муғанний, ҳажр заъфидин ҳазинмен уйлаким,
Лаҳнда дуди била келмас Масих анфоси хуш.

Бир ишорат бирла ўлтурдию хушменким, келур
Барча гар худ қатл учундур, ёрнинг имоси хуш.

Уйлаким тожир бўлур, хуш яхши савдо берса даст,
Мени савдойини асрар зулфининг савдоси хуш.

Руҳ хайли олдораб, ўз ҳолиға топмас шуур,
Чун хиром этса, равоносо қади раъноси хуш.

Ваҳ, недин ажзу ниёзим нохуш эркин оллида,
Нечаким, кўнглумга келса нозу истиғноси хуш.

Эй хирад аҳли, сену ақлу вараъ мулкида қайд
Ким, эрур ишқ аҳли оллинда жунун саҳроси хуш.

Ичкали эски сафол ичра гадолиғ дурдини,
Бизга ўзга келмади жуз соғару саҳбоси хуш.

Эй Навоий, қуллуғин назм ичра арз этмак не суд,
Улки қилмас назм бирла қуллуғин мирзоси хуш.

250

Ул ойдин ҳам вафо хуш, ҳам жафо хуш,
Не келса ўзгалардин — барча нохуш.

Табибо, лутф этиб, қўпқил бошимдин
Ки, келмайдур бу дардимға даво хуш.

Фароғ аҳлиға жоми васл хуштур,
Менга лекин эрур захри бало хуш.

Йўқ эрса васл иқболиға ҳаддим,
Вале қўнглумга бор ул муддао хуш.

Агар нўши висол, ар захри андух,
Неким тутсанг ичарбиз, соқийё, хуш.

Бу дайр ичра ул ўзлуктин қутулди
Ки, киргач тортти жоми фано хуш.

Навоий хуштур ашку оҳи бирла,
Анга чун келди бу сую ҳаво хуш.

251

Муҳаббат шевасининг лозими ажзу ниёз эрмиш,
Вафо ойинининг хосияти сўзу гудоз эрмиш.

Дер эрдиларки, ажз аҳли ниёзи нозанинларнинг
Қилур нозини кам, ул мужиби туғёни ноз эрмиш.

Қаддининг жилваси оллинда сарвинозни кўрдум,
Бу бир асру фурутан, ул бағоят сарфароз эрмиш.

Нетиб ўлмайки, сабрим оздин-озу шавқ кўптин-кўп,
Ул ойнинг ҳусни кўптин-кўп, вафоси оздин-оз эрмиш,

Жаҳон боғида рустахез тушмиш эрди ҳар ёндин,
Жиҳат маълум қилдим, сарвномим жилвасоз эрмиш.

Бирав базмин бу ақшом рашки жаннат дедилар, билдук,
Шабистонин мунир эткан бизинг шамъи Тироз эрмиш.

Бало захрини чекмай зухдунг, эй сўфи, эрур борид,
Ҳақиқат ишқиға ҳам чошни ишқи мажоз эрмиш.

Вафосиз эрканин даҳр аҳли билмай, жон фидо қилдим.
Вафо аҳлиға бу элдин муносиб эҳтироз эрмиш.

Навоий, ўт Наҳованду Спаҳон бирла Найрездин,
Ҳусайни туйғучаким, санга оҳанги Ҳижоз эрмиш.

252

Феруза тугма бирла нигорим бўйнида киш,
Ою тунга чарх жавҳаридин зийнат айламиш.

Ул ойни ҳажр сари далолат қилур улус,
Бил, эй бузуғ кўнгулки, яна бизга тушти иш.

Келмакни тарк қилдию борурға бўлди жазм,
Бўлмай орада бир-ики қатла бориш-келиш.

Кўзни саманди наълиға қўйғанда кошки,
Анда тикарга айласа кирпичларимни шиш.

Эй ҳажр тиғи, сен доғи кесмакта қил мадад,
Ул кўй итига узгали бағримға урса тиш.

Барқ узра тарки меҳр гумон айлади кўнгул,

Пўянда рахш уза бизнинг шаҳсувор эмиш.

Ғам йўқ, Навоий, этса азимат сафарға ёр,
Десанг ити ўзунгни қаёнким борур эрмиш.

253

Тўрмаким, топмас итинг урса тани зоримға тиш,
Ғуссадин мен ҳам урармен жисми афгоримға тиш.

Мен киму кулмак сўзи, чун ғунча ичра жоладек,
Эл аро иржаймади ҳаргиз чу дилдоримға тиш.

Не ажаб сариф юзум тағйири чун қон ичкали,
Бағрима маҳкам бўлур ҳар лаҳза хунхоримға тиш.

Куфр аро тушмиш гириҳ динимғаким, очилмади
Нечаким урдум тугун очмоққа зунноримға тиш.

Танни тишлаб-тишлаб узмак истарам, ваҳ, не осиф
Ким, очилмас бир-биридин эмди беморимға тиш.

Бул-ажаб ҳолимға гар ҳижрон туни кулмас фалак,
Нега анжумдин кўрунди хасми ғаддоримға тиш.

Эй Навоий, эрни анинг лаълдур ё юкти қон,
Беркиганда бағрима шўхи ситамгоримға тиш.

254

Гарчи атфол отти бир-бир жисми урёнимға тош,
Кўрки, хирман-хирман ўлди жамъ ҳар ёнимға тош.

Кулбам атрофида бедоду маломат тошидур,
Гўйиё ёғмиш фалақдин байтул-аҳзонимға тош.

Ҳажр тоғида лаби шавқида оқса қон ёшим,

Лаъл ўлур гўё бўялса ҳар тараф қонимға тош.

Дўстлар, бастур мазоримға маломат тошлари,
Чекмангиз меҳнат қўярға қабри вайронимға тош.

Бас қилинг атфол тош отмоқки, қон бўлмиш ичим,
Тегди гўё тоза қўйған доғи пинҳонимға тош.

Гарчи тошинг тутти ер жисмимда, лекин зулм эди,
Буки ўтти захм аро чун тегди пайконимға тош.

Чун тўюбтур нотавон жисмим балият тошидин,
Берма, эй гардун, ғизо янглиғ яна жонимға тош.

Вазн учун паймонани қилғил улуғ, эй майфуруш
Ким, эмас тортар учун ҳожат бу мезонимға тош.

Жомни чекмакта ғам дафъиға қолқон айладим,
Эй Навоий, чархдин ёғди бу қолқонимға тош.

255

Эй, гулшани ҳусн ичра хатинг сабзаи дилкаш,
Ким атри этиб руҳ димоғини мушавваш.

Ул кўзга эмас ҳожати соғар, негаким бор
Қон ичмак ила масту майи ноз ила сархаш.

Оламини агар кўзғабон ўт солса, тонг эрмас,
Ул шўхки сархуш чиқибон, секретур абраш.
Руҳониятим ғолиб эрур, токи ичиб роҳ,
Жонимға солур аксини ул ҳури парийваш.

Давр аҳлида йўқ софки, анинг ғаши йўқтур,
Жуз соқийи давр илгида софий майи беғаш.

Зоҳид, сену кавсар, бизу муғ дайри нединким.
Бир захри балокаш бизу сен нўши риёчаш.

Ғайрингдин ориғ айлади кўнглини Навоий
Ким, бут рақами бирла бу уй эрди мунаққаш.

256

Шукрким, сочтим эса ғам туни анжум кеби ёш,
Васли субҳида тулуъ айлади оллимға қуёш.

Захмлар устида марҳамға момуғлуқ қиладур,
Ғам саҳоби неча ёғдурди синуқ бошима тош.

Тутуш эрди ғам аро навҳаларим бир-бирига,
Айшдин кулгуларим бир-бирига ўлди тутуш.

Ҳажр хуноби майи васли манга берди самар,
Заҳр бўлғай эди оғушта бу хунобиға кош.

Аҳли ишқ, ўлмангиз озурда фироқ ўтларидин,
Ул томуғқа боре васл учмоғи эрмиш подош.

Ишқ аро васлни ком аҳли начукким, талашур,
Ҳажрни зумраи ноком керак қилса талош.

Ким фироқ ўтиға сабр этса Навоий янглиғ,
Оташин гуллар анга бўлғуси ул ўттин фoš.

257

Бизга йўқтур олам аҳлидин жафодин ўзга иш,
Ҳар замон юз дарду ҳар дам юз балодин ўзга иш.

Оҳким, андин жафодин ўзга келмас ўтруда,
Гарчи мендин келмади ҳаргиз вафодин ўзга иш.

Менмену ошнқлиқ, эй носихқи, умрум борида,
Бошима жуз ишқ келмайдур қазодин ўзга иш.

Зулфи занжири аро минг зулм кўрсам, эй кўнгул,
Жуз тазаллум истамамен мубталодин ўзга иш.

Нозу истиғно неча кўргузса ул султони ҳусн,
Жуз ниёзу ажз не кулгай гадодин ўзга иш.

Хизматиға қайси юз бирла борайким, келмамиш
Тийраликдин ўзга мен юзи қородин ўзга иш.

Дўсту лутфидин умидим ончадурким, ғайри афв
Истай олмон, гарчи қилмаймен хатодин ўзга иш.

Мендин ўзга иш келмай жуз майи субҳий чекиб,
Жуз ғино келмас яна аҳли риёдин ўзга иш.

Эй Навоий, ваъдаи васлиға бўл хурсандким,
Чарх ногаҳ қилмағай зоҳир орадин ўзга иш.

258

Олур жонимни ишқу манга дам урмоқ маҳол ўлмиш,
Бировдекким, тили анинг ўлар ҳолатда лол ўлмиш.

Эрур ҳар сари кескан наъл ё рахшинг изи билмон,
Таним туфроғи то жавлонгаҳингда поймол ўлмиш.

Ичиб қонимни ул кўзким қизармиш, нотавонедур
Ки, ҳам беморлиғда май чекиб, рухсори ол ўлмиш.

Таним то риштаи зулфунг хаёли бирла чирмашди,
Бияйниҳ риштаи зулфунгға чирмашқан хаёл ўлмиш.

Қошинг ҳажрида тишлар бирлаким жисмимни нақш эттим,

Наззора айлаким ҳар пайкари мушкин ҳилол ўлмиш.

Кўнгул боғида оҳим ўқлари қадинг фироқидин,
Бари ғам бергали ҳар қайси бир раъно ниҳол ўлмиш.

Фано кўйига кирким, жам била жоми жаҳонбиндур,
Гадоким, жом анга бу дайр аро синған сафол ўлмиш.

Сен уйқу ичрасен, хуршид авжи давлатинг тушдур,
Ҳам ушбу тушда ул хуршидқа доим завол ўлмиш.

Юзунг кўргач Навоий кўнгли озди, зулфдин банд эт
Ким, ул мажнун баҳори васлидин ошуфтаҳол ўлмиш.

259

Ҳусни девони уза матлаъдур ул пайваста қош,
Котиби тақдир анинг мисраъларин ёзған тутош.

Жолаи офат кеби ул ой баҳори ҳуснида,
Чарх анжум жавҳаридин ёғдурур бошимға тош.

Ўтлуғ оҳимдин бўғуз оғзимғача мажруҳ эрур,
Айб қилма, эй кўнгул, ноламда фаҳм ўлса харош.

То сиришким қонға эврулди даме тинмай оқар,
Музтариб бўлмоқ ажаб йўқ, бўлса хун олуда ёш.

Ёшурун эрди ғамим, муфрит қадах ўткан кеча
Йиғлатиб, беихтиёр эткан эмиш эл ичра фош.

Хилват эткан ихтиёр илгида бир ибриқи май,
Тонг эмас гар қилса бир бодом ила ҳар кун маош,

Эй Навоий, келди ёру борди кўнглунгни олиб,
Яна бир қатла келиб, жонингни доғи олса қош.

260

Ёзуқсиз, журмснз бедод этар фош
Манга ул сурмасиз кўз, вўсмасиз қош.

Фиғонким, бу тараф боқмай ўтарсен,
Нечаким, кўзларим юммай тўкар ёш.

Сиришким сайли ҳар ён уйла сурди
Ки, топмон кўксума урмоқ учун тош.

Илигинг ўпкали очмиш оғизлар,
Қиличингдин саросар захмлиғ бош.

Ҳамоно қолмас ўз ҳолида ранги,
Сизарда суратнингни кўфса наққош.

Баҳодур нақди дин, эй дайр пири,
Карам қил майки, борбиз асру қаллош.

Демиш: келсам Навоий қатлин айлай,
Келиб, не кўнгли истар, айлагай кош.

261

Парийзодеки, мушкин зулфи жоним мустаманд этмиш,
Малойик қушлари ул ҳалқа мўлар бирла банд этмиш.

Самандингим, ёлиндек тез эрур, юз шукрим, гардун
Анга бизни самандарваш, мунга гарди саманд этмиш.

Чекарга ишқ оташгоҳиға девона кўнглумни,
Қазо ҳар бир шарар торини бир ўтлуқ каманд этмиш.

Вафоға телбаликдин нописанд ўлсам, ани кўрким,
Жафоға кимни менча ул парий пайкар писанд этмиш.

Майи равшан тут, эй соқийки, кўнглум тийра қилмиш шайх,
Даму афсун била баским, анга изҳори панд этмиш.

Лабингда нўшу заҳри ҳажр оғзимда тонг эрмас, гар
Менга ҳар заҳарханд ўлғанда ул бир нўшханд этмиш.

Лаби лаълин малоҳат холи бирла баҳравар қилған,
Менинг жонимни дағи ишқ бирла баҳраманд этмиш.

Биравким, сарвдек озодаваш бўлди бу боғ ичра,
Қазо деҳқони ҳам сарсабз ани, ҳам сарбаланд этмиш.

Навоий, кеч висол уммидидинким, ҳақ сени беҳад
Залилу зору ёрингни азизу аржуманд этмиш.

262

Саҳоб эрмаски, кукраб тоғ уза ҳар сари айланмиш
Ки, дуди оҳу афғоним фалак тоқиға чирманмиш.

Анинг илгидадур кўнглумки, андин айрила олмас,
Тамом ул қуш масалликким, киши илгига ўрганмиш.

Кеча уйқу бировда бўлмаса не тонгки, кўюнда
Тўшанмиш хорни остидаю хорони ястанмиш.

Чоқилғач ламъаи ҳуснунг, манга қолмас асар боқий,
Бировга не асар қолғайки, барқ ўтиға ўрганмиш.

Рақибинг ҳам, итинг ҳам кўпглумга кўюнда душмандур
Ки, тунлар то саҳаргаҳ тортмиш афғону кунгранмиш.

Жаҳон аҳлиға гар уйқу ҳаром ўлса ажаб эрмас
Ки, ноз уйқусидин ул кофири бебок уйғанмиш.

Мени ошуфтани ул туррадин қилмоқ халос ўлмас

Ки, жоним риштаси бирла анинг ҳар тори тўлғанмиш.

Замонға бовужуди бевафолиғ таън қилмангким,
Замона аҳлидин расми вафо бобинда сайланмиш.

Манга зуҳди риёи хирқасидин ул палос ортуқ
Ки, юз қатла фано дайрида май лойиға булғанмиш.

Хушо муғ дайриким, бир дамда айлар муфлису расво
Биравким, умрлар ҳам молу ҳам номус қозғанмиш.

Навоий зуҳд харфин тавба қилса, эй риё аҳли,
Анга келмас ўлум, бир ҳарзани гар айтмиш-тонмиш.

263

Дарди кўп урён танимға юз туман доғ ўлмамиш,
Токи ҳар бир дардиға бир доғ этар чоғ ўлмамиш.

То кўзунг ойини усруклукдуру беморлиғ,
Заъфлиғ сармаст кўнглум лаҳзае соғ ўлмамиш.

Ғам туни ул ойдин айру айламиш анжум хирош,
Ҳар тараф кўксумни гўё ранжа тирноғ ўлмамиш.

Поя ишқ аҳлиға олидур, йўқ эрса халқдин,
Қочқали Фарҳоднинг манзилгаҳи тоғ ўлмамиш.

Фоний ўлким, дайр пири журъасидин баҳравар
Бўлмамиш, ҳар кимки бу дайр ичра туфроғ ўлмамиш.

Не асар қилғай кўруб қонлиғ таним узра туган,
Сенки ҳаргиз май томиб, гулгун тўнунг доғ ўлмамиш.

Эй Навоий, васлиға сендин кейинрак йўқ киши,
Кимса гарчи ошиқи сендин бурунроғ ўлмамиш.

264

Демагил мужгонким, ул кўз қасди аҳбоб айламиш
Қим, темурдин нешлар айлаб, сияҳтоб айламиш.

Холу хатдин мусҳафи рухсориға килки қазо,
Мушк бирла нуқта, анбар бирла эъроб айламиш.

Уйқудин бош қўйғай ул кўз сажда, худ қилғуси йўқ
Кофиреким, мастлиғдин азми меҳроб айламиш.

Тўлғади жон риштасию тори зулфи хуштурур,
Гар бир ип эшмак учун ул иккини тоб айламиш.

Номабар қуш ёрдин келгач, ўлармен шавқдин,
Жон чекарга гўё ҳар тирноғни қуллоб айламиш

Эй хуш улким, бу ҳаводис дайриға кирган киши
Чиққуча, даврон ани масти майи ноб айламиш.

Эй Навоий, заврақи умрунг қутулмаским, қазо
Давриға анинг фалак баҳрини гирдоб айламиш.

265

Дарди ишқинг уйла зор этмиш мени, эй бағри тош
Ким, қўярмен йиғлабон ҳар нотавон оллида бош.

Кўнглума кўздин кириб, ғайри хаёлин кўзғади,
Зарра хайли кўзғалур, чун кирди равзандин қуёш.

Чун мени қилди бало тоғи жунун, тош отмангиз,
Негаким ердин олиб отмас киши тоғ узра тош.

Решдур бўғзум бало захри ичардин, йўқ ажаб,
Ҳолима йиғларда андин ўткан ун топмоқ хирош.

Ўқи етқачким, бўлуб жон бирла кўнглум музтариб,
Изтироб эрмас, бошоқ устида айларлар талош.

Дурди жоминг ҳам ғизо, ҳам бодадур, эй муғбача,
Пири дайр иқболидин шаҳларға йўқ мендек маош.

Эйки, кўрмайсен Навоий оҳи ўқи ҳайъатин,
Бир стундек шуъла кўк саҳфиғача, кўргил, тутош.

266

Хилъатинму қилди ул гулрўи сийминбар бинафш,
Ё бинафша айламиш гулшанн сар-тосар бинафш.

Арғувонгун юз, бинафша ранг хат жоним олур,
Хилъати бўлсун анинг гар арғувоний гар бинафш.

Йўқки, ул санчар бинафша дастасин дасторға,
Эгнида хилъатларин доғи қилур аксар бинафш.

Савсаний бўркунг ёпар кечкангни, эй миръоти ҳусн,
Кўзгу янглиғким, ўчасен қилди оҳангар бинафш.

Хайли руҳоний ҳамоноким, бинафш айлар либос
Ким, ҳаририн айлар ул ҳури парий пайкар бинафш.

Бурқаъ олғач, кийди мовий хилъат узра савсаний,
Меҳрдин қилған кеби мовийни нилуфар бинафш.

Не бинафшадур, не нофармон гули, не савсаний
Тўнким, ул кийгали лойиқ эмастур ҳар бинафш.

Гул кеби жисмингға, эй соқий, бинафш ойин тўнунг,
Уйладурким, бодаи гулранг учун соғар бинафш.

Гар Навоий ақли мабхут ўлса, қилманг айбким,
Ҳошия зарбафт этиб, деклай кияр дилбар бинафш.

267

Мени ишқ ичра деган оқилу фарзона эмиш,
Дегай улким, сўзин эшитсаки, девона эмиш.

Ёпса юз ҳар кеча кўнглум қушидин, тонг йўқким,
Малак ул шамъи жаҳонтобқа парвона эмиш.

Қасри ул ҳусн шаҳининг эрур андоқ олий
Ки, фалак кунгураси қасриға дандона эмиш.

Кўзларим андин эмиш қону рамад айнидаким,
Дурд ҳамкоса мунга, ҳажр анга ҳамхона эмиш.

Заҳми кўп танда жунунлуқ кўнгул оромидин
Телбалар маскани фаҳм ўлдики, вайрона эмиш.

Жаннату кавсар умиди била ўлдунг, эй шайх,
Билки, нақд ушбу фано дайрида майхона эмиш.

Зухд ила эйки Навоийни ўқарсен, кўрдук
Иши усруклук эмиш, ҳамдами паймона эмиш.

268

Бизинг шайдо кўнгул бечора бўлмиш,
Малолат даштида овора бўлмиш.

Анга баским ёғар тош устида тош,
Танида яра узра ёра бўлмиш.

Урарда дам-бадам хороға бошин,
Сўнгалар анда пора-пора бўлмиш.

Бало тоғи аро ётқанда бемор,
Хирад синжоби хору хора бўлмиш.

Қора қилди начукким рўзгорим,
Анинг ҳам рўзгори қора бўлмиш.

Қадаҳ хуршиди қаниким, ғамидин
Сиришким кавкаби сайёра бўлмиш.

Навоий, чорадин кўп дема сўзким,
Ғамингга чорасизлиғ чора бўлмиш.

269

Ул қадар ул кофир ислом аҳлини қатл айламиш
Ким, шаҳодат бармоғин ҳам захм айлаб боғламиш.

Гарчи дин аҳлиға анинг илгидин юзланди қатл,
Илгининг қонин доғи эмди оқизмоқ бошламиш.

Қатлига кўнглумни тўхтатсам агар йўқ, ваҳ, не суд,
Чун менингдекларни ўлтурмакка кўнгли тўқтамиш.

Нозу истиғнода ким ифрот этар, маълум ўлур
Ким, жамоли муфрит эрканни ўзи ҳам англамиш.

Ишқ зулми ҳаддин ўтти кўнглума, эй порсо,
Гўйиё бир мустажобуд-даъва ани қарғамиш.

Қочмайин афтодалиғдин, арзи ихлос айлаким,
Дўст лутфи оқибат афтодаларни қўлдамиш.

Бағрию кўнгли Навоийнинг недин юз порадур,
Итларингга тўъма айларга ҳамоно тўғрамиш.

270

Ҳар парий пайкарга бир девонаеким зор эмиш,
Кунда минг зулм ўлса, бир ҳам раҳм гоҳе бор эмиш.

Қайси мажнуни балокашга парий рухсоридин
То абад зулм узра зулм, озор уза озор эмиш.

Сен бу ойини жафо солдинг ораға, йўқса халқ
Кўрса шиддат лутф бирла, йўқса бархурдор эмиш.

Оллоҳ-оллоҳ, бу не сўз бўлғай мену ҳижрон туни,
Васл субҳи қай қачан беёрларға ёр эмиш.

Ҳажр шоми шиддатидин ишқ таркин ҳар кеча
Жазм этибмен, лек доим субҳ истиғфор эмиш.

Давр жоми бирла таскин топмас эрмиш, соқие,
Кимниким саргашта қилган бу тўқуз паргор эмиш.

Деб эмишсен: Жонни бергайму Навоий истасам,
Билмагансенким, бу худ жон бирла миннатдор эмиш.

СОД ҲАРФИНИНГ САНАМЛАРИНИНГ САЙТИ «ФАВОЙИД»ДИН

271

Ишқинг элига ранжу ано бирла ихтисос,
Хайли ғамингға дарду бало бирла ихтисос.

Фитна агар жаҳонни қора истамас, недин
Истар ул икки кўзи қора бирла ихтисос.

Махсус бўлмасам санга йўқ айб, бўлмаса
Олам элида шаҳға гадо бирла ихтисос.

Топса кўнгул қадингға хусусият, этма айб,

Ким, кўргузар Калим асо бирла ихтисос.

Ул кўзга қошу кирпик ила ихтисос эса,
Не тонг қароқчиға ўқу ё бирла ихтисос.

Овораларни иста жаҳон ичраким, керак
Дайри фанода аҳли фано бирла ихтисос.

Ул гул фироқи ичра Навоий фиғон била
Булбулдурурки, топти наво бирла ихтисос.

272

Истарам фурқат аро жону жаҳондин махлас,
Истамасмен вале ул офати жондин махлас.

Ҳажрида жондин агар ўзни халос истармен,
Жонға не мумкин эрур истамак андин махлас.

Яхши эрмас манга сендин тиламак ўзни халос,
Сен муҳиқсен, тилар эрсанг бу ёмондин махлас.

Тиламанг ному нишонимни бало дашти аро,
Берди чун ишқ манга ному нишондин махлас.

Кеча итлар унидин гарчи халос истар халқ,
Итининг коми бу фарёду фиғондин махлас.

Бир замон зулмларидин чу халос эрмасмен,
Йўқ ажаб, гар тиласам аҳли замондин махлас.

Гарчи жон меҳнатидин қилди Навоийни халос,
Қатл ила истамак ўлғайму фалондин махлас.

273

Рақиб ул навъ эрур жононға махсус
Ки, муҳлик дарди анинг жонға махсус.

Жунун тошин либос аҳлиға отманг
Ки, ул бўлмиш мени урёнға махсус.

Бузуғ жисмимда турмас зор кўнглум,
Агарчи чуғз эрур вайронға махсус.

Висол аҳлию дарду ғам, не яъни
Ки, бор ул ожизи ҳижронға махсус.

Деманг Мажнунни ёр оллида ўлмиш
Ким, ул ишдур, бу бесомонға махсус.

Не тонг даврон элига бевафолиғ,
Чу бу ойин эрур давронға махсус.

Суруди айшу ком аҳлики бўлмиш,
Навоий нолаю афғонға махсус.

274

Қилмади жонимни ҳижрон бандидин даврон халос,
Мен нетиб ўзни халос истай, чу бўлмас жон халос.

Ўқини чекканда пайкондин халос ўлди, вале
Бўлмади тутқан сўнгаклар ҳибсидин пайкон халос.

Жон менга, мен жонға, ўлмак истар эрдим онсизин,
Мени жондин, жонни мендин айлади ҳижрон халос.

Ул парий ишқин деманг ёшурки, ул таклифдин
Телбалик узри била бўлдум, мени урён халос.

Уйла муҳликдур ғами ҳижронки, гар васл ўлмаса,

Ё ўлум андин киши бўлмоқ эмас имкон халос.

Жон бериб, душворлиғлар бирла даврон аҳлидин,
Кимки махлас топти, бўлған бил ани осон халос.

Ул парий шайдоларидин, эй Навоий, истарам
Уйлаким, ҳуш аҳлидин мажнуни саргардон халос.

275

Эй, сенинг дарду ғаминг жонима хос
Ким, алардин тиламон жонни халос.

Мени ҳижрон эвази айлар, анинг
Ишқи ҳар кимга рақам сурса қасос.

Меҳмон бўлмақ эмиш жон уйида
Ёрким, кўнглум ўлубтур раққос.

Мени ишқ этти забуну ожиз,
Бу эмиш дарду муҳаббатқа хавос.

Хатинг ул Хизрики, терласа юзунг,
Оби ҳайвон аро бўлғай ғаввос.

Дўст кўйида гадолар билгил,
Бўлса харрозу гар худ хаввос.

Эй Навоий, тилар эрсанг махлас,
Ишқ кўйида шиор эт ихлос.

**ЗОД ҲАРФИНING ЗАМИРОН БЎЙЛАРИНИНГ, ЗИЁСИ
«ФАВОЙИД»ДИН**

276

Ваҳ, нелар бўлди менга ишқ ғамидин ориз,
Юз минг онча доғи ҳижрон ситамидин ориз.

Ишқу ҳижрон ўтидин ориз эканча юз минг,
Бўлди ағёрға ашким аламидин ориз.

Сабру оромим уйига бу йиқилмоқ бўлди,
Сар-басар кўзлар аро ашк намидин ориз.

Хирмани ҳушума куймак ҳам эрур кўнглумнинг
Ҳажр аро сойқакирдор дамидин ориз.

Кишвари хотирима мунча бузуғлуғлар эрур
Барчаси хайли муҳаббат қадамидин ориз.

Кўнглума муғбачалар ишвасидин жон хатари,
Дайр пирининг ўлубтур карамидин ориз.

Тори жисмингға, Навоий бу қадар тоб ўлмиш,
Ул санам туррасининг печу хамидин ориз.

277

Ҳолим ким экин айлагучи ёрға маъруз,
Мен бедил ишин қилғучи дилдорға маъруз.

Ерлар ўпубон ашк тўкуб, нолалар айлаб,
Бир хаста ғамин эткучи ғамхорға маъруз.

Эй боди сабо, жон садқанг, гар қила олсанг
Зори сўзин ул боиси озорға маъруз.

Қўпқанда сабуҳи учун этсанг бу ҳазиннинг
Бахт уйқусин ул давлати бедорға маъруз.

Ҳижрони хумори аро ранжур ўларимни,

Ким айлагай ул дилбари хамморға маъруз.

Ҳажрим тунда чарҳки қолди ҳаракатдин,
Эй ашк, қил ул кавкаби сайёрға маъруз.

Бу дарду фироқ ичра Навоийки, топилмас
Бир-бир ким экин айлагучи ёрға маъруз.

278

Эй, етиб лаълинг майидин руҳума осори файз,
Ламъасидин касб этиб кўнглум уйи анвори файз.

Оллоҳ-оллоҳ, не лабу не нутқи руҳосо экин
Ким, Масиҳо бирла Хизр андин қилур изҳори файз.

Файзларким, етти ишқингдин манга, офоқни
Ғарқа айлар файз баҳри, айтсам асрори файз.

Бу жазо мункирга бас эрмасму ким фоиз деди,
Қобили файз эрмас улким, айлагай инкор файз.

Кир харобот ичраким, бир журъасидин еткурур,
Файзни юз шайхча базм аҳлиға хаммор файз.

Дайр пиридин етар юз файзу бир йўқ шайхдин
Ким, мунга етмиш яқин файзу анга пиндор файз.

Эй Навоий, муғтанамдур пири дайру муғбача
Ким, биридин етмаса, етар биридин бор файз.

279

Эй, латофатда санга лолаю насрин ораз,
Бизга анинг ғамидин қон била рангин ораз.

Мени ул кўйида беҳуд кўруб эл дер: ўлмиш

Қўюбон оллида туфроққа мискин ораз.

Найлайн ул қадду ораз ғамидин боғниким,
Анда йўқ сарв сифат қадду гул ойин ораз.

Ҳар парий таврида ул оразу лаб ўлтурадур
Ким, баса тузлуқ эрур ул лабу ширин ораз.

Янги гулбарглари ҳошиясидин бўлмиш,
Оразинг оллида золи анга пурчин ораз.

Демаким, боғда елдин тўкулубтур гулким,
Хўблар қўйди ул ой йўлида чандин ораз.

Чу Навоий кўрубон ёр юзин, жон берди,
Ғамза таъриз этибон айлади таҳсин ораз.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТАННОЗЛАРИНИНГ ТАРОВАТИ «ФАВОЙИД»ДИН

280

Гар фано расмини қилмоқ тилар эрсанг мазбут,
Нафс ила руҳни зинҳорки қилма махлут.

Руҳ ул нурдурурким, ҳақ анга бермиш авж,
Нафс зулматқа қолиб, қилмиш анга поя хубут.

Руҳ раҳмони эрур, нафс эрур шайтони,
Иккисин бир-бирига қўшмақ эмастур маршрут.

Руҳға шева Калимулло ишин қилмоқ фош,
Нафс фиръавнлик асбобини айлаб марбут.

Руҳға дааъб Ҳабибулло иши ойини,

Нафс Бужаҳдлик асбобини айлаб мабсут.

Ё раб, эт бизни ҳабибинг сифатиға росих,
Айла Бужаҳд тариқин ичимиздин масқут.

Қил Навоийни ҳамул хат била, ё раб, озим
Ким, бирор ёнидин айрилди ўтуз олти хутут.

281

Қилғай ул оразни кўрмакдин мени ҳайронни забт,
Кимки қон тўкмактин эткай ул кўзи фаттонни забт.

Забт қил дерсен кўзунг ёшию кўнглунг оҳини,
Оллоҳ-оллоҳ, ким қилибтур сарсару тўфонни забт.

Ғайридин кўнглум қуши кўксумни мазбут асради,
Чуғзи ожиз, ваҳ не қилғай, айламай вайронни забт.

Менки афғондин кўнгулни забт эта олмон, не навъ
Зулм этар бедодидин айлай кўнгул олғанни забт.

Лаъли ҳажринда фироқи нешидин ўлсам, не тонг
Ким, қила олмон кўнгулнинг ярасидин қонни забт.

Нолани мен қайда забт эттимки, айлай олғамен,
Ҳажрдин ҳар лаҳза кўнглум айлаган афғонни забт.

Чархдин не келса, хуш тут ўзниким, қилмас қазо,
Бир сенинг раъйинг учун бу гунбади гардонни забт.

Забт қилмас давр аёғин сипқорурда, соқие,
Шаҳки жоми адл бирла айлағай давронни забт.

Эй Навоий, забт қилмон ўзни ҳижрон базмида,
Қилмасам тонг йўқ суруду нағмаи ҳижронни забт.

Соқиё, май тўла бермакин азм айладинг,
Усрук ўлдумким, қиладур суҳбати жононни забт*.

282

Эй, хаёлингдин манга ҳар дам нишот,
Кўнглума васлинг сўзидин инбисот.

Гар санга бўлмоққа ҳад йўқ мухталит,
Ҳам таҳайюл бирла хуштур ихтилот.

Хўбларни рух била қил мотким,
Шоҳ кўрмайдур сенингдек бу бисот.

Дема, рухсорим начук васф айлагунг,
Қўйки, бир дам яхши айлай эҳтиёт.

Гар парий сендек дедим ёзғурмаким,
Телба алфозида бўлмас иртибот.

Эски оламға кўнгул кўп боғлама
Ким, мусофирға ватан бўлмас работ.

Кўрса ҳажрингдин Навоий юз малол,
Рафъ этар, васлингдин ўлғач бир нишот.

283

Юзунг ёнидаким бош чекти ҳар ёндин муанбар хат,
Гул узра мушқдин килки қазо қилмиш муҳаррар хат.

Жамолинг сафҳасиға икки қошинг матлаедурким,
Ёзибтур котиби сунъ ани ҳусн аҳли учун сархат.

Гули рухсоринга кўп зеб берди сабзаи хаттинг,
Бағоят хушнамо эрмиш қизил коғазда ахзар хат.

Юзунгнунг теграсида хатмудур ё сунъ паргори,
Қуёшнинг давриға таҳрир учун чекти мудаввар хат.

Юзунгнунг доғи бирла аижумунгдин не осиг, эй ой,
Қуёшдек ораз узра хуштурур гар хол эрур, гар хат.

Мени махмурлуғ ранжидин озод этсанг, эй соқий,
Ёзармен, гарчи илгим титрамактин келса абтар хат.

Хатинг васфида ҳар неким савод этмиш қўнгул, андин
Эрур бир анбарин занжири савдо аҳлиға ҳар хат.

Кўрунур гул кеби оразда мушкин хат, баса, дилкаш,
Варақ гар хўб эмастур, хўб эмас ёзмоқ муяссар хат.

Навоий, берма пандим, хоса хат бош чекти ул юздин,
Чиқа олмон хатидин, ҳар начукким чекса дилбар хат.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗАРИФЛАРИНИНГ ЗУҲУРИ «ФАВОЙИД»ДИН

284

Гар ёрнинг аҳволиғадур ёр мулоҳиз,
Оз ҳам хуш эрур, бўлмаса бисёр мулоҳиз.

Бу даврда ёр уйладурур ёрға душман,
Ким тутмас ўзин ончаки ағёр мулоҳиз.

Давр аҳлиға соқий не мулоҳиз бўла олғай,
Невчунки эмас гунбади даввор мулоҳиз.

Не ёри вафодор мулоҳиз экан охир
Ким, бўлмади ул шўхи жафокор мулоҳиз.

Фарёдки, ишқим марази бўлди фузунроқ,
Ҳар нечаки, бўлдум мени бемор мулоҳиз.

Май берки, қазо топмоғуси ақл ила тағъйир,
Ҳар нечаки бўлса хирад осор мулоҳиз.

Кўнглига Навоийнинг урар ишқ ниҳон ўқ,
Найлаб бўла олғай бу дилафкор мулоҳиз.

285

Эй, лабинг зоҳир этиб ширин лафз,
Хоҳ ёлғон десун ар худ чин лафз.

Чину ёлғонн анинг шириндур,
Гар деса бир дам аро чандин лафз.

Оташин лаълинг эрур бас рангин,
Не ажаб, қилса аён рангин лафз!

Лаъли алфози мени тиргузди,
Қайси бир деб, не қилай таъин лафз.

Қаҳру лутфунг бори жонбахшдурур,
Буйла ким кўрди ҳаётинин лафз.

Англамон ғояти маъни сўзинга,
Ғояташ айлагамен таҳсин лафз.

Қил, Навоий, сўз аро маъни қасд,
Истама уйлаки суратбин лафз.

286

Ул парий таркида ақлим деди ёлғон алфоз,
Не ажаб, айтса девона паришон алфоз.

Аҳли ишқ оллида не лафз дегай мустаҳсан,
Не дегай аҳли хирад оллида нодон алфоз.

Хур хуснини қизикроқ деди ул юздин шайх,
Сурмагай буйла совуғлуқ била инсон алфоз.

Сирри ишқимдин эл оллида бирор лафз дедим,
Бу эмиш қилғучи қойилни пушаймон алфоз.

Лафзи жонбахш ила ул умр магар бўлди Масих,
Йўқ эса буйла асар бирла не имкон алфоз.

Бир-ики лафз дедим ишқидин — ўлтурди мени,
Магар эмди дегамен ҳашрда қолган алфоз.

Ул парий кулмак учун, кўрки, Навоий ғамидин,
Фош этар аҳли жунундек чекиб афғон, алфоз.

257

Сўз адосиндадур ул кони малоҳат лаффоз,
Уйлаким васфи аро аҳли балоғат лаффоз.

Номасин қуш кетуруб, сайраса авсофида кўп,
Йўқ ажаб, чунки бўлур аҳли рисолат лаффоз.

Яхши алфоз ила тил гар деса ул ой қавлин,
Тонг эмастур, ким эрур аҳли мақолат лаффоз.

Васфи ҳар лафзида йиғлатди кўнгул дард аҳлин,
Қайда топти бу қадар дард ила ҳолат лаффоз.

Кўнгул оллида ғамин қилма талаффуз, тилким,
Еткурур аҳли маонийга малолат лаффоз.

Сўзда маъни била кўп лафзға майл айламаким,

Зоҳир оройишини айлади одат лаффоз.

Лафз зебида Навоийга берур маъни юз,
Қайда маънида топар мунча маҳорат лаффоз.

АЙН ҲАРФИНИНГ АЙЁРЛАРИНИНГ АЛОМАТИ «ФАВОЙИД»ДИН

288

Менга бу нукта харобот аро бўлди масмуъ
Ки, фано жоми риё аҳлиға бўлмиш мамнуъ.

Қайси риндеки риё зотида йўқтур биттаъб,
Кўрунур жоми фано тортса беҳад матбуъ.

Кимки зотида эрур шоибаи ужбу риё,
Қилғали қобил эмас фақр тариқиға шуруъ.

Дайр пири қулименким, қилибон май шойиъ,
Бергай ул ужбу риё жониби ўртарга шуюъ.

Токи бир жом била муғбачаи бодафуруш,
Хираду ақлни мажнун ясағай бал масруъ.

Манга ул жомни гар тутса, фидосидур анинг
Илму дину хираду зуҳд ила тақво мажмуъ.

Дайр пири била то муғбача бўлмай, қилма,
Эй Навоий, йигиту қариға ҳолингни ружуъ.

289

Қилғали бегоналарга ошно жонона таъб,
Ошноларға бўлубтур, войким, бегона таъб.

Ўртанурмен токим ул эл тийра шомим ёрутур,
Бўлғали ул шамъваш, мен бўлмишам парвона таъб

Холи сари айласа парвоз кўнглум, тонг эмас,
Ким таажжуб айлагай гар қушқа истар дона таъбъ,

Ёр чун кулбамга кирмас, хонумон тарк айладим,
Йўқса бўлмоқ истамасму ёр ила ҳамхона таъбъ.

Мен жаҳон афсонаси, ул шўх майл этмас, нетай,
Гарчи шўх атфолиға доим тилар афсона таъбъ.

Ёр то азм этти, таъбимға бузуғлуғ қўйди юз,
Бўлмишам ул хусн ганжи ҳажридин вайрона таъбъ

Давлати боқий тилар кўнглунг, фано касб айлаким,
Даҳри фоний сари майл айламас фарзона таъбъ.

То мени дайр ичра расво айлади ул муғбача,
Боғладим зуннору истар соғару паймона таъбъ.

Эй Навоий, ул вафосиздин қутулсанг, тутма унс,
Ҳар нечаким бевафолар майли қилса ёна таъбъ.

290

Масти бебоким қачон ҳолимға бўлғай мутталеъ
Ким, қулоғиға десам сиррини, бўлмас мустамеъ.

Жамъ этар чоғда кўнгул, зулфунг паришондур баса,
Лек солурда паришонлиғ, бўлур кўп мужтамеъ.

Қаҳр қилса ўлтуруб, бу турфаким, лутф этса ҳам,
Қатл ишида бўлмиш ул қотил бағоят мухтареъ.

Туфроғимни ел совурмай қўйидин соф ўлмади,
Бўлди бори, бор эса мендин ғубори муртафеъ.

Ишқ ойинида бидъатлар туз эттинг зулм аро,
Қайси бир мазҳабдасен, кофурдек ўлғай мубтадеъ.

Ишқ ўтин тарк этмасам носих сўзи бирла, не тонг,
Панд ила парвона куймактин бўлурму мумтанеъ.

Дўстлар, ёзғурманг ар дафъ айлай олмон ишқ ўтин,
Чора бирла ким қазо бўлғанни қилмиш мундафеъ.

Ким фано даштиға кирди, ўзни ҳамроҳ этмасун,
Қатъ чун бўлмас бу йўл, ўзлуктин ўлмай мунқатеъ.

Кўргач ул ойни Навоий тортти беҳуд фиғон,
Ким бўлур беҳуд, фиғон қилмоқтин ўлмас мутталеъ.

Дилбар юзин кўрарга бўлди ниқоб монеъ,
Ул навъким, қуёшқа бўлғай саҳоб монеъ.

Терга узоринг андоқ ғарқ ўлдиким, кўрунмас
Ким кўрди ул кўрарга бўлғай гулоб монеъ.

Кулгилки, зоҳир ўлсун ғунчангда жолаларким,
Дур риштасиға бўлмиш ёқути ноб монеъ.

Кўзда ёшунмиш ул ой, ашким бошимдин ўтмиш,
Дарёда ким кўрубтур дурға хубоб монеъ.

Ул ғамза қон қилурға, ул кўз вафо қулурға,
Бедоду зулм боис, нозу итоб монеъ.

Тан туфроғин совурмай, етмас сафо кўнгулга,
Бўлған кеби сафодин суға туроб монеъ.

Ёр истасанг, Навоий, сабр истагилки, доим
Келди висол ишига жаҳду шитоб монеъ.

292

Чун шабистон ичра қилди оразин жонона шамъ,
Машъали меҳр ўлсаким, кўзга кўрунмас ёна шамъ.

Банд аёғида нединдур бошида савдо ўти,
Эй парий, ишқингда гар худ бўлмамиш девона шамъ?

Йиғлару ўртар ўзин то субҳ гўё ҳар кеча,
Ҳажр аро бўлди мени маҳзун била ҳамхона шамъ.

Дема куймак савतिकим, уйку йўқиға раҳм этиб,
Дер забона шаклидин тил тортибон афсона шамъ.

Эккали парвоналар кўнглида гўё тухми меҳр,
Ашқдин атрофида ҳам су сочар, ҳам дона шамъ.

Ё муҳаббат ўтидин парвонани куйдурғали,
Ёрутур ораз ўтин ҳар лаҳза маҳбубона шамъ.

Кўймади парвонани фонус аро мен зордин,
Ул маҳи хиргаҳнишин бўлған кеби бегона шамъ.

Балки ошиқ дўстлардин дурурким ўртанур,
Токи шавқи ўти ичра ўртанур парвона шамъ.

Эй Навоий, бот ўчур оҳинг елидин шамъни,
Топти чун ул юз фуруғидин бизинг вайрона шамъ.

293

Кўзум ёшарди, аён бўлғач ул жамоли бадеъ,
Булўтқа су тўлар ул дамки, бўлди фасли рабеъ.

Тасаввур этса қошинг тоқини кўнгул титрар,
Қазо муҳандиси баским чекибтур ани рафеъ.

Недин аёғинга тушкай бошингға эврлубон,
Қуёш гар ўлмаса ҳусн ичра қуллуғунгға мутеъ.

Қошинг хаёли ториқмай кўнгулда эврулсун,
Эрур чу қибланамо пўясиға ҳуққа васеъ.

Не навъ барқни дейким, буроқи янглиғ эрур
Ким, ул батийдуру музлим, бу бир муниру сареъ.

Навоий, уйла тирилким, уятдин ўлмагасен,
Агар Расул алайҳис-салом бўлса шафеъ.

Қилурни айла риоят демакда асра адаб
Ки, дўст феълингу қавлинггадур басиру самеъ.

294

Қизил кўнглак енгин оразға ёпсанг, важҳи йўқ воқеъ:
Қуёш оллида кўрмайдур киши гулгун булут монeъ.

Юзидек мумкин эрмас ой, мусаввир, чекма заҳматким,
Қуёш жирмин қўшуб ҳал айласанг, ранг ўлғуси зойеъ.

Лаби ҳам ўртади жоним, ҳам очиқ сўз деди, яъни
Чучуклукдин иситқанға ачиғ шарбат эрур нофеъ.

Юзин очса, неча қилсам назар, оғзини кўрмасмен,
Назарға гарчи келмас зарра, хуршид ўлмайин толеъ.

Жамол очқан сойи мажнунлуғум ошса, ажаб эрмас:
Парийнинг жилваси савдоға ҳаргиз бўлмади дофеъ,

Лабинг жонимға қилса майл, дардинг хаста кўнглумга,

Тонг эрматур, нединким, айлар ашё аслиға рожеъ.

Кўзунг фикри била тан хилватида нотавон кўнглум,
Риёзат айнидиндур кунда бир бодом ила қонеъ.

Фано йўлиға ўзлуктин шуруъ этганга тор ўлди,
Гар ўлса ҳодии тавфиқ очикдур беҳад ул шореъ.

Навоий дайр аро гар бутпарасту маст эса, тонг нўқ,
Не қилса пири дайр, ул ҳам қилур, чунким эрур тобеъ.

ҒАЙН ҲАРФИНИНГ ҒАЗОЛАЛАРИНИНГ ҒАВҒОСИ «ҒАВОЙИД»ДИН

295

Онча маҳзун кўнглум ўлмиш ишқдин озорлиғ
Ким, қилурмен йиғлабон, ҳар кимни кўрсам, зорлиғ.

Дўстлар, кўп зорлиғ қилсам ажаб эрмаски, бор
Зор кўнглум дўст жавридин, баса, озорлиғ.

Боис эрмиш йнғламоқларға бўлуб кўнгли заиф
Ошиқеким, фурқат ичра чекса кўп беморлиғ.

Кимсага гар ғам етар, ғамхори бўлса, ғам эмас,
Ул эрур ғамким, етиб ғам, топмағай ғамхорлиғ.

Тиғдин афгор эмас, марҳамни ташлангким, илож
Васлдур, топқан кўнгулга ҳажрдин афгорлиғ.

Бўлма гулзорингға кўп машъуф, эй деҳқонки, йўқ
Тонгла рангидин бу гулларнинг чаман осорлиғ.

Чун Навоий ёридур Ширину Лайлидек, не тонг
Айласа фарҳодвашлиғ, йўқса мажнунворлиғ.

296

Оташин лаълинг ўти айлади кўнглумни нсиғ,
Бўлди бағрим доғи кўнглум исиғи бирла қизиг.

Ярақон от қўядурлар манга ҳикмат аҳли
Ким, ҳарорат юзу кўзумни доғи қилди сариг.

Мен анга ошиқу кўз ҳам юзига ошиқдур,
Ишқ аҳлининг эрур ранги сариг, ашки ариғ.

Мен агар йиғлар эсам талх чучук лаълинг учун,
Кўзларим доғи тўкар ашкни аччиғ-аччиғ.

Ани чун кўрдум, анинг кўйида қолдим мунг ила,
Дўстлар, сиз ўтунг, иш тушти манга осру қотиғ.

Ҳусни давриға вафо йўқ, бу қуёш бот уёқур,
Хўблардин хуш эрур яхшилиғу яхши қилиғ.

Қон тўкар кўнгли Навоийнинг ашк икки кўзи,
Улгуси ишқ ғамин гар емаса иссиғ-илиғ.

297

Етмай икки лабинг майидин кўнглума осиг,
Шўрба оқти икки кўзумдин очиг-очиг.

Гоҳи юзумга бир гули раъно ғамида боқ,
Қонларки томди — бир юзи гулгун, бири сариг.

То оқти сайли ашк, юди дўст ғайридин
Кўзни, бу важҳ ила кўзум ўлмиштурур ориғ.

Фарёдким, тушар манга чун дард ила фироқ,
Ишқ аҳли ичра қатл учун солсалар солиғ.

Дарёи шавқидин мени манъ этма, эй хирад
Ким, ўлгум уйлаким тушар айру судин балиғ.

Кўп қовма, шайх, муғбачалар кўйидин мени
Ким, кўнглум осру юмшоқу бу иш эрур қотиғ.

Дерлар фано йўли сафарида осиг, баса,
Ўзлук била Навоий агар кирса, не осиг.

298

Юзунг ҳажрида ким чекти фиғону зор мен янглиғ,
Ким очти юзда гулгун ашкидин гулзор мен янглиғ!

Агар ушшоқини бир тиғ ила ҳусн аҳли қатъ этти,
Киши ҳижронда қолса, ўлмади душвор мен янглиғ.

Фироқ аҳли агарчи ўлмак истар, эй ажал, келким,
Эмас сендин киши бу ишта миннатдор мен янглиғ.

Кўзунг қатл айлаб, эл қонини кўп ичти жавр ила, лекин
Асире топмади ул қотили хунхор мен янглиғ.

Мажонин бўлдилар атфол тошидин кўп озурда,
Вале боштин-аёқ бир бўлмади афгор мен янглиғ.

Биравни, эйки, севмак орзу қилдинг ҳавосинда,
Илигдин ихтиёринг бермагил зинҳор мен янглиғ.

Киши бадхўлар ишқидин этмак эҳтироз авло,
Йўқ эрса кўргуси ҳар лаҳза юз озор мен янглиғ.

Тилар бўлсанг замона қайғуси дафъиға беҳудлуғ,

Керак бўлса мақоминг кулбаи хаммор мен янглиғ.

Агар булбул гулистон ичра кўрди хордин озор,
Ва лекин кўрмади, эй лоларух, озор мен янглиғ*.

Навоий, гар хирад мулкида савдодин батанг ўлсанг,
Қадам урғил фано даштида мажнунвор мен янглиғ,

299

Агар келмаса, интизорим қўяр доғ,
Валек изтироб ўртар, ул ой келур чоғ.

Манга боғу гулзор анинг оразидур,
Гар ул бўлмаса, байтул-аҳзон эрур боғ.

Дема шавқ ўтиға таскин берур май,
Ёнар, шуълам ўтиға кўп қуймағил ёғ.

Мен ар масту беморлиғ бирла ўлдум,
Ҳамиша жаҳон ичра сен бўлғасен соғ.

Дедингким, ололмасун дилраболар
Ки, кўнглумга қўйдунг оғир ҳажрдин тоғ.

Баҳори жамолингда ноламни хуш тут
Ки, тенгдур, баҳор ўтса, булбул била зоғ.

Навоий фироқингда ул навъ итти
Ки, гарди топилмас, ғаминг солса туфроғ.

300

Заҳри ҳижронинг чу айшим комини қилди очиғ,
Нўши васлинг элга еткандип манга йўқтур осиг.

Тош ёғдурғандин атфол ўлмадим, ўлтурди ҳажр

Ким, суубатда булар андоқ эмас эрди қотиғ.

Ашк аро ўлдум, йиғиштур эмди зулфунг шастини
Ким, су узра келгуси дарё аро ўлган болиғ.

Қатра-қатра қон ёшимдин чехрам ўлмиш уйлаким,
Тим-тим этгайлар қизил коғазниким, бўлғай сориг.

Юзда ҳажрингдинки тирноғ ўрни хатлар бўлди қон,
Ҳар бирига ашқдин су очибон қилдим ориғ.

Олғали дунё арусин, эйки, соттинг нақди дин,
Умр сотиб, марг олмоқ англа, бу сотиғ-олиғ.

Истарам, лаълиға қилғаймен чучук жоним фидо,
Эй Навоий, анга дермен келмагай ногаҳ очиг.

301

Парийни ким деса ул меҳри ховари янглиғ,
Эрур начукки, дегай девни парий янглиғ.

Бошимки, ҳажр йўлида фалакдек айланди,
Кўзум ёши эрур ул чарх ахтари янглиғ.

Фироқ шуъласида пора-пора кўнглум эрур,
Демай кабобким, ул ўтнинг ахгари янглиғ.

Кўзунг фусунгар, анинг ўти оташин лаълинг,
Лабингда хол анинг ўт узра анбари янглиғ.

Жунун эли шаҳимен, тоғ авжи тахтимдек,
Қуш ошиёнлари бошимнинг афсари янглиғ.

Ғанимат англа вафо булбулунгға, эй гулким,
Хазон ели етишур ҳажр сарсари янглиғ.

Навоий, ўзга шаху ўзга кишвар этма ҳавас
Ки, топмагунг шаҳи Ғозий била Ҳири янглиғ.

302

Муддаи, чун даминг эрмастур иссиғ,
Қилма совуғлуғу ҳамгомани йиғ.

Ўхшар ахлоқинга ҳуснунгки, эрур,
Яхшилиқ лозимаси яхши қилиғ.

Тутти гар даштни Лайли, не ажаб,
Кишвари ҳуснунг аро тутти қириғ.

Захмлар узра магар қўйғали доғ,
Ханжаринг кўнглум аро бўлди қизиғ.

Ҳуснунга ўхшади жонбахш сўзунг,
Кимки бор ўзи силиғ, сўзи силиғ.

Пардадарлиғ чу эрур зоҳид иши,
Хирқа узра не осиг мунча сириғ.

Кўйидин қовса, Навоий, сени ёр,
Оху ашкинг била чиғ иссиғ-илиғ.

ҒЕ ҲАРФИНИНГ ФИТНАЛАРИНИНГ ФУСУНИ «ҒАВОЙИД»ДИН

303

Улки қилғай ўзи кашшоф рамузин макшуф,
Кашфи йўқ айламайин ўзлуки ҳарфин маҳзуф.

Баҳра еткурмади зуҳд аҳлиға файз иксири,
Нақди умрин чу риё касбида қилди масруф.

Хирқаи фақр керак сирри ниҳон касбиғаким,
Пардаи роз анинг зайлиға келди маътуф.

Айлагил нақди ҳаётингни фано аҳлиға вақф,
Луқмаи вақф емакни вале этгил мавкуф.

Дунё асбоби нажосат кебидур мазбалада,
Покравлар начук ўзни анга қилғай машъуф.

Ҳар не ҳақ амрини дер муршиди комил, ани қил,
Гар сифотуллоҳ аро ўзни тиларсен мавсуф.

Соқиё, ҳажр хуморидин ўлармен — раҳм эт,
Чархни зарф қилу улки билурсен мазруф.

Топса ул зарф ила мазруфни хуш сипқарғай,
Улки орифлиғ ила даҳрда бўлғай маъруф.

Эй Навоий, бору ушшоқ аёғи туфроғи бўл,
Ишқ сиррин, тиласангким, санга бўлғай макшуф.

304

Қилмадим ул сарви гулрух манзили бўстонни тавф,
Дўзах аҳли айлай олмас равзаи ризвонни тавф.

Кўнглум ичра юз бало маҳбус топқунг, айласанг
Тавф ани андоққи, шаҳлар айлағай зиндонни тавф.

Очилур кўнглум, қилур сайр эл бузулған кўнглини,
Чуғз қилғандек тараб касбиға ҳар вайронни тавф.

Дурри ашк оқизғали ҳажринг кўзум атрофида,
Тожиредектурки, қилғай соҳили Уммонни тавф.

Ул парийваш манзилидаким, йиқилдим, қасд эмас,

Солди бу ҳолатқа мен мажнуни саргардонни тавф.

Поя олий истасанг, тажрид эт аввал ихтиёр,
Исо андин айлар ушбу нилгун айвонни тавф.

Бир Навоийнинг бузуғ кўнглига эврул, раҳм этиб,
Нетти гоҳи Юсуф этса кулбаи эҳзонни тавф.

305

Гарчи тоғдин оғир этти дарду озоримни заъф,
Лек хасдин ҳам енгил қилди тани зоримни заъф.

Билмагил, ҳолимни гар аҳбоб сўрмаслар, ажаб,
Ким қилибтур танимасдек жисми беморимни заъф.

Ҳажр шоми не ажаб тўлғанмоқу бошимда ўт,
Шамънинг чун торидек қилди намудоримни заъф.

Риштаи лаълинг, дегай, топмиш учуғ бирла гирих,
Кўрган элким, қонға солмиш жони афгоримни заъф.

Сабр мумкин йўқ жунун ошуби доғи заъфдин,
Ваҳки, нобуд айлади охир йўқу боримни заъф.

Хатти мавҳум ўлди тан анда, кўнгул имкони йўқ,
Қўймади асарарға ер ишқ ичра асrorимни заъф.

Ул қуёш ишқи қавийроқдур, Навоий, нечаким,
Заррача ҳам қўймади ҳижронда миқдоримни заъф.

306

Бировга мусаллам тариқи тасаввуф
Ки, зотида мавжуд эмастур тахаллуф.

Тасаввуф ризо аҳлидин яхши ахлоқ,

Эрур истилоҳоти зебу такаллуф.

Тасаввуф эмас зухду тақвою тоат
Ки, анда риё йўл топар бетаваққуф.

Эрур маҳз тақвою лекин риёсиз
Убудият сарфу айни талаттуф.

Не эл қавлу феълиға андин таадди,
Не ҳақ амру наҳйиға андин тасарруф.

Ўзин уйла беихтиёр англабонким,
Не қолиб тараддуд анга, не таассуф.

Қилиб ҳақ вужудида маҳв ўз вужудин,
Навоий, муни бил тариқи тасаввуф.

307

Чок кўнглумни олиб дардини қилдинг тазъиф,
Мени бедилға ани бермас эсанг, қил тансиф.

Куфри зулфини қўюб, ким деса, исломға кир,
Бордур ислом элини куфрға қилмоқ таклиф.

Юзунг оллида қуёш васфини қилмоғлиғ эрур
Шамъ нурина қуёш оллиға қилмоқ таърпф.

Хусн синфида, юзунг васфида мингдин бир эмас,
Ошиқинг юз минг эса, ҳар бирига минг тасниф.

Дарду ранжинг била борини қилибмен мамлу,
Ўқларинг захмики кўнглум аро солмиш тажвиф.

Ҳажр ўти бирла манга ишқ берибтур варзиш,
Воизо, дўзах ўтидин яна қилма тахвиф.

Яна масжидда Навоийни тиларсен, эй шайх
Тиласанг ани, кетур майкада сари ташриф.

308

Жоним ичра заъфдур юзлангали жононға заъф,
Бўлмасун жононима заъф, ўлса ўлсун жонға заъф.

Оразида тобу йўқ оғзида кулгу гўйиё,
Меҳр тобидин эрур ул ғунчаи хандонга заъф.

Айланурда бошиға заъф айлади гўё асар,
Қилди анинг заъфидин бу зори саргардонға заъф.

Ҳайратим заъфиға мундоқ айламиш беҳуд мени,
Заъфиға ҳайрон қолиб, бўлмиш мени ҳайронға заъф.

Бистари гулранг уза ул навъ узалмиш заъфдин
Ким, узори узра бўлса наргиси фаттонға заъф.

Соқиё, бир журъа бирла қувзатимға боис ўл
Ким, баса, ғолибдурур бу хастаи ҳижронға заъф.

Эй Навоий, ёр заъфи бузди кўнглум, уйлаким,
Мамлакат бўлғай хароб, ўлган замон султонға заъф.

ҚОФ ҲАРФИНИНГ ҚИЁМАТЛАРИНИНГ ҚИРОНИ «ФАВОЙИД»ДИН

309

Бу нукта сўрди фано дайри ичра пири тариқ
Ки, бетариққа етмас ҳидояти тавфиқ.

Тариқи жоддаи шаръ эрур бу дайр ичра
Ки, анда кимки сулук этти — бўлди аҳли тариқ.

Яна ҳидояти тавфиқ улки, бергай ҳақ,
Кўнгулга дағдағай азми кишвари таҳқиқ.

Йўл осру бўртоқ эрур, тун қоронғу, дашт узун,
Кўп осру қатъи тариқ аҳлию йўқ анда рафиқ.

Кишига бўлмаса ҳоди, падида эмас мақсад,
Ҳидоят ўлмай анинг қатъин этмагил тасдиқ.

Бу дашт қатън ажаб саъб эрур, тут, эй соқий,
Тўла қадаҳки, ғамим баҳри янглиғ ўлса амиқ.

Ким уйла баҳр ичига шавқ заврақин сурсам,
Ҳам ўзлукум, ҳам ўзум бўлғай анда барча ғариқ.

Эрур бу баҳри харобот ишқ жоми майи,
Тутарға муғбачалар бўлса дилпазиру шафиқ.

Навоиё, сени ул баҳрнинг ғариқи деган
Магарки маст кўруб, буйла айлади таҳқиқ.

310

Эй, жамолинг шамъиға жон бирла кўнглум муҳтариқ,
Ғаҳ муҳолиф айланиб бошинға, гоҳи муттафиқ.

Икки парвонаки, бир шамъ устига айлансалар,
Ғаҳ мувофиқ, ғаҳ муҳолиф, шак йўқ ўлмоқ муҳтариқ.

Ғар закоти ҳусн улашмак истасанг, эй кўркабой,
Бил яқинким, ушбу мунглуғдек топилмас мустаҳиқ.

Дафъа-дафъа дуди оҳим ҳадсиз учқун бирла кўр,
Ғам тунидек бир-бир узра чарху анжум мунтабиқ.

Чунки сенсен руҳи поку мен начукким тийра хок,
Суҳбатимдин топса табъинг тийралик, сенсен муҳиқ.

Ҳар неким келса қазодин, шокир ўлмоқ шарт эрур,
Суди йўқ жуз ғусса, кимса ҳар неча бўлса мудиқ.

Чун Навоий риққат айлаб, назм этар шарҳи фироқ,
Фурқат аҳлиға тонг эрмас бўлса ашъори муриқ.

311

Чоқин ўти қила олмас ғамим тунини ёруқ,
Саҳоб еткура олмас тугонларимға момуқ.

Чу борди хастамен онсиз, ҳар ойинаки киши
Ки, жондин ўлса йироқроқ, бўлур ўлумга ёвуқ.

Юзунг наззорасидин кўзки қолди, ёптингким,
Эмас мутолаасиз расм мусҳаф ўлмоқ очуқ.

Манга сиёсати ҳажр ичра бир шарар басдур
Ки, мўр ўртагали эрмас эҳтиёж томуқ.

Хаёлидур мутазаррар кўнгулда оҳимдин
Қи, йўқ таҳаммули хоҳ иссиғ ўлса, хоҳ совуқ.

Басе ёруғлуғ умид ўлди уйла равзанадин,
Тобонки дашти фано пўясидин ўлса ёруқ.

Қул ўлди манглайида доғ кўп кўруб эҳсон,
Вафоси базмида баским Навоий этти тобуқ.

312

Эй ақл, қилмағил кўп тавсанлиғу ҳарунлуқ
Ким, ишқ бизга солди ожизлиғу забунлуқ.

Мен йўқки, чархи аъзам то бир қуёш меҳрин,
Ишқ ичра қилғали фoш, ўлди анга нигунлуқ.

Ким ҳажр зулматида итса не тонгки қилғай,
Айнул ҳаёт васлин ҳам Хизр раҳнамунлуқ.

То ишқ шиддатида тавшалмас одамизод,
Ноодамийлиқ андин кетмас йироқу дунлуқ.

Гар ишқ захмиға васл марҳам десангки қўйсун,
Хижронда осру қилма бесабру бесукунлуқ.

Ҳар нечаким юз ўлса ҳижронда заъфарони,
Ғам йўқ берур чу қон ёш ул юзга лолагунлуқ.

Бир жом ул парийваш то тутти, кимки кўрди
Айтур мени: эрур бу ё маст, ё жунунлуқ.

Бу ишқи пок бирла хирқамни ҳуру ризвон
Йиртишлар, қилурға ҳуллаларин юрунлуқ.

Васл истадинг, Навоий, офат бошингға ёғди,
Бошингда қайда тушти бу толе озмунлуқ.

313

Не ҳаддим орзу қилмоқ ул ой базмида маҳрамлиқ,
Муяссар бўлса хуштур, итлари хайлиға ҳамдамлиқ.

Мени девона қилған важҳдин ани парий дермен,
Яна бир важҳ буким, таврида кам кўрдум одамлиқ.

Инон, туз қоматинг ҳаққию оҳимдин ҳазар қилғил
Ки, гулшан ичра нозук нахлға елдин бўлур хамлиқ.

Қотиқ ҳолимга чарх айлаб тапонча бирла кўк юзни,

Нужум ашкидин этти нилуфар баргини шабнамлик.

Манга бўл ёрким, ишқ аҳли бирла ҳусн эли ичра,
Муқаррарлиғ манга етти, санга тегди мусалламлик.

Не ҳусну нутқ эрур, ё рабки, зоҳир айласанг андин
Қуёшқа тийралиғ бўлгай, аён Исоға абкамлик.

Замон аҳлини қотиқму дейин ё сустким, йўқтур
Жафо ичра аларда сустлиғ, аҳд ичра маҳкамлик.

Фано дайри гадойимен, майим эски сафол ичра,
Тамошо айлаб, эй шайхлар, кўрунг ул жом ила жамлик.

Навоий, дайр пири нуктасин фаҳм этмасанг, маст ўл,
Нединким осру кўп воқидур иш сиррида мубҳамлик.

314

Не ҳаддим бор итингнинг пойбўсин муддао қилмоқ,
Манга басдур муяссар бўлса ер ўпмак, дуо қилмоқ.

Аёғингдур манга ҳожатки, гом урғай менинг сари,
Санга осондурур бу ҳожатим, жоно, раво қилмоқ.

Тилу хомам жаҳонни тутти, аммо ҳуснунгу ишқим
Қалам ҳам айлай олмас нақшу тил доғи адо қилмоқ

Кўзу қошинг кўнгулнинг рўзғоринким қора қилди,
Керак шукр этмаса зоҳир, юзин доғи қора қилмоқ.

Агар мужгону қошинг ҳайрати эрмас эди гардун,
Не эрди айламак оҳим ўқу гардунни ё қилмоқ.

Қилай минг саждаи шукр, улки умрум саждада ўтти,
Топа олсам қошинг меҳробида борин қазо қилмоқ.

Хато қилғач, ибодат тарки таъна урма, зоҳидким,
Убудият ишининг лозими келди хато қилмоқ.

Риёдин айлади ужбумни афзун хонақаҳ шайхи,
Хароботи фано пириға авло илтижо қилмоқ.

Навоий ишқи ул ой хусни бирла тавъомондурлар,
Аларни бўлмас, эй панд аҳли, бир-бирдин жудо қилмоқ.

315

Бир қатла бўлса эрди ул гул узор ошиқ,
Бўлғайму эрди мунча оллида хор ошиқ.

Ишқ ичра куйса эрди бир тун, қилур эди раҳм,
Ғам шоми оҳ ўтидин чекса шарор ошиқ.

Хоре аёғин афгор этмай не фикри бўлғай,
Гар қилса хора бирла кўнглин фиғор ошиқ.

Жонни фидо қилсам таън этмангизки, бордур
Ёр оллида ўларга беихтиёр ошиқ.

Шамъи жамолин очқоч, ўртанмаким не тонгким,
Куймак аро керактур парвонавор ошиқ.

Ишқ ичра эътиборинг гар йўқ, бу муътабардур,
Бўлса керак фанодин беътибор ошиқ.

Ошиқ эсанг, Навоий, кўп заъфдин ториқма,
Не бўлғусидур ўлмай зору назор ошиқ.

316

Ашқдин жисмим биносин қўймади обод ишқ,
Оҳдин берди вужудим туфроғин барбод ишқ.

Ҳажр аро ғурбат яна беморлиғ бирла жунун,
Қилди жоним қисмати бу навъ юз бедод ишқ.

Шуъласидин тушти ўт оламда ул юз ҳажрида,
Ҳар қачон кўнглумни қилди ўртамак бунёд ишқ.

Ҳажру дарду сабрсизлиғ келдилар қотил бари,
Лек бу фан ичра бордур барчаға устод ишқ.

Юз фасонам бор ани кўрган замон арз этгали,
Жилва қилғач, войким, бермас бирин ҳам ёд ишқ.

Қатлини ишқ аҳли топмас жон бериб, то айлади
Ғамза тиғи бирла маҳвашлар кўзин жаллод ишқ.

Сендин ўрганган кеби Лайлию Ширин зулму кин,
Мендин ўрганмак керак Мажнун билан Фарҳод ишқ.

Васл таҳсили учун, эй шайх, тақво қилма амр
Ким, фано ойинин айлабтур манга иршод ишқ.

Эй Навоий, офият кўйида сен бўл шоду хуш,
Ким мени дарду балоға айламиш муътод ишқ.

317

То мени меҳнат тунига мубтало қилди фироқ,
Рўзгоримни саводидин қоро қилди фироқ.

Қон ёшим оқмоғлиғ эрди, дард ила ғам ҳожати,
Ҳожатин ўз қавму хайлининг раво қилди фироқ.

Оқибат то найлагай нозук кўнгулга дардни,
Кўп суубат бирла ҳоло ибтидо қилди фироқ.

Жону кўнглум ҳар бири йиғларлар ўз аҳволиға,
Гўйиё кўксум уйин мотамсаро қилди фироқ.

Васлига шукр этмаган бўлсам, маҳалли таън эмас.
Чун юз ончаким керак эрди сазо, қилди фироқ.

Давр кўрким, улки ичти бир қадаҳ нўши висол,
Сўнги қатла заҳр ила жомин тўло қилди фироқ.

Ҳар дам онсиз юз ўлум эрди Навоий жониға,
Бир ўлум бирла бу дардиға даво қилди фироқ.

318

Эй, каломи жон физойинг нақди жондин яхшироқ,
Лаъли жонбахшинг ҳаёти жовидондин яхшироқ.

Гарчи ҳажрингдин ёмон ҳолатда мен, лекин манга
Кимки андин яхшироқ йўқ, сенсен андин яхшироқ.

Халқ тарки ишқинг айларга биравни қатл учун,
Гар тиларсен, топмағунг мен нотавондин яхшироқ.

Ишқ саҳросида ёд этма ватандин, эй хирад
Ким, бу навъ оворалиғ юз хонумондин яхшироқ.

Истасанг, эй ишқ, Мажнун ўрниға саргаштае,
Билки, топқунг йўқ бу расвои жаҳондин яхшироқ.

Дайр аро яхши-ёмон оллида бош қўйсам, не тонг,
Кимки йўқ андин ёмонроқ, мен ёмондин яхшироқ.

Эй Навоий, хурдаи назмингға ислоҳ истасанг,
Кимса қилмас ани шоҳи хурдадондин яхшироқ.

319

Ул парийваш муддаиға меҳрибондур, бизга йўқ,
Филмасал оллида анинг итга сондур, бизга йўқ.

Кўйида итларга маскандур валек қавлар мени,
Ваҳки, ҳамдамларга анда хонумондур, бизга йўқ.

Элни ҳар дам ўлтурур, бизни бу ғам ўлтурдиким,
Лутфи анинг ўзгаларга ҳар замондур, бизга йўқ.

Тонг эмас гар оҳ хоки танни барбод айласа,
Гардға чун остонида макондур, бизга йўқ.

Итлари меҳмон бўлурға йўқ ҳадим, не навъ дей
Ким, ул ой маҳсусларға меҳрибондур, бизга йўқ.

Ҳай дегунча чун ўтар ҳам айшу ҳам ғам, бас недур,
Гар фалақдин элга айши бегарондур, бизга йўқ.

Қисмат ар дилхоҳ ила эрмас, Навоий, шукрким,
Элга бу иш мужиби оҳу фиғондур, бизга йўқ.

320

Биров жисмиға отса ул сиймтан ўқ,
Менинг жонима санчилур юз туман ўқ.

Будур турфаким, буйла ҳолимни англаб,
Манга отмас ул шўхи новакфикан ўқ.

Бошоқдин ёғар оби ҳайвон улусқа,
Чу ёғдурса ул қотили сафшикан ўқ.

Кўп ўқ отмаким, гул юзунг фурқатида
Эрур хаста кўнглумга ҳар бир тикан ўқ.

Қошингдин тушуб мен йироқ, ёдин ўқдек,

Манга заъфдин бўлди гўё бадан ўқ.

Қадаҳ қалқонин истаким, чарх ўқидин,
Басе ёғдурур чархи бедодфан ўқ.

Навоию гулшанки бир гулдин айру,
Манга басдурур кунжи байтул-ҳазан-ўқ.

321

Сенингдек парий хайли одамда йўқ,
Демай хайли одамки, оламда йўқ.

Паришон чу зулфунг хамин қилди ел,
Паришон кўнгул йўқки, ҳар хамда йўқ.

Бу лаззатки, захмингда топти кўнгул,
Яқин билдиким, ҳеч марҳамда йўқ.

Даминг хижлатидин начук қочмасун,
Бу дам чунки Исои Марьямда йўқ.

Кўзунг қатлидин даҳр эли қолмади,
Агар қолди, бу йўқки, мотамда йўқ.

Ғамингднн манга анча айшу тараб
Ки, юз хотири шоду хуррамда йўқ.

Муғанний, Навоий фиғонин эшит
Ки, созинг аро зер ила бамда йўқ.

КОФ ҲАРФИНИНГ КОФИРЛАРИНИНГ КАМОЛИ «ФАВОЙИД»ДИН

322

Вафо тариқида улким тиларки, қилса сулук,
Керакки, тутса вафо аҳли шевасин маслук.

Бу шева мумкин эмас, негаким, вафо йўқтур
Улуққа яхши-ёмон билу гар гадою мулук.

Замона аҳли вафо таркин айламиш демангиз
Ки, бу замонда йўқ амри вафо кеби матрук.

Фироқ шомики, кийди қора, ёйиб сочин,
Жаҳонда тутти ҳамоно вафо азосиға сук.

Фалак вафоға азо тутқан ўлса аҳли вафо,
Тирик нетиб юругайлар жамоати мафлук.

Кетур қадаҳки, вафо лофини малак урса,
Менинг қошимда шак эрмаским ул эрур машкук.

Навоий англаки, боби вафо ёзилмайдур,
Агар Фусусдурур, гар Нусусу йўқса Фикук.

323

Васли иқболин манга текмас таманно айламак,
Басдурур умрумда бир ҳуснин тамошо айламак.

Хат лабингдин жон физо, ул хат лабингдин руҳ бахш,
Истамон афсонаи Хизру Масиҳо айламак,

Берма ул қоматқа ҳар ён жилва, элнинг жони бор,
Ваҳ, недур ҳам дам қиёмат ошкоро айламак.

Бўлмағон бўлса аён қасриға пинҳон борганим,
Не эди кўйида итлар кеча ғавғо айламак.

Бир парий ишқи мени бу навъ шайдо қилмаса,

Бўлмас ўзни ошиқу девона амдо айламак.

Жон бериб зулмин чу топмон жон топарға васлини,
Бас таманнони маҳолидур таманно айламак.

Зухддин бадҳол эдим, хушвақт ўлинг, эй ишқ дами,
Сизга етгай элни мундоқ масту расво айламак.

Олам аҳлидин таваққуъ айламак аҳду вафо,
Заҳрдин ҳайвон суйи бўлғай тавалло айламак.

324

Кўзда ёшим эврулур саргашта Мажнун ёшидек,
Айланур бошим доғи қон ичра ҳар дам бошидек.

Қўрқарамким, ташлағай ул шўх кўйидин йироқ
Ким, бошим айландурур даврон фалохун тошидек.

Бир-бири ичраки ёлар кўргузур қавси қузах,
Бўлмағай пайваста ул икки муқаввас қошидек.

Кўп дилоро шаклларким, чекти Чин суратгари,
Очмади бир чеҳра ҳаргиз суратинг наққошидек.

Кўзларинг қонимни қут айларда сиҳҳат топтилар
Ким, қилибтурлар ғизо бемор парҳез ошидек.

Ринд бўлғай икки олам ўйнағай бир дав ила,
Бўлмағай лекин хароботи фано қаллошидек.

Сиймгун қушлар тонг отқунча фалакда, эй Масиҳ,
Бор экинму бири ул муғ дайрининг хаффошидек.

Қону тоза доғ ила кўнглум анингдек бўлдиким,
Ул қадаҳ тошу ичидур лола ичу тошидек.

Гар зарафшон қилса тазҳиб аҳди нўғи хомасин,
Дурфишон эрмас Навоий килки гавҳарпошидек.

325

Ўз тилим чун истамас розимни ихфо айламак,
Ўзга тилдин не таажжуб бўлғай ифшо айламак.

Менки ўз сирримни пинҳон асрай олмон, турфадур
Эл анинг тутмоғини махфий таманно айламак.

Телба сиррин элга гар айтур жунундиндур валек
Ҳазл эрур ҳар дам ани эл ошкоро айламак.

Нуктаким Мажнун дегай эрмас ажаб атфолдин,
Айламак такрор ул сўзнию ғавғо айламак.

Кўнглида юз қатла пинҳон айламак сўзни не суд,
Тилни бир қатла анинг шарҳида гўё айламак.

Кўз манга бас, тилни кесмак истарамким, хўб эмас
Роз ифшо айламак, басдур тамошо айламак.

Кош ўюлса кўз доғиким бир тамошо айлабон,
Андин ўлди минг бало жонимға пайдо айламак.

Бу балолардин замоне фориғ айлар дайр аро,
Ўзни бир дам кимса масти жоми саҳбо айламак.

Мунча куймак ишқдиндур, эй Навоий, ашқдин
Су уруб таркин, керак ҳақдин тавалло айламак.

326

Ҳар дам истар телба кўнглум ишқ китмон айламак,
Барқи ломиъни қоронғу уйда пинҳон айламак.

Қайси қушким бу таманно зоҳир этса, истагай
Хас уйин оташгаҳ ўти бирла вайрон айламак.

Шамъ ўти фонус аро ёшунмоғи мумкин эмас,
Ҳулла ичра барқ ўтин пинҳон не имкон айламак.

Ишқ чун муҳликдурур хоҳи ниҳон, хоҳ ошкор,
Ўлгуча дам урмайин авлодур афғон айламак.

Меҳр акси гўйиё дарёға тушкандиндурур,
Каф сочиб аҳли жунундек шўру туғён айламак.

Нух давринда магарким ошиқ эрди рўзгор,
Йўқса ашки сайлидин не эрди тўфон айламак.

Ишқи ўти гар тушмамиш дайри фаноға, бас недур,
Куп ичин қон айлаб, андин эл ичин қон айламак.

Ишқ бас душвор эрур, билгил ғанимат, берса даст.
Буйла мушкул ишни ўлмак бирла осон айламак.

Эй Навоий, бошинга келди жунундин юз бало,
Ул парийвашқа не эрди кўзни ҳайрон айламак.

327

Кўзунгнунг оллида наргис келиб қатиқ кўзлук,
Юзунг қошида гули оташин совуқ юзлук.

Ачиқ-чучукка лабингнинг мутеименким, ул
Агарчи йиғлатур аччиқ, эрур чучук сўзлук.

Кунгулга зулфи кеби эгрилик қилур ул шўх,
Не бўлди қилса эди қомати кеби тузлук.

Рақибдин ул ой афсун била фан ўрганмиш,
Парийға дев не таълим қилди кўр бузлук.

Керак либоси малоҳатда маҳваш эл дилкаш,
Гар эгни ҳуллалиғ ўлсун, вагар тани бўзлук.

Биравки, дайри фано ичра чекса бодаи ишқ,
Ўзидин улки бурун маҳв ўлур, эрур ўзлук.

Навоиё, не ажаб хонумонинг ўлса қора,
Чу ёринг ўлди қора қошлиғу қора кўзлук.

328

Ўзга ойлاردнн ҳаётим нашъаси бермас илик,
Мумкин эрмас ўзгалар жони била бўлмоқ тирик.

Гунча оғзига агар тобиъдур оғзинг, йўқ ажаб,
Ҳурмат асрар, не учунким ул улуғдур, бу кичпк.

Сабзхатлар йўқ йигит сониди ул юз тобидин,
Сабзани оқ этти гўё ул қуёш бўлғач итик.

Киргали кўнглумга ул ой гар кўзумни тутти қон,
Бир эшик боғланса не ғам, очти тиғи юз эшик.

Айни заъф ичра кўзунгга шўхлуғ онин эрур,
Уйлаким беморлар ичра бўлур баъзи тетик.

Юз ёшурдунг, лек зулфунг торини ёйдн сабо,
Шуъла паст ўлғанда андоқким тутун бўлғай бийик.

Ёруғ истарсен кўнгул, муфрит риёзат қил қабул,
Қайда кўзгу равшан ўлғай, бўлмаса суҳон ирик.

Дайр аро беҳушменким, бода тутқач муғбача,

Ўзни билмак расм эмастур, кимда-ким бўлғай билик.

Чехра чун очтинг Навоийға, тонг эрмас изтироб
Ким, парий кўргач жунун аҳли, қилурлар телбалик.

329

То елак савсани айлабсену гулгун терлик,
Ўзидин савсану гул тер аро юптурлар илик.

Солди бошиға улуғ фитналар эл қатли учун,
Гарчи шўхона сияҳпечинг кўрунур осру кичик.

Лемуйи бўркунг эрур шуълаки, синдурдунг учин,
Куйдурур халқни ул шуъла агар бўлса бийик.

Қон қилиб риштаи жонларники қилдинг такбанд,
Боғладинг белни магар қўймағали элни тирик.

Сен бу ошубу қиёмат била айлаб жилва,
Мен нетиб айламайин телбалигу шефалик.

Гарчи Каъба эшикин топмади мингдин бир очуқ,
Кир фано дайридаким, анда ёпуқ бўлмас эшик.

Оқса наъш ичра Навоий ёрасининг қони,
Чекиб, эй ишқ, кафан торин, анинг захмини тик.

330

Лабинг хаёлидаким чок эрур манга кўнглак,
Тикар эдим ани, жон риштасидин ўлса ипак.

Итинг озроқ эса туъма пора-пора бағир,
Узуб солай яна бир луқма ўрни тутса юрак.

Хатинг ғамидин ушолған қалам кеби баданим,

Ичинда нол кеби ҳар тараф заиф сўнгах.

Бинафша япроғидинму либос этибдур гул,
Йўқ эрса гул кеби жисмингдадур бинафш елак.

Юзунга обила захмидин ўзга холатдур,
Нечукки боғ топар зеб, чун очилди чечак.

Либос зийнатию ишқ лофи келди йироқ
Ки, куймас ар неча парвонадек учар кўпалак.

Навоий айлай олурму ниҳон бағнр туганин
Ки, лола янглиғ очар пора-пора қонлнғ этак.

331

Ул сариф тўнлуқ эрур турғанда таъзимимға тик,
Шуълаким хошокни куйдурғали бўлғай бийик.

Кўнглума санчарға, эй гул, қилма мужгонингни тез
Ким, тиконнинг игнасин ҳожат эмас қилмоқ итик.

Қилмади ҳолимға ғамзанг бирла лаълинг илтифот,
Бор аингдек ҳолатимким, не ўлукмен, не тирик.

Кўз саводидин қора жон сафҳасин қилдим варақ,
Бу икининг рашкидиндур гар санга ёзмоқ битик.

Хол экинму ул кўз остида, йўқ эрса нофадин
Мушк тар бўлғач, гул узра қатра томизди кийик.

Ҳажр тоши бирла меҳнат шолини қилдим қабул.
Эй кўнгул, ишқ ичра бўлмас кўрмайинн қаттиғ ирик.

Хонақаҳни боғладинг, эй шайху, қилдииг азми дайр,
Юз эшик очилди, гар боғланди эрса бир эшик.

Уйла фоний бўлки, домангиринг имкон бўлмағай
Ким, этак мавжуд агар йўқтур, нени тутқай инлик?

Эй Навоий, чун парийвашларга мумкин йўқ вафо,
Қилма мундин нари гар бор эса ақлинг телбалик.

332

Майда бўлса манга ул лаъли шакарханд газак,
Заҳр бўлсун, тилар ўлсам шаккару қанд газак.

Дайр пири керагу муғбачаи бодафуруш
Ки, ато қуйса қадаҳ оғзима, фарзанд газак.

Ики лаълингга ажаб ҳолат эрурким, йўқтур
Не анинг ўхшаши май, не мунга монанд газак.

Ранги лаъли бўлур икки лабинга етса набот,
Ташла андин бу сари бир-ики парканд газак.

Ёпишур лаълингга чун етса газак, ваҳ, не ажаб,
Сўрсам аниким, эрур жонима пайванд газак.

Даврким, бодасинингдур газаги заҳр олуд,
Оқил андин тиламас бода, хирадманд газак.

Эй Навоий, май агар заҳрдурур, ичса бўлур,
Кимсага гар бўлур ул лаъли шакарханд газак.

333

Не осиф оҳим ўти равшан зулолинг кунидек,
Тийра дуди чун мени ўлтурди ҳижринг тунидек.

Гарчи бўлса ҳар шарар дўзах ўтидин шуълае,
Мумкин эрмас кўнглум оташгоҳининг учқунидек.

Эйки, зарҳал қилмоқ истарсен саманди наълини,
Топмоғунгдур анда суртарга юзум олтунидек.

Хўблар лутф айлаб, ул қатлимға гарчи ҳукм этар,
Ҳеч ун келмас қулоғимға ул ойнинг унидек.

Ваҳ, не бўлғай етса юзу хаттинга гирён кўзум,
Ашким ўлса ул гулу бу сабзанинг шудрунидек.

Бил вафо расмин ғанимат, эй гул, андин бурнаким,
Дай сипоҳи еткай оху кўз ёшим чопқунидек.

Васли кўйидин Навоий кўнгли озди, эй рафиқ,
Кўрмадук ҳаргиз ул аҳли ишқнинг озғунидек.

334

Дайр аро муғбачадин соғари мастона керак,
Нечаким тутса ани тўлдурубон, ёна керак.

Менки бир соғар ичиб, чархнн барҳам урсам,
Бу кўҳан дайри фаноча манга майхона керак.

Етти дарё суйи май бўлса бу майхона аро,
Лоақал худ бириси сиғқуча паймона керак.

Дайр пири бу хароботнипг айвонинда
Ақли кулга сабоқ ўргатгуча фарзона керак.

Даврида муғбачалар ҳар бири жон олмоқда,
Юз Масиҳоға ситам қилғунча жонона керак.

Буйла базм ичра алар ҳар бириким тутса қадах,
Нақди дин бергали бир мен кеби девона керак.

Ким Навоий кеби бу дайр аро тутса ватан,
Хушу зухду хираду дин ила бегона керак.

335

Хароб қилмади онча менин майи гулранг
Ки, қилди орази гулранг бирла соқийи шанг.

Не соқий улки, анинг ишвасиға боқса, бўлур
Ҳавос лолу, хирад масху руҳи нотиқа данг.

Ҳалок неши анинг ғамзасига йўқ ҳамто,
Ҳаёт жавҳари лаъли лабиға йўқ ҳамнанг.

Қиё-қиё боқиши еткуруб бағриға қилич,
Қора-қора мужаси еткуруб кўнгулга хаданг.

Саводи аъзами куфр ила зулчи зуннорин
Ки, топилиб шикану ҳалқасида чину фаранг.

Бу навъ муғбача май тутса дайр аро кишига,
Киши эмас, гар анга қолса донишу фарҳанг.

Навоий ўлди чу бу соқий илгидин сархуш,
Не айб, дайрға масжиддин айласа оҳанг.

336

Бошиға чунки алиф кескай ул бути бебок,
Эмас маҳаллн таажжуб, гар ўлса бўркида чок.

Гаҳики маст эгарур бодпо хирад хайли,
Борур ҳавоға, қуюн еткач, уйлаким, хошок.

Неким бошимда эди, қўйдум истабон қатлин
Ки, осса шаҳсуворим узилмагай фитрок.

Қоши фироқида баҳри сиришким андоқдур,
Ки, янги ой кемасин чайқатур, уруб кўлок.

Тутуб пиёла фараҳнок қилғил, эй соқий,
Меники ҳажр хумори қилибтурур ғамнок.

Магар замон ғамидин қочмасун деб аҳли ано,
Иҳота айладн бир-бирининг устида афлок.

Тажалли айласа ул пок юз, десанг аввал,
Замиринг ойинасин ғайр нақшидин тут пок.

Навоий андуху фурқатда ўткариб умре,
Агар даме топибон васл доғи ўлса, не бок.

337

Тарки ишқ эттим, мени ишқ аҳли хайлидин сурунг,
Чиқмасам таъну жафо тоши бошимға ёғдурунг.

Балки бўйным боғлабон, ушшоқ ибрат олғали,
Ишқ мулки тўрт бозорида судраб кездурунг.

Буйла расволиғ била тортинг бало майдониға,
Ҳар уқубат бирлаким, нмкони бўлгай, ўлтурунг.

Ғусса даштидин ўтун тошиб, тамуғдин ўт олиб,
Солибон мен хомнннг жисмин ул ўтқа куйдурунг.

Чунки кул бўлдум эсарда ҳажр дашти сарсари,
Овуч-овуч олибон, ул кулни кўкка совурунг.

Совурурда дўст жаврин навҳам ичра дарж этиб,
Дўстлар бедоду зулмин ҳам аёлғу келтурунг.

Буйла ҳолим кўргач, эй ишқ аҳли, ҳар дам юз бало

Етса, ишқ отини тутмоғдин кўнгулнн тиндурунг.

Дўстлар, мен ишқини тарк айлаган бадмеҳрни
Бир баҳона бирла мен куйган маҳалға еткурунг.

Гарчи мен бўлдум фано, боре уятлиғ руҳума
Баднои сайридин жаннат насими эстурунг.

Ишқ даштида наво кўптур, Навоийдек бирав
Ким, кирар анда, ани юз минг балоға топшурунг.

338

Сиҳи секрибон чарх узра раҳнавардинг,
Назар топмайин тўтиёлиққа гардинг.

Кўрунуб кавокиб риёҳини шабнам,
Чу кўк гулшаниға етиб тоза вардинг.

Учуб етти дўзах ўти, чунки уммат
Гуноҳин тиларда чиқиб оҳи сардинг.

Изингдин қуёш чехра ёрутмағандин,
Қилиб заъфарон кун узорини зардинг.

Раёҳин аро сарви озод янглиғ,
Кўрунуб русул хайлида зоти фардинг.

Русул сурмади ломакон узра маркаб,
Сен эрдинг бу майдондаким от чиқардинг.

Навоий, набий наътижин жамъ қилғил,
Паришон эса хотири ҳарзагардинг.

339

Бўлур гаҳикн ғамим шуъласин аён қилсанг,
Шарарни шуъла уза нуқталар гумон қилсанг.

Кўзум ёруғ тилар эрсанг, ёшурма холингни
Ки, кўр ўлур кўз, агар нуқтасин ниҳон қилсанг,

Хаданги оҳим ила, эй фалак, хато қилмай,
Қоронғу тунда не кавкабниким нишон қилсанг.

Илож қилмаки, ботроқ куярга ансаб эрур,
Таним чинин неча ҳажрингда нотавон қилсанг.

Кўз ичра ҳалқа урубтур сиришк ўлур, эй ишқ,
Кўзум қорасини ул ёшлар ичра хон қилсанг.

Чу жавринг ўртади парвонани не суд, эй шамъ,
Кесиб сочингни, азоси учун фиғои қилсанг.

Кўзунгни кўнглума андоқки мизбон қилдинг,
Юзунгни кўзума ҳам, кош, меҳмон қилсанг.

Бу боғ гуллари баргида топмас, эй булбул,
Димоғи меҳр иси, юз қатла имтиҳон қилсанг.

Навоий, айлагасен васл кишварини ватан,
Фано йўлиға кириб, тарки хонумон қилсанг.

340

Қора-қора мужа ханжарларин ититмак ишинг,
Ҳаёт нахлини кескан қиё-қиё боқишинг.

Ишинг бу эрдик, жонимни олғасен, танни
Ки, судратурмен эшиктин магар тугонди ишинг.

Зулоли Хизр лабинг ул зулол қатралари

Ки, жола бўлди узоринг баҳори ичра тишинг.

Не ғунчасен кўнгул охирки елу су ерига,
Бўлубтур оху бағир қони бирла парваришинг.

Кўзумга кўйдн қадам, ваҳ, ўтар хаёл айлаб,
Олай деса аёғ, эй кўз қоралари, ёшинг.

Эрур чу даҳр бузуғ гулхан, ушбу авлоким,
Бузуғда кечса ёзинг, гулхан ичра ўтса қишинг.

Навоий, истама элдин жунун иложинким,
Бу телбалик аро йўқ ул парийдин ўзга кишинг.

341

Ишва айлаб элга, оҳимдин таваҳҳум қилмадинг,
Тишлабон лаълингни, жонимға тараҳҳум қилмадинг.

Лаълинг ичра дурларинг шавқида сарғарди юзум,
Оҳким, бу заъфарон бирла табассум қилмадинг.

Орзу қилдим ҳадисинг — айладинг қатлимға ҳукм,
Ул доғи эрди ишоратким, такаллум қилмадинг.

Элга жон бермак санга душвор келса, тонг эмас,
Сенки то жон олмадинг элдин, танаъум қилмадинг.

Эй кўнгул, андинки аввал дуд эрур, андин сўнг ўт,
Ишқ аро Фарҳоду Мажнунға тақаддум қилмадинг.

Эй қазо ҳукмиға ожиз, бу сифат маҳкум ўлуб,
Фарқ атворида ҳеч иш жуз таҳаккум қилмадинг.

Тушкали ул гулдин, эй булбул, Навоийдек йироқ,
Ғайри дилкаш лаҳну жонпарвар тараннум қилмадинг.

342

Бу не хусну ноз эрурким, интиҳоси йўқ анинг,
Бир нафас йўқким, кўнгулда юз балоси йўқ анинг.

Холи ҳижронида тим-тим ерга томган қон ёшим,
Ҳар бири бир лоласдурким, қороси йўқ анинг.

Кўнглум андоқ тўлди қон бирлаки, чиқмас носаси,
Бода тўлган жом янглиғким, садоси йўқ анинг.

Зоҳир этти хаста кўнглум ёраси оғзида қон,
Ким бағир хунобидин айру ғизоси йўқ анинг.

Қуллуғунг доғин кўюб, кўнглумни ғамдин сотқун ол
Ким, бу нақди қалбдин ортуқ баҳоси йўқ анинг.

Ганжи ишратдур аруси даҳр васли, оҳким,
Анбарин зулфидин ўзга аждаҳоси йўқ анинг.

Ҳажр ўқи захмин Навоий боғламиш боштин аёқ,
Йўқ эса жисмин ёпар чоғлиқ лнбоси йўқ анинг.

343

Тоза доғ атрофида жисмимда тим-тим қон кўрунг,
Дарду ғам тоғида, ваҳ-ваҳ, лолаи нуъмон кўрунг.

Нафй килганлар қуруғ жисмим ҳалоку заъфини,
Танға кўнглумдин тиралган ҳар тараф пайкон кўрунг.

Халқ йиғлаб туфроғим бошида юз ҳасрат била,
Ўқларни ҳар ен танйм омочида хандон кўрунг.

Ғам туни юммас кўзум давринда кирпик хайлини
Саф чекиб, кўзнинг қорарган ҳолиға ҳайрон кўрунг.

Ишқин этканлар ҳавас, ийнак бу тухматдин мени,
Боғланиб бўйнуи фано бозорида, урэн кўрунг.

Чарх баҳри нақдини қилган таманно зарралар,
Меҳр ғаввосин бу игрим ичра саргардон кўрунг.

Ўқларидиндур Навоий жисми меҳнат гулбуни,
Гуллар ийнак тоза қонлиғ доғидин ҳар ён кўрунг.

344

Гар жафо қил, гар вафокии, дилистониим сен менинг,
Гар мени ўлтур вагар тиргузки, жоним сен менинг.

Хоҳи раъно қад била боргил ёнимдин жилвагар,
Хоҳи кел қошимгакии, сарви равониим сен менинг.

Кўнглум ичра сенсену ишқинг не дей ҳолиим сенга,
Чун бу янглиғ маҳраи рози ниҳониим сен менинг.

Жилва айлаб ҳар замон, афғону оҳим қилма айб,
Ҳам сен-ўқ чун боиси оҳу фиғониим сен менинг.

Лаълидин бир-икки сўз мазкур қил, эй хаста жон,
Бори бу бир-икки дамким, меҳмониим сен менинг.

Телбалардин гарчи рад қилдинг мени, лек англағил
Ким, парий рухсоралардин танлағониим сен менинг.

Ўлди меҳрингдин Навоий, бевафо дебсен ани,
Эртаги нозук мизожи бадгумониим сен меннинг.

345

Боғ ичра чу гарм бўлди бозоринг,
Юз ваҳж ила бўлди гул харидоринг.

Ё гул чу хаёл қилди йиғингни,
Гайратдин анга ўт урди рухсоринг.

Қаддинг била сарв қилса саркашлик,
Тушкан қуйи боши, кўрса рафторинг.

Зулфунгким, эрур тугун-тугун гўё,
Эл бўлди бирин-бирин гирифторинг.

Наргис кеби сарғариб асо тутқан,
Кўптур қора кўзлар ичра беморинг.

Қил бору йўқунг фидоси, эй кўнглум,
Гарчи тенг эрур анга йўқингу боринг.

Дединг: сени ўлтурай — худ ўлтурди,
Йўқ бийми ҳалок, лутфи гуфторинг.

Эй муғбача, куфр тарки журмумға
Бўйнулумға тақарга яхши зунноринг.

Гар қайтмаса Навоий ўлтурким,
Дайр эшики чор чўбидур доринг.

346

Қайси андуҳ ўтиким, куйган танимға урмадинг,
Не бало тошики, синған бошима ёғдурмадинг.

Не ёмон умр эрдиким, келдинг чу заъфим сўрғали,
Айлагунча жон нисори мақдаминг ҳам турмадинг.

Жон кеби келдинг ва лекин изтиробидин кўнгул,
Ўлтурушқунча доғи бошим уза ўлтурмадинг.

Ҳар сари мўюм забони ҳол ила ёлбордилар,

Мў-бамў англаб ўзунгни, бизга ҳам келтурмадинг.

Чунки чиқтинг — чиқти жоним, не иёдат эрди бу,
Қатлим эттинг, хаста жонимға даво еткурмадинг.

Боғ аро, эй сарв, ҳам сарсабзсен, ҳам сарфароз
Ким, нечукким, настаран бир хасқа бош индурмадинг.

Эй Навоий, қилмадинг холи кўнгулни ғуссадин,
То қадаҳни уйлаким кўнглунг тилар тўлдурмадинг.

347

Ё қошингға қатл учун зийнат фаровон айладинг
Ким, ҳам эттинг ложуварди, ҳам зарафшон айладинг.

Буйла икки ё учун соз айлабон кирпичдин ўқ,
Ғамзалар нешидин ул ўқларға пайкон айладинг.

Нақди сабрим ғунчадек оғзингда қилғандек ниҳон,
Хурдаи ишқингни кўнглум ичра пинҳон айладинг.

Оллоҳ-оллоҳ, то не фикр эттингки, лаълу ғамзадин,
Бирни жонбахшу бирини офати жон айладинг.

Гул тўкулди, сарв ҳам елдин таҳаррук қилмади,
Боғ аро то юз очиб, қадни хиромон айладинг.

Не ажаб, эй гул, ичинг қон этса гардун лахт-лахт,
Баски, булбул кўнглини ғунчанг кеби қон айладинг.

Эй Навоий, ёр агар қовдурди андин, англаким,
Кўйида ўтган кеча ҳаддин кўп афғон айладинг.

348

Хастадур жоним менинг, то борди жононим менинг,
Бўлмасун гар борса жононим менинг, жоним менинг.

Гул тўкулмиш суға, бормиш сарв ўзидин гўйиё,
Чеҳра очмиш боғ аро сарви хиромоним менинг.

Дафъа-дафъа қон аро жисмимдадур бир-бир туган,
Лолаедур гўйиё ҳар доғ ила қоним менинг.

Тилга олмиш телба кўнглумни яна хайли рақиб,
Қолмиш итлар оғзида мажнуни урёним менинг.

Мен анға ҳайрону эл минг захм урса беҳабар,
Беҳабар захм урғучилар доғи ҳайроним менинг.

Халқдин пинҳон мени маст айла шояд, эй рафиқ,
Сокин ўлғай шаммаи бу дарди пинҳоним менинг.

Эй Навоий, бўлмаса бир пири комил ҳиммати,
Ул йигит бедодидин йўқ махлас имконим менинг.

349

Эйки, ҳусн аҳлиға нозу шева таълим айладинг,
Ишваю ноз айлабон бир-бирга тафҳим айладинг.

Ҳар киши илгига сендин бир дирамдек доғи бор
Ҳусни мулки сочиқин гўёки тақсим айладинг.

Бизни таъхир эттинг, айларда вафо ушшоқинга
Лек жавр оғоз қилган чоғда тақдим айладинг.

Чун етиштим оллингға, кўптунг вале ўлтурғали,
Эй фидо жоним сангаким, яхши таъзим айладинг.

Ҳажр захриға мени тахсис этпб аҳбоб аро,

Васл нўшин ул жамоат ичра таъмим айладинг.

Хонақаҳ шайхию юз минг қайд тиндинг, эй кўнгул,
Ўзни чун дайри фано пириға таслим айладинг.

Эй Навоий, йўқ ҳарам эҳромида эмди қусур,
Ким, кўнгулга ғайрининг ёдини таҳрим айладинг

350

Ишқ сиррин ҳажр асири нотавонлардин сўрунг,
Айш ила ишрат тариқин комронлардин сўрунг.

Бизга жуз меҳру вафо ойини бўлмайдур насиб,
Бевафолиғ расмини номехрибонлардин сўрунг.

Бизни даврон меҳнати ҳам ожиз этмиш, ҳам қари,
Ҳусн ила қувватни раъно навжувонлардин сўрунг.

Бедил эл дилжўйлук ё дилшиканлик расмини
Фаҳм қилмаслар, бу ишни дилситонлардин сўрунг.

Нек ном эл ишқ аро бадномлиғлар шевасин
Яхши бнлмаслар, ани биздек ёмонлардин сўрунг.

Фардлик завқини сўрманг шавкату жоҳ аҳлидин,
Ул суубат лаззатин бехонумонлардин сўрунг.

Ажз туфроғида ишқ аҳлиға ўлган ҳукми бор,
Қатл ҳукми айламакни қаҳрамонлардин сўрунг.

Билмади мақсуди ганжининг нишонин аҳли расм,
Гар сўрарсиз, ани беному нишонлардин сўрунг.

Чун Навоий ишқ саҳросида итти, дўстлар,
Ани ул ёндин етишган корвонлардин сўрунг.

351

Дўстлар, гулшан аро сарви равонимни тиланг,
Топибон келтурсангиз, муздиға жонимни тиланг.

Буки бедиллиғдин ўлгумдир, иложимни тилаб,
Чунки топмайсиз, бошимға дилситонимни тиланг.

Бўлгуча номехрибоним фурқатида мехрибон,
Мехрибонлиғ айлабон номехрибонимни тиланг.

Не тиларсиз телбараб иткан кўнгулни боғ аро,
Қўйида девонаи бехонумонимни тиланг.

Қатлим истар душманам ҳижронидур, гар билсангиз
Ўлганимни ҳажридин, зинҳор қонимни тиланг.

Оғзи ҳажридин агар бўлсам адам, зипҳорким,
Бенишонлиғ кишвари сари нишонимни тиланг.

Эй харобот аҳли, етмайдур қадаҳдин нашъае,
Ул хароботий ҳарифи нуктадонимни тиланг.

Совуса Фарҳоду Мажнун қиссасидин кўнглунгуз,
Бас, менинг ишқ ичра ўтлуқ достонимни тиланг.

Чун Навоий ўлди ғамдин, эй ситамгарлар, не суд,
Жони зорим йўқса, жисми нотавонимни тиланг.

352

Қилмади васл ичра бедод узра бедодинг сенинг,
Улча қилди фурқатингда дам-бадам ёдинг сеннинг.

Қайси соҳирким дедиким, Сомирий шогирдимен,
Деди ғамзангким, эрур шогирдим устодинг сенинг,

Англа Шириниким, не сен маъшуқлуқда онча сен,
Не бор эрди менча ошиқликда Фарҳодинг сенинг.

Соя эрмас, боғбонким, гулрухум қаддин кўруб,
Озибон ҳуши, йиқилмиш сарви озодинг сенинг.

Уйқуға итлар уни гар мониъ эрди, эй кўнгул,
Эмди қўймас уйқуға итларни фарёдинг сенинг.

Чун фано матлуб эрур соликка бил, эй шайхким,
Куфр эрур зуҳди рийи ичра иршодинг сенинг.

Эй Навоий, меҳнату ғамдин қочар бўлсанг, керак
Бўлса майлиғ танг, су қурси газак зодинг сенинг.

353

Шоми ҳажрим кўрдунг, аммо зулм таркин тутмадинг,
Ваъдаи шамъи висол эттинг, вале ёрутмадинг.

Ваъдаи васлинг илиг бергай деб ашким бўлди баҳр,
Чунким ул дарё аро ғарқ ўлдум — илгим тутмадинг.

Васл нўшидин кўнгулни қилмадинг бир лаҳза хуш,
Ҳажр заҳри биймидин юз қатла то қўрқутмадинг.

Оташин гул ғунчасидек ўртадинг кўнглумни, лек
Очибон ани насими васлдин, совутмадинг.

Донаи ашкимгаким ром ўлди ҳижрон қушлари,
Эй кўнгул, бир кун фиғонингдин ани уркутмадинг.

Хаста кўнглумким, ғаму хуноба қилдинг қисмати,
Бу ғизою шарбат ул бемордин ўқсутмадинг.

Водаи васлин ғанимат тут, Навоий, зинҳор
Ким, не қонларким, бу гулгун суни истаб, ютмадинг.

354

Яна ишқ ўтин хаста жонимға урдунг,
Бало барқини хонумонимға урдунг.

Фано шуъласин зор кўнглумга солдинг,
Шарорин тани нотавонимға урдунг.

Қизил ҳошия диклайингда эмаским,
Этак қатл этар чоғда қонимға урдунг.

Фатила эди анда пайкони марҳам,
Қаю ўққи, захми ниҳонимға урдунг.

Яна ёнима етти филҳол роҳат,
Агар тиғи бедод ёнимға урдунг.

Ушалсун дебон нахли уммидим, эй ашк,
Ажаб жолалар бўстонимға урдунг.

Кўруб бошта захмим деди, эй Навоий,
Магар ғам туни остонимға урдунг.

355

Жон олурда жисм зор эрканни билмасму эдинг!
Қон тўқарда жон фиғор эрканни билмасму эдинг!

Нола журми бирлаким, жонимни олдинг, нолишим
Сенсизин беихтиёр эрканин билмасму эдинг!

Қилдинг эл меҳрин санад қатлимга, йўқса жон аро,
Сирри ишқинг устивор эрканни билмасму эдинг!

Тухмати бемехрлиғ қилдинги, билгач ўлгамен,
Йўқса, мехринг жонға ёр эрканин билмасму эдинг!

Васлинга еткурмаган зулм эрди, ваҳ, йўқса кўнгул
Фурқатингдин беқарор эрканни билмасму эдинг!

Ошиқ ўлдунг, эй кўнгул, қилма фиғон бедодидин,
Ишқ аро юз мунча бор эрканни билмасму эдинг!

Эй Навоий, гар кўнгул ишқингни ёйди, тонг эмас,
Нуктаси девонавор эрканни билмасму эдинг!

356

Нигор эркин буким, бармоғларингдин ошкор эттинг,
Ваё оқ килкларни зеб учун нақшу нигор эттинг.

Юзунгда хол ғавғоси аро гулгуна зебидин,
Кўзунг жайронлари ўйнарға гўё лозазор эттинг.

Шаҳ ўлдунг, эй маҳи маҳмилнишин, шаҳринг сенинг урду,
Бу маънидин саропардангни тегрангда ҳисор эттинг.

Магар қонлиғ кўнгулнинг қушларидур ёндошиб учқан,
Тўнунгда тугмаким, ёқути аҳмардин қатор эттинг.

Кўнгулларнинг қорарған рўзгори чун сочинг эрди,
Тараб ани, кўнгулларни паришонрўзгор эттинг.

Юнгин юлған кабутардек бари ажзоси кўнглумнинг
Тушуклардур, магар игнанг била ани фиғор эттинг.

Магар гулранг майдин эрди ё гулгунадин буким,
Юзунгни гулгул айлаб, кўнглум ичра хор-ҳор эттинг.

Нетиб кўнгли қуши чиққай Навоийнинг сочингдинким,
Чу сен ул тўрга бўйнин, аёғин устувор эттинг.

357

Дуди оҳимнинг қуюидек печ ила тобин кўрунг,
Тийра ҳажрим оқшомининг баҳри гирдобин кўрунг.

Қушким ул ойдин кетурмиш нома, ҳар тирноғидин,
Чоклар бўлган кўнгул элтурга қуллобин кўрунг.

Ҳиндуни соҳирдурур даври занаҳдонида хол,
Тавқи ғабғаб шаклидин бир акси меҳробин кўрунг.

Ишқ ўти туғёндин жонимки, бўлмиш ташналаб,
Дафъиға ул ойнинг икки лаъли серобин кўрунг.

Олмаған бўлса чучук жоним лаби бирла кўзи,
Ҳам шакархандиға боқинг, ҳам шакархобин кўрунг,

Солики маҳрумким, матлубидин тўлмиш жаҳон,
Оллоҳ-оллоҳ, жонин ўртар дарди ноёбин кўрунг.

Ёр кўйин истаб, ўзлукдин Навоий бўлди фард,
Каъба эҳромиға истиъдоду асбобин кўрунг.

358

Бўлди қотил кўз била зулфи сияҳқори анинг,
Кофири мастеки, бир ён тушти зуннори анинг.

Истасанг Лайлию Мажнун ҳусну ишқидин мисол,
Мен назиримен мунунг, ёрим намудори анинг.

Кўрди ул гул ҳажридин кўнглум шикофин андалиб,
Билмон, афғон қилди ё чок ўлди минқори анинг.

Қўйма марҳам тиғи захмиға кўнгулда, эй рафиқ,
Чиқса жон ҳам, чиқмасун кўнглумдин озори анинг.

Кўксам узра доғлар бўйнулда зулфи торидур,
Токи мушкин риштаға тортилди тумори анинг.

Қўйма қасринг соясиндаким, бу оху ашкдин
Ҳам қора бўлдию ҳам нам чекти девори анинг.

Дайр кўйининг гадойименки, олам шоҳидур
Мастлиғ вақтида бир ошуфта хуммори анинг.

Жом тутким, тарҳини қилган замон наққоши сунъ,
Қилди ғам нақшини хориж даври паргори анинг.

Эй Навоий, лаъли жонбахши манга бўлса насиб,
Тонг эмас, ҳар лаҳза юз жон қилсам ийсори анинг.

359

Яна, эй ишқ, гули рухсорин ошуби чаман қилдинг,
Ҳазин булбул таниға ҳар биридин бир тикан қилдинг.

Кўнгулни телба айлаб қайдиға ҳар ён оқар судин,
Чаман занжири гесусинда юз чину шикан қилдинг.

Саҳоб атфоли жола тошларин ёғдурғали, эй гул,
Парий янглиғ зуҳур айлаб, жунун булбулға фан қилдинг.

Раёҳин хайлини чекмакка ер зиндонидин гўё,
Булут айёридин ҳар қатра торин бир расан қилдинг.

Ниҳоли гул нишиман гулшан эттинг гўйи, эй булбул,
Фироқ ичра тикандин бистару хасдин ватан қилдинг.

Юзунг шамъида шабнам, йўқса тердур, соқиё, ваҳким,

Ул анжумдин шабистон ичра қатли анжуман қилдинг.

Чаманда маст елдин, ваҳки, ҳар ён ҳам бўлур гулдек,
Замоне жилва айлаб, бизни расвойи заман қилдинг.

Ўлук деб ужбдин зоҳид анга хилватни гўр айлаб,
Ҳамоно пардаи пиндорин, эй гардун, кафан қилдинг.

Навоий, қайда ғам сайли яна кўнглунг уйин бузғай
Ки, айларда иморат анда балчиқи дурддан қилдинг.

360

Латофат оии ул юз, шоми савдо сунбули тобинг,
Соч узра гарди яздий меъжар ул шом узра маҳтобинг.

Кўнгуллар хайлиға хуш-хуш кирарга шоҳроҳ ўлмиш,
Тароғ чеккан замон йўл-йўлки бўлди сунбулн нобинг.

Безарда оразинг машшота ҳайвон чашмаси ичра,
Тушуб гулгуна гулгун қилмиш, эрмас лаъли серобинг.

Ипакларким, эшиисен жисмлар захми учун гўё,
Муқайяд қилғали жонлар қушин ҳам улдур асбобинг.

Улусни саждага тарғиб этарга Хизри раҳ бўлди,
Демасмен вўсмалиқ қошингки, миноранг меҳробинг.

Учи ҳам игна бирла кўз дуосин бошқа оққандин,
Ёмон кўз тегмасун, бўлди кўнгул чекмакка қуллобинг.

Кетургил раз қизин, соқий, муғанний, нағмае тузгил
Ки, ул кўктин кетургай Зухрани афғонға мизробинг.

Туну кун жилва қилма, эй аруси даҳр, билмишмен
Ки, меҳнат субҳи бўлмиш қоқумунг, ғам шоми синжобинг.

Навоий, офият истар эсанг, қўй даҳр золинким,
Ҳариф эрмастур ул маккораға бу жисми бетобинг.

361

Гулрухеким, жон ародур хор уза хори анинг,
Хор-хоридиндур озор узра озори анинг.

Уйла зулфунгдин муқайяддур кўнгулким, дегасен,
Юз тугун солмиш бу қуш болиға ҳар тори анинг.

Кўрса вайроним қаёндин эл йиқилғай, соғинур
Ичкари емрулгудектур гарчи девори анинг.

Тарҳ қилғанда узоринг даврини наққоши сунъ,
Тенг эмиш хуршид даври бирла паргори анинг.

Дема оғзи васфида сўз деки, махсус ўлмамиш,
Не ўзини ваҳм аро ҳаргиз намудори анинг.

Васлдин улким асар истар талаб водийсида,
Топқай ар топилмағай ҳижрондин осори анинг.

Не ҳумоюн ердур, эй солик хароботи фано,
Ким бақо важҳин кўрар, жон ичра хаммори анинг.

Ким вафолиғ ёр кўрди, хуррам ўлсун ошиқи,
Ким вафо қилғай жафогарликда бир ёри анинг.

Сихҳат ўлғайму Навоийғаки, юз дилхастани,
Кечалар уйқуға қўймас нолаи зори анинг.

362

Дўстлар, гар дўст қатлим истар ўлса, ўлтурунг,
Сиз агар раҳм этсангиз, душманларимға топшурунг.

Истаса юз ҳажр ўти жонимға етмак, ишқида
Будурур комим дебон, арзиға анинг еткурунг.

Гулшани умрумни вайрон истаса, эй дарду ишқ,
Анда ҳар кому фароғат нахли бўлса, синдурунг.

Келмаса қасри ҳаётим кўнглуга хуш, ёнчибон,
Зулм тошин ёғдуруб, гардунға гардин совурунг.

Бу жафолардин кечиб кўнгли вафоға қилса, майл,
Зинҳор ул муждани жоним боринда келтурунг.

Кимсага берманг кўнгул, гар берсангиз, эй аҳли ишқ,
Ғайри гар худ жон эрур, тан мулкидин ании сурунг.

Чун Навоий айлади ишқу фано даштиға азм,
Қайтиб, эй дарду бало, тенгрига ани топшурунг.

363

Қатъ қилғунча риё дашти аро юз минг олонг,
Ташлаб ўзлукни, қадам дайри фано жониби монг.

Ишқ саргаштаси сайриға не ҳожат маркаб,
Пўя қилмасму қуюннинг аёғи бўлса ялонг.

Кулли мақсудға ул етти бу йўл сайринда
Ким, тобониға тикан бўлди яна бир ултонг.

Хонақаҳ шайхидин эл сирри фано англамади,
Дайр нири ани хуб англатур элга, анланг.

Кўп совуғлуқ керак ўлмоққа кўнгул маҳзи риё,
Баҳр муз боғламағай, бу юзини тутмаса сонг.

Чунки новмид эмас раҳматидин габру жуҳуд,
Журму исён била бизга бу умид ўлса, не тонг.

Чиқ, Навоий, қаридинг, ҳурмат ила майкададин,
Судратурлар, киши чиқмаслиғ этиб бўлса қошонг.

ЛОМ ҲАРФИНИНГ ЛУЪБАТЛАРИНИНГ ЛАТОЙИФИ «ФАВОЙИД»ДИН

364

Ишқини тарк эт дединг, хуршиди рахшондурму ул,
Хуснидин, дерсенки тўйғил, моҳи Канъондурму ул?

Юз қуёшида берур жон элга лаъли, эй Хизр,
Истама зулмати зулфин, оби ҳайвондурму ул?

Онсиз эрмасмен замоне, лек ул пайдо эмас,
Ваҳки, билмон ё кўнгул, ё жонда пинҳондурму ул?

Кўзлари қатл айлар ислом аҳлин, эй ғофил кўнгул,
Раҳмким андин тамаъ қилдинг, мусулмондурму ул?

Баҳри ашким ичра, эй ғаввоским, йиғдинг гуҳар,
Буки қаърин истадинг, дарёйи Уммондурму ул?

Тутти бир тоғ гўшасин Фарҳод, ани мендек деманг,
Ҳажр даштида алохону аломондурму ул?

Ваҳшу тайр ўлмиш рамида мендину Мажнунға ром,
Мен кеби девонани расвои нодондурму ул?

Кўнглума онсиз бир ўтдурким, ёмон ўртар мени,
Англамон, дўзах ўти ё сўзи ҳижрондурму ул?

Чарх кўнглум гулшанида очти муҳлик ғунча кўп,
Ғунчадурму, йўқса, захролуд пайкандурму ул?

Даҳр базмида, дамо-дам соқийи даврон тутар,
Бода, билмон, лаългун майдурму ё қондурму ул?

Эй Навоий, дардлиғ ноланг қилур элнн ҳалок,
Айтқил, сури қиёмат, йўқса афғондурму ул?

365

Ёр қутлуғ юзидин қолди чу маҳрум кўнгул,
То нелар бошима келтургусидур шум кўнгул.

Ёр борди, кўнгул андин бурун итти гўё,
Бир нима ёрдин айлаб эди маълум кўнгул.

Давр зулм айлару, давр аҳлию давр офати ҳам,
Неча золимға асир ўлғуси мазлум кўнгул.

Раҳмат ул кофири қотилғаки, бедод чоғи,
Раҳм қилмас, нечаким, бор эса марҳум кўнгул.

Ғунча оғзи аро ваҳм этса ул ойнинг оғзин,
Топқуси доираи нуқтаи мавҳум кўнгул.

Кўп вафо истадию топмади элдин гўё,
Ким, вафодек ўзини айлади маъдум кўнгул.

Ёр мавзун қади васфида Навоий янглиғ,
Назм жавҳарларини қилғуси манзум кўнгул.

366

Туну кун ул ой хаёли бирла мен ошуфтаҳол,
Бир хаёл айлаб мени шайдою элга юз хаёл.

Тонгдин оқшомғача ғам тоғин қозиб Фарҳодваш,
Кеча тонг отқунча дашт узра озиб Мажнун мисол.

Олам аҳли оҳу нолам истимоъидин малул,
Кўнглума олам эли бедоду зулмидин малол.

Қилмаған журмумға, тортиб чарх тиғи интиқом,
Бу балоға чора топмоққа топилмай эҳтимол.

Мен балокашмен, манга базм ичра ҳижрон захри бас,
Соқийё, айшу нашот аҳлиға тут жоми висол.

Меҳр расмин, эй кўнгул, даврон элидин истама,
Ул қуёшқа негаким етмай камол, ўлмиш завол.

Гар Навоий телбараб жаврингдин итти, эй парий,
Ул нечаким ишқ аро борди ёмон, сен яхши қол.

367

Куймагим кўр, ишқ ўтининг иштиолин сўрмағил,
Ўлмаким боқ, ҳажрининг дарду малолин сўрмағил.

Демагилким, ул парий ҳажринда кўнглунг ҳоли не,
Телбаким ғам даштида барқ урди, ҳолин сўрмағил.

Эйки, дерсен: ҳажр заъфида хаёлинг не экин,
Заъфдин улким, хаёл ўлди, хаёлин сўрмағил.

Ҳажр юз ўтлош бало зиндониға солмиш мени,
Буйла маҳбасдин қутулмоқ эҳтимолин сўрмағил.

Мен ўлуб лабташнаю лаъли лабинг оби ҳаёт,
Бу гадо комин берур бўлсанг, саволин сўрмағил.

Ишқ дашти ичра иткондин хабар маълум эмас,

Ул тараф овора бўлганнинг маолин сўрмағил.

Васл уммиди бирла юзланди Навоий кўйинга,
Қатл қилсанг — қилғил, уммиди муҳолин сўрмағил.

368

Сен эдинг кўнглум аро, ҳар нсча чок эттим кўнгул,
Ғунчадекким, ҳар қаён очилди — зоҳир бўлди гул.

Кўкси ичра оташин гул ғунчасининг нақшидур,
Булбули бедилға гўёким эмас ўтлуғ кўнгул.

Бу чамандин ел учуруб гулни, булбул қолғани
Рост андоқтурки қолғай, чунки шуъла ўчса, кул.

Қон ютуб бир гул ғамидин ўлганим ёд айласун,
Гул чоғи ҳар кимки, бир гулрух элидин ичса мул.

Ой ила хуршид ато бирла апо бўлса санга,
Қул додақдин ҳосил ўлғандек турур мирзо ўғул.

Сайли ашқимдин ўтарга ожиз ўлсанг кескамен
Боғи умрин шохсорин қилгали омода пул.

Эй Навоий, сен не ҳад бирла анга қул бўлғасен
Ким, беганмас айламакка Юсуфи мисрийни қул.

369

Тарки ишқин қилғали жон бўлди жонондин хижил,
Кўз кўнгулдин, бал кўнгул ҳам кўнглум олғандин хижил.

Новакинг етқач ўлук жисмимга, топтим инфиол,
Нақдсиз андоққи топқай ўзни меҳмондин хижил.

Дину имонимни торож этти аммо бормен,

Эй мусулмонлар, ҳануз ул номусулмондин хижил.

Ҳажрида кўр ўлмаған кўзни қизартур қон ёшим.
Не қизормоқтурки, эрмас дарди ҳижрондин хижил.

Не учун Фарҳоду Мажнун тоғу дашт айлар ватан,
Гар эмаслар мен алохону аломондин хижил?!

Дўст лутфи бўлмаса, дўзах манга юз қатла ҳайф,
Буйлаким маҳшарға киргум журму исёндин хижил.

Кундуз ул кўй ичра топилмас Навоийким, эрур,
Кеча тонг отқунча чеккан оху афғондин хижил.

370

Ҳам жаҳоноро жамолидин гули раъно хижил,
Ҳам гули раъносидин «Боғи жаҳоноро» хижил.

Онча бор ул кўй аро расволиғимким, бўлмишам,
Барча расволар аро мен телбаи расво хижил.

Нега итмишлар Масиҳу Хизр агар қилмайдурур,
Бирни руҳафзо лаби, бирни хати хузро хижил.

Тиғ ул қотил сурардаким тушар бошим қўйи,
Мен қиличидин хижилмен, ул эмас қатъо хижил.

Демангиз, оллида васли муддаосин айтким,
Ё малул ўлмоқ керак бу муддаодин, ё хижил.

Бўлди руҳуллаҳ бу эски дайрдин улвий хиром,
Не учунким, қон тўкардин бўлмас ул тарсо хижил.

Чун Навоий ўлмади сенсиз, хижолат ичрадур,
Йўқса сиҳҳатдин эмас ул бедили шайдо хижил.

371

Кирди туфроққа ҳилол, очти тўлун ойға жамол,
Ўн тўлун ойнинг қироғидин чу олдинг ўн ҳилол.

Су била шамъ учини ҳар лаҳза олдинг — ёруди,
Шуълани гарчи су бирла равшан этмақдур маҳол.

Елни тез айлабки, ўтдин су чиқардинг — турфадур,
Лек туфроғи анинг кўзларга берди иктиҳол.

Йўқдин эттинг бор ҳар дам юз Масиҳи руҳбахш,
Лек унсурдин мужаррад барчаси жавҳармисол.

Турфадурким, ўт аро эктинг ниҳолу куймади,
Турфароқким, очти гул, гарчи ҳаданг эрдн ниҳол.

Кўз алам тўлгандаким, кўз тутмак ўлмас жуз алам,
Ани тутқилким, алам хайлини айлар поймол.

Бу ғазалнинг мақтаъин матлаъ хаёл этган киши,
Эй Навоий, шояд эткай фаҳм сен қилған хаёл.

372

Ёр ҳажри хоҳи бир кун, хоҳ юз йил, эй кўнгул,
Заҳрдин бир қатраю дарёни тенг бил, эй кўнгул.

Чунки онсиз ўлгунг, ушбу дамки айрилмоққадур,
Бори ул оразға ўлгунча назар қил, эй кўнгул.

Ҳар қаён борса, чу ул қотилдин айрилмас рақиб,
Хоҳ сен қотил анга, хоҳ андин айрил, эй кўнгул.

Ою йил девонаю маст ўлмоғингдин тўймадинг,
Йилчилай ул ой борур, бир лаҳза айил, эй кўнгул.

Ошиқ ўлса шоҳу маъшуқи гадо лозимдурур,
Ул ниёз этмас аён бу ноз билгил, эй кўнгул.

Аждаҳолар ишқ даштида кирардиндур забун,
Ўт тутошубтур бу водий нчра — ёнғил, эй кўнгул.

Ишқ тиғи гар Навоий кўксини чок айлади,
Ўлмайин неткунг дурур, бир лаҳза очил, эй кўнгул.

373

Ёғлигин эйким, тикарсен, игна мужгонимни қил,
Нақш этарда тори анинг риштаи жонимни қил.

Истасанг торин қизил ёхуд қора қилмоққа ранг,
Кўз қорасин ҳал қилиб, кўздин оқар қонимни қил.

Гар десанг ҳар ён қизил гуллар қилай нусхат анга,
Кўксим очиб, тоза қонлиғ доғи ҳижронимни қил.

Гунчалар гул ёнида тикмак таҳайюл айласанг,
Анга нусхат кўнгул отлиғ зори ҳайронимни қил.

Гар десанг ҳар ён парий шакли намудор айлайин,
Ваҳ, не навъ айтай, вале манзур жононимни қил.

Қилсанг ул ёғлиғ аро бир шеър ҳам ёзмоқ ҳавас,
Анда ҳар ён нақш бу назми паришонимни қил.

Эй Навоий, кимки бу ёғлиқни тикса ёр учун,
Музди жоним жавҳарию нақди имонимни қил.

374

Яна фироқида ҳар кун эрур манга юз йил,
Валек ҳар кечасин неча кундин ортуқ бил.

Десангки ўлтурайин, эй фироқ, жисмимни
Чу заъфдин топа олманг, ўлук тасаввур қил.

Мен ўлдум, эй кўнгул, ул дилрабодин айрилма,
Гар андин ўзга севар жонинг ўлсаким, айрил.

Танимни гарчи ғаминг тиғи этти юз пора,
Бу шукр адосига ҳар бирни, истарам, бир тил.

Ғамингда лола кеби чок кўнглаким бўлмиш,
Фироқ дудию кўз қонидин қораю қизил.

Чу топмогунг бу чаман ғунчаю гулида вафо,
Тўкулма ғунча кеби, лек гул масаллик очил.

Навоиё, нега афлок муртафиъ бўлмиш,
Агар ғамимдин эмас, вазн каффасида енгил!

375

Эй, қадинг шамъу юзунг шамъ уза гул,
Шамънинг дуди муанбар кокул.

Дам-бадам ичмас эсанг гулгун май,
Не учун оразинг ўлмиш гулгул.

Юзда холи лабинг ул ҳинду эрур
Ким, нчар хирмани гул устида мул.

Менгаким ул қад ила зулф керак,
Нетайин савсану найлай сунбул.

Оташин гулга вафо чун йўқ эмиш,
Ўзни кўп ўртамагил, эй булбул.

Оқибат ерга кирарсен гар худ,

Бўлса кўк атласи рахшинг уза жул.

Эй Навоий, қадам урмоқ бўлмас,
Раҳнамой ўлмаса ҳодийи субул.

376

Азм ўлса хаёлингга, кўнгулдур анга маҳмил,
Осойиш агар истаса, кўз чашмаси манзил.

Эй ишқ, нетиб ул қора кўзни кўрайинким,
Кўзнинг қорасин ҳажрида ашк айлади зойил.

То бўлди сенинг хуснунга ошиқ уза ошиқ,
Иш бўлди менинг кўнглума машкил уза мушкил.

Ул кўз олур эл жонин ўғурлуқ била, ваҳким,
Боқмас бу тараф, тутсам ўзумни неча ғофил.

Ёди била беҳушлуғум дафъини қилманг,
Деворидин ул кўйнинг ар бўлмаса қаҳгил.

Эй муғбача, ошиқмену дурдикаш, этиб раҳм,
Не юзунга, не жомға қил пардани ҳойил.

Ўзлукни фано ўтиға куйдурди Навоий
Ким, савмаадин хориж эрур дайрға дохил.

377

Ул шайхки, минбар уза афсунға берур тул,
Шайтондур ўзи, мажлисининг аҳли сурук ғул.

Ғафлатдин агар ваъз ила уйғотсалар элни,
Ул айлар уютмоқ учун афсонаға машғул.

Боштин аёғи минбарининг пояси достон,

Ҳам ўзию ҳам маърифати жоҳилу мажҳул.

Кўрмай хирад асҳобида бир фардни оқил,
Топмай киши афсунида бир нуктани маъқул.

Ҳар неки ҳадис оти қўюб, барчаси мавзуъ,
Нақлики машойихдин этиб, бориси мажҳул.

Юз пора қилиб, минбари ўт ёққали авло,
Бу шарт илаким, бўлса ўзи қотилу мақтул.

Иблис сифат эл сари майл этма, Навоий,
То бўлмағасен зарқу риё қайдида маълул.

378

Қон ёшим ичра таним тўлғанғанин наззора қил,
Лолазор ичра йилон гар кўрмадинг, ўт узра қил.

Бодадинму эркин, усрук кўзларингнинг хумрати,
Ё узоринг ўти тобидин бўлубтурлар қизил.

Кўнглум ичра ҳар яра оғзида пайконинг учи,
Келди дардинг лаззатининг шукрини айтурға тил.

То тушубмен ул узору икки гесу ҳажриға,
Эй қуёш, раҳм айлаким, бўлмиш, бир ою икки йил.

Доғима андоза марҳамлиқ момуғдин истаган,
Кўнглум ичра буйла ҳар ён доғи беандоза бил.

Даҳр бўстонида чун йўқтур вафое, эй кўнгул,
Лоладек гулгун қадаҳ тут, ғунчадек бир дам очил.

Илтифотинг озидин итти Навоий телбариб,
Эй парий, бир ҳам бу Мажнунға парво айлагил.

379

Ул қуёш оғзи уза мушкин хол,
Зарранинг нуқтасидин келди мисол.

Гар равондур не тонг ул қадки, эрур,
Руҳ сарчашмасида тоза ниҳол.

Рахш ҳар ёнки сурау ул чобук,
Югурур теграсида пайки хаёл.

Чобуқумнинг отининг наъли эмас,
Тушти шабранг аёғиға ҳилол.

Ғунча оғзики такаллум қилмас,
Ул оғиз ғунчаси қилмиш ани лол.

Ҳажрнинг чораси беҳудлуғ эмиш,
Соқиё, жом кетур молломол.

То Навоийдек ўлай ани ичиб,
Масту Мажнун сифату шефтаҳол.

380

Ул парий чеҳра чу қўргузса жамол мақбул,
Кўрган эмастурур ўз ақлиға қолмоқ маъқул.

Суртулуб юзга, агар етса димоғимға иси,
Мени ул зулф таноби била қилғил мақтул.

Истасанг даҳрда минг телба кўнгул саргардон,
Ҳалқа-ҳалқа расани зулфидин очғил марғул.

Хотирим ики жаҳон машғулидин ўлмиш фориг,
Дўст ёди била то кўнглум ўлубтур машғул.

Бодаи лаъли лабинг қонима берди таҳлил,
Қатл эмиш хосияти, лаълки бўлғай маҳлул.

Ваҳки, мақсудни маълум этайин деб умре,
Бир саримўй эмастурки, эмастур, мажҳул.

Гар Навоий деса бут васфини такфир этманг,
Дайр пиридин эрур буйла ривоят манқул.

381

Нолани ҳар нечаким элдин ниҳон айлар кўнгул,
Сени соғинғач яна беҳуд фиғон айлар кўнгул.

Ҳар нечаким ёшурурмен рози ишқинг халқ аро,
Бир маҳалсиз оҳ ила борин аён айлар кўнгул.

Май тарашшуҳ айлагандек чок бўлган шишадин,
Захмидин хунобасин ҳар дам равон айлар кўнгул.

Қасд этар кўнглумки, олғай лабларингдин коми дил,
Эмди таҳқиқ айладимким, қасди жон айлар кўнгул.

Кўз кўрар юзунгнию кўнглум мени расво қилур,
Зор этар кўнглумни кўз, бағримни қон айлар кўнгул.

Шуълаи кўкурд кўргузди қазо куйдурғали,
Дарди ишқ аҳлин буким гардун гумон айлар кўнгул.

Эй Навоий, аввал ул номехрибонға учратур,
Кимниким мен бенаводек нотавон айлар кўнгул.

382

Юзи ойна қилди кўзгуни ул сиймбар ҳойил,
Анингдекким, қуёш рухсориға бўлғай қамар ҳойил.

Ул ўтлуқ юзни қилмоқ зарварақ пинҳон эмас мумкин,
Не имкондур кўрарга шуълани бўлмоқ шарар ҳойил.

Кўрунмас зор кўнглум жаҳд этиб пайконларинг ичра,
Магар ул қушқа бўлмиш касрати барги шажар ҳойил.

Суни андоқки ёпқай сафҳа-сафҳа, барги гул тушкач,
Ёшимға пора-пора бўлмиш ажзойи жигар ҳойил.

Сочингға гарди яздий меъжаринг ҳойил бўла олғай,
Бўла олса саводи шом уза шабнам агар ҳойил.

Сафардур мужиби ҳирмони дийдор аҳли шавк ичра,
Ҳамоно васл хуршидиғадур гарди сафар ҳойил.

Юзунгни оч, агар худ риштаи жондиндурур бурқаъ,
Бериб жон истамас дийдорға аҳли назар ҳойил.

Дема соликка ҳойил не экин мақсуд васлидин,
Эрур ақлу, ҳису дунёю уқбо сарбасар ҳойил.

Десангким, ўзлугумдин ўзга ҳойил борму жононға,
Бўлурму, эй Навоий, ишқ аро мунднн батар ҳойил.

383

Эй мусаввир, дилбаримға сурате монанд қил,
Кўрмакидин хотиримни гаҳ-гаҳе хурсанд қил.

Ул ҳарир узраки тарҳ эткунгдурур тимсолини,
Сифмаса, зайлиға жоним пардасин пайванд қил.

Бўлмасун бу туъмадин маҳрум ул кўй итлари,
Эй ажал, тақсим учун бағримни юз парканд қил.

Ул парийваш чиқти усрук секретиб кўнглакча, вой,

Носихо, девона бўлдум, эмди тарки панд қил.

Лаъли шириндинки қилдинг айшни жонимға талх,
Неча аччиғ сўз демак, бир қатла шаккарханд қил.

Жоми Жамнинг роҳи Афридун йилони захридур,
Эй кўнгул, ўзни сафоли фақр ила хурсанд қил.

Ҳожати будур Навоийнинг, худоёким, ани
Муғбача ҳуснига муғ дайрида ҳожатманд қил.

384

Захмиқ кўксумни ғайрат тиғи бирла чок қил,
Ҳам ушул су бирла ғайридин кўнгулни пок қил.

Ламъаи рухсоридин, эй ишқ, куймақдур ишим,
Нотавон жисмимни гар худ ҳийма, гар хошок қил.

Буйла ўтким мендадур, андин фузун имкон эмас,
Дам била тез айла ёхуд юзни оташнок қил.

Ғайрға шояд ғуборим ҳойил ўлғай кўргали,
Кўйида, эй ишқ, ҳасрат бирла жисмим хок қил.

Маст чиқмиш тиғ ила аҳли назар қатли учун,
Эй кўнгул, наззораи ул қотили бебок қил.

Ҳар не кўкдин келса бўл туфроғдек ҳойил магар,
Нописандинг бўлса, манъи гардиши афлок қил.

Эй Навоий, ишқ ўтининг шуъласи чиқсун десанг,
Кўнглакинг чоки не осие, кўкрагингни чок қил.

385

Лаъли жонбахшики элга жон берур, жонимдур ул,
Улки мундоқ лаб била дер нукта, жононимдур ул.

Васл шоми ул қаду юз даврида парвонавор,
Чеврулуб куйсам не тонг, шамъи шабистонимдир ул.

Нуктаи мавхум эмас кўнглумда оғзинг ёдидин
Ким, бу хунин ғунча ичра доғи пинҳонимдур ул.

Итларингга туъмадур бағрим ва лекин қўлларин
Улки рангин айламиш ҳинно кеби — қонимдур ул.

Деб эмпшсен, тарки ишқим айла, ё ўл ҳажр аро,
Мунда ўлсам ҳам ўлай, лекин не имконимдур ул.

Эйки кўрдунг ҳажр зиндонида бир қонлиғ асир,
Нотавон кўнглум бу, лекин байтул аҳзонимдур ул.

Хусраве кўрсангки, ашъорим ўқуб ҳолат қилур,
Эй Навоий, англаким, шоҳи сухандонимдур ул.

386

Айтаолмонким, мени овора бирла ёр бўл,
Гарчи йўқ қилдинг мени ул кўйдин, сен бор бўл,

Мен агар бар топмадим сенсиз ҳаётим шохидин,
Нахли умрунгда сен, эй бадмеҳр, бархурдор бўл.

Чун мени ғам тиғидин қатл айладинг, не суд, агар
Мотамимдин ғам егил, ё ўзгага ғамхор бўл.

Эй кўнгул, ул умр ҳажри чун бу янглиғ саъб эрур,
Гар қутулсанг жон бериб, жон бирла миннатдор бўл.

Ул қуёшнинг кўйидин, эйким, тиларсен чиқмасанг,

Хоксор анда нечукким, сояи девор бўл.

То тириксен, истасанг хушвақтлиғ, эй майпараст,
То тўлар паймона, муғ дайрида хизматкор бўл.

Эй Навоий, гар тилар ул шўх озоринг сенинг,
Ким деб эрдиким, вафосиз элга мундоқ зор бўл.

337

Ваҳки, бу бедил ғамингдин ўлди, эй дилхоҳ, кел,
Эй кўнгул, сен доғн ул дилхоҳ ила ҳамроҳ кел.

Мумкин эрмас оғзим ичра кел демакдин ўзга сўз,
Гарчи ёр оллида тенгдур хоҳи тур де, хоҳ кел.

Гарчи дардимға даво қилғунг йўқ, аммо ҳажр аро,
Асру қаттиқ ҳолатимдин бўлғали огоҳ кел.

Уйлаким том рахнасиндин ой тушар вайронаға,
Чок кўксумдин бузуғ кўнглум аро, эй моҳ, кел.

Оҳ ўтин дедингки паст айлай зилоли васл ила,
Бу нафаским шуъласин гардунға чекмиш, оҳ, кел.

Бир қадаҳ берсанг, қўярмен бутқа юз, эй пири дайр,
Иккисин олиб, бошимға ҳасбатахуллоху, кел.

Гарчи келмай-келмай ўлтурдунг Навоийни валеқ,
Эй Масих, анинг мазори бошиға гаҳ-гоҳ кел.

388

Хилъатин то айламиш жонон қизил, сариғ, яшил,
Шуълаи оҳим чиқар ҳар ён қизил, сариғ, яшил.

Гулшан эттим ишқ саҳросин самуми оҳдин

Ким, эсар ул дашт аро ҳар ён қизил, сариғ, яшил.

Шишадек кўнглумдадур гулзори ҳуснунг ёдидин,
Тобдоннинг аксидек алвон қизил, сариғ, яшил.

Оразу холинг била хаттинг хаёлидин эрур
Кўзларимнинг олдида даврон қизил, сариғ, яшил.

Лаългун май тутқил олтун жом бирла сабзада
Ким, булардин яхши йўқ имкон қизил, сариғ, яшил.

Фақр аро беранглик душвор эрур беҳад, валек
Хирқада тикмак эрур осон қизил, сариғ, яшил.

Эй Навоий, олтину, шингарфу зантор истама,
Бўлди назминг рангидий девон қизил, сариғ, яшил.

389

Жону кўнглум баски кўрди аҳли даврондин малол,
Жонима бўлмиш кўнгулдин, кўнглума жондин малол.

Бу иков баским малол изҳор айларлар, бўлур
Ҳам манга мундин малол, алқисса ҳам андин малол.

Улки оламдин малул ўлғай, элидин ҳам эрур,
Кимга зиндондин малолат, аҳли зиндондин малол.

Кимса бирла ошно бўлмонки, ногаҳ, эй рафиқ,
Бир кишига бўлмағай мен зори ҳайрондин малол.

Дашт аро ҳам истамон ҳамдамки, ногаҳ бўлмағай,
Ғуларға бу алохону аломондин малол.

Ҳар неча қилдим вафо, жуз бенафолиғ кўрмадим,
Не ажаб кўнглумга бўлса навъи инсондин малол.

Соқиё, то мумкин ўлғай жомима қуй бодаким,
Даҳр элидин хотиримга ўтти имкондин малол.

То бўлай ул навъ усрукким, шуурум бўлмағай,
Меҳнати кўп кўнглума юз қўйса ҳар ёндин малол.

Гар Навоий жони куйгандин бу сўзлар дер, вале
Жон малол ўрниға кўрмас, етса жонондин малол.

390

Олғали кўнглум миниб бир барқ рафтор от, кел,
Гар менинг кўнглум керактур барқдин ҳам бот кел.

Мен киму васлинг хаёли истамак, ваҳким, манга
Барча гар бир кўрмагу ўлмактурур, ҳайҳот, кел.

Деб эдинг: бошингға бир кун еткун андоқким қуёш,
Меҳр лофин гар тиларсен айламак исбот, кел.

Борғанингдин айру эрди бир-биридин жону тан,
Келмакингдин жону танни бир-бирига қот, кел.

Рўзгорим тийра айлаб, шоми ҳажр ўлтургуси,
Эй ҳаётим шамъи, дафъ айларга бу зулмот, кел.

Зухд ила жонимға еттим, эй кўнгул, гар дайр аро
Бартараф қилмоқ тиларсен товбаю томот, кел.

Дарди ҳажрингдин Навоий телбарабтур, эй парий,
Гар эшитмак истасанг девонавор абёт, кел.

391

Тиғи ҳажрингдин эрур юз яра ношод кўнгул,
Қилса тонг йўқ ул оғизлар била фарёд кўнгул.

Эй кўнгул, ишқ аро гар ғамлиқ эсанг, бок эрмас,
Қайда ишқ аҳли аро топти бирав шод кўнгул.

Гар юзунг шуъласидин куйди доғи кул бўлди,
Лек бўлди менинг оҳим била барбод кўнгул.

Бошоғингнинг темурин теша ясаб оҳ ўтидин,
Ғусса тоғини қозар уйлаки Фарҳод кўнгул.

Не ажаб телбарасам, чунки олибтур мендин
Одамизод демон, балки парийзод кўнгул.

Не вафо рангию не меҳр иси бор, эй булбул,
Бу чаман гулларига айлама муътод кўнгул.

Ёр ёдиға Навоийни берай деб эрди,
Борғали қилмади ани ҳам ўзи ёд кўнгул.

392

Боғ аро эрдингмуким, бу кеча гулбез эсти ел,
Бода ичтингмуки, беҳад ишратангез эсти ел.

Юз уза зулфунгни қилдингму паришон ноз ила
Ким, гаҳи гулбору, гоҳи анбаромез эсти ел.

Юзу қаддинг шавқидин ўлдум, ҳамоно боғдин
Очилиб гул, жилва айлаб, сарви навхез эсти ел.

Елга рухсору танинг очиб, магар бердинг ҳаёт
Ким, умид аҳлиға гулпошу саманбез эсти ел.

Ғунчалар шавқунгда гўё боғлағанлардур кўнгул
Ким, нечаким, эсти ул ёндин, дилomez эсти ел.

Бу чаманда бўлса ел сокин, ўчар шамъи ҳаёт,
Ёрутур андуху ғам ўтин, агар тез эсти ел.

Эй Навоий, ранж ила хуш бўлки, Фарҳод оҳидин
Билки, қўпти ташламоққа тожи Парвез, эсти ел.

МИМ ҲАРФИНИНГ МАҲБУБЛАРИНИНГ МАЛОҲАТИ «ФАВОЙИД»ДИН

393

То йигит эрдим, қариларға кўп эрди хидматим,
Қариған чоғда йигитларга оғирдур суҳбатим.

Не учун бўлдум кичик ёшлиғлар ичра кўп сақил,
Гарчи кўп зоҳирдурур синн касратидин хиффатим.

Ваҳки, дамдин-дамға, мендин ёрларға ижтиноб,
Гарчи кундин-кунга ортуқтур аларға улфатим.

Гар тааммул айласам воқиъ, муҳиқдурлар алар,
Не учунким ҳеч қолмайдур аларға нисбатим.

Мушк чун кофур бўлди — ёғди ўт устига қор,
Хатти мушкин бирла ўтлуқ юзга нетсун рағбатим.

Боғ аро сарви сиҳи ёнида кўрдум эски ток,
Бўлди туз бўйлуғлар ичра хам қадимдин ибратим.

Эй кўнгул, тут гўшае эмди ибодат қилғали,
Қолмоқ истар бўлсанг эллик йилғи бўлған ҳурматим.

Чунки эллик манзил ўтти умрдин, сокин бўлай,
Не учунким эмди йўқ суръат қилурға қувватим.

Неттим эллик йилда жуз исёнки, эмди неткамен,
Ёна эллик йилгача туттумки, бўлса муҳлатим.

Лутф этиб, ё рабки, имон бойлиғи қилғил насиб
Ким, ҳалок этмиш амал муфлислиғидин хижлатим.

Эй Навоий, ғам емаким, баҳри ғуфрон урса мавж,
Тенгри лутфидин не мумкин жуз уммиди раҳматим.

394

Не ажаб қон йиғласам аҳли замондин дам-бадам
Ким, алардин ғам уза ғамдур, алам узра алам.

Сўз демак бўлмас аларнинг зулми ёхуд лутфидин,
Чунки ул кўптин доғи кўптур, бу камдин доғи кам.

Чарх гўёким чекар меҳнат юки давр аҳлидин
Ким, бори жисмида анжумдин тер ўлмиш, қадди хам.

Лавҳаи хилқатларида йўқ магар ҳарфи жафо,
Сафҳаи хотирларида йўқ магар нақши ситам.

Сойири ифрод иши бу бўлса, улким фард эрур,
Барча элдин ҳусн аро оздур анга юз мунча ҳам.

Чун жафо тортар киши бори биравдин тортса,
Ким вафо қилса кишига, бўлмаса ул доғи ғам.

Кўзи қотил, қоши офат, оғзининг нутқи фусун,
Истарам, лекин жаҳонда йўқтурур мундоқ санам.

Топмағунг дайри фано аҳлида ёнг боштин бақо,
Қилмағунча бодаи ваҳдат вужудунгни адам.

Эй Навоий, мосиваллоҳдин кесилмак кимсани,
Лимааллоҳ манзилиға еткурур аввал қадам.

395

Урармен кўксума тошлар, ғам эткач қасди жон ҳар дам,
Қоқармен бу эшикниким, етар бир меҳмон ҳар дам.

Ўлук топти бузуғ ичра мени мажнунни, гўё чуғз
Навоҳи аҳлин оғаҳ қилғали тортар фиғон ҳар дам.

Ҳамоно туфроғимни лаългун қилмоққадур буким,
Келур бағрим шикофидин лабинг шавқида қон ҳар дам.

Магар мажнун кўнгулга ҳар дам айлар ул парий жилва,
Йўқ эрса не учун ўздин борур бу нотавон ҳар дам.

Очар гўё сабо ул гул юзидин ҳар замон бурқаъ,
Буким бир фитна бирла қўзғалур аҳли замон ҳар дам.

Совуғ оҳим бурудат солди олам ичра, қиш эрмас,
Булут йўқ — дуди оҳимдин кўрунмас осмон ҳар дам.

Керак ҳар дам қадаҳким, май суйи ҳар лаҳза қайтаргай,
Буким, даврон жафосидин етар оғзимга жон ҳар дам.

Бу манзилдин манга йўл азмиға боисдурур буким,
Етар бир корвон ҳар дам, ўтар бир корвон ҳар дам.

Дамо-дам жавр ила буздунг Навоий кўнглин андоқким,
Бузулғай мулки, бир зулм этса шоҳи комрон ҳар дам.

396

Улки кўси унидин шому саҳар афғоним,
Анга етмасмен, анга етмак эмас имконим.

Чатри устидаги қуш англаки, кўнглум қушидур,
Кўнглум ўлмоқ не ажаб, андаки бўлғай жоним,

Қулоғи лаъли ҳамоноки дур эрмиш, чу мени,
Бегуноҳ айлади қатл, ани тутубдур қоним.

Меҳрига риштаи жон боғладиму кўз қорасин
Суртсам эрди анга, қолмас эди армоним.

Бу сифатлар била мавсуф ким эркин десалар,
Бўла олмас киши оламда магар султоним.

Фақр кўйида гадолиғ чу эрур султонлиғ,
Салтанат мойилидур хотири бесомоним.

Мену муғ дайри аро муғбачалар ишқики бор,
Ул гадолиғда жаҳон шаҳлариға фармоним.

Пири дайр айласа бир жоми май эҳсон, қилғай
Маст олам элини жоми майи эҳсоним.

Не урай лоф Навоий кеби чун ўлса ити,
Итлари хайли аро итча доғи йўқ соним.

397

Айладим азми сафар, бўлғай дебон ишқ ўти кам,
Ул худ афзун бўлди ҳар манзил демайким, ҳар қадам.

Қайси манзилни қадам ҳар дамки, урдум йўл аро,
Ғам сипоҳи хайли кўргузди ул ўтдин бир алам.

Сайрким, дерлар кам айлар ишқни кўр, эй рафиқ
Ким, жаҳон овораси бўлдум, ғалат чиқти бу ҳам.

Ҳажр водийсиға қилманг азм ошиқларки, бор,

Ҳар ҳаси бир тиғи меҳнат, ҳар тоши бир қўғи ғам.

Кўйининг девори устимга йиқилса яхшироқ,
Андин айру жилвагоҳим бўлғуча авжи ҳарам.

Ишқ ила топтим адам саҳросидин мулки вужуд,
Ошиқ ўлдум, дард қилғунча вужудумни адам.

Кўп хирад хаттин Навоий сари чекма, эй рафиқ
Ким, анга килки қазо ошиқлиғ айлабтур рақам.

398

Тутқалн ширин лабинг шохи шакардур бармоғим,
Баски, сўрмоқдин ани айрилғудектур тирноғим.

Истарам кўр айлагай наззора аҳлин рашқдин,
Гар сабо таҳрикидин кўйига борса туфроғим.

Васли байъиға тўқуб эл сийму мен ёрдим юрак,
Комима мушқилки, еткаймен бу бўлса ёрмоғим.

Барқ эмаским, ўт чоқармен даҳрни куйдиргали,
Тоғ ила бўлмиш янги ой, чунки тошу чақмоғим.

Ишқ аро Фарҳод ила Мажнун шерикимдур, вале
Дарду ғам чекмакка менча йўқ бу икки ўртоғим.

Дема махмур ўлсанг ўзни солмағил, эй муғбача,
Истарам, бўлғай фано дайрида ўзни солмоғим.

Эй Навоий, дема: умрунг ўтти — ишқу майдин ўт,
То тирикмен, эрмас ушбу икки иш айлар чоғим.

399

Қора дастор то чирмади моҳим,
Бошимға чирмашибтур дуди оҳим.

Ёғибтур наргис ичра жола, ёхуд
Кўзида ашк эрур бор иштибоҳим.

Анга ҳамранг ўлай деб мотамимен,
Қорарған рўзгорим бор гувоҳим.

Сиришким хатлари шарҳини сўрдум,
Деди, хайли балоға шоҳроҳим.

Манга худ бу азо бўлди баҳона,
Мудом оқмоққа ашки гоҳ-гоҳим.

Ема бози нужуми тийрадинким,
Эрур қалб уйлаким, рўкаш дароҳим.

Кўзумдур тийра, яъни, эй Навоий,
Қора тўн кийди мотам ичра шоҳим.

400

Фироқинг дўзахи ичра вужудум
Бўлубтур ўт, нафаслар анда дудум.

Келиб жон риштасию жисм тори,
Вужудум хилъатида тору пудум.

Фироқингда ютуб қон қилсам афғон,
Майи нобимдур ул, бу бир сурудум.

Қошингда эгма қад бирла ер ўптум,
Хаёл эт ул рукуъум, бу сужудум.

Белу оғзинг учун борим йўқ ўлди,

Вале тенгдур санга буду нобудум.

Бериб дин нақди, бўлдум дайр аро маст,
Вале кўп бўлди бу савдода судум.

Буким кўп ашк тўктум, эй Навоий,
Кўнгулдин ғайрининг нашини ювдум.

401

Дамо-дам оташин лаълиға олур бода жононим,
Бу янглиғ ўтлар ичра найласун ўртанмайин жоним.

Эмас ой, кун ики поғундасин кўк золи беркитмиш,
Қулоққа баски ҳажрингда ани ёлқитти афғоним.

Танимда доғларни айладим кўнглак била пинҳон,
Қонаб, кўнглакда фош этти ўзин ҳар доғи пинҳоним.

Кўзумда боғланиб қон ёш, не тонг, гар очқали қўймас,
Чу ул қонимни тўкти, оқибат тутти ани қоним.

Бузуғ кўнглум аро мундоқки, пайконингни ёғдурдунг,
Не тонг, мундоқ ёгиндин ер била тенг бўлса вайроним.

Хижолатдин қизармиш гул, тахаррук сарвдин кетмиш,
Магар боғ ичрадур гулчеҳрлик сарви хиромоним.

Тасаввур бирла гаҳ мақбулмен оллида, гаҳ мардуд,
Қаю ақшомки, султони хаёлинг бўлса меҳмоним.

Вужуд иқлимидин овора гар бўлдум, умид улким
Фано дашти ғуборидин ёпилғай жисми урёним.

Навоийға демангким, тарки ишқ эт, то эрур мумкин
Ки, мен ошнқмену девона, мундоқ иш не имконим.

402

Баҳору боғ сайридин не гул, не сарвдур комим,
Будур комимки, шояд учрағай сарви гуландомим.

Ўқунг кўп захмидин дом ўлди жисмим, захмлар эрмас,
Чиқарға жон қуши йўллар ясабтур ҳар тараф домим.

Жамолинг кўзгуси чун элга рўбарў бўлур ҳар дам,
Не тонг гар кўзгу аксидек замоне йўқтур оромим.

Хушо Мажнунки, маънуси эди бошиға қўнған қуш,
Жунун тоши ёғардин бошима ул ҳам эмас ромим.

Мангаким, ҳажри заъфидин нафас маълум эмас келмак,
Не имкон бас етишмак ул Масиҳодамға пайғомим.

Фироқим кечаси бас муҳлик ўлмиш, гар сахар бўлмас,
Нафас урмоққа гўё субҳини қўймас қора шомим.

Анингдек ташнамен, эй муғбачаким, қўш тутар бўлсанг,
Фалакнинг ҳуққасин бўл икки, то бўлсун ики жомим.

Баҳо бу бенаводин гар қабул айлар эсанг, бордур,
Бирига жавҳари жоним, бирига нақди исломим.

Ҳаром эттим Навоий, дунёю уқбо таманноспн,
Нединким Каъбаи кўйи сари боғланди эҳромим.

403

Жафо ҳам қилмадинг — кўз ҳар неча ҳуснунгға олдурдум,
Қиё ҳам боқмадинг — ҳар нечаким, оллингда телмурдум.

Васият қилди қабри бошида Фарҳод ила Мажнун,
Жунун саҳросида ул тошларким, кўксума урдум.

Яралар анжум ўлди, қон шафақ ул ой фироқида,
Хаданги оҳким, ўтган кеча гардунга ёғдурдум.

Фироқим шоми андин тийрадурким, дуди анжумни,
Қора қилмиш туганлардинки, ҳижронингда куйдурдум.

Лабинг ёди чекиб жон риштасин, солди яна танға,
Кўзунг бедодидин жонни неча оғзимға еткурдум.

Жунунум шуъласин афзунроқ этти ул парий отқон
Не ўққим, ҳажри туғени аро кўксумга синдурдум.

Ажал бедодидин хоки таним, юз шукрим, тинди
Ки, ҳижрон ўртаган жонимни жононимға топшурдум.

Қазоға рози ўлким, ғусса вақти қилмади суде,
Неча кавкабни мужрим қилдимугардунни ёзғурдум.

Хуморимдин садою сарзаниш зухд аҳлидин ҳар дам,
Чиқиб майхонадин, мунча бало бошимға келтурдум.

Ҳаволам қилса пири дайр бут ё муғбача зуннор,
Не чора, чун қўйиб масжид, фано дайриға юз урдум.

Навоийдек ёруғлуқ ул замон топдимки, ўзлукни
Фано ўтиға ўртаб, кулни доғи кўкка совурдум.

404

Баҳори васлда ўртанди рашкдин жоним,
Хаёл қилки, не бўлғай хазони ҳижроним.

Таним тугонларига марҳам, эй рафиқ, не суд,
Эрур кўнгулда чу юз мунча доғи пинҳоним.

Не навъ дейки, бузуғ кўнглум ичра гаҳ-гаҳ кел,

Тўкар чу гарди фано лаҳза-лаҳза вайроним.

Жунунум эмгагидин гар ториқтинг, эй носих,
Саломат ўл сену шахринг, мену биёбоним.

Камоли заъф кўрунгким, етар неча ерда,
Кўнгулдин оғзима еткунча хайли афғоним.

Саломат аҳли, тутунг дину офиятқа азо
Ки, масту арбадажў чиқти номусулмоним.

Қадаҳ қуёши била, соқиё, мунаввар қил,
Ки, ғамдин асру эрур тийра кунжи аҳзоним.

Замон элида вафо йўқ, агарчи жон берсанг,
Бас ўлди эрса вафосиз, не айб, жононим.

Дединг, фироқида сабр айла токи мумкиндур,
Навоиё, дема бу сўзником, йўқ имконим.

405

Бўлди равзан-равзан ул қотил хадангидин таним,
Ғусса чархи бу танимдур, анжуми ул равзаним.

Айламиш зулфунг хаёли рўзгоримни қора,
Оқ дудидин қорармайдур мақому масканим.

Ҳар тараф ул шўх тош урмиш, яролар қонидин
Ким, қуруқ жисмим уза бўлмиш тери пираҳаним.

Дема, жон бермак фанин ўрган, доғи васлимни теп,
Сен висолинг фикрин эткилким, эрур ул худ фаним.

Қаттиқ аҳволимға йиғлайдурған элни дема дўст,

Дўстлар ўлмиш, ўлум ҳолиға етмиш душманим.

Дайр эшикинда таним дафн айласанг, эй муғбача,
Бода лойидин гаҳе топқай иморат мадфаним.

Дашт аро сўр, эй Навоий, жону кўнглум сайдини
Ким, букун ов азми қилмиш қотили сайд афганим.

406

Шабистон ичра киргач, шамъларнинг нурин эттинг гум,
Кеча ёруғроқ ўлгач, тийрароқ бўлған кеби анжум.

Чу сенсен айни инсоният, ўлсанг дийдадин пинҳон,
Қоранғудур жаҳон андоқки, кўзда бўлмаса мардум.

Не тунким, хору хоро устида кўюнга ётқаймен,
Дегайменким, ёним остидадур синжоб ила қоқум.

Отанг ою онанг хуршид эди эркинки, сен туғдунг,
Вале ҳусну латофатда не аб ўхшар санга, не ум.

Агарчи ишқ баҳри ҳажр дарёсидин аъзамдур,
Ва лекин гар кичикроқдур, пур офатроқдурур Қулзум.

Қуёшдектур тўла куп оғзи давридин майи софий
Ки, гар бўлди қуёш авло буким, гардунча бўлғай хум.

Агар маъшуқи зебо бўлса, не барлосу не лўли,
Нафис ар бўлса коло, мулки не Бағдоду не Торум.

Халойиқ кулмагин ўз ҳолима кўрганда йиғлармен,
Жунун кўргилки, чун дардимға йиғларлар, келур кулгум.

Навоий, шаҳр эли ишғолидин гум бўлди мақсудунг,
Булардин истасанг махлас, фано даштида бўлғил гум.

407

Чархдин гар ҳардам эрмас бир азоға куймаким,
Нега тиккан сойи чок ўлмоқ керактур кўнглаким.

Саҳл эрур кўнглакки, ҳижрон ўқию ғам тиғидин,
Тикмаку чок айламакка мубталодур кўкраким.

Ҳар замон кўздин ёшим эмгаклаган бир ёшдек,
Майл этар туфроққа, ваҳ, ўлтургуси бу эмгаким.

Бежигар бўлсам бало тортарға, ваҳ, эмди не тонг,
Борди кўздин чун бағир парголасидин кўпраким.

Ҳар тонг эрта чекса гардун субҳ тиғин қатлима,
Тонг эмаским, бордур ул душманлар ичра эртаким.

Айшу роҳат қушларнн сайд айлай олмон, гарчи бор
Кўз ёшидин донаю жон риштасидин илмаким.

Эй Навоий, буки гардун эврулур фонусдек,
Кўнглига кор этти гўё шамъ янглиғ куймаким.

408

Қайси тақво хирманин фисқ ўтидин куйдурмадим,
Қайси тавба нахлини нафс илгидин синдурмадим.

Турмай оқса кўздин ашким не ажабким, тавбадин
Гарчи кўп сўз дедим, аммо бир сўзумга турмадим.

Хўблар ишқида кўз бирла кўнгул бедодидин,
Не балиятларки мунглуғ бошима келтурмадим.

Жом барқидинму зуҳдум хирманин кул қилмадим,
Бода сайлидинму ақлим қасрини индурмадим.

Лоларухлардинму ҳар дам қилмадим ашкимни қон,
Сарв қадлардинму гардунға фиғон еткурмадим.

Дайр пири илгидинким, боғладим зуннорни,
Муғбача оллида мусҳафни магар куйдурмадим.

Қайси шўхи бодапаймо базмидин сургач мени,
Нангсизликдин йироғроқ турубон телмурмадим.

Масти лояъқил яқо йиртиб, аёғу бош яланг,
Йиғламоқдин кимниким, ўз ҳолима кулдурмадим.

Ё раб, ўз тавбамға йўқтур эътимодим, сен магар
Тавба бергайсенки, мен айтиб бажо келтурмадим.

Бермадинг тавфиқ, йўқса не учун ҳар қатлаким,
Тавба синдурдум, ўзумни ғуссадин ўлтурмадим.

Эй Навоий, истасанг тинмоқ, ишинг тенгрига сол,
Йўқса мен сайъ айлабон, сендин кўнгул тиндурмадим.

409

Васлинг истаб ўқдек эткай эрди суръат пайкарим,
Найлайнким, ҳажр ўқи пайконларидур лангарим.

Оташин лаълинг ғамидин ўртаниб, қон йиғласам,
Гоҳ қондин, гоҳ ўтдин лаългундур пайкарим.

Кўзу мужгонингдин айру уйқу йўқ мен хастаға
Ким, момуғ янглиғ тнкон бирла тўлодур бистарим.

Эй ниҳоли ноз, оҳимдин ҳазар қилкин, букун
Кўп кўҳан пайкар шажарни йиққудектур сарсарим.

Ул қуёш аксин май ичра кўргали ошуфтамен,

Не ажаб ошуфталиғким, суға тушмиш ахтарим.

Мен озибмен йўлдину бас тийрадур ҳижрон туни,
Толиъ ўл, эй кавкаби иқболу, бўлғил раҳбарим.

Эй Навоий, не ажаб гар назмим элни йиғлатур
Ким, ёзилмиш ҳажр ўтининг дудасидин дафтарим.

410

Еткач ул қотил, эрур бўғзумда икки бармоғим,
Тиғи ўрнин кўргузуб, сургил дебон ёлбармоғим.

Васл жомининг агар муфрит эмас кайфияти,
Сен қачон келгач, менинг недур ўзумдин бормоғим?!

Ҳажр тирноғи била кўнглумниким, қилдим фигур,
Бўлмасун ғайринг демақдиндур бу навъ ахтармоғим.

Баски шавқунг ғолиб ўлмиш телбалардек, эй парий,
Йўқтурур тун-кун хаёлинг бирла сўзлаб ҳормоғим.

Ҳажр аро йўқким, висол истаб, ўлум истаб, эрур
Фурқатингдин ўзни бир тадбир ила қутқормоғим.

Соқиё, таклиф ила ич дема, тўлдур доғи кўр
Ким, аёғнинг нақшини элтур қириб сипқормоғим.

Эй Навоий, тортайин дермен кўнгулдин интиқом,
Йўқса юз ғамни анга ҳар дам недур бошқормоғим.

411

Ёр тиғи қатл уруб, мен ҳажр майли қилмадим,
Кўнглум олиб қовди, мен кўнглум била айрилмадим.

Зулм ила овора айлар чоғда ўлтургил дебон,

Не тазаллумларким, ул қотил қошинда қилмадим.

Кўнглум олурда уммиди меҳр ила зор айлади,
Дилраболар зор этиб, бемеҳр ўлурни билмадим.

Ошиқ ўлманг дермен, эй аҳбоб, панд айланг қабул,
Мен нелар кўрдум, чу эл пандин кўзумга илмадим.

Лаҳза-лаҳза ҳажр ўти чекти алам узра алам,
Ўттиму бир лаҳзаким ул шуълаға ёқилмадим.

Ҳажридин бор эрса ранжинг, туну кун бўл мастким,
То манга бу нукта кашф ўлди, яна ойилмадим.

Оғзи ҳажридин Навоийдек адам саҳросида,
Иттим андоқким, ўзум ҳам истабон топилмадим.

412

Ҳарир кўнглаку кўксин наззора айламадим
Ки, кўнглак ўрниға кўксумни пора айламадим.

Демаки, кўксини мен мунча пора қилмаймен
Ки, ани мен худ ўзум мунча ёра айламадим.

Фироқ шоми ўзи доғи тийрадур ёлғуз,
Духони оҳим ила ани қора айламадим.

Дема неча туганинг бор, билмон аъдодин,
Агарчи ҳаргиз аларни шумора айламадим.

Улусқа ишқим ўтин кўксум оҳи фош этти,
Мен ани ишқим ила ошқора айламадим.

Эл истихора қилур тавбаға саҳаргаҳу мен,
Бажуз сабуҳи учун истихора айламадим.

Навоиё, мени ул маст базмидин сурди,
Йўқ эрса ком ила андин канора айламадим.

413

Итингки, борди қилиб туъма бағриму юрагим,
Оқарғусидур анинг интизоридин сўнгагим.

Фироқ ўти юрагимни су айлаб оқизди,
Чекарга ҳажри ғами эмди йўқтур юрагим.

Этак-этак гуҳар оллингда сочсам эрмас айб
Ки, кўз хазонасидин дам-бадам тўлар этагим.

Майим фироқ аро хуноби ғамдурур, май эмас,
Хаёл бирла лабинг қанди чун эрур газогим.

Тикан нишониму гулдек кафингдадур, ёхуд
Етишгач анда кўзум, қолди ёпишиб ненагим.

Сипеҳр зулмиға йўқ чора бодадин ўзга,
Бу ишда ақлдин эрмас таҳаммул айламагим.

Висолин истадим — очти сахар яди байзо,
Навоиё, ажаб ар мустажоб эмас тилагим.

414

Фироқ тиғи ҳалокидин онча эмгандим
Ки, етса доғи ажал, ўлмамакка ўргандим.

Ерим гар ўлса тамуғ, кўп кўрунмагай муҳриқ,
Фироқ шуъласиға мунчаким, мен ўртандим.

Ҳалок даштида иткан кўнгул топилмади ҳеч,
Қуюн кеби нечаким, ҳар ёнида айландим.

Ўқурда руқъа ҳижрон узулди тори ҳаёт,
Нединки, торидек азбас ўзумга тўлғандим.

Эмас бошимдин аёқ оҳ дуди бирла қора,
Фироқ дашти самумида буйла чуркандим.

Демангки, хум кеби дайр ичра сокин ўлким, мен
Суруд унига магар ҳол этарда тебрандим.

Навоиё, ўтубон умр ғафлат ичра, дариф
Ки, сўнғи уйқуға кўз майл этарда уйғандим.

415

Чарх айирди тез этиб ноламни ҳам, оҳимни ҳам,
Меҳрибон шоҳимни ҳам, номеҳрибон моҳимни ҳам.

Ҳар киши дилхоҳу дилжўюм эди, солди йироқ,
Шоҳи дилжўюмни доғи, моҳи дилхоҳимни ҳам.

Не фиғондурким, латофат авжида моҳимни тун,
Уйқуға қўймас хилофат тахтида шоҳимни ҳам.

Айтмон шоҳимни ё моҳимни еткур бошима,
Ҳам маҳи ғофилвашимни, шоҳи огоҳимни ҳам.

Жонда шоҳим ёди, кўнглум ичра моҳим фурқати,
Денг анга қуллуқ, бу бирга шайалиллоҳимни ҳам.

Эй фалак, шоҳу маҳим шамъи руҳидин ғам тун,
Ёрутуб уй, йўлға келтур бахти гумроҳимни ҳам.

Эй Навоий, шоҳим айвони маҳим ҳуснин кўруб,
Жон тарабгоҳимни топса, кўз назаргоҳимни ҳам.

416

Баҳору боғдин ортар малолату дардим
Ки, йўқ чаман аро гулбарги нозпарвардим.

Меники, ул юзу хат дардманд этти, не тонг,
Баҳору сабзани кўрмакдин ортмоқ дардим.

Баҳори хусн таманноси ичра барги хазон,
Сиришк қонларидин бўлди чехраи зардим.

Баҳор ёмғури раҳмат саҳобидиндур агар,
Ёғарда қўймаса чиқмоққа кўйидин гардим.

Биҳиштнинг чечагу марғзоридин не осиг,
Мангаки, ул хату юз келди сабзаю вардим.

Жаҳон хаёлидин андоқки, фард қилди мени,
Сипехр меҳнатини кўрмасин маҳи фардим.

Навоий айлади шабзиндадорлиғ, неткай
Ки, етса бошиға бир кеча моҳи шабгардим.

417

Хўблар ошиқларин ношод этарлар, шод ҳам,
Ваҳки, бизга ёримиздин лутф йўқ, бедод ҳам.

Турфа кўрким, жаври бирла доғи ғамнок айламас,
Гарчи раҳму илтифоти бирла қилмас шод ҳам.

Йўқки, лаъли нўшидин қилмас ҳаётим фикрини,
Ғамзаи хунрезин этмас жонима жаллод ҳам.

Маҳвашидин кимсага меҳр ўлмаса, хуштур жафо,
Меҳр бунёдин йиқиб, қилмас жафо бунёд ҳам.

Жон берибким, хора ё пўлод етмас ёрдин,
Бу жафони торта олмас хора бал пўлод ҳам.

Соқие, бир жом ила бу ғамни ёдимдин чиқар,
Гарчи ҳолим шиддатидек чарх бермас ёд ҳам.

Илтифот этмай, Навоийни қилур ҳар дам ҳалок,
Мавт маъхудиға гар таъйин эмас миод ҳам.

418

Ёр келгач манга душман бўлури билмас эдим,
Йўқса тун-кун тилабон васл, дуо қилмас эдим.

Айрилиб келгуча ўлтурмакини билсам эди,
Ўлсам, андин борури вақтида айрилмас эдим.

Ойға боқтим юзи ёди била, қоним тўкти,
Билсам ул бўлса қуёш, кўзга ани илмас эдим.

Боғи ҳусни гулидин ранг йўқи фаҳм ўлса,
Боғдек соврулубон, гул кеби сочилмас эдим.

Зарқни билсам эди ишқу жунун зумрасидин,
Айрилиб, зуҳду риё хайлиға қотилмас эдим.

Англасам эрдик, эл рашкидин ўлтургусидур,
Ҳажр даштида тилар халққа топилмас эдим.

Эй Навоий, нега васлида ҳазинсен демаким,
Ёр келгач манга душман бўлури билмас эдим.

419

Шарҳи дардим ёрға ёздим — жавобе топмадим,
Номадек ул шарҳдин жуз печу тобе топмадим.

Ёзмоғида музтариб эрдим жавоб уммидиға,
Чун жавобе топмадим, жуз изтиробе топмадим.

Жаннати васл орзусидин битик қилдим рақам,
Ўтрусиди ғайри дўзахдин азобе топмадим.

Васл уммиди ваъдасида макс агар кўргузди ёр,
Умрдин шавқида анинг жуз шитобе топмадим.

Жону тан уммидвор эрди, чу қатъ ўлди жавоб,
Жуз тани фарсудаю жони харобе топмадим.

Руқъаи меҳринки, гардуннинг тилар эл беҳисоб,
Мен анга маъюслуқ янглиғ ҳисобе топмадим.

Эй Навоий, ёр лутфу қаҳрининг хоҳонимен,
Ҳам эрурмен хуш, гар андин жуз итобе топмадим.

420

Мувофиқ кийдилар, бўлмиш магар наврўз ила байрам,
Чаман сарви ёшил хилъат, менинг сарви равоним ҳам.

Чаман сарви қолиб ҳайрон, менинг сарвим қилиб жавлон,
Анинг шайдоси бир деҳқон, мунга шайдо бари олам.

Чаман сарви қолиб бебар, менинг сарвим бўлуб дилбар,
Ани ел айлабон музтар, бу елдин секретиб адҳам.

Қўнуб ул сарв уза булбул, чекиб гул шавқидин ғулғул,
Бу сарв узра очилиб гул, анга тердин тушуб шабнам.

Қилиб оҳим сари парво, буён майл этмадинг қатъо,
Сабодин, эй қади раъно, бўлур ҳам сарв гаҳ-гаҳ хам.

Бу боғ ичра май, эй соқийки, бормен асру муштоқи

Ки, анда сарв ҳам боқий эмас, гул аҳди ҳам маҳкам.

Навоий, кўйин эт манзил, юзу қаддиға бўл мойил
Ки, боғ этмас сени хушдил, гулу сарв айламас хуррам.

421

Шоми ғам ҳажр ўтиға куймакни кўп фан айладим,
Васл шамъин ёқиб, эл базмини равшан айладим.

Элга гардундин нашот этмак учун эрмиш буким,
Оҳ ўқидин чархни юз ерда равзан айладим.

Бор эмиш гўё висол аҳли нашот айларгаким,
Ҳажр аро қон ёш ила давронни гулшан айладим.

Мен куюб, эл базми гарм ўлмоқ не, яъни гўйиё
Ани элга дўст, ўз жонимға душман айладим.

Бу балиятдин қутулмоқ топмадим, эй майфуруш,
Бехуд ўлмоққа харобот ичра маскан айладим.

Дайр эли тутти Масиҳо сўгини, эй муғбача,
Баски, Марьям чархидек ҳажрингда шеван айладим.

Эй Навоий, етса юз минг ғам фалакдин не ғамим,
Хоссаким, дайри фано кунжини маъман айладим.

422

Агарчи асру кўп золимдурур номехрибон моҳим,
Биҳамдиллаҳки, ҳам одилдурур, ҳам меҳрибон шоҳим.

Шаҳим бордию мен қолдим, борай десам, бора олмон,
Эришиб ани, моҳим бўлмаса бу йўлда ҳамроҳим.

Маҳимға ким дей олғайким, манга бу йўлда ҳамроҳ бўл,

Магар шоҳимки, моҳим дарди ишқидиндур огоҳим.

Манга днлхоҳ моҳимдур, доғи дилжўй шоҳимдур
Ки, ё раб, тушмасун айру не дилжўюм, не дилхоҳим.

Агар шоҳим вафоси жомидиндур ишрати шомим,
Вале моҳим жафосидиндурур оҳи саҳаргоҳим.

Манга шоҳим вафоси ҳам керак, моҳим жафоси ҳам,
Ки, будур мужиби шавқу тараб, ул — иззату жоҳим.

Агар моҳим Навоийдин жаҳон нақдин тамаъ қилса,
Не ғам, шоҳимға бориб зоҳинр айлай шайалиллоҳим.

423

Ул қуёшқа, ваҳ, не ҳад бирла битик айлай рақам,
Нома элтур куш малак бўлғай, магар ҳад бўлса ҳам.

Таййи арзинг бўлса, эй пайки сабо, номамни элт,
Йўқса қатъ ўлмас бу йўл урмоқ била қосид қадам.
Қосидо, жон нақдини ҳам топшурурмен, номаға,
Чун илик сунса, аёғиға нисор эт жонни ҳам.

Сен бориб келгунча, эй қосид, ўзумда бўлмағум,
Жон етиб оғзимға шавқунг шиддатидин дам-бадам.

Англамонким, ул ҳарамда бор топқунг, йўқса йўқ,
Бор топсанг ҳам, олиб номанг ўқурму ул санам?

Гар ўқур ҳам бўлса, радму бўлғуси ёхуд қабул,
Ҳам қабули тушса, ёзғайму жавоб, айлаб карам?

Эй Навоий, нома ул ён ёзғали не ҳад санга,
Тут фиरोқ ичра висолининг хаёлин муғтанам.

424

Эй хуш улким, офият кунжи манга эрди мақом,
Сураи вашшамсу валлайл эрди вирдим субҳу шом.

Субҳ андин хилватимға нафҳаи руҳул қудс,
Шом мундин кунжи фақрим равзаи доруссалом.

Сайд субҳам донаси бирла малоийк қушлари,
Анда қўймай риштаи зухду риёи бирла дом.

Не бировнинг қомати раъносидин нолам бийик,
Не кишининг ғамзаи жодусидин уйқум ҳаром.

Не ичимда лоларуҳлар ишқидин қонлиғ туган,
Не бошинда сиймбарлар васлидин савдойи хом.

Ҳам кўнгулдин нозанинлар суҳбати бўлған унут,
Ҳам назардин маҳжабинлар сурати бориб тамом.

Ногаҳон шаҳ базмида жонимға тушти офате,
Мен ўзумдин бордим, ул билмон қаён қилди хиром.

Ҳуш кетти, ақл итти, қолмади жону кўнгул,
Ишқ чекти зухд ила савдоларимға интиқом.

Тушмиш ўт жонимға ул дамдин бери ул навъким,
Жон бериб ўлмакни топмон, айлабон юз ихтимом.

Ёр ғойиб, дард муҳлик, халқ ғофил, найлайн,
Ғаврума ким еткай илло шоҳи гардун ихтишом.

Эй Навоий, шоҳдин дардинг иложи бўлмаса,
Бош олиб кетгил, уруб оворалиғ даштиға гом.

425

Не кун келгайки, келгай нозаниним,
Не хуш бўлгайки, бўлгай ҳамнишиним.

Саодат хатлари қилмиш хувайдо,
Итинг чангига суртулган жабиним.

Эрур ул шўх отқан каж гуруҳа,
Кўнгул ганжи аро дурри саминим.

Недин ул кўз чекар ўқ гўшалардин,
Гар ўлтурмакка қилмайдур каминим.

Текурма оташин лаълингға бода
Ким, ул ўтдин куяр жони ҳазиним.

Кетур, эй муғбача, жоми муғона,
Эрур, олсанг, баҳоси нақди диним.

Навоий, не осиф, жононға етмас
Наволарким чекар жони ғаминим.

426

Ҳар қизил гулким, юзунг шавқида олиб исладим,
Еткач оҳим шуъласи, ани сариғ гул айладим.

Чарх варзиш айлабон Фарҳод ила Мажнунға жавр,
Сўнгра мақсуди менинг бедодим эрмиш — англадим.

Тошки отди, хаста кўнглум чокидин солиб ани,
Ёр кўнглидек мени бедил ичимда асрадим.

Кирди майдон ичра гўй ўйнарға ул чобуксувор,
Мен ҳам анинг рахши оллида бошим гўй айладим.

То йўлуқти офият кўйида ул кофир манга,

Ақлу диним борди, билмон, не балоға учрадим.

Субҳдам дайр ичра маст ўлсам мени муфлис не тонг,
Шайх дасторин кеча масжидқа киргач, сирмадим.

Эй Навоий, кўнглума ишқида қўйдум доғлар,
Ул мени гар ўртади, мен доғи ани ўртадим.

427

Не тонг гар муҳлик ўлса дуди оҳим имтидоди ҳам
Ки, бир ҳижрон тунича бор анинг қадди саводи ҳам.

Лаби бирла менги васфин ёзай десам, муносибдур,
Варақ жон сафҳаси, доғим қорасидин мидоди ҳам.

Агар бир дам унутсам ани, ҳақднн пстарам ўлмак,
Агарчи ўлтурур ҳар дам мени бедилни ёди ҳам.

Тутулмиш зулфунга, лекин юз очсанг, очилур кўнглум,
Сенинг оллинггадур ул телбанннг банди кушоди ҳам.

Ҳаётим нахлини ҳажрингда ашким сайли чун йиқти,
Мадад қилди нигун айларда оҳим тундбоди ҳам.

Уқубатлар била ҳижронда ўлтурсанг мени, эй ишқ,
Жаҳон аҳли аро ибрат учун еткур мунодий ҳам.

Керакмас ғарра бўлмоқ, шоҳиди давлат бош индурса
Ки, бир хамлиқ эрур анинг саломи хайрбоди ҳам.

Мени зуҳди риёий сари тарғиб эттинг, эй зоҳид,
Салоҳи бор эса, зоҳирдурур анинг фасоди ҳам.

Навоий, эгнинга қўйдунг сабу ичмакка дайр аҳли,
Бу эрди умрлар, эй муғбача, анинг муроди ҳам.

428

Қайғудин кўнглум ториқмиштур, кўнгулдин қайғу ҳам,
Жониға етмиш бу ғамгиндин ул-у андин бу ҳам.

Фурқатингдин не тирикмен, не ўлук, ваҳ, не ажаб,
Элга ҳолимдин гаҳ ўлсам йиғламоқ, гаҳ, кулгу ҳам.

Ваҳки, эмди тушга ҳам кирмас висолинг, негаким,
Кўздин андоқким, учар васлинг, ўчубтур уйқу ҳам.

Уйла оҳимдин жаҳондур тийраким, заъфим чоғи,
Оғзима қўймоққа топилмас ёруғ бир кўзгу ҳам.

Лаълу дур, тонг йўқ кўзумда, не учунким боғламиш,
Совуғ оҳим шиддатидин анда қон, балким су ҳам.

Интиҳоси ишқинг ҳижрон эмиш, эй аҳли ишқ,
Васл даврони аро мағрур бўлманг асру ҳам.

Эй Навоий, мен киму ул ой висоли базми, лек
Басдур ул давлатки, ўлтурсам йироқтин ўтру ҳам.

429

Ёғлигинг илгимда, ашкимни равона айларам,
Кўзга суртуб, ашк аритмоғни баҳона айларам.

Ул кўзумга чун етиб таскин топиб гирёнлиғи,
Кўздин олғач, яна ашкимни равона айларам.

Яна еткач, кўзга ашким турса олурмен ани,
Яна борса, чорасин бу навъ яна айларам.

Кўзда кирпичларни тиллар айлабон ҳар ториға,
Заъфи ҳолим кўз тили бирла фасона айларам.

Балки ҳар ториға жоним риштасин чирмаштуруб,
Жонима касби ҳаёти жовидона айларам.

Бир қадаҳ берсангки, тутса муғбача, эй пири дайр,
Нақди дин сармойи жоми муғона айларам.

Э, Навоий, токи бўлмишмен фано дайрида маст,
Ақлу дин ташвишидин фориг тарона айларам.

430

Кўнглум ичра ишқ ўти ёқмоғин ангиз айладим,
Куйдуруб ўзлукни, оҳинг шуъласии тез анладим.

Ул парий ишқида куйдурдум малойикдин қанот,
Дуди оҳимники, ҳар дам оташангез айладим.

Қадду рухсори учун оҳим ўтининг шуъласин,
Шоми ғам гоҳи ҳавойи, гоҳи гулрез айладим.

Гулбунни қаддиға эл кўнгли осилмиш ғунчадек,
Мундин ул нахли вафо васфин диловез айладим.

Остонингда бош урмоқдин агар топтим судоъ,
Ашку ул туфроғдин ани сандаломез айладим.

Соқиё, май тутким, ул айёмнинг узрин қўлай
Ким, қадаҳдин зуҳд ранжи бирла парҳез айладим.

Эй Навоий, бир парийваш туркнинг мажнунимен,
Йўқ ажаб, ҳар қайда рахшин сурди, мен хез айладим.

431

Ҳар киши ёр оллида дер чинни ҳам, ёлғонни ҳам,
Ваҳки, ул бовар қилур воқиғни ҳам, бўҳтонни ҳам.

Жонға еттим мухталиф асҳобидин, ул дилрабо,
Уйлаким кўнглумни олди, кош олса жонни ҳам.

Муддаилар буйла ҳамроз ўлсалар ёр оллида,
Ўзга тутмоқ фарздур ўлмакни, бал ҳижронни ҳам.

Сўз дей олулар гаҳу бегаҳ, маҳаллу бемаҳал,
Бас маҳалдур, тарк қилсам мулку хонумонни ҳам.

Чунки бағрим қонини кўз йўлидин оқиздилар,
Дам-бадамдурким, сурубтурлар саросар қонни ҳам.

Эй кўнгул, даҳр аҳлиға йўқ ваъдаю паймон дуруст,
Неча куйгунг сен доғи, уз ваъда, буз паймонни ҳам.

Ҳошалиллоҳким, Навоий айлагай тарки вафо,
Бевафо кофирлар олса жонни ҳам, имонни ҳам.

432

Эй мусулмонлар, келур ҳолим кўруб, кофирға раҳм,
Найлайнким, келмас ул шўхи парий пайкарға раҳм.

Раҳм этарлар телба кўнглумни кўруб аҳли жунун,
Не кўнгул бўлғайки, келмас ул парий дилбарға раҳм.

Гар жафоси бору раҳми йўқ, анга не эътироз
Ким, худо бермайдур ул шўхи жафогустарға раҳм.

Хўблуғ расмин иликдин берма, эй бераҳмким,
Хўблар ошиқларидин қилдилар аксарға раҳм.

Йўлунг устида ётибмен хастаю зору заиф,
Бир ўтарда айлагил бу бекаси музтарға раҳм.

Бевафолар сари гар дунларға раҳм эрмас, не тонг,

Йўқки дунлар, балки йўқ гардуни дунпарварға раҳм.

Эй Навоий, сарв янглиғ дуди оху сийми ашк,
Не осиф чун келмади ул сарви сиймнбарға раҳм.

433

То ўюлди ханжари ҳижрон била гирёи кўзум,
Ул танур ўлдики, зоҳир айлади тўфон кўзум.

Вола ул суратқа, жоно, то бўлубтурмен. эрур
Сурати бежон кўзидек, ул тараф ҳайрон кўзум.

Дедим: эткил оразинг бирла кўзунг васфин, деди:
Оразим даври қамар, сарфитнаи даврон кўзум.

Ашқдин юз сари чун зоҳир қилур дурри самин,
Гўйиё кўз мардуми ғаввос эрур, Уммон кўзум.

Бўлди бир гулгун бўялған шамъининг хам шуъласи,
Қилғали рангин сиришкидин танимни қон кўзум.

Чун керактур пок кўз манзури бўлмоқ пок юз,
То юзунг бор, ўзга юз кўрмак эмас имкон кўзум.

Эй Навоий, йўқ ҳадим ул шўхни кўрмакка, лек
Ҳар қаён азм этса, асрар халқдин пинҳон кўзум.

434

Жавҳари пайконларингнинг махзани жон истадим,
Жондин ортуқ туҳфани жон ичра пинҳон истадим.

Тарки ишқ иршод қилдим кўнглума, қатл айладинг,
Бу эди журмумки, кофирни мусулмон истадим.

Эй сабо, девона кўнглумдин хабар топқилки, мен

Топмадим, чун ул парий кўйида ҳар ён истадим.

Зулф аро қошинг кўрунғач, бўлмади зоҳир ҳилол,
Шоми ийд ани сипеҳр узра фаровон истадим.

Васл аро аҳбоб ила ул золим онча кўйди доғ
Ким, ул ўтқа тўзмагандин доғи ҳижрон истадим.

Хонақаҳ аҳли азобидин май эттим орзу,
Зоҳидо, ўлдум деганда, оби ҳайвон истадим.

Эй Навоий, ишқ аро ўлсанг доғи васл истама
Ким, муяссар бўлмади, мен улча имкон истадим.

435

Лабннг ҳаёт суйидин зулол эмиш — билдим,
Зулол нуқтаси устида хол эмиш — билдим.

Учуқ лабингда эмас, реза инжу лаъл узра
Ки, барги гул уза бир қатра бол эмиш — билдим.

Қадимки хам бўлуб, оғзинг хаёлидин итти,
Адам ичинда ҳамоноки, дол эмиш — билдим.

Қошингда холнинг овозасин эшитмиш эдим,
Бу Каъба тоқию ул бир Билол эмиш — билдим.

Юзунгни билмас эдим зулф аро чу қилди тулуъ,
Ғариб ахтари фархундафол эмиш — билдим.

Даний тажаммулу озоданинг фалокатидин,
Замон табиати беиътидол эмиш — билдим.

Фироқ шомида сўрдум Навоий аҳволин,
Сочинг хаёлида ошуфтаҳол эмиш — билдим.

436

Не учун тарки муҳаббат қилди моҳим — билмадим,
Бу ғазабким, айлади моҳим, гуноҳим — билмадим.

Ошиқ ўлдум, ёрдин топқай дебон кўнглум висол,
Ҳажр бу янглиғ бўлурни кийнахоҳим — илмадим.

Ёр кўйи ичра итти зор жисмим оҳдин,
Қайда тушканни бу елдин барги қоҳим — билмадим.

Ишқ бўстониға кпрганда ҳавоий қуш кеби,
Сунбули зулфи бўлурни доми роҳим — билмадим.

Ақлу хушу сабрим итти, кўргач ул кирпик сафин,
Бир-бир ўлмоғни қора кўргач, сипоҳим — билмадим.

Кирмагунча дайр аро тинч ўлмадим, тут бодаким,
Ғуссадин бу қалъа эрканни паноҳим — билмадим.

Эй Навоий, буйла қилған рўзгоримни қора,
Ҳажр шоми эрди ёхуд дуди оҳим — билмадим.

437

Эй, кўнгулга юз туман бедод сендин, жонға ҳам,
Мунча бирла рашк андин мунга, мундин онға ҳам.

Мовию гулгун тўн эрмаским, қўзу кўнглум аро,
Суға доғи тушмиш ул усрук, бўялмиш қонға ҳам.

Ҳусниға ҳайронмен ул янглиғ, мени ҳайронки эл,
Ҳам анинг ҳусниға ҳайрондур, мени ҳайронға ҳам.

Эл бузуғ кўнглин сўра борған эмиш ул ганжи ҳусн,
Ранжа қилғайму қадам, ё раб, бизинг вайронга ҳам.

Ламъаи пайконидинму кўнглум ичра тушти ўт,
Йўқса кўнглумдин ўқиға тушти ўт, пайконға ҳам.

Қил гадоингға вафо, эй хўблар султониким,
Бевафолиғдур гадоға умр иши, султонға ҳам.

Эй Навоий, давр аёгин тут ғанимат, ушбу дам
Ким, саботе йўқтурур бу даврға, давронға ҳам.

НУН ҲАРФИНИНГ НОЗАНИНЛАРИНИНГ НАМУДОРИ «ФАВОЙИД»ДИН

438

Тилаб жаннатни, ўтмон дўст кўйида гадолиғди,
Муҳаққар боғ учун кечмак бўлурму подшолиғдин.

Бўлуб бсгона, ул май доғи то хирқамдадур билдим
Ки, доғи ҳажр эмиш охир натижа ошнолиғдин.

Фироқинг ичра қолғач, ўлмакимга қилма ҳайратким,
Ўлумдин ўзга иш йўқ, жисмға жондин жудолиғдин.

Ажойиб ибтилодур банди зулфунг ичра жонларға
Ки, бор ўлмакча бир соат нажот ул мубталолиғдин.

Жаҳон шўхинки, эл маҳбубидур, ақд айладинг, лекин
Тааммул қилки, не лозим келур бу кадхудолиғдин.

Ёрут май ламъасидин хилватимни бир кун, эй муғким,
Ёруғлуғ топмадим хилватда йиллар порсолиғдин.

Кўзум андоқ қорармиш тийра зуҳд ичраки, гар соқий,
Демон май тутса, заҳр ичкаймен ани кўз қоролиғдин.

Бу гулшан ғунчасида жола эрмаским, тиш иржайтиб
Кулар ошуфта булбул навҳасиға бевафолиғдин.

Навоий, бенаволиқ шевасин берма иликдинкнм,
Наво ҳар кимки истабтур, топибтур бенаволиғдин.

439

Еткуруб эрдим фироқинг тунлари гардунға ун,
Шукрким, васлинг куни эмди не ул ундур, не тун.

Юз ёпиб, қилдинг узун шоми ғамимни, эй қуёш,
То қуёш мағрибқа мойил, сояси кўпрак узун.

Дема: зулфум бандидин бош чекма, бўйнулунг тўлғама,
Тиғ агар сурсангки, мен бош қўйдуму туттум бўюн.

Тийра оҳим элга зоҳир қилди кўнглум куймакин,
Гарчи ўт ёшунса, ани ошкор айлар тутун.

Ўртаниб жисмим, бало даштида саргардон кезар,
Шуъладин таркиб топқон буйлаким кўрмиш қуюн.

Соқиё, тут жом, солма тонглаға май ваъдасин,
Тонгла чун маълум эмас, бори ғаниматдур букун.

Эй Навоий, қўл суроҳидек бўюнни қучқали
Етмаса, бори суроҳи бўйниға илгингни сун.

440

Юзунгим тозароқдур барги гулдин,
Учар кўздин вале чиқмас кўнгулдин.

Куюб ҳажрингда кул бўлдум ва лекин
Ёруқтур ишқ миръоти бу кулдин.

Ажаб фархунда зоте сенки, одам
Мубоҳот айлагай сендек ўғулдин.

Қулимен ишқнингким, танламайдур
Муҳаббат шевасида шаҳни қулдин.

Сироти мустақим ўлди шариат
Ки, жаннат топмоғунг ўтмай бу пулдин.

Бағоят ҳийлагардур золи гардун,
Агар эрсен, ҳазар қилғил бу тулдин.

Тариқи ишқ ила борғил, Навоий
Ки, озди ҳар кишиким, чиқти йўлдин.

441

Ишқ чун берди танним шуъласиға кўкта ўрун,
Чекти бир-бирдин ани, айириб учқун-учқун.

Ишқ ўти ёққали чок этти қуруқ жисмимни,
Ёрса хушроқ туташур, неча қуруқ бўлса ўтун.

Шуълалиқ тан била ғам даштида саргардонмен,
Гўйиё ели самум ўлса, бўлур буйла қуюн.

Дуди оҳимға етишмас, чиқибон абри баҳор,
Уйлаким рифъат ила абри баҳорига тутун.

Чарх ёғдурса кавокибни, сиришкимча эмас,
Қанда дарё била тенг бўлғани бордур шудрун.

Тийр борони ғаминг жону танимдин ўтти,
Оллоҳ-оллоҳ не бало бу ёғин эрмиш ўткун.

Кўкрагим чокини тикмак била бутсун демангиз,

Субҳнинг кўнглакининг чокини ким кўрди бутун.

Зоҳидо, тонглаги кавсар майидин кўп дема сўз,
Келки, майхона аро хуш тутоли ўзни букун.

Истамас бўлсанг ишинг узра гирих, тузлук қил
Ким, ёгин риштасиға қатраси худ келди тугун.

Мастмен, лек унаман тугмаи тож айласа шайх,
Зухди кўйи аро хирқамдин агар тушса юрун.

Эй Навоий, дема зулфи аро ҳолингни, дегил
Ким, эрур асру анинг қиссаси чирмашу узун.

442

Риштаи жоним санга боғлигдур, ўлтур бир замон
Ким, эрур кўпмоқ ҳамону риштани узмак ҳамон.

Фаҳм этар яхши ёмон васлинг манга тегмасником,
Яхшилардин яхшисен сен, мен ёмонлардин ямон.

Васли нўши лаззатин сўрдунг, жавобин не дейин,
Менки ҳижрон нешидин бир лаҳза топмасмен амон.

Ашк уза қолқир заифу зор жисмим оҳдин,
Тунд ел таҳрикидин андоққи, баҳр узра самон.

Элдин ўлмишмен рамида ани ром айлай дебон,
Лекин ул ёр элга ром, аммо эрур мендин рамон.

Бу фано дайрида ҳар дамким ўтар, тут муғтанам
Ким, яна бир дамғача мумкин эмас бўлмоқ замон.

Эй Навоий, давр агар будур, мени маст эткали
Сен тўла қуйким, мен анинг софу дурдин толғамон.

443

Ул кони малоҳатда демон бор эди бир он,
Лав танзур фи хусниҳи-л-он камо кон.

Ин ихтариқа жисми мин нори ҳавойиҳ,
Қуймаслиги хаснинг чоқин етканда не имкон.

Ўлгум сусабон ҳажр биёбонида, раҳм эт,
Конат шафаҳак-айну ҳаёт ано атшон.

Ё қуррату айни жиъ ва-р-ҳам бидумуъи,
Ким қилди бу селоб кўзум уйини вайрон.

Эй қонки, кўзумдин оқасен раҳмки, ўлгум,
Мин жайри дами-л-айни лано ҳосилу ийқон.

Лав лам йақуни-р-ройиҳати-л-манзили салмо,
Юз қатла банд манзилидин кетмиш эди жон.

Ҳар важҳ ила гар ўлса Навоий не ажабким,
Мин кулли вужуҳин суфи важҳика ҳайрон.

444

Эй, юзунг устида кўз андоққи, ораз узра айн,
Нун била икки қошинг ичра тафовут бину байн.

Мен киму тақво мусулмонларки, ҳар соат солур
Кўнглума ул икки кофир кўз хаёли шўру шайн.

Анжум истар чарх тосида тугонлар ишқдин,
То кўрубтур ул муқаммирваш қўлида каъбатайн.

Йирттинг умрум сижиллин, тиғ ила бошим чопиб,
Қолмади бўйнумда ҳижрон ўлтуруб бори бу дайн.

Деди: оғзимдур сенинг умрунг, висолим истагил,
Умр агар бўлса, висолин топқамен ал умр айн.

Соқиё, кўп ваъда қилдинг, роҳ ила роҳат етур,
Йўқса қил маъюским, алъясу ихд-ал роҳатайн.

Эй Навоий, нега маъюс ўлғай улким, шоҳидур
Хусрави Ғозий муиззи мулку дин Султон Хусайн.

445

Ишқ аро куйсам, кулумни лутф этиб ё зулминан,
Хайли мўри қилким, ул кўй ичра қилғайлар ватан.

Кўйида урэн таним дафн айланг, ўлсам ишқ аро
Ким, шаҳид ўлганға туфроғ пардаси басдур кафан.

Дард ўқи жисмимға ёғди, гўйиё бўлди сипехр,
Ҳар ҳилол андоза қавсидин манга новак фикан.

Кўйида қатлимға розимен, нечукким телба ит,
Чексалар, лекин тоқиб бўйнуумға зулфидин расан.

Нозик эрмас ҳулла, жонлар риштасидин кўнглак эт,
Ким анга жисминг таҳаммул қилғай, эй нозук бадан.

Бу чаман гулзориға берма кўнгул, эй андалиб,
Ким эрур, ҳар гулки кўрсанг, теграсида юз тикан.

Эй Навоий, кўйига бордим тилаб қадду юзин,
Боғни найлай, кераклик йўқ манга сарву суман.

446

Мусаввиреки, қилур кўйи гардининг рақамин,
Кўюнги, кўзга чекай сурма милидек қаламин.

Йилон таҳаррукин ар қуш тутарда қўрмайсен,
Кўнгул олур чоғи кўр банди зулфи печу хамин.

Ниҳон тан ичра туганлардин ўлди мунглуғ жон,
Гадоки, таъбия қилғай либос аро дирамин.

Кўнгулки, ғам сипаҳин кўрди — чекти шуълаи оҳ,
Биров кебики, тикар мўр хайлиға аламин.

Хиромин асру севармен вале кўнгул ичра,
Аёғ чу қўйди, тилармен, кўтармағай қадамин.

Хумор муҳлик эди, дайр пири тутти қадах,
Унутмоғум, агар ўлсам доғи, анинг карамин.

Навоиё, адам истар фалак вужудунгни,
Тенг онгласин доғи анинг вужуд ила адамин.

447

Нетиб тамаъ қилайин бўйнума сочинг расанин
Ким, ул қуёш юзига солди чин ила шиканин.

Бузуғ кўнгул аро ишқинг чу кирди — қочти хирад,
Бу аждаҳони кўруб, бум қўйди ўз ватанин.

Тирилди хатту юзунгдин кўнгул, магар эктинг,
Хизр суйи била бу боғ сабзаю саманин.

Қатили ишқинг агар кирса равза тавфиға ҳур,
Кетурса хулла, ола олмағай анинг кафанин.

Кўнгулда хор ғамидур — ўларман, эй Маръям,
Масиҳ игнаси бирла чекай десанг тиканин.

Жаҳонда раз қизининг лаълидин оғиз олма,

Десангки, кўрмагасен золи чарх макру фанин.

Навоий усрук агар дайр ичинда ўртади доғ,
Магарки сузгуч ила кимса боғлағай туганин.

448

Неча кундурки хабар топмамишам сиймбаримдин,
Не асардур хабаримдин, на хабардур асаримдин.

Назарим оллида ойсиз кечадин тийрароқ ўлди,
Ҳажр кундузлари, то борди куёшим назаримдин.

Захми қотил эканин дерга эрур ҳар бири бир тил,
Тиғи ҳажри қаю парголаки, тилди жигаримдин.

Келурам оҳ нла расволиғ ўти ҳар сари сочиб,
Офият аҳли, саломат кўпунгуз раҳгузаримдин.

Буйлаким, ул кўзи офат ёнар ўт жонима урди,
Барқи офат чоқилур олам аро ҳар шараримдин.

Ул сифат ишқу жунун тоғ ила дашти аро иттим,
Ки,на Фарҳод нишон топти, на Мажнун хабаримдин

Даҳр боғида вафо нахли экиб, берди жафо бар,
Боғбоно, деки, не бергамен ул самаримдин.

Носихо, ишқу жунундур ҳунарим, тарки буюрма,
Санга ор ўлса, манга фахрдурур бу ҳунаримдин.

Эй Навоий, борибон ёр, фано даштиға туштум,
Магар ул қайтса, мен қайтқамен бу сафаримдин.

449

Йўқ фурқат аро баҳрам не тандину не жондин,
Биллаҳки, тўютурмен ҳам мундину, ҳам ондин.

Жон душману жонон худ андин манга душманроқ,
Тонг йўқ, кўп эса дардим жондин эса жонондин.

Кўксумга урар тошқа гар тегди ўқунг не суд,
Куйдурмакима, чунким ўт секреди пайкондин.

Мен хастани рашк ўртар, айларга малак сурма
Гардеки, чиқар кўкка жавлониди майдондин.

Зулфидин агар кўнглум жамъ ўлмади, айб эрмас
Ким, топкуси жамият ул хайли паришондин.

Эл зарку фирибидин воқиф киши Мажнундек,
Не айб, кўнгул узмас гар ғули биёбондин.

Заҳр ичгилу май ичма, даҳр ичра Навоийдек
Ким, нафъ хумор-ўқдур бу соғари даврондин.

450

Музаҳҳаб айлаган пайконларинг жисмим аро ҳар ён,
Дема бош чектиким, чекти забона шуълаи ҳижрон.

Қачон пайкон кўрунмас, ҳажр ўтининг шуъласи бўлса,
Ани тортиб чиқармоқ захм ичидин бормудур имкон.

Не тош отиб, танимни захм қилсанг, ғамға қолурмен,
Мунга не боғлай ани, қайда боғлай, деб мени урэн.

Бало даштида кўрган ваҳш Мажнунни, мени доғи,
Хирад аҳли қошинда телба кўргандек, қолиб ҳайрон.

Сўнгакларни танимдин бир-бир айирди ғами ҳажринг,
Маҳалдур итларингни айласам кулбам аро меҳмон.

Не мен қолғум, не сен боқий, замоне келгил, эй соқий,
Қадаҳ даврини хуш тутким, вафосиздур баса даврон.

Вафосиздур замон аҳли, замонда не вафо бўлғай,
Вафо аҳли булардин гар вафо истар, эрур нодон.

Хушо, дайр ичра майхона, тўла илгимда паймона,
Мену аҳли фано оғзида куллу ман алайҳо фон.

Фано дайрида сойиллиқни султонлиқдин ортуқ тут
Ки, ўлмакликда тенгдурлар агар сойил, агар султон.

Жаҳон ичра кишининг чун йўқию бори яксондур,
Не фаррух кимсадур кўрган жаҳон бору йўқин яксон.

Навоий, ўзни хуш тутким, кишига даҳр иши бордур,
Агар мушкул тутар — мушкул ва гар осон тутар — осон.

451

Фурқатингдин судурур кўнглум, хаёлинг ул судин
Уйла зоҳирдурки, зоҳирдур жамолинг кўзгудин.

Ул юз оллимдин кўрунғач, қочти ҳижрон зулмати,
Соя қолғандек кейин, хуршид чиққач ўтрудин.

Ҳажр бийми ичра бўлдум паст, баским, йиғладим,
Васл уммиди доғи топсам, сустаярмен кулгудин.

Деб эдинг қатлингға келгум, чун ишим ўлмакдурур,
Келса ўлгум, келмаса ҳам, ўлгум ушбу қайғудин.

Чекмишам қотил кўзунг оллинда кўнглум сайдини,

Чун қулайдур — бир ўқ от, ўткарма ани қобудин.

Дермен, айлай сурма бир соҳиб назарнинг гардини,
Оҳким, уйғонмағур баҳтим, кўз очмас уйқудин.

Кўргали ани Навоийдек ўзумдин бормишам,
Ўзига келтурмас ул айёр ушбу беҳудин.

452

Ёрутмас қуёш тийра шомим қоросин
Ки, бу шом этар тийра анинг зиёсин.

Очар шоҳ ўзи банд қилғанни, лекин,
Халос айлай олмас биров мубталосин.

Гар Айюб сабр этти турлук балода,
Вале кўрмади ҳажр шоми балосин.

Булут бўлди оҳимким, ул ойни ёпқай,
Улустин қилиб тийра ишқи ҳавосин.

Дирам ўрниға берса анжумни ташлар,
Агар имтиҳон қилсанг, ул ой гадосин.

Қани раъий мундин савоб, эй кўнгулким,
Киши қойил ўлса, билиб ўз хатосин.

Навоий эрур булбулунг лекин, эй гул,
Нуттурди ҳажринг хазони навосин.

453

Нетиб ўпкаймен ул чобук аёғин,
Ўпа олмон чу рахшининг тувоғин.

Буларни бўлмаса ўпмак, не имкон

Тахайюл бирла ҳам ўпмак дудоғин.

Азиз андоқки кўз ичра саводи,
Кўнгулда ҳам тутармен тоза доғин.

Керак тутмоқ хатинг атрини топқан
Бинафшазордин ўтса димоғин.

Мену соғар, фақиҳу жоми кавсар,
Бале, ҳар кимса кўрсун ўз аёғин.

Жаҳон макрин биравким билди, бермас
Жаҳон мулкига бир дамлиғ фароғин.

Саранжом ўлмак эрмиш, эй Навоий,
Хизр умри муяссар бўлди соғин.

454

Икки гул кеча кулбамни гулистон айлабон,
Олдилар жонимни бедод, улча имкон айлабон.

Бири бўркин синдуруб, жонлар сафин синдурғали,
Ақлу дин мулкин сафи мужғони вайрон айлабон.

Бири бир неча ҳилолин эгри боғлаб ноз ила,
Анжуму афлокни ҳусниға ҳайрон айлабон.

Бири хатти сабзасидин гулга боғлаб ҳошия,
Базмин ул сабзаю гул боғи ризвон айлабон.

Бири олам аҳлининг кўнгли қушин сайд эткали,
Сунбули домини гул узра паришон айлабон.

Бири қошу кирпигидек ўқ била ё илгида,
Лекин ул ё бирла-ўқ жонларни қурбон айлабон.

Бири вўсма бирла сурма рангидин кўк тоқини,
Офат ангизу қора наргисни фаттон айлабон.

Бири боғлаб баргни тўн узра миноранг қур,
Нахли қаддин ғайрати сарви хиромон айлабон.

Бири гулгун тўнға сариғ астардин зеб этиб,
Сарви раъносин гули раънода пинҳон айлабон.

Мастлиғдин ул қилиб илгида доғин ошкор,
Шўхлиғдин жонға бу юз доғи пинҳон айлабон.

Зулм ила ул ўлтуруб, бу лутф бирла тиргузуб,
Гар бу қилса зулм, ул ҳам лутфу эҳсон айлабон.

Мен агар боқсам бу ён, тиғ уруб анинг ишваси,
Боқсам ул ён, ғамзадин бу тийр борон айлабои.

Эй Навоий, бу фасонанг ё туш эркин, ё хаёл,
Неча лоф урмоқ ўзунга мунча бўҳтон айлабон.

455

Эй кўнгул, гар қути жон қилмоқ тилар бўлсанг лабин,
Йўқтур имкон солмайин бўйнунгға тавқи ғабғабин.

Шоми ҳижрон уйла муҳриқдурки, ҳар соат қурур,
Ўл қилиб дарёға ёпинсам булут чодиршабин.

Тийрадур ул навъким, қилғай қуёш нурин қора,
Гарчи кундуз чарх толиғ қилса бахтим кавкабин.

Уйла усрук чиқти жавлон айлаб ул, ойким, қилур
Ер била тенг, кўк уза секретса ногаҳ ашҳабин.

Лаъли жон олмоқ тилар, йўқса такаллум айласа,
Рух ила қилгай мушарраф юз Масихо қолибин.

Софи май ичким, кудуратдур саросар, англадим
Ҳам замон расмини, ҳам аҳли замоннинг машрабин.

Чарх тоқидин садо эрмас, малойик зикридур,
Чун Навоий еткурур гардунға ё раб-ё рабин.

456

Етишти байраму рафъ этти рўза қайғусин,
Ҳилол мусайқали ёрутти бода кўзгусин.

Сипеҳр жоми ҳилолиға жилва берди, магар
Ки, бода забт эта олмас нашот кулгусин.

Магарки, қилди шабистонға азм шоҳиди ийд.
Ки, тўкти фарруҳ аёғиға ахтар инжусин.

Далил роҳи шафақ рангу жоми минойи,
Шафақ майини кўру чарх жоми минусин.

Фароғате тилар эрсанг, кўп оғзи хиштани ол,
Ушат бу хишт била зуҳд нангу номусин.

Саҳарки, халқ мусаллоға юз қўяр, хуш тут,
Борурға дайри фано сари тонг қоронғусин.

Навоий, ич қадаҳу фоний ўлки, топти бақо,
Биравки, топмадилар эл суроғу белгусин.

457

Себакедур оразим ранги бирав ҳижронидин,
Олмадек бўлмиш қизил ҳар ёни ашким қонидин.

Новаки қонлиғ кўнгулдин, эйкн, дерсен ўтмамиш,
Айлагил боре назарким, қон томар пайконидин.

Мен кеби мажнунни ҳам бости мазаллат гардиким.
Фаҳм бўлмас захм ила доғи тани уренидин.

Гўй урардин йўқки, ул чобук қилур бир бошни гўй,
Буки бир ғавғо чиқар ҳар дам анинг майдонидин.

Хўблуғ даврида ёд этгил гаҳе ушшоқни
Ким, баса ёд айлагунгдур хўблуғ давронидин.

Айш базмин, эй кўнгул, майхона айвониға чек
Ким, бало тоши ёғар ҳар дам сипеҳр айвонидин.

Кўйида итлар фиғони андин эркин ҳар кеча
Ким, уюмаслар Навоий нолаю афғонидин.

458

Юзунг кўргач, илик кўксумга урмон, ишқ тобидин
Ки, кўнглумга қўярмен, секрер анинг изтиробидин.

Чиқибтур чун тишинг ҳажринда оҳим абри найсондек,
Не тонгдур, ёғса жола ўрниға анинг саҳобидин.

Кўнгулдин поралар маълум ўлурким, истар ул ойни,
Дамим ўти шарорининг фалак сари шитобидин.

Ҳавойи ишқдурким, бузғай уйларни хубоб осо,
Бузулғочким, ҳаво чиқса кўзум баҳри хубобидин.

Саводи ҳажр шомича тўкулгай мушк ҳар сари,
Паришон айласа ел, тоб очиб зулфунг танобидин.

Ўтукин то рикоб ўпти, анинг рашкидин истармен,

Ки, тишлаб-тишлаб, ўтук наълидек узсам рикобидин.

Ажаб йўқ, тотса ҳар ит телбараб оғзидин ўт сочқай,
Жунун кўйида тушкан шуълалиқ бағрим кабобидин.

Садодин оби ҳайвон қатраси секрирму ҳар сари,
Ваё сўз дер замон, дур сочилурму лаъли побидин.

Десанг ҳажринг хуморидин халос ўлғаймен, эй соқий,
Магар оғзимға қуйғайсен лаби лаълинг шаробидин.

Не мозидур, не мустақбал орада, сенсену бу дам,
Не шод ўлмоқдурур ҳар дам узун умрунг шитобидин.

Десанг дўзах азобин чек Навоий, тортсун минг йил,
Халос этсанг ани, ё раб, даме ҳижрон азобидин.

459

Малолат буми учмас мен гадо вайрони томидин,
Музаҳҳаб қуш кеби шаҳ қасрининг мили мақомидин.

Жамолинг субҳидин сўрдунг нишоне, ваҳ не навъ айтай,
Қутулмаймен чу ҳаргиз тийра зулфунг ҳажри шомидин.

Бу янглиғким тақибсен ҳар кўнгулга зулфдин торе,
Кўнгуллар не қутулғайлар қадинг саркаш хиромидин.

Юзунгнунг ҳажрида бу кўз қорасин лола янглиғ бил,
Қораси даврида эврулган ашки лолафомидин.

Сени истарда бу мажнун хироми барқдек, тонг йўқ
Ки, пўя вақтида ўт чоқилур ҳар тез гомидин.

Лабинг оби ҳаётида эрур Исо дами музмар,
Не тонг, бўлса ўлук жонбахш анинг ширин каломидин.

Чу кўрдум оғзию зулфини, хушум борди яғмоға
Ки, мул кайфияти фаҳм ўлди анинг миму ломидин.

Насими зулфин истишмом қилса ақли кули чиқмас —
Жунун атри қиёматқа дегин анинг машомидин.

Ул ой ҳажрнда маҳзунмен, керак майхона ул янглиғ
Ки, май кам бўлмағай йиллар ичиб афлок жомидин.

Манга чун дайр пири саъй қилди бутпараст ўлмоқ.
Унуттум худпараст ўлмоғни анинг ихтимомидин.

Эрур кўнгли қушиға ҳалқаму ушшоқ отин кўргач,
Навоий отиғаким, ҳалқа чектинг ул асомийдин.

460

Дема гулгундур либосимким, сиришким қонидин,
Ранг тутмиш, қон оқар сиқсанг, тутуб ҳар ёнидин.

Неча кўнглум боғида, эй ишқ, кирсанг топилур,
Сарв бирла ғунча анинг новаку пайконидин.

Ошкоро ганжи хусндин чу баҳрам йўқтурур,
Қайда топқаймен таматтуъ хурдаи пинҳонидин.

Эл била касби ҳавою су қироғи истадинг,
Бўлма ғофил оху ашким сарсару тўфонидин.

Хўблуг давронида ушшоқдин ёд эт гаҳе
Ким, баса ёд айлагунгдур хўблук давронидин.

Истаманг охир гиёҳи меҳр ё барги вафо
Ким, кўкармайдур булар ҳаргиз жаҳон бўстонидин.

Эй Навоий, ёқмаса ул ойға, бас қилдим наво,
Лек манъ айларга ожизмен кўнгул афғонидин.

461

Тилаб мақсад ҳарими тавфини елдек хиромимдин,
Озиққан ҳамраҳим топмас асар қум узра гомимдин.

Қиёматқа дегинча захр ўтидин марғзор ўлғай,
Агар бир қатра томса, фурқатинг базмида жомимдин.

Қамар даврида ёруғлуқ юзини кўрмагай кимса,
Қуёш рухсориға гар тушса холе тийра шомимдин.

Шамими зулф васфидин эшиттим нуктае бир кун,
Эрур йилларки, мушки ноб иси кетмас машомимдин.

Сипеҳр узра эмас гулгун булут, ҳар сариким тушмиш,
Фалак миръотиға акси сиришки лаълфомимдин.

Кабобим жуз бағир йўқ, гарчи бор оҳим анингдекким,
Тушар вайроним ичра чурканиб, қуш ўтса томимдин.

Халос ўлдум ишим тенгрига солиб, токи билдимким,
Очилмас иш менпиг беҳуда саъю эҳтнмомимдин.

Муғанний нағмасидпн тоза бўлмас, эй Навоий, рух,
Агар зеб этмаса лаълиға руҳафзо каломимдпн.

462

Шиоий хатлар айрилған кеби хуршиди рахшондин,
Кўнгуллар йўллар этмишлар жамолинг сари ҳар ёндин.

Сиришким ёмғурию шоми ҳижронимға раҳм этким,
Бу ўтти Нуҳнинг умридин, ул бир ўтти тўфондин.

Дема, эй Хизр, жон бирла бақоси бобида кўп сўз,
Фано аҳли аро жонон боринда ким десун жондин.

Бузуғ кўнглум аро хатту узоринг, эй баҳори ҳусн,
Эрур андоққи, буткай сабза бирла лола вайрондин.

Тўладур кўксум ичра новакинг, суртуб илик, фаҳм эт,
Танимда ҳар сарнмў ўрнида бир нўги пайкондин.

Чу давр аҳли жафосидин ичармен бода, эй соқий,
Унутма давр аёғидин, вале ёд этма даврондин.

Қачон ой қаққашондин сойир ўлса, бўлғай ул янглиғ
Ким, ул хуршнди сиймо сайр учун ўткай хиёбондин.

Чу гулда йўқ вафо ранги хазон еткунча, эй булбул,
Сабодин барги гул янглиғ учуб чиқ бу гулистондин.

Навоийға Ҳижоз оҳанги бўлди, то яна қайтиб,
Мақом этмас Ироқ оллида, ёд этманг Хуросондин.

463

Лолалар очилса вайрон марқадим ҳар ёнидин,
Доғи кўнглум ўтидиндур, ранги захмим қонидин.

Ҳар ўқунгнунг захмидин қон оқса, тонг йўқ, нов-нов,
Хосса икки нов ҳам топқай ул ўқ пайконидин.

Борғали девона кўнглум тан уйин соғинмади,
Итти Мажнун, уйлаким, ёд этмади вайронидин.

Ҳажр шоми йиғларам ғурбатдин, эй ҳамсоялар,
Бу кеча воқиф бўлунг бу сайлнинг туғёнидин.

Ҳажр юз минг йилчаю ашким урар гардунға мавж,

Мен ҳам ўтгум Нуҳдин, бу ашк ҳам тўфонидин.

Эйки, бу базм ичра ичтинг ком ила бир даври май,
Билки, ноком онча қон ютқунг фалак давронидин.

Эй Навоий, туш кўрарсенму ватанни, демаким,
Телба тушдек соғинур, ёд этса хонумонидин.

464

Юз ўтида юз қатра су, тонг йўқ, хўйи ғалтонидин,
Кўнглум ўтида йўқмудур юз қатра су пайконидин.

Қилғанда рахшин гармпўй ул шаҳсувори тундхўй,
Қилғай дебон оллида гўй, олмон бошим майдонидин.

Бу дарду ғамдин лолмен, майдон аро помолмен
Ким, кўргач-ўқ беҳолмен ул ишвагар жавлонидин.

Бошим сари наззора қил, эй чарх, дод, борингни бил,
Доғи саодат англағил ҳар захм анинг чавгонидин.

Майдонға ул чобук суруб, бошимға чавгон еткуруб,
Саргашта жоним кўйдуруб, эл пўяси ҳар ёнидин.

Кўк мазраидин хўшае касб айласанг, қил тўшае,
Ком истабон тут гўшае, гўйи фалак давронидин.

Гардун чекиб тиғин ниҳон, юз жавр бирла тўкти қон,
Охир Навоий топти жон, топқач вафо жононидин.

465

Гар мени ёд этмас ул ой зулм ила бедодидин,
Шукрким, ғофил эмасмен бир дам анинг ёдидин.

Лутф этиб, гар ёд этар, ё зулм ила бедод этар,

Мен ризосин истарам ёдидину бедодиднн.

Кеча айш аҳли муғанний лаҳнидин хушҳол эмас,
Ончаким мен тонгға тегру итлари фарёидин.

Хотирим синмоқ тилар, кўнгли тилармен, мен доғи,
Ҳар не бу шишамга келгай хуштур, ул пўлодидин.

Сабр тошидин кўнгулга кўп бино тарҳ айладим,
Кўз ёшим сайли кўнгарди барчани бунёидин.

Дайр пири деди: майдин бош кўтарма, эй рафиқ,
Солик улдур, чекмагай бошини пир иршодидин.

Сўрма, эй ҳамдам, Навоийнинг ғаминким, оламе
Ғам била тўлғай, дам урса хотири ношодидин.

466

Ёраб, улким васл шоми ком олур зебосидин,
Тийра қилма айши кўзгусини субҳ анфосидин.

Эл майн лаълин нетай, мамзуж эса оби ҳаёт
Ким, менинг жомим эрур мамлу фнроқ олмосидин.

Ул парий ишқи агарчи айлади мажнун мени,
Шукр эрур, бореки қутқарди хирад васвосидин.

Фош меҳри тухмини кўнглумда эктим, кўр нишон,
Ҳар сўнгак ёнимда урмоққа муҳаббат досидин.

Урмағайсен посбонлнғ лофи кўк кўрғонида,
Воқиф ўлсанг, эй ажал, ҳажрим туни бир посидин.

Қилмағил бу коргаҳ васфиға фикру бода ич
Ким, хирад идроки ожиздур анинг эҳсосидин.

Эй Навоий, пири соқийвашқа андоқ мен хароб
Ким, унутмишмен жаҳон тархон ила барлосидин.

467

Эй мусулмонлар, фиғон ишқи балоангездин,
Оху вовайло балолиғ фурқати хунрездин.

Қайда фарёдим эшиткай улки, кўйи кам эмас,
Халқ афғони била ғавғои рустохездин.

Гул юзига хўй тушуб, лаълиға кўнглум қилди заъф,
Бўйлаким заъф айламиш қанди гулоб омездин.

Кўнглим ичра гулситони хуснидур, эй боғбон,
Келки, оҳим фарқи йўқтур нафҳаи гулбездин.

Аҳли дин қатлиға мундоқ чиқса маст ул муғбача,
Соқие, май берки, кечтим тақвою парҳездин.

Ишқ ўти мазлумкушдур, билмас ани аҳли зулм,
Англағил бу нуктани Фарҳод ила Парвездин.

Эй Навоий, итларин кўрмакка борсанг, бағринг уз,
Ким гузиринг йўқтурур бу навъ дастовездин.

468

Дамеки ишқ ўтида қолмағай асар мендин,
Намуна бўлғуси учмакда ҳар шарар мендин.

Парийвашим ғамидин телба итдек ўлмишмен,
Саломат аҳли, букун айлангиз ҳазар мендин.

Анингдек ашк ила оҳим солибтурур тўфон
Ки, бордурур еру кўк вазъиға хатар мендин.

Анингдек ўлди фано ишқ аро вужудумким,
Адам диёрида ҳам топмоғунг хабар мендин.

Анга етарга бошоқ сақли манъ этар гарчи,
Хаданги касратидин чиқти болу пар мендин.

Тааюнот ичида ишқ бнр ҳақиқат эрур,
Гар ўлса булбулу парвонадин ва гар мендин.

Навоий, айлама тун-қун нишоту таълим ол,
Шабона оҳ била нолаи саҳар мендин.

469

Ҳар киши байрам сабоҳи шоду мен ғамнокмен,
Ийдгоҳ ичра аёғ остидағи хошокмен.

Гарчи эл байрам сабоҳи шодмондурлар, валек
Соғинурмен барча ғамгиндур, чу мен ғамнокмен.

Оҳ дуди бирла тожу ашқ қонидин либос,
Ул қора, бу ол, ул янглиғким, бу бебокмен.

Қавсанг оллингдин, ёнарда демагил коҳил мени,
Қўй инонингда югурмак, кўрки, не чолокмен.

Борма маҳвашлар тамошосиға дерсен мен кеби,
Зоҳидо қилдинг гумонким, мунча беидроқмен.

Токи қилдим раз суйидин тарки хуш, эй боғбон,
Хам бўлуб, қўл ҳар тараф солған начукким токмен.

Эй Навоий, файздин анфосим ўлмиш руҳбахш,
То Масиҳодек алойиқ зулматидин покмен.

470

Қадни ул хуршид аёғинда агар дол эткамен,
Жилвасиға зулф янглиғ ўзни помол эткамен.

Холдек юзум қора, гар тўйғамен рухсоридин,
Гар кўзумнунг мардумин рухсориға хол эткамен,

Ул парий пайкарга форигбол етмак истабон,
Туну кун тенгридин истидъо пару бол эткамен.

Ҳар кеча ҳолим хароб ўлғанда, ёлғон туш била,
Ваъдаи васл айлаб, андин ўзни хушҳол эткамен.

Гар десамким, кўйи туфроғин айлай кўз ҳалқасин
Минг тешуклук пардаи жон бирла ғарбол эткамен.

Бодани бўғзумға қуйғайсен йиқиб, эй муғбача,
Гар ичарда тавба узри бирла ихмол эткамен.

Ришта жисмингдин, сомон сариг юзунгдин чирмайин,
Эй Навоий, номаким ул ойға ирсол эткамен.

471

Билгасен, чекмас киши дарду бало андоқки мен,
Гар бировга мубтало бўлсанг, санга андоқки мен.

Ишқ дардиға давоким васл дебсен, эй ҳаким,
Бу балоға кимса эрмас мубтало андоқки мен.

Уйлаким, йўқ сен кеби ҳусн аҳли ичра бир парий,
Йўқтурур бир телба аҳлн ишқ аро андоқки мен.

Эйки қўймайсен, танимни туъма қилгай итларинг,
Итларингга жонни ким қилди фидо андоқки мен?!

Эй Навоий, файздин анфосим ўлмиш руҳбахш,
То Масиҳодек алойиқ зулматидин покмен.

470

Қадни ул хуршид аёғинда агар дол эткамен,
Жилвасиға зулф янглиғ ўзни помол эткамен.

Холдек юзум қора, гар тўйғамен рухсоридин,
Гар кўзумнунг мардумин рухсориға хол эткамен.

Ул парий пайкарга фориғбол етмак истабон,
Туну кун тенгридин истидъо пару бол эткамен.

Ҳар кеча ҳолим хароб ўлғанда, ёлғон туш била,
Ваъдаи васл айлаб, андин ўзни хушҳол эткамен.

Гар десамким, кўйи туфроғин айлай кўз ҳалқасин
Минг тешуклук пардаи жон бирла ғарбол эткамен.

Бодани бўғзумға қуйғайсен йиқиб, эй муғбача,
Гар ичарда тавба узри бирла ихмол эткамен.

Ришта жисмингдин, сомон сариғ юзунгдин чирмайин,
Эй Навоий, номаким ул ойға ирсол эткамен.

471

Билгасен, чекмас киши дарду бало андоқки мен,
Гар бировга мубтало бўлсанг, санга андоқки мен.

Ишқ дардиға давоким васл дебсен, эй ҳаким,
Бу балоға кимса эрмас мубтало андоқки мен.

Уйлаким, йўқ сен кеби ҳусн аҳли ичра бир парий,
Йўқтурур бир телба аҳли ишқ аро андоқки мен.

Эйки қўймайсен, танимнн туъма қилғай итларинг,
Итларингга жонин ким қилди фидо андоқки мен?!

Гарчи ўлтурдунг жафо бирла мени, лекин тилаб,
Топмоғунг давронда бир аҳли вафо андоқки мен.

Йўқтурур даврон жафосидин қутулмоқ, эй рафиқ,
Тутмасанг майхонанинг кунжини то андоқки мен.

Эй Навоий, гар берур ҳусни закотин йўқ киши,
Хастае зоре ғарибий бенаво андоқки мен.

472

Ёраб, англабму экин ул ойким, анинг зоримен,
Кечалар савдосидин андоқки зулфи торимен.

Сихҳатим бўлса, топибмен лаъли ёдидин шифо,
Нотавон ҳам бўлсам, анинг кўзлари беморимен.

Йўқтурур ҳаддим демакка ёрнмен ёхуд ити,
Итларига ҳар киши ёр, ул кишининг ёримен.

Хўблар ушшоқиға жон берсалар, ул қилса қатл,
Ҳар сари юзланса ишқ аҳли, мен анинг соримен.

Истаса эл жонини, билмон берур-бермасларин,
Бўлса юз жон ҳам, анга борин берурмен боримен.

Жилва айлаб маст, то кўнглумни олди муғбача,
Дайр пири итлари силкида хидматкоримен.

Ҳажрдин то нотавон жонимни қутқарди ажал,
Эй Навоий, англаким, жон бирла миннатдоримен.

473

Юз жафо, тонг йўқ, гар ул номехрибондин кўргамен,
Ким вафо кўрмиш биравдинким, мен андин кўргамен.

Кимса абнойи замондин кўрдиму ҳаргиз вафо
Ким, мен ул хунрезу ошуби замондин кўргамен.

Қўйки, итдек телба кўнглум неча меҳнат, эй рафиқ,
Ҳар дам ул оворайи бехонумондин кўргамен.

Ўзгалар лутфин нетайким, жонима ором эрур,
Жавру бедодиким, ул ороми жондин кўргамен.

Нозанинлар жилвагоҳи ичра ҳар ён телмурур
Кўзларимким, ул суманбарни қаёндин кўргамен.

Еру кўкнии ашку оҳим сайлу дуди қилди гум,
Неча ранжу меҳнат ул икки ёмондин кўргамен.

Дема ул ой оразин кўрсанг, урар бошингга тиғ,
Ҳар бало келса бошимға осмондин, кўргамен.

Хирқаю сажжодани қилсам фано дайрида раҳн,
Икки олам судини мундоқ зиёндин кўргамен.

Эй Навоий, сўрмағилким, қилмағумдур ошкор,
Юз ниҳоний дарду меҳнатким, фалондин кўргамен.

474

Телба кўнглум жавридин андоқ паришонҳолмен
Ким, анинг бедодининг шарҳин демақдин лолмен.

Ғам сипоҳи чун ҳужум айлар анинг тўш-тўшидин,
Ҳолиға раҳм айлабон, ғам хайлиға помолмен.

Гоҳи мажнунвашлиғи бирла бўлурмен музтариб,

Гоҳ беҳол ўлмағидин заъф аро беҳолмен.

Заъф ҳолингға неча раҳм айлагаймен, эй кўнгул,
Сен доғи раҳм этки, мен ҳам бас заъф аҳволмен.

Ишқ аро гоҳи бўлурмен зор мўянгдин чу мўй,
Фурқат ичра гоҳ нолангдин начукким, нолмен.

Кош итсанг, уйлаким ному нишонинг топмасам,
То десам ишқ андуҳидин эмди фориғболмен.

Эй Навоий, неча дермен ишқ таркин айлайин,
Чун иш ишга етти, айлармен яна эҳмолмен.

475

Ҳажр шомидин қоронғуроқ тун ўлғайму экин,
Ё раб, ул тундин халос ўлған кун ўлғайму экин?!

Барқ янглиғ олам ўртар ламъаи шоми фироқ,
Дўзахи ҳижрон чиқарған учқун ўлғайму экпн?

Кўйида итлар изи рухсорима бўлди баҳо,
Мундин оё қимматироқ олтун ўлғайму экин?

Субҳ фурқат бир бало дарёси бузди халқни,
Шоми ҳижронимда ёғқон шудрун ўлғайму экин?

Гул масаллик тоза қонлиғ доғлар бирла таним,
Дард боғида очилған гулбун ўлғайму экин?

Тийр борони фироқ аҳбоб жонидин ўтар,
Ҳеч ёмғур мундин, оё, ўткун ўлғайму экин?

Боғ аро гулларга ўт солди Навоий ноласи,
Бенаво булбулға, ваҳ, мундоқ ун ўлғайму экин?!

476

Бу кеча ҳажр куни шоми қийргуниму эркин,
Йўқ эрса саъб ғамим дўзахи тутуниму эркин?

Чу шайх хирқасиға руқъа тикти, жисми туташти,
Самум ҳулласидек кўнглагим юруниму эркин?

Фироқ даштида иткан кўнгул елиб чиқа олмас,
Анинг бу води аро ғул раҳнамуниму эркин?

Кўзум уйиники сайли сиришк бузди, йиқилмас
Қадинг хаёли бу вайронанинг сутуниму эркин?

Бу ўтки телба кўнгулни парий хаёлига солмиш,
Юзунг шиоиму ё шуълаи жунуниму эркин?

Биравки касби фано қилди, кўкка қўйди қадамни,
Буму забун анга ё ул мунунг забуниму эркин?

Навоий озди эсидин, чу кеттин жисмига қўп наъл,
Талаб йўлининг алар наъли бозгуниму эркин?

477

Демангиз келмиш алам сихҳат кетиб, ёр илгидин
Ким, манга ҳам юз аламдур ул жафокор илгидин.

То илик бўйниға ости юз дуою ҳирз ила,
Суртубон юзни мушарраф бўлди, тумор илгидин.

Зор кўнглум илгида, озор ҳам илгидадур,
Бедаво озорини касб этти бу зор илгидин.

Кош жонимни анинг илгига қилғаймен фидо,
Жонға ҳар не бўлса бўлгай, бори дилдор илгидин.

Дардини миннат тутуб, жонимга айлармен қабул,
Англасамким, кам бўлур бир зарра озор нлгндин.

Бода олғач, титратур ҳар субҳ илгимни хумор,
Ичмасам икки лаболаб жом хаммор илгидин.

Эй Навоий, кўнглум илгидин чекармен юз боло,
Тухмат айларменкн, бор ул моҳ рухсор илгидин.

478

Гарчи ул маҳваш жафо айлар, тааммул қилмайин,
Чункн ошиқмен, ведур чорам таҳаммул қилманин.

Ҳажр биймин англабон айлар кўнгул васлида макс,
Қатл учун элтурда эл бормас, тааллул қилмайин.

Оғзин англарда белнн кўнглумда айлармен хаёл,
Хурдадон бўлмас киши, нозук тахайюл қилмайин.

Ишқ сиррин гар баён айлар эсам, эй пири ақл,
Эътироз этма, ҳадисимни тааққул қилмайин.

Ваҳ, неча қон ютқаменким, соқийи даврон манга
Чун етар ҳар давр аро, ўтмас тағофул қилмайин.

Фоний ўл, фақр истар эрсангким, эрур мақсад муҳол,
Йўлга чун қўйгай қадам раҳрав, таваккул қилмайин.

Эй Навоий, шарт қилдимким, агар бўлсам халос,
Ишқидин ўзга бу иш зикрини бикулл қилмайин.

479

Ўртама кўнглумни комин ҳосил этмастин бурун,
Қушни ким бирён этибтур, бисмил этмастин бурун.

Жисм аро ишқинг ватан қилмай, ҳануз олди кўнгул,
Ўт ёқар ер топти уйни манзил этмастин бурун.

Ошиқ ўлдум, жоним осонлиғ била ол, эй ажал,
Ишқ дарди жонға ишни мушкул этмастин бурун.

Эй кўнгул, ёр очти юз, ҳижронда ўлмак саъб эрур,
Жон фидо қил юзга бурқаъ ҳойил этмастин бурун.

Пандлар берди хирад кўнглумга, юз шукр, эй парий,
Телба қилдинг носих ани оқил этмастин бурун.

Фоний ўлсун ким бақойи жовидон истар ани
Фоний ўлғанларға даврон дохил этмастин бурун.

Эй Навоий, ғайр нақшидин орит кўнглунгниким,
Файз мумкин эрмас, ўзни қобил этмастин бурун.

480

Ёрумас шамъи жамолинг, риштаи жон ўртабон,
Фурқатинг дарди кам ўлмас, доғи ҳижрон ўртабон.

Кўнглума ўт, бошима солдинг қилич, аммо не суд,
Ошкоро урмағинг су, уйни пинҳон ўртабон.

Барқе кулмак бирла куйдирган кеби жисмим хасин,
Оқким, кул қилди гул гулбарги хандон ўртабон.

Хайли ишқинг ҳар сўнгатки танда бирён ўртади,
Корвон ёққондек ўт, хасларни ҳар ён ўртабон.

Ўқларин ўртаб танимда, тўкти кўнглум қонини,
Турфа сайди айлади бисмил, найистон ўртабон.

Соқийё, сол оташин лаълинг била бир ўт манга

Ким, кўнгулга шуъла солсун, жонни осон ўртабон.

То Навоийдек бўлай озод ўзлук мулкида,
Ҳар нениким ўртамаклик бўлғай имкон ўртабон.

481

Эл ғамимдин куймасун деб, нолаи зор айламон,
Дарди ҳолимнинг мингидин бирни изҳор айламон.

Йўқса йўқтур ҳеч соатким, фиғони зор ила,
Юз туман минг бағри тошнинг кўнглини зор айламон.

Турфа буким, тортибон юз мунча дўзах шуъласи,
Ёр кўнглин бу ҳароратдин хабардор айламон.

Турфароқ буким, фиғонимдин уюмай даҳр эли,
Уйқулуқ бахтим кўзин бир лаҳза бедор айламон.

Ишқ аро мен ўзга, Фарҳод ўзгадур, эй дўстлар,
Тешай ғам бирла мен тоғ бағрин афғор айламон.

Соқийё, андоқ сабуҳ истар кўнгулким, берса даст,
То қиёмат субҳи андин ўзни ҳушёр айламон.

Эй Навоий, судраб элтур бода бирла муғбача,
Ихтиёрим бирла азми кўйи хаммор айламон.

482

Қатра терлардин юзинда дур нишониму дейин,
Ё такаллум вақти лаъли дурфишониму дейин?

Оғзидин жисмим адам бўлмағлигинму шарҳ этай,
Ғунча янглиғ таҳ-батаҳ кўнглумда қонинму дейин?

Тан фироқинму десун, жон иштиёқинму десун,

Мен хаёли тан гузори жонситонинму дейин?

Эйки, дерсен нуктаи ишқу жунун аҳлидин айт,
Ўз фасонам, йўқса Мажнун достонинму дейин?

Соқиё, кўнглумда май ҳирсин кўруб, сўрдунг сабаб,
Ҳажри дардин ё хумори бегаронинму дейин?

Чархдин қилсам шикоят сўрманг, эй халқи замон,
Халқнинг жавринму, ошуби замонинму дейин?

Қолғали шоми фироқ ичра Навоий шамъдек,
Куймакинму айтайин, ашки равонинму дейин?

483

Ғам туни лаълинг суруди ҳажр дер мен зор учун,
Чун ажал етти — Масихо заҳр эзар бемор учун.

Кўзки учқан чоғда устига ёпиштурдум сомон,
Номабар қушдурки, сариғ руқъа элтур ёр учун.

Оразинг шавқидаким, ашким тўкар кўз мардуми,
Боғбон янглиғдурурким, су очар гулзор учун.

Кўйи туфроғин менинг дийдамға сол, эй тонг ели
Ким, эрур ул сурма лойиқ дийдаи бедор учун.

Чун йиқилди заъфдин жисмим уйи, найлай, асо
Ким қилибтур сарви пуштибон йиқуғ девор учун?!

Умр нақдиға иморат айланг, эй дайр аҳликим,
Вақфи жон мулкин қилибмен кулбаи хаммор учун.

Гар Навоий, ҳажр даштидин ўта олмас, не тонг,
Йўл юруй олмас кафи ғам тошидин афгор учун.

484

Неча ашкимдин манга, эй ишқ бедод эткасен,
Оҳдин жисмим хасин ҳар лаҳза барбод эткасен.

Элга дилбар илтифотидин мени айлаб ғамин,
Элни бўлғандин манга номултафит шод эткасен.

Менким ўлдум, ғамда жон бермак манга таълим этиб,
Улки қотилдур, анга ўлтурмак иршод эткасен.

Эй кўнгул, бергайсен элга сури нафхидин хабар,
Айлаб оҳингдин қиёмат, чунки фарёд эткасен.

Ҳар замон ишқинг чу юз минг қатлиға қониъ эмас,
Фурқатингдин йўқтурур ҳожатки, имдод эткасен.

Ишқдинким жонима юз гул очилмиш, эй ҳақим,
Жаҳл эрур, гар номия руҳиға иснод эткасен.

Уйла маҳв ўлмиш Навоий хотирингдин, эй парий
Ким, унутуб, шояд ул девонани ёд эткасен.

485

Ер ҳолидин манга, ваҳким, хабар йўқтур бу кун,
Бу жиҳатдин ақлу хушумдин асар йўқтур бу кун.

Субҳ селоби сиришким оқти кўп, эй дўстлар,
Панд учун келмангким, ул судин гузар йўқтур бу кун.

Кеча гар бағрим бўлуб қон оқти кўздин, ғам эмас,
Ғам будурким, итларига моҳазар йўқтур бу кун.

Мен букун ўлгач, анинг кўйига тўлди халқким,
Ашқу оҳим сайлу барқидин зарар йўқтур бу кун.

Ваъдаи васлини тонгла демагилким, умрға,
Эътимодим ҳажр шоми то саҳар йўқтур бу кун.

Ичмагум, эй дайр пири, жоми май, ул муғбача
Май тутарға базми айш ичра агар йўқтур бу кун.

Ўзлукин чун солди ўлган кун Навоий бошидин,
Бу жиҳатдиндур анга гар дардисар йўқтур бу кун.

486

Кўзларим кўр эт, кўнгулга доғи ҳижрондин бурун
Ким, бу икки куйдурубтурлар мени андин бурун.

Гарчи кўптур ошиқинг, лекин юз очсанг, кимсанинг
Ўлмаки мумкин эмас мен зори ҳайрондин бурун.

Ашк ила дерсен бузай кўнглунгни, эй кўз, лек ишқ
Ер била тенг қилмиш ани сайли мужгондин бурун.

Кел-кел, эй жону кўнгул оромиким, бўлмоқ фидонг,
Жон кўнгулдин бурнароқ истар, кўнгул жондин бурун.

Софи васлинг борида тутма десам дурди фироқ,
Дерки, захр ичмаклик авло оби ҳайвондин бурун.

Гар санга йўқтур вафо, ҳуснунға ҳам йўқтур вафо,
Бас ғанимат бил вафо, бўлмоқ пушаймондин бурун.

Эй Навоий, еткай ул ойға фиғоним дер эдим,
Оҳким, то очти юз — жон етти афғондин бурун.

487

Юзунг субҳида холинг нуқтаедур, субҳ аро бўлган,
Йўқ эрса кўрмадук тонг юлдузин ҳаргиз қоро бўлган.

Хато бўлмас кўнгулдин худ ўқунг, аммо тилар кўнглум
Ки, ҳам теккай анга, ҳар сари отқандин хато бўлган.

Не билгай кирпику қошинг ғамин бир шастиға мағрур
Ки, билгай бир менингдек оҳи новак, қадди ё бўлган.

Бировким оташин лаълинг уза холинг кўрар — англа
Ки, ўтлуғ жонима ушбу қароғимдур бало бўлган.

Давойи ишқ эрур ё васл, ё марг, ул эмас мумкин
Бу бирдур, кимса топилса, бу дардиға даво бўлган.

Томуғ ўтин оғизга олмағайсен, воизо, бир дам,
Санга бўлса фироқим оҳидин, йиллар манго бўлган.

Қадаҳ доир қил, эй соқийки, бу топмиш иложу бас,
Бу фоний дайр аро даврон ғамиға мубтало бўлган.

Буту зуннор муғаннийсин не билгай хонақаҳ аҳли
Ки, андин рамз сўрғай сокини дайри фано бўлган.

Не тонг минг тил била афғонинг, эй булбулки, сендурсен
Бу гулшанда Навоийдек асиру бенаво бўлган.

488

Буки кўнглум ярасидин оқадур, қонму экин?
Ё қизариб эриган су кеби пайконму экин.

Ул хату лабки берур кўзга сафо, жонға ҳаёт,
Сабзаи жаннат аро чашмаи ҳайвонму экин?

Ҳусн хони ароким, ёйди қазо юзу лабинг,
Қурси хуршид била лаъли намақдонму экин?

Ғунча оғзиғаму гулшанда ёғибтур жола,

Ё жамолинг гули ичра лаби хандонму экин?

Ёр дер: кўзни юзумдин нега бот олмассен,
Дўстлар, тенгри учун денг: бу иш осонму экии?

Ёр жаврию улус зулми, фалак бедоди,
Манга ёлғузму экин, барчаға яксонму экин?

Эй Навоий, эл аро фитнадур ул кофирға,
Азми майдонму экин, майли хиёбонму экин.

489

Кўз боғида гул экмишам ул юз хаёлиднн,
Вожибдурур кўзумга су бермак жамолидин.

Ўптум лабин юз очқач, эрур турфа кўрмаким,
Гул бирла мева бир йўли ул қад ниҳолидин.

Рухсори кўзгусига, кўзум мардумиға акс,
Фаҳм айладим биайниҳи ул юзда холидин.

Жоним гадолиғ этти бир ўпмак, вале лабинг
Берса жавоб кошки анинг саволидин.

Рўйият чоғи бийик даража бирла янги ой
Кўрди наззора аҳли қошингнинг ҳилолидин.

Зоҳидки, қилди мастлиғим айб, айилмағай,
Бир дам су ичса, майкада синған сафолидин.

Фарёд ила Навоий анинг васлин истамиш,
Фарёд, анинг бу навъ хаёли муҳолидин!

490

Бир мусофирда кўруб тимсолини, бечорамен,
Топқали ани жаҳон мулки аро оворамен.

Дема, заъфингдин қачон кўз юмғасси, кел сўрғали
Ким, турубмен мунтазир, мавқуфи бир наззорамен.

Эйки сўрдунгим: қачондин телбасен, андин бери
Ким, ниҳони зор ул шўхи парий рухсорамен.

Мунчаким жавриға мен тўздум, эмасмен одаме,
Гўйиё туфроғмен, зулмида балким хорамен.

Деб этмиш: ким анинг бошин кетурса, лутф этай,
Бошим олиб ийнак ул қотилни истай борамен.

Дашт ё тоғ ичра ўлган топқунгуз бир кун мени,
Буйлаким Мажнун била Фарҳодқа ҳамкорамен.

Чун кишилиқдик чиқармишдур мени ишқу жунун,
Эй Навоий, бас ажабдурким, халойиқ орамен.

491

Уйга келмиш, деб хабарлар айтибон жононадин,
Маст элтурлар бу навъ алдаб мени майхонадин.

Бўлмасам лояъқилу мундоқ либосот ўлмаса,
Тушмаким айру не мумкин соғару паймонадин.

Истаманг Фарҳоду Мажнун таврини мендинки, халқ
Қилмамиш аҳли хирад расмин талаб девонадин.

Ишқ мулкида улуғ ҳангома тузгай аҳли дард,
Айлаган бир дoston зохир бизнинг афсонадин.

Бўлмиш ул бегонаваш бегоналарға ошно,

Ошнолиғлар иси топсам, не тонг, бегонадин.

Оразу холинг гирифтори эса кўнглум, не айб
Ким, гузири йўқтур ул қушнинг бу обу донадин.

Бу қуҳан дайр ичра ким топса рафиқу соғаре,
Одам эрмас, ташқари қўйса қадам вайронадин.

Сарв қадлар садқаси бўлғанға ўртанмакдур иш,
Равшан эт бу можарони шамъ ила парвонадин.

Хорлиғ гарди аро ботиб, ҳаводис тошининг,
Ваҳмидин ҳар дам чиқа олмон бузуғ кошонадин.

Ҳимматинг бор эса, дунё шўҳидин озод бўл,
Шоҳиди маккора майли хўб эмас фарзонадин.

Ким Навоийни қилур ғойиб, топар майхонада,
Гоҳ дуди оху гоҳи наъраи мастонадин.

492

Ишқ айнидин кўзумни қилмади ёруқ жаҳон,
Не учунким Қоф тоғи остида эрдим ниҳон.

Қоф тоғи остиға қолған ўлук туфроғни,
Не қадар айни анодин қутқара олғай жаҳон?

Ваҳки, то кирдим жаҳон боғиға махлас топмадим,
Лаҳзае юз Қофча дард остидин мен нотавон.

Душмандин не балолар етмиш ўлғай жонима,
Дўстдин менким, жаҳонда кўрмадим жуз қасди жон.

Аниким жону жаҳоним дер эдим, жониға айш
Йўқ жаҳонда ончаким олғай менинг жоним равон.

Мунча бедод онча эрмаским, мени махжур этиб,
Муддаилар васлидин топқай ҳаёти жовидон.

Соқийё, жоним фидонг ўлсун, тутуб бир жоми май,
Юз туман андуҳдин жонимни қутқар бир замон.

Борибон аҳбобу мен ғафлат асири бўлмағим,
Уйладурким, ит уюб қолдию кўчти корвон.

Эй Навоий, иш қила олур чоғингда қилмадинг,
Чун қаридинг, не осиф ҳасрат била оху фиғон.

493

Кўнгул, қайғурмаким, дашти фаноға борғудектурмен,
Ҳам ўзни, ҳам сени ҳажр илгидин қутқарғудектурмен.

Сиёсатгоҳи ишқ ичра фано жаллоди чеккач тиғ,
Аёғиға тушуб таъжил учун ёлборғудектурмен.

Бало базмида соқийи ажал жоми фано тутса,
Тағор ўлсунки, оғзимға қуюб сипқарғудектурмен.

Фироқ андуҳи ўти дудидин кўнглум уйи тўлмиш,
Анинг дафъи учун кўксумни ҳар дам ёрғудектурмен.

Бу янглиғким, фано даштида юзландим, тўйиб жондин,
Масихо бўлса йўлдошим, ани қайтарғудектурмен.

Бу янглиғким, оқар ғам шоми бағримдин шафақгун қон,
Саҳарға тегру субҳи ҳажрдек сарғарғудектурмен.

Мунунгдекким, фано дайрида тутти муғбача соғар,
Навоий воқиф ўлгинким, ўзумдин борғудектурмен.

494

Бўлди шому қилди жонимға жафо бунёди тун
Ким эрур ошиқлару беморлар жаллоди тун.

Туш кўруб, бир кун қиёматни бўлуб эрди унут,
Берди ҳажрингда мени маҳзунға ул кун ёди тун.

Мен тирик қолмоқ эди ҳижрон туни беҳад муҳол,
Хоссаким, қатлим учун қилди анииг имдоди тун.

Каҳқашон домида анжум донасин сочмоқ недур,
Гар эмас ўлтургали умрум қуши сайёди тун.

Дедилар, ҳижрон тунидин сўнгра субҳи васл эрур,
Найлайнким, субҳға тегру тирик қўймади тун.

Бу чаманда демангиз шабхез қушлар ноласи
Ким, эрур ушшоқи маҳзун оҳ ила фарёди тун.

Ҳажр шоми гар Навоий жонин олди, тонг эмас
Ким, эрур аҳли балият қатлининг муътоди тун.

495

Баҳор андоқки булбул гулғузори тоза истармен
Ки, ул гулбонг ила ўзни баланд овоза истармен.

Чу ул гул тоза-тоза ўт солур кўнглум аро, мен ҳам
Ул ўтдин кўкрагим доғини тоза-тоза истармен.

Чу йўқ андоза ишқим бирла шавқимға, ул ойни ҳам,
Жамолу меҳр ойинида беандоза истармен.

Эритсам гар кўнгул чоки учун пайконларинг, тонг йўқ
Темурдин чун ҳисори дард учун дарвоза истармен.

Узори шавқи тиғидин ўлуб қонлиғ кафан бирла,
Анинг ҳар хоридин ҳуро юзига ғоза истармен.

Фироқинг ичра розимен фалак жисмим уйин йиқса,
Хилофи одат уй вайрон қилурға роза истармен.

Навоий назмининг авроқи зулфунгдин паришондур,
Анинг жилдиға сунбул торидин шероза истармен.

496

Войким, душворроқдур меҳнати айёмдин,
Субҳим ўткан субҳдин, шомим ҳам ўткан шомдин.

Васлидин йўқ кому ҳижронда не умр ўлғай буким,
Бир ўлар жон миннатин чекмак керак нокомдин.

Сабрднн йўқ музтариб овора кўнглумга асар,
Ул сифатким, дашт паймо жисмима оромдин.

Тийр борони болоким, пайкаримға ёғди, руҳ
Қочти андин уйла қушдекким, қутулғай домдин.

Ҳеч иш сарви гуландомимға беандом эмас,
Ғайри жавру зулмиким, хориждурур андомдин.

Жомдин бизга ғараз май ичра дилбар аксидур,
Йўқса ўз акси ҳам айлар жилва холи жомдин.

Эй Навоий, неча заъфинг ёзиб ул базл айлағай,
Ўлмагунча иш очилмас ишқ аро пайғомдин.

497

Не баҳор ўлғайки, нолам раъд эрур, ашким ёғин,
Барқ дер кўрган жаҳон ичра дамим ўт солмоғин.

Нотавон бошимга ёғдурмоқдин ўзга қасди йўқ,
Сарсари офат учурса ҳажр кўйи туфроғин.

Чарх уза эрмас шиҳоб, ул ҳам бир ой ҳижронида,
Реш қилди, тортибон кўксига ахтар тирноғин.

Соғиниб кўюнгда ўлган итларингни сен унут,
Мен унут бўлганни ҳам ул ўлган итлардин соғин.

Йўқки ул хуршиддин, хуршид андин куймасун,
Дерки, бир ёндин солур чобуксуворим қолпоғин.

Ул аноким, бор эди фарзанди сендек дурри пок,
Юб эди эркин садафдек лавслардин қурсоғин.

Тавбаю тақво қариған элга бўлди лозима,
Эй йигит, билгил ғанимат ишқу мажнунлуғ чоғин.

Арш парвоз ўлди кирган жаннати ахлоқ аро,
Эй хуш улким, топти ул хушхўйлиғнинг учмоғин.

Гар Навоий сойир эрди ҳажрдин ғам тоғида,
Тебрана олмас, чу ҳажр эгнига қўйди ғам тоғин.

498

Чу ёр кўнглаки чокин наззора айлармен,
Яқонинг ўрниға кўксумни пора айлармен.

Рақиб базмида махсус бўлди, мен мардуд
Топиб паноҳ йироқтин наззора айлармен.

Не анжумандаки ул бўлди, эл тафарруж этиб,
Мен элга далдалаб, андин канора айлармен.

Чу хўйи нозук эрур, топманам иложин анинг,

Қошига борғали ҳар неча чора айлармен.

Кўрунмас охири ҳолида жуз пушаймонлиғ,
Чу ишқ тарки учун истихора айлармен.

Дариғу дардки, аҳбобдин бири йўқтур,
Неча тафаккур илаким шумора айлармен.

Навоий ўлди анинг ишқини ёшурмақдин,
Не бўлса бўлсун, ани ошкора айлармен.

499

Биравдурур манга матлуб дилраболардин
Ки, ани жонима танлабмен ул балолардин.

Итик қора-қора мужгон тикилди бағримға,
Манга бу фойда етди кўзи қоролардин.

Кўзум фироқида кўнглум яролари кебидур
Ки, қон тарашшуҳ этар тинмай ул яролардин.

Сўрунг менинг доғи овора телба кўнглумни,
Киши хабар деса кўйида мубталолардин.

Яна жунун била ишқим фасонасин демангиз
Ки, мен малул бўлубмен бу можаролардин.

Қариб аносиру афлок туғмади фарзанд,
Бизинг йигит кеби андоқ ато-анолардин.

Замона аҳли вафосиздур, эй замон аҳли,
Замоне хуш бўлингу ёд қилманг олардин.

Иложи заъфим эрур бир қадаҳ май, эй соқий,
Ки, ноумид бўлубмен бори даволардин.

Гадолиғ этти Навоий анинг висолини, лек
Шаҳ этса ор, не тонг, бенаво гадолардин.

500

Хароб эрдим агар ёри ситамкорим жафосидин,
Ўлармен бу замон ёри вафодорим азосидин.

Бири жаври қазодур жонима, бирга қазо етти,
Халос эрмас киши ҳар ҳол ила тенгри қазосидин.

Анинг ҳажри доғи муҳлик, мунунг дарди доғи қотил,
Нечук жон элтқаймен буйла икки иш аросидин.

Жафосидин мунунг чарх этмасун бори мени маҳрум,
Агарчи айлади маҳжур ул бирнинг вафосидин.

Мунунг жавру жафоси рўзгоримни қора қилди,
Бу маҳзунни чиқармай рўзгор анинг қоросидин.

Анинг ҳажри гар ўлтурди, бу бирнинг васли тиргузди,
Тирик бўлсам чиқа олмон мунунг шукри адосидин.

Тириклик жонима бу икки иштин бир бало бўлди,
Ажал, қутқар мени мундоқ тирикликнинг балосидин.

Кишига бўлмасун бу навъ икки ёрким, ўлгай
Бирининг иштиёқидин, бирининг ибтилоидин.

Навоий ишқи таврин ибтидо қилғандадур юз ҳайф
Ки, бир ҳам қилмадинг андиша бу иш интиҳосидин.

501

Зулм тиғи қолмади гардун бошимға урмаған,
Ҳар туки сойи жафо тоши била синдурмаған.

Юз ўлумча бордурур ағёр ила ўлтурмағи,
Жаври тиғидек ёнимда бир замон ўлтурмаған.

Кўргач ани, нотавон кўнглумни узди изтироб,
Дўстлар, мундоқ кўнгулни кимдурур олдулмаған.

Борса ашким ер қуйи, не важҳ ила истай ани,
Мен кўзумда асрабон, мундоқ ватанда турмаған.

Бир парий ишқинда мендек бўлса расво, тонг эмас,
Сиррини девоналиғдин кўнглида ёшурмаған.

Қошидин кўрсам жафо тонг йўқки, бу қавси сипехр
Ҳеч ким жонига эрмас жавр ёсин қурмаған.

Бу кўҳан дайр ичра тинмаслиққа қолгай туну кун,
Хотирни яхши ёмон савдосидин тиндулмаған.

Жонни жонон истаса — бергил, Навоийким, эмас
Ошиқи содиқ неким жонон тилар, топшурмаған.

502

Кош кўнглумдин чиқарғай эрдим ул ой улфатин,
Васл айёмида-ўқ хўй эткай эрдим фурқатин.

Васлини зикр этмагай эрди тилим, бал ишқини,
Билсам эрди ҳажрида бу навъ кўнглум ҳолатин.

Кўрмамиш бўлсанг ёғочким, баргин ол этмиш хазон,
Жисмим узра кўр янги қонлиғ тугонлар ҳайъатин.

Танда ҳар ён ҳажр тиғи, захми чектим, қилма чок,
Жоннинг, эй тиғи ажал, юз минг ямоғлиқ кисватин.

Тиғ ила ғамгин кўнгул ўтиға таскин бермади,
Оҳким, туфроққа элтурмен ул су ҳасратин.

Демагил узр, эй муғаннийким, унум топмиш харош,
Қир ўшул суҳон ила кўнглумдин анда суратин.

Эй Навоий, истасанг касб этмак ойини фано,
Хонақаҳ шайхин кўюб, қил дайр пири хидматин.

503

Ишқ аҳли, сотқун, олса изинг тўтиёсидин,
Қилғил тарозу икки кўзумнинг қоросидин.

Қошингки жузв-жузвида бор қавс ҳайъати,
Ўқ ёғдурурға жонға отар барча ёсидин.

Кўрмак тилар юзунгни кўнгул, кош итларинг
Ёнимни туъма қилса сўнгалар оросидин.

Эй ноз, шамъи кокулунг эрмаски, дуд эрур
Ким, зоҳир ўлди шуълаи ҳуснунг зиёсидин.

Гар ўлтурур ҳабиб муродимға етмайин,
Истай десам ҳаёт, Масиҳо давосидин.

Мендек қул ўлған элга кўюб тенгри қуллуғин,
Мингдин бир эрмас эмгаким анинг сазосидин.

Дам урма бу чаманда, Навоийки, бир гуле
Билмас заған фиғонини булбул навосндин.

504

Кул ўлса раҳши наъли барқидин ишқ ичра бир хирман,
Вафо аҳли кўзи ул кулдин ўлғай сурмадек равшан.

Хаёлинг ҳар кўнгулга киргач, ани ўртасанг тонг йўқ,
Анга невчунки ўтлуғ кўнглум оташгоҳидур маскан.

Чу кўнглум мазраида хирмани сабримға ўт солдинг,
Янги доғим эмас, қолмиш қора ўрни куюб хирман.

Ниҳон ишқинг агар қатлимға боисдур, бўйинсундум,
Кечар жон нақдидин улким, ёшурғай шоҳ учун маҳзан.

Фироқинг биймидин бир ерда йўқ ғам шоми оромим,
Кеча ер кўп ювуткар кимки бор қасдида бир душман.

Бошинда савсани белбоғ ила ул сарв этар жилва,
Назар айланг очилған боғ аро озода қад савсан.

Бузуғ кўнглумда равзан бўлди тиғинг захмидин, ёхуд
Бу вайрон уй, ҳамонким очилмишдур, эмас равзан.

Сипехр ўлса санга маркаб, шафақ анжум билан ранги,
Кўп илдам сурмаким, сен маст эурсен, абрашинг тавсан.

Наво чек васл гулзорида гул шавқидин, эй булбул
Ки, ҳижрон боғида бўлмиш Навоий шеваси шеван.

505

Борсанг ол жонимни, то сенсиз манга жон қолмасун,
Жон қолиб, жон ичра ногаҳ доғи ҳижрон қолмасун.

Чун ўлармен — чин дейин, ишқи бузуғ кўнглумдадур,
Мен ўлуб, ул ганж бу вайронда пинҳон қолмасун.

Эй кўнгул, дей кўзга бу дамким, тирикмен, келса ёр,
Оразидин баҳра олсун, асру ҳайрон қолмасун.

Ҳажрида онча бало еткур манга, эй чархким,

Ўзгалар ишқин ҳавас қилмоққа имкон қолмасун.

Муждаи васлин тилаб, эйким, кўнгулдин ҳажр ўқин
Тортасен, ваҳ, онча воқиф бўлки, пайкон қолмасун.

Даҳр аро андоқ маош этгилки, сендин қолмаса
Тоат андоқким, керактур бори исён қолмасун.

Эй Навоий, собит ўлсун шоҳ Ғозий давлати,
Оллида қул бўлмаған оламда султон қолмасун.

ВОВ ҲАРФИНИНГ ВИЛОҲАТАФЗОЙЛАРИНИНГ ВАҚОЕЪИ «ФАВОЙИД»ДИН

506

Тариқи ишқ аро гар ўзни фард қилса биров,
Ҳариф эмас еру кўк, неча гар эрурлар иков.

Кўнгулдин айла маволид майлини кам-кам,
Бўлурға фард мавонийдурурлар ушбу учов.

Десанг фалакка чиқай, фоний ул аносирдин,
Нединки, рухунгадур чормих бу тўртов.

Ҳавоси хамс ила мақсуд бўлмади мудрик,
Кўнгулни топ ики-уч узв, беш эмас бу бешов.

Фаной маҳз етар «Ситтаи зарурия»
Нединки йўққа зарурат эмас бу навъ олтов.

Хилофи шаръ агар етти кўкка чиққунгдур,
Яқинки, етти тамуғдин батардур ул еттов.

Навоиё, секиз учмоқ ҳавосидин кечгим,
Булар мавониъ эрур, ёр истар ўлса биров.

507

Ўт ёлиндек сен қачон чопсанг саманди барқрав,
Бир алам ул ўтқа бошинг устида гулгун ялав.

Тортибон тиғи жафо, бағримни юз чок айлади,
Борди улким дер эдилар эл мени бағри бутав.

Хуллаи кофургун ул хилъати хазро уза,
Сабзай жаннатқа гўё тушти раҳматдин қирав.

Эл инони ихтиёри чиққти яксар илгидин,
Пўйда ҳар сари ул чобукки қайтарди жилав.

Хўблар ичра бирав кўнглумни олмишким, ани
Мендин ўзга кимса бирла қилмағил, ё раб, икав.

Тийралар лутф айлабон тутмас сафо аҳли ерин,
Ёриған бирла учи, шамъ ўзини тутмас кўсав.

Гар Навоий килкидек эл килки шаккаррез эмас,
Айб қилма, бирдек ўлмас найшакар бирла ғарав.

508

Ёрдин айру май ичмак қиндурур балким оғу,
Хоҳ оғзда талх су, хоҳи бурунда шўр су.

Деб эдинг, эй ҳажр, ёринг келмаса жон бергасен.
Чиқти жоним бирга, ваҳ, бу иккидин вақт ўлдиму.

Истасам ҳуснунг закотин, гар бўлур моний рақиб,
Не ажаб, чун ит бўлур доим гадо бирла аду.

Невчун оғзингға етар деб жоми гулгун дам-бадам,
Хаста кўнглум ғунчадек қон боғланибтур тў-батў.

Менки, ўлдум кўйида, кўнглум ўтининг дудидур,
Зоғдин қилманг гумон, қонлиғ таним узра ғулу.

Зоҳиди худбинға хирқам зайли тегди, эй рафиқ,
Олиб эгнимдин, фано дайри аро май бирла ю.

Эй Навоий, кўргач ул қотилни, кўйдунг ерга бош,
Буйла бош кўйғач нафас ташвишидин фориг ую.

509

Эй сабо, оввора кўнглум истаю ҳар ён бору,
Водию тоғу биёбонларни бир-бир ахтару.

Топакўр ани чу топсанг, ҳар қаён озим эса,
Бошиға эврул қуюндек, доғи алдаб қайтару.

Сайъ этиб келур менинг сари, вагар худ келмаса,
Оллида бедиллигимнинг достонин ўтқару.

Айтқилким, сен худ иттинг, жон доғи чиқмоқтадур.
Бошима еткур, вагар худ келмас ўлса, ёлбару.

Олакел вар бўлса Мажнун шеваю беихтиёр,
Кўймайн ўз ихтиёриға, бу сари бошқару.

Келтуруб, чок айлабон кўксум, ани ўрниға сол,
Мени бедиллик балою меҳнатидин қутқару.

Ушбу янглиғ истагил доим Навоий кўнглини
Ким, гар андин етмаса, ҳақдин санга еткай қору.

510

Йиғламоқ кам қилмади бу дийдаи гирёнда су,
Икки ариғ айрилиб не ўксугай Уммонда су.

Етмай эл оғзиға лаъли обдоринг жон берур,
Бу латофат бирла йўқтур чашмаи ҳайвонда су.

Не ажаб кўргач юзунг, кўп оқса ёшимким, бўлур
Чашмалар ичра баҳор айёмида туғёнда су.

Ҳар кўзумдин гоҳ су, гаҳ қон оқар кўюнг аро,
Тўрт ариқ оққан масаллик равзаи ризвонда су.

Бузғудектур чарх уйин ашким, ҳамоно йўқ эмиш
Нисфича оламни вайрон айлаган тўфонда су.

Жонға шириндур ўқунг, ваҳ, найшакардурму найи,
Ё магар жон ширасидин бўлди ул пайконда су.

Эйки дерсен, лаъли серобимға кўп лабташнасен,
Мундин ўзга йўқ ишим, то бўлғусидур жонда су.

Соқие, махмурлуқ оғзим қурутмиш, раҳм этиб,
Бода гар йўқтур, солиб бер соғари давронда су.

Шодлиғ хайли, Навоий кўнглига тушмай ўтунг
Ким, бу манзилнинг ўти кўптур вале йўқ анда су.

511

Соқие, мен ютмаған хуноби ҳижрон қолдиму,
Бермасанг май, эмди қон ютмоққа имкон қолдиму.

Эйки, дерсен, истасанг васлимни, жон қилғил фидо,
Муни сўр аввалки, ҳажрингдин манга жон қолдиму.

Ишқ махфий қолмас охир, эй кўнгул, кўп чекма жон.

Мен ҳам аввал кўп ёшурдум, кўрки, пинҳон қолдим.

Чектилар мажруҳ кўнглумдин хадангин куч била,
Боре, эй жон, муждае бергилки, пайкон қолдим.

Кўргач ул ойни, жунундинким йиқилдим, эй рафиқ,
Тенгри учун айтким, ҳолимға ҳайрон қолдим?

Эй кўнгул, бу гулшан атрофиға боқким, ғунчае
Ким, кўнгул жамъ айлади, бўлмай паришон қолдим.

Эй Навоий, қочмағил ҳамдамлиғимдин, кўрки ёр,
Гар санга меҳрин кам этти, бизга яксон қолдим.

512

Гарчи кўп саргашлик этти боғ аро бунёд сарв,
Қоматингға банда бўлмай, бўлмади озод сарв.

Даҳр деҳқоники, юз минг сарв қилди жилвагар,
Гулшани даврон аро бермас қадингдек ёд сарв.

Бошиға то қоматинг даъвосидин тушти ҳаво,
Кўрди кўп қушлар лагадкўби била бедод сарв.

Топмамиш елдин садо бирла таҳаррукким, кўруб
Қоматингни изтироб айлаб, қилур фарёд сарв.

Гўйиё қадингға ошиқлиқ ҳавосин туздиким,
Сарсари оҳим етиб, берди ўзин барбод сарв.

Лахли қадинг шавқидин бўстон аро чун тушса ўт,
Шуъла тез айлар ўтундин, уйлаким, шамшод сарв.

Шева қил тузлукка, осибе хазондин кўрмади,
Токи бўлди ростлиғ ойинида муътод сарв.

Доимо озодларнинг сабзу хуррам бўлмоғи,
Боғ аро булбул тили бирла қилур иршод сарв.

Эй Навоий, даҳр бўстонида булбул мен кеби
Бўлмағай, топсанг юруб, бир гулжабинлик зод сарв.

513

Лаълини десам чашмаи ҳайвон эрур ушбу,
Дер муктаи жонпарвариким, жон эрур ушбу.

Жисмимнн ажал деди жунун даштида гўё,
Саҳройи қиёмат, доғи урэн эрур ушбу.

Билмонки, эрур ғунчаи нобинг кўнгул ичра,
Ё ҳажр ўқидин қон аро пайкон эрур ушбу.

Ғам дашти аро оҳ самуминки ёйибмен,
Ким кўрса дегай: шуълаи ҳижрон эрур ушбу.

Кўз ҳайратини тогламаким, то сени кўрмиш,
Ё ҳуснунга, ё ҳолима ҳайрон эрур ушбу.

Ғам шоми эрур тийра, гар ичсам майи равшан,
Айб этма манга, шамъи шабистон эрур ушбу.

Ишқимни Навоий қиладур тарк демишсен,
Жон таркини ким қилса, не имкон эрур ушбу.

514

Ҳажрида ошиқнинг афғондин қарори борму,
Кеча ит фарёд этарда ихтиёри борму!

Рўбарўмен ёр ила, эй хозини жаннат, дегил:
Равзанинг мундоқ хазон бирла баҳори борму?

Меҳр ул юзча эмас десам, тонг эрмас меҳрнинг
Кўзу қошу хатту холи мушкбори борму?

Ғунчадин ортуқдур оғзи, ғунчаға айланг назар,
Буйла икки раста дурри шоҳвори борму?

Ёрутур парвона шомин шамъ нури васлидин,
Мен кеби анинг қорарған рўзгори борму?

Адл жоми базм аро, соқий, букун ннсоф эмас,
Ҳеч кимнинг менча ошуби хумори борму?

Демакнм, оламни хасча кўрмамишсен муътабар,
Айт филвоқиъки, онча эътибори борму?

Эйки бизни хонақаҳ сари тиларсен дайрдин,
Шайхнинг хилватда жоми хушгувори борму?

Эй Навоий, демаким, ушшоқ сари ёрнинг
Илтифоти кўп дегил, мен хаста сори борму?

515

Каманди зулфунг аро солма печу тоб асру,
Кўнгул шиканжасиға эшмагил таноб асру.

Биҳишти васл аро, қўйким, даме танаъум этай
Ки, ҳажр дўзахида чекмишам азоб асру.

Куюб бағир уза шўроба тўкма кўп, эй кўз
Ки, қочмағай ити, шўр ўлса бу кабоб асру.

Рақибларға тутуб жоми айшу мен мардуд,
Аларни масту мени айладинг хароб асру.

Аёғ сол икки қўзум ҳалқасиға, эй чобук
Ки, ўпмасун аёғинг ул икки рикоб асру.

Висол чеҳрасидин парда оч, бўлуб фоний
Ки, ўзлукунг тузи ўлмиш, анга ҳижоб асру.

Навоий ўлгусидур, азм истасанг, жоно,
Тилаб ҳалокин анинг қилмағил шитоб асру.

516

Булбули руҳум қилур боғи висолин орзу,
Сую дона ўрниға рухсору холин орзу.

Ҳам кўнгул гулзорида гулбарги рухсорин ҳавас,
Ҳам назар бўстонида қадди ниҳолин орзу.

Лаъли серобин гар эттим орзу, ваҳ, кимдурур
Улки, қилмас чашмаи ҳайвон зулолин орзу.

Мен киму топмоқ ва лекин бир йироқ уммид учун,
Доим айлармен висоли эҳтимолин орзу.

Ишқ аро аҳволим андоқ саъбдурким, туну кун,
Айларам Мажнун била Фарҳод ҳолин орзу.

Мунтақилдур жон адам мулкига баским, бор анинг
Қилди ғурбатдин ватанга интиқолин орзу.

Шамъи гулрўюм фироқинда қилурмен учқали
Жисмима булбул парин, парвона болин орзу.

Шоҳ дарду ишқ агар қилса ҳавас, бор уйлаким,
Сойил эткай салтанат жоҳу жалолин орзу.

Эй Навоий, гўйиё ул юз кўзум оллиндадур,
Баски айлармен тамошое жамолин орзу.

517

Ўтлуқ узоринг узра ул турфа холи жоду,
Ўтқа тушуб куюбтур оташпараст ҳинду.

Айни хумординдур ул кўзга заъф онча
Ким, ҳолин англамоққа ул юз кетурди кўзгу.

Ҳижрон куни ёшимнинг кўпрак бўлур зуҳури,
Хушроқ кўрунур анжум, чун тун бўлур қоронғу.

Рағлардин ип тақайин, кўксумда доғлардин,
Дарду бало чекарга ишқ айласа тарозу.

Бу нўшханд қилди, ул захрханд, чунким
Оғзингда кулгу кўргач, кўргузди ғунча кулгу.

Ичгил майи шафақгун, мийнойи айлабон жом
Ким, қон тўкар шафақдин ҳар тун бу чархи мину.

Ўлгач Навоий, ул ой гар бўлса шод, тонг йўқ,
Ул қўймади чу бориб, олам тунида қайғу.

518

Ояти вашшамс хуршиди узоридин ўқу,
Сураи валлайл хатти мушкборидин ўқу.

Қоматинг шавқи шаҳид этканлар армонин агар
Билмасанг, ҳар қайсининг мили мазоридин ўқу.

Ул қуёш рухсорию сариғ юзумнинг шарҳини,
Сафҳаи хуршид, хатти зарнигоридин ўқу.

Ўт туташқан кўнглум аҳволин, десангким, англайин
Ул хутутеким, бўлур пайдо, шароридин ўқу.

Сабзаи хат бирла бу гулшан вафосиз эрканин,
Килки қудрат ёзди, райҳони баҳоридин ўқу.

Бода ғам дафъин қилур кайфиятин, десанг, билай,
Ол иликка жому арқоми каноридин ўқу.

Исатасанг дарду жунун, очиб Навоий дафтарин,
Телбалик шарҳини топиб, ҳоли зоридин ўқу.

519

Юзига тушуб эрди уйқуда гесу,
Қуёшни ёшургонда тун не тонг уйқу.

Ярам касратидин улус йиғлар, аммо
Келур ҳар бирисига ҳолимға қулгу.

Ики кўз жамолингдин ар баҳра топти,
Кўнгул ютти қонлар, будур қушқа қору.

Юзунг ўтрусида қуёш хуш кўрунмас,
Қуёшқа анингдекки, ой бўлса ўтру.

Юзунг ўтин оҳим ёрутур эрур, шукр
Ки, ул дам била тийра бўлмас бу кўзгу.

Манга май нашотин кўруб қайғурур шайх,
Нашот айларам мен кўруб анда қайғу.

Навоийни ишқ ўлтурур, тиргузур ҳам,
Зиҳи ишқ иши не қнёмат эрур бу.

520

Ул ойни кўрган эл дерларки, меҳри ховаридур бу,
Мени чун айламиш девона дерменким, парийдур бу.

Қулоғи дурру лаъликим қуёшқа ёндошибтурлар,
Шараф авжида ул кавкаб, саодат ахтаридур бу.

Юзин хўй тоза қилғанни наззора айладим, гўё,
Эрам гулзорида сероб гулбарги таридур бу.

Қадининг жилвасин юз ноз ила бўстон аро кўрган,
Дегай, товуси раъно ё магар кабки дарийдур бу.

Юзинда лаъли нутқидин чу топтим рух, билдимким,
Қуёш ичра Масих ул, нуктаи жонпарваридур бу.

Кўнгулдин оташин лаъли хаёли бирла чексам оҳ,
Бу ўтнинг шуъласидур ул ва лекин ахгаридур бу.

Манга дайр ичра берди муғбача бир майки, жон топтим,
Бу жаннатнинг ҳамоно ҳури улдур, кавсаридур бу.

Совурма дайр туфроғини ҳар хориж нафас бирла
Ки, жон берган Масих анфосларининг пайкаридур бу.

Хиёбонда Навоий сабрини гар хўблар олди,
Ўзидин воқиф ўлсун, негаким шаҳри Ҳиридур бу.

ҲЕ ҲАРФИНИНГ ҲУМОЮНВАШЛАРИНИНГ ҲАЛОКАНГЕЗЛИҒЛАРИ «ФАВОЙИД»ДИН

521

Фалақдин яхшилиқ еткай дебон, кўнглунгни шод этма,
Ёмонлиғким етар, ҳоло унут, ўтканни ёд этма.

Замона аҳлиға гар юз қуёшча кўргузубсен мехр,
Вафо зинҳорким, бир зарра чоғлиғ эътимод этма.

Нужуму чарх деб ўкма гадонинг бахъялиқ шолин,
Тутунни чарх, учқунларин анжум эътиқод этма.

Фано аҳли аёғи туфроғи шарҳин ёзар бўлсанг,
Қароғимни ҳал айла, эй рафиқ, ўзга мидод этма.

Мидод эткан қароғимни қилибон кирпиким хома,
Кўзумнинг пардасидин ўзга қоғазга савод этма.

Қилиб солиҳ амал касби шиорингни салоҳ этгил,
Вале фосид хаёлинг бирла ҳар дам бир фасод этма.

Чу билдинг, ризқ эрур мақсум, чекма дўстдин миннат,
Қазодин хориж эрмас иш, адуға инқиёд этма.

Тиларсен фақр даштин қатъи қилғайсен эранлардек,
Бағир су қил, юрак парголасидин ўзга зод этма.

Навоий, истасанг уқбо муродин, номурад ўлғил,
Агар дунё муроди йўқтур, ўзни номурад этма.

522

Чаманда сарв ё гул чун сабодин тебранур ногаҳ,
Соғиниб сарв гулрўюм келур, афғон чекармен, ваҳ.

Бошимни олмағаймен саждаи шукр айлаю ердин,
Агар сарви хиромонимға бўлсам соядек ҳамраҳ.

Ўзум ҳам эрмон ўз ҳолимдин огаҳ, то ани кўрдум,
Йўқ улким, эрмас аҳволимдин ул номехрибон огаҳ.

Занахдонингда ҳўй эрмаски, оби зиндагонидур
Ки, ҳайвон чашмасининг остида воқидурур ул чаҳ.

Юз олман сарв бирла гул аёғидинки, ваҳ, йўқтур
Анинг қадду юзига боғ аро бу иккидин ашбаҳ.

Юзунг васфини юз таҳ сафҳаға ёзсам, тамом ўлмас
Ки, бўлғай сафҳаи хуршидча ул сафҳадин ҳар таҳ.

Жунунум манъ қилдинг ул парий ишқиди, эй носих,
Киши девона бўлса яхшироқ, юз қатлаким аблаҳ.

Тажаммул рахтидин, эй шаҳ, гадоға қилма истиғно,
Чу боғлар рахт бу дайри фанодин гар гадо, гар шаҳ.

Навоий, кўп дема ғам хайлидин майхона маъмандур,
Азимат қилсанг ул дорул-амонға фи амонуллаҳ.

523

Не пўя урдум йўлида, не бошим ўлди хоки раҳ,
Ул шўх ишқи саъйида боштин аёғимдур гунаҳ.

То бода ичти ул санам, то майға чўмди лаъли ҳам,
Жонимда ўтдур дам-бадам, бағримда қондур таҳ-батаҳ.

Чун жилва бўлди ёрға, айш ўлди жони зорға
Ким, ул қаду рафторға жон гулшанидур жилвагаҳ.

Жон қасдиға қилса камин, хайли эрур юз нозанин
Хуршид чекса тиғи кин, анжум не тонг бўлмоқ сияҳ.

Юз ишва бирла боқибон, жонимға ўтлар ёқибон,
Лаб тишлабон, кўз қоқибон, тиргиздию ўлтурди, ваҳ.

Очқач юзин ул нўшлаб, қилдим фиғон бирла тааб,

Булбулға тушса не ажаб, ошубу афғон субҳғаҳ.

Умр ўтмакин андиша қил, давронға йўқтур меҳр — бил,
Эй шаҳ, гадони кўзга илким, не гадо қолур, не шаҳ.

Соқий, тўла жоме кетур, дардимға ороме кетур,
Ҳолимға анжоме кетурким, ғам ани қилмиш табаҳ.

Ҳар ён, Навоий, сунма қўл, не келса ҳақдин — рози ўл,
Сен ожизу ҳокимдур ул, ал фажру лак ал ҳукму лаҳ.

524

Сарву гул ҳусн ичра йўқ ул сарви гулрухсорча.
Уйлаким, кумрию булбул нолада мен зорча.

Ул баҳори ҳусн учун ҳар сайл рангинким, булут
Зоҳир этти, йўқ эди бу дидаи хунборча

Гарчи даврон хоридин гул яфроғидур юз тешук,
Ҳажр нешидин эмас бу хотири афгорча.

Зулфининг ҳар тори бир мўминни чун кофир қилур
Деса бўлғай ани дин аҳлиға минг зуннорча.

Кўйини ул хурннинг селоби ашким касрати
Айламиш жаннату тажри тахтуҳол-анҳорча.

Абри раҳмат сояи сихҳат бошимға солмағай,
Ул қуёш кўйи қироғинда бузуғ деворча.

Бу кўҳан дайр ичра бир дам қилғали дафъи хумор,
Амни манзил топса, бўлмас кулбаи хамморча.

Олам аҳлиға вафо айлаб, жафо кўрган эрур,
Юз туман минг зор эмас, аммо бири мен зорча.

Чун Навоий кўнглини снндурдунг, энди топмағи
Мумкин эрмас, итти чун ҳар ён тушуб бир порча.

525

То қулоғингға зириҳ солдингу қошингға гириҳ,
Хаста кўнглумдурур юз гириҳ, андоқ зириҳ.

Кўнглума ғунча кеби тушти тугун узра тугун,
Кўргали сунбули зулфунгда гириҳ узра гириҳ.

Не назоҳатдурур ул гулшани рухсордаким,
Равзаи хулд анинг шабнамидин бўлдн низиҳ.

Бўлди қошу кўзидин зулф саромад, не ажаб
Ким, кўнгул қайди учун иккисидин келди фириҳ.

Қоши ёсиға дедим чилла керак риштаи жон,
Бу сўзумга, не ажаб, бор эса ҳар гўшада зиҳ.

Анга ғам тиғи бу боғ ичра ҳаром ўлдиким,
Кийди пашмина сариғ юз била, андоқким беҳ.

Ҳонақаҳ ичра Навоийға етар кўп макруҳ,
Дайрдин ул сари бормоққа ҳам эрди корих.

526

Дайр ичра яна кирдим бир журъа учун, ваҳ,
Ул бут манга миннат қўяр алминнату лиллаҳ.

Масжидқа яна кирмасу юз саждаға қўймас,
Ҳар кимки, бўлур дайр ила бут сирридин оғаҳ.

Бут шоҳид эрур, дайр доғи дайри фанодур,
Куфр аҳли эрур сиррини чун билмади гумраҳ.

Дермен кечаким тонгла чиқай дайрдин, аммо
Лояъқил этар муғбача май бирла саҳаргаҳ.

Соқийға ваё аксиға май ичра боқармен,
Андин мунга, мундин анга чун топмадим ашбаҳ.

Дайр ичра бу кун кавсару ҳур ўлди насибим,
Танглаға манга ваъда берур воизи аблаҳ.

Ҳақ сиррини ҳар кимга баён этма, Навоий,
Таън айламагай, билмас улус англаса ногаҳ.

527

Тун-кунким эврулур мени бемор бошиға,
Судраб эвурса кош мени ёр бошиға.

Неткай мени ҳавоий агар ашк дурларин
Сочсам борин булут кеби дилдор бошиға.

Ул нахл ноз бошида гулдур, йўқ эрса чарх
Пайванд қилди гулни сапидор бошиға.

Бошим оқарди ишқда, ё ишқ тиғидин
Момуғ ёпуштурулди бу афгор бошиға.

Раҳм этки, ишқ журми била чектилар мени,
Боғлаб таноб бўйнума, бозор бошиға.

Тун-кун ҳарири бўлди қуёшнинг амомаси,
Тун чирмади ола-була дастор бошиға.

Бошида ҳам ўтағаю ҳам бода, ҳам итоб,
Топти нелар йўл ул бути айёр бошиға.

Муҳликдурур хумор мени кош, эй рафиқ,
Еткурсанг эрди кўчай хаммор бошиға.

Қатл айлар элни ғадр ила гардун,
Навоиё, Туфроғ ушбу қотили ғаддор бошиға.

528

Эй кўнгул, тортар эсанг сарсари оҳ,
Олам аҳлин бурун этгил огоҳ.

Буки қон этти лабинг бағримнн,
Икки хунбор кўзум икки гувоҳ.

Ҳола ул юзга мудаввар кўзгу,
Юзининг оксидур ул кўзгуда моҳ.

Меҳри рухсоринг уза сабзаи хат,
Ажаб эрмас бу эса меҳри гиёҳ.

Даҳрдин бўлди паноҳим ишқинг,
Ўт самандарға, не тонг, бўлса паноҳ.

Истарам мастлиғ ул янглиғким,
Ўлгуча бўлмасам ўздин огоҳ.

Соқийё, бодаки, бу ҳасрат ила
Ўлмагаймен мени маҳзун ногоҳ.

Жоҳу мол аҳлида йўқ меҳру вафо,
Бас манга меҳру вафо мол ила жоҳ.

Гар Навоий гунаҳи ишқинг эрур,
Афв қилмоқчи ҳам эрмас бу гуноҳ.

529

Бўлур шом ул маҳи Наҳшаб равона,
Каманди зулфин очиб шаб равона.

Қора тун азм этарким, кўрмагай эл,
Жамолидин вале ёрур замона.

Мени манъ этмиш ўз ҳамраҳлиғидин,
Манга, ваҳким, ажаб иш тушти ёна.

Ҳаётим эмди худ мумкин эмастур
Ки, ўлмакка тилар эрдим баҳона.

Кўз очқаймен магар маҳшар сабоҳи
Ки, ичмишмен ажаб жоме шабона.

Бу гулшан гуллари чун бевафодур,
Алардин чекма, эй булбул, тарона.

Навоий ўлса, ёдин қилмағилким,
Ўлар эл ҳам, десанг андин фасона.

530

Нашъа етмас бода гулгун базмгаҳ гулзор эса,
Гар кўнгул ичра бировнинг хорхори бор эса.

Базм аро гар ҳозире гар ғойиб ўлсун — бок эмас,
Тенгри ёри қайда бўлса, ёри бизга ёр эса.

Васл нўшидин агар уммид марҳамдур, не тонг,
Ҳажр нешидин бағир чоку кўнгул афгор эса.

Ҳам кеча ҳожат эмастур шамъу ҳам кундуз қуёш,
Мунисим гар субҳу шом ул сарви гулрухсор эса.

Нақди имонимни ул кофир чу торож айлади,

Не ажаб оллимда бут, бўйнулумда ҳам зуннор эса.

Қечалар ҳар кўчада итдек югурса, тонг эмас,
Кимки анинг дилбари бир шабрави айёр эса.

Эй харобот аҳли, биздин журъае тутманг дариф
Ким, эрур май раҳни гар худ жубба, гар дастор эса.

Тут қадаҳ даврини хушким, йўқ бажуз саргашталик,
Даҳр даврида бу тўққуз гунбади даввор эса.

Эй Навоий, май била дафъ айла ул ой ҳажридин,
Хаста жисминг зор эса, кўнглунгда юз озор эса.

531

Меҳри рухсориға хат зоҳир этибтур дилхоҳ,
Не ажаб, сабзаи хаттини десам меҳри гиёҳ.

Сурма чеккан кўзи оҳим тутуни касратидин,
Оҳким, қилди мени ҳам ўзидек хонасиёҳ.

Бир кичик ёшлиғ учун бўлмиш улук тинмақ ишим,
Гарчи ишқида даме тинғали қўймас мени оҳ.

Буки қонимни тўкуб, дермен ичибсен, басдур
Ғамза тиғи била хунхора кўзунг икки гувоҳ.

Хўблардин санга гар етса ғуборе, не ажаб,
Шоҳға бўлмади гард, айламайин хайлу сипоҳ.

Давр эли жавридин ўлдум, қани майхона йўли
Ким, эрур қочқали кўп далдаси ҳар лаҳза паноҳ.

Фақр йўлиға агар кирмаса эл, андиндур
Ким, бу водийда хатар кўптуру оздур ҳамроҳ.

Шоҳ дарғаҳиға гар бор эса ҳожиб монӣ,
Эй гадо, муждаки беҳожиб эрур бу даргоҳ.

Хайру шар бўлмаса тақдирдин айру, эй шайх,
Бас Навоийға гунаҳ айлаганидин не гуноҳ.

532

Шамъдек қомату юз шамъи ила жонона,
Қилди ўртарга кўнгуллар қушини парвона.

Ақлнинг силсилаи зулфунга вобасталиғи,
Кўрунур уйлаки занжир ичида девона.

Ошнодур чун санга жон била кўнглум азали,
Не тафовут, манга бўлсанг абадий бегона.

Кўп бузуғ кўнглума ёғдурма бало ўқиниким,
Бир ёғиндин тенг ўлур ер била бу вайрона.

Ёр агар кулбаи эҳзонима кирмас, тонг эмас,
Кимса бош суққудек эрмас бу бузуғ кошона.

Хонақаҳ ичра риё аҳлидин ўлдум дилтанг,
Эй хушо аҳли харобот била майхона.

Боғласам дайрда зуннор, не тонг, мундоқким,
Динни яғмо қиладур муғбачалар мастона.

Дема фарзона биравдурки, улустин чиқмиш,
Тенг кўрар чунки улус бору йўқин фарзона.

Эй Навоий чу эрур боиси ғафлат кўп сўз,
Қаридинг, иш қилакўр, айтмағил афсона.

533

Фироқ неши кўнгулнинг ичию тошида,
Тикилмиш ончаки, оҳим чиқар хорошида.

Намоз ботил эрур, чунки эGRIDур меҳроб,
Гирихдур офати дин тушса ер қошида.

Висол вақти юзунг ўртаса мени, не ажаб
Ким, ўзга тоб бўлур ёрнинг қуёшида.

Ики кўзунгки, кўнгул сайдини талашдилар,
Нелар кесилди бу сайд ул иков талошида.

Парию ҳур ул ойға қаробат ўлмишлар,
Ва лекин онча киши йўқ уруқ қаёшида.

Ториқмасин, неча гардундин эгрилик етса,
Биравки тузлуги йўқ халқ ила маошида.

Навоий ўлди, чу бошиға етти тигн фироқ,
Бошини айлади паст улча эрди бошида.

534

Менмудурмен кўз ёшим рангин бағир қони била,
Лек бағрим қон биравнинг тиғи ҳижрони била.

Лаъли ёдиндинки, кўнглум музтарибдур, эй рафиқ,
Панд анга кўп бермаким, дармондадур жони била.

Су ўғирлаб бўлса кўнглум заҳми муҳлик, не ажаб
Ким, су келтурди ўқунг захм ичра пайкони била.

Хатти кўнглумда сўнтак янглиғ танимни чирмаған,
Муҳрлуқ бир нома, билгил, доғи пиихонн била.

Дардким, кўнглумни бузди, чиқмас андин, яхшидур
Чуғз янглиғким, эрур хурсанд вайрони била.

Чун бу гулшанга вафо йўқ, эй кўнгул, зинҳорким,
Кўп қувонма сунбулу сарви хинромони била.

Эй Навоий, гар муродинг давлати боқий эрур,
Унс тутмоқ бартароф қил олами фоний била.

535

Зулфи қонлиғ пайкаримни чекти печу хам била,
Ул сифатким, тортқай аждар биравни дам била.

Нола чекмакдин чу қилдинг манъ, эй лаълинг нигин,
Бир йўли оғзимни қилғил муҳр ул хотам била.

Марҳами васлин кўнгул чокидин олма, эй рафиқ
Ким, чиқар жоним доғи айрилмай ул марҳам била.

То ғаминг водийсида овора бўлдум, оҳким,
Ўзни ҳаргиз топмадим бир хотири хуррам била.

Рашкдин ишқинг тутармен жону кўнглумдин ниҳон,
Бўлмас эл сиррин дейишмак икки номаҳрам била.

Беталаб йўқ васлидин толиб, вале маҳжурмен,
Қолмишам дармонда ушбу нуктаи мубҳам била.

Эй Навоий, халқдин тут гўшаким, мен тинмадим,
Токи бўлдум ошно хайли бани одам била.

536

Тонг саҳоби уйғатур уйқулуғ элни су билан
Ким, сабуҳи вақти бўлди фавту сен уйқу била.

Су сепиб уйғотқусидурлар сени уйғонмасанг,
Гунчай субху суроҳи ғулғулу кулгу била.

Умрдин бир субх олғил баҳраким, фасли баҳор
Лола ҳам жомин тутубтур наргиси жоду била.

Настаран ё сунбул оллида бўлунг хушҳол икав,
Гар хитойи бирласен саргарму гар ҳинду била.

Хуштурур бир васл субҳи май била топмоқ нашот,
Неча ҳижрон шоми бўлмоқ қон ютиб қайғу била.

Гоҳ афғонингни тузгил булбули худрой ила,
Гоҳ дилдорингни ёндоштур гули худруь била.

Ҳар қушунгға захр ила қору тутар шоми ажал,
Бир сахар сен ҳам ҳаёте топ қушу қору била.

Не зулолу оташин гулдурки, бўстон шоҳида,
Айлар оройиш бу англик доғи ул кўзгу била.

Эй Навоий, субхунг ўлди шом, тинмай йиғлаким,
Шояд ўлгай номаи журмунг ориғ ул су била.

537

Анингдек ўт яна ишқ урди хонумонимға
Ки, шуъла айрилиб андин, туташти жонимға.

Жунуни дафтаридин ақлу ҳикмаг эткай фаҳм,
Қачонки, Мажнун кўз солса достонимға.

Чу заъфдин сўнгак ўлдум, синар вале қонамас,
Фироқ тоши етиб жисми нотапонимға.

Қолиб ғам ичра, яна кўрмади нашот юзин,

Бировки солди қулоқ нолаи ниҳонимға.

Эмастур ашҳабининг тўрт аёғ элинда хино
Ки, кўнглум ичра қилиб жилва, кирди қонимға.

Менга ҳаром фано дайри пирининг қадаҳи,
Вужуд хонақаҳи гар ўтар гумонимға.

Навоиё, тутубон бода, сирри ваҳдат сўр
Ки, чекмай икки қадаҳ кирмас ул баёнимға.

Уйқуни оҳим ели кўздин учурди бу кеча,
Ақлу ҳис авроқу ажзосин совурди бу кеча.

Анжам эрмас, чарх зулмин ҳолима англаб қазо,
Тийра рухсоримға минг қатла тўкурди бу кеча.

Ҳажрдин туфроғ бўлдум, гўйиё ашким суйи
Бошима чархи кўҳан тоқин емурди бу кеча.

Зулм тоши ёғдуруб, ҳижрон қиличи индуруб,
Не балолар ишқ бошимға кетурди бу кеча.

Захм кўптин мен ўлум ҳолида ўлган соғиниб,
Ит ялаб қоним, сўнгаларни кўмурди бу кеча.

Субҳ толиъ бўлмади, гарчи ул ойдин айру ҳажр,
Бошима минг қатла гардунни уюрди бу кеча.

Чарх мен саргашта ёшидин хижил бўлдики, кўп
Анжуми ашким шиҳобосо югурди бу кеча.

Тийра андиндурки, ой, кун шамъин оҳим сарсари
Чарх фонуси аро бир-бир ўчурди бу кеча.

Эй Навоий, ўлмаким англаб ул ойнинг кўйида,
Итлари бир дам улуб, бир лаҳза хурди бу кеча.

539

Ишқ раҳм этса бу саргардон тани беморға,
Қайтара айландурур тоб очқан элдек торға.

Ҳажр дардидин қулоқлашмаққа маҳрам соядур,
Такъя солмоқ шоми фурқат заъфдин деворға.

Учти ё янчилди маҳвашлар тошидин, эй рафиқ,
Ёқма мундин нори марҳам бу тани афгорға.

Ғам эмас ўлсамки, жони хоксоримдур менинг,
Гардким, ўлтурди жавлон вақти ул рухсорға.

Лаълу хаттининг Масихою Хизрдин ори бор,
Эй мусаввир, сунма қўл шингарф ила зангорға.

Тарк этиб савдо, анинг савдосиға тушмиш улус,
Киргали Юсуф жамолим сайр учун бозорға.

Не бадеъ авзоъ эрурким, ақл боши айланур,
Гар даме фикр айласам бу гунбади давворға.

Тузма ойини муҳаббат эл била, гар истасанг
Ким, ўзунгни солмағайсен ранж ила озорға.

Эй Навоий, ёрдин ағёр майли қилди ёр,
Ёрким кўрди бу янглиғ зулм қилғай ёрға.

540

Йўлунда туфроғ ўлдум, эй сабо, ўтсанг ғуборимға,
Қуюн бўл доғи элтиб садқа қилғил гулузоримға.

Гар ўлсам ул малак сиймо парий ҳажринда, айланғай
Парий бирла малак парвонадек шамъи мазоримға.

Фироқи тийр боронинки, чектим қушға ўхшатқай
Ки, юлмишлар юнгин боққан киши жисми фиғоримға.

Қуёш янглиғ юзунг ҳажринда эрмас ёрумоқ мумкин,
Гар ўлса юз қуёш толиъ қорарған рўзгоримға.

Йигитлар ишқини гар ихтиёр этмай десам, қўймас
Йигитлик бирла ошиқ шевалик ўз ихтиёримға.

Жунун водийсида қолур сабо юз дашти пўямдин,
Анга етмон, не илдам сайр экин чобуксуворимға.

Сени, эй муғбача, маҳрумлуқдин асрасун тенгри,
Агар бир жоми май бирла илож этсанг хуморимға.

Фано майхонасининг майфурушиға фидо жоним
Ки, май эҳсон қилур ҳолатда боқмас йўқу боримға.

Вафо ўтиға мен куйдум вале топқай Навоийдек
Муҳаббат риштаси боққан киши ҳар бир шароримға.

541

Сурати девордек ҳайронмен ул рухсорға,
Йўқса ғамзанг ўқлари тикмиш мени деворға.

Зор жисмимда бўғунлар меҳнатимнинг сонидур
Ким, санаб, ҳар ерда тугдум бир тугун ҳар торға.

Тори зулфунг ичраким, ашким тўкар кофир кўзинг,
Меҳраи тасбиҳ тортар риштаи зуннорға.

Бир-ики кун зор кўнглумдин фироқингни кетар,
Заҳрим, бермиш бу кунлук тонглалиқ беморға.

Заҳми кўплуктин кўнгул сиррини фаҳм этмак бўлур
Ким тааммул бирла боқса бу тани афгорға.

Гар десанг саргашталиқ кўрмай йўлунгни туз юру,
Гар инонмайсен, назар қил чархи кажрафторға.

Эй Навоий, гар десанг ҳижрон хуморин дафъ этай,
Жаҳд этиб, солғил ўзунгни кулбаи хамморға.

542

Икки юздин қадингға икки гесу бўлди пироя,
Чу шамъ ўлди ики, эл қаддиға икки бўлур соя.

Сенинг гулгун тўнунгким, нақш эрур зар риштадин ҳар ён,
Бияйниҳ уйладурким, зарварақ остидағи лоя.

Чекармен вою дойим буки, жон лаълингдин олғай ком,
Менинг жонимға вой ар ҳосил ўлмас, анга бу воя.

Лаби жонбахшинг ўлди юқори ул холи жодудин
Ки, тенг эрмастур иъжоз аҳлию сеҳр аҳлиға поя.

Ажаб йўқ, сабзаи хат соясида жонфизо лаълинг
Муносибтурки, бўлғайлар Масиҳу Хизр ҳамсоя.

Ато-онангга раҳмат, эй ўғилким, кўрмамиш сендек
Не ул тўққуз ато, бал не бу тўрт асрағучи доя,

Манга сармоя зуҳду суд уммиди биҳишт эрди,
Чу топтим бода бирла дайр, борди суду сармоя.

Кўнгул то ҳажр аро итти, анга бир лаҳза минг йилдур,

Манга маълум эрмас ҳоли ул чоғдин ило ғоя.

Навоий, чун ҳар иш қилсанг, керак пирояю сози,
Фано йўлиға кирким, не керак созу не пироя.

543

Ёр ишқим англамай, лаъли сусабтур қонима,
Токи маълум этса, келгай не балолар жонима.

Очмай ўтлуқ чеҳра чунким ўртади кўнглум уйин,
Очса не ўтларки, тушгай кулбаи эҳзонима.

Уйқуда ул кўз манга юз фитна бедор айламиш,
Ноз ила уйғонса, неткай, англа, хонумонима.

Ичмайин май бузди кўнглумни, гар ичса, тутса ҳам,
Кўр — не офат сайли юзлангай йиқуғ вайронима.

Маст ўлуб зуннор зулф очса, муҳиқдурлар агар
Ақлу зуҳду илм мотам тутсалар имонима.

Носихо, чун ошиқ ўлдуқ танима мундин нари,
Танимасбиз биз сени, сен доғи бизни тонима.

Гар Навоийдек бўлуб ошиқ, ўлармен панд деб,
Жонима қилманг азоб, айтинг ани жононима.

544

Ёр акси чунки айлар жилва май кўзгусида,
Май ичарменким, юзи бўлғай юзум ўтрусида.

Ул сабоҳат бирлаким, кулдунг, манга мехр ўлди фаҳм,
Мехр фаҳм ўлмоқ тонг эрмас субҳнинг кулгусида.

Уйлаким, хайли ҳубоб ичра тушар хас, бормен

Ашк аро саргашта ул султони ҳусн урдусида.

Урди олам бузғали бир-бирга кирпик сафларин,
Фитналар бедор қилмоқ кўр ул ой уйқусида.

Не хато қилғай кўнгулларга кўзунг мужгон ўқин,
Ҳар қаён чун боқса, сайдедур анинг қобусида.

Навбаҳори даҳрға қўйманг кўнгулким, йўқ вафо
Не гули бўстонида, не лолаи худрўсида.

Шоҳлар побўсинг эткандин, Навоий, яхшироқ
Ким, бошингни хокираҳ этсанг анинг побўсида.

545

Мен ўлар ҳолатдаю кўйида итлар қошима
Жамъ ўлуб аҳбобдек, афғон қилурлар бошима.

Чарх кўзгусин шафақгун топқай анинг аксиндин,
Ул юзу лаб ҳажридин боққан киши қон ёшима.

Ўлмишам лаъли майи шавқида, май солинг мудом,
Йўндуруб ҳар ён қадаҳлар қабр қилған тошима.

Кўйига қўйғач қадам, бошимға урди тиғи зулм,
Сарфароз этти бу хидмат айлаган подошима.

Топмағай шояд сабуҳ айларга майл, эй тонг ели,
Элт жоним нақдини майхораи қаллошима.

Шаммае фош айла саргардонлиғимдин, эй қуюн,
Учрасанг дашт узра Мажнун исмлик қардошима.

Дур сочар кўздин Навоий, лек ул йўқтурки, ёр
Бир кеча сўнғай аёгин дидаи дурпошима.

546

Кўргали чун тоқатим йўқтур сени бир ёр ила,
Ваҳ, не бўлғай ҳолатим кўрган замон ағёр ила,

Ғусса тоғида улус кўргай очилған лолазор,
Ҳар ён этсам майл бу урён тани афгор ила.

Торами хуршид уза найлай Масиҳодин илож,
Заъф аро кўйида хушмен сояи девор ила.

Қондурур кўнглумда, ёнимда сўнгаклар қобсабон,
Ком олур ишрат майидин лаҳни мусиқор ила.

Эй фусунгар, ёзма тумор ул жунун дафъиғаким,
Шарҳи ёзилса, туганмас юз туман тумор ила.

Кўнглум ичраким, сиғишмас новакинг пайконлари,
Беркитибтурлар ўқунг шавқини юз мисмор ила.

Дема жисмимда мудаввар доғларким, даври чарх
Ўртамакка қисмат айлабтур ани паргор ила.

Қасри жаннат бирла кавсар майли қилмон, эй фақиҳ
Ким, кўнгул улфат тутубтур кулбаи хаммор ила.

Олам аҳлиға қўшилмоққа ўзунгни қилма зор,
Чункн айрилмоқ керактур сўнгра юз озор ила.

Дайр аро бадмастлиғ журмонаси, эй муғбача,
Буйнума осғил сабу, боғлаб ани зуннор ила.

Эй Навоий, туз бўлуб, не келса, тутқил ўзни ҳуш
Ким, ситез этмаклик ўлмас чархи кажрафтор ила.

547

Новакингнинг тусидин эрмас нишоне бўйниға
Ким, эрур қатл айлаган аҳбоб қони бўйниға.

Бегунаҳ ишқ аҳлиға тиғи жафо сургум десанг,
Билки, мендин ўзга тутмас кимса ани бўйниға.

Ҳажрдин гар юз қилич бўйнумға урдунг, эй сипеҳр
Сарбасар қилдим қўлум еткан замони бўйниға.

Қотилимни кимса билмай, захм еб ўлдум, валеқ
Мен билурменким, эрур қоним фалони бўйниға.

Тавқ бил жаннат қуши бўйниға то мушкин ипак,
Тушти таъвиз эткали ҳирзи ямони бўйниға.

Майға эгнимдинки, сажжодам гаровдир, қилди манъ,
Гўйиё зоҳид кўра олмас ридони бўйниға.

Гар Навоий ўлса, ул кофир диёриға чекинг,
Боғлабон судрарда зуннори фанони бўйниға.

548

Ваҳки, чамандин яна эсти шамол ўзгача,
Ҳар дам ўлур атридин кўнглума ҳол ўзгача.

Булбулу қумри чекиб лаҳну наво ўзга навъ,
Кўргузадур сарву гул ғанжу далол ўзгача.

Савсан ўлуб сарбаланд, ғунча қилиб нўшханд,
Элга алардин етиб дафъи малол ўзгача.

Сунбули пуртоб ҳам, лолаи сероб ҳам,
Дуд ила ўтдин бўлуб шибху мисол ўзгача.

Кирди магар дилбарим, ҳури парий пайкарим,
Гулшан аро кўнглида фикру хаёл ўзгача.

Бўлса манга доғи йўл, андаки айш айлар ул,
Қилсам эди маст ўлуб қолу мақол ўзгача.

Умри абад топқамен, тутса манга бир қадах,
Нашъае майдин анга ҳусну жамол ўзгача.

Даҳрда йўқтур карам, даҳрнинг аҳлида ҳам,
Қилмағасен, эй кўнгил, фикри муҳол ўзгача.

Зухд, Навоий санга бермади масжидда файз,
Эмди кириб дайр аро, тарҳни сол ўзгача.

549

Қаю қушким, қўнар бу пайкари Мажнун мисол узра,
Эрур тан заъфидин қушдекки, йўнғайлар хилол узра.

Бало тоши ҳам ўлған қаддим устидин йироқ кетмас,
Биайниҳ нуқта янглиғким, тушар ёзғанда зол узра.

Агар майгунлуғидин ранг айлар эрса машшота,
Кўзумнунг мардумин қўйғул ўюб ул турфаҳол узра.

Қошингнинг тоқи устида эмастур анбарин холинг,
Зухал гўё очибтур орази мушкин ҳилол узра.

Не тонг, нозуклугидин гар қурайши бўрк оғир келди,
Хам айлар, чун қиров кўпрак ёғар нозук ниҳол узра.

Саводи хат била ҳам оразинг хуршиди равшандур,

Сафода не тафовут соя тушкандин зулол узра.

Белинга то сочинг чирмашти, рашкидин анинг ҳар тун
Димоғимда тонг отқунча хаёл эрмиш хаёл узра.

Кўзумни истасанг равшан, қадаҳни ёпма, эй соқий,
Керакмастур саҳоб ул ахтари фархундафол узра.

Навоий, ёр лаълида учуқтур, йўқса ёпушти
Чибиннинг парридин бир пора қўнған чоғда бол узра.

550

Ҳажр ўти доғи била қўнглумни, эй жон, ўртама,
Дўзах ўти бирла куйдур, доғи ҳижрон ўртама.

Ўртабон ҳар кимни, ўт жонимға солма рашқдин,
Халқни пайдо, мени, мажнунни, пинҳон ўртама.

Ламъаи рухсор ила дин кишварига солма ўт,
Мунча ислом аҳлини, эй номусулмон ўртама.

Оҳим ўти учқунин гардунға тортиб, эй парий,
Ул чоқинлардин малак хайлини ҳар ён ўртама.

Гар қулум, гар жисму жоним ўртадинг, қилдим бихл,
Ўз қулунг, эй жисму жоним садқанг, осон ўртама.

Чунки сен ҳам қолмоғунг ўртанмай, эй шамъи тироз,
Ораз ўти бирла парвонангни паррон ўртама.

Чун Навоий васлдин кечти, ани ҳажр ўтида
Ўртамай деб айлаб эрдинг аҳду паймон, ўртама.

551

Зулфиға майл, эй насими анбарафшон айлама,
Тарқатиб юз пора кўнглумни паришон айлама.

Олам аҳли жониға раҳм айлаб, эй чобуксувор,
Отланиб усрук, яна оҳангн майдон айлама.

Азми гашт айлаб тун ақшом, ой кеби айлаб тулӯъ,
Чархнинг юз минг кўзин хуснунгга ҳайрон айлама.

Захмлиғ бағримни юз минг пора айлаб тиг ила,
Зулмдин ҳар порасин бир қатраи қон айлама.

Деб эмишсен, айлагум ислом элинда қатли ом,
Айлама бу зулмни, эй номусулмон, айлама.

Гар десанг кўнглунгни гардун таҳ-баттах қон этмагай,
Хурда майлим ғундачек кўнглунгда пинҳон айлама.

Эй Навоий, базм тузган эрмиш ул гул боғ аро,
То паришон бўлмасун, булбулдек афғон айлама.

552

Тўкулгудек эди жисмим қуруқ сўнгаклар ила
Магарки, боғлади ишқ ул сўнгакни раглар ила.

Ҳалоким айласа ул пок этаклик, эрмас айб
Ки, туфроғим тошиғай поклар этаклар ила.

Таашшуқумдин ирик пандлар халос этмас,
Бу бандни кеса олмас киши эгаклар ила.

Висол шомидей олмон лабингни ёлқитсам,
Вале табонинга кўз суртубон мучаклар ила.

Майи висол ичиб, лабларинг ўпай дермен,

Ғариб бода тилармен ажаб газаклар ила.

Замона аҳлики, давлат чоғи қулунгдурлар,
Мулоямат яна кўп қилма ул дадаклар ила.

Навоий ўлса, халос айлай олмағай ошиқ,
Жамол аҳли анга ваъда айламаклар ила.

553

Бир кичик ёшлиғ нигоре топмишам нозуккина,
Секретурда тавсанин майдон аро чобуккина.

Гаҳ вафо, гаҳ нозу гаҳ афсун била ўзгинасин,
Кўргузуб ҳар лаҳза дилбарлиғда бир турлуккина.

Жавр ила таҳдиди бедилларға бори чинғина,
Меҳр ила ҳар ваъдаким, қилди бори ўтруккина.

Осру ёлғон ваъдасидин куймиш эрди жонғинам,
Онгдибон бир кеча тушти илгима усруккина.

Истадим бўйнин қучиб, юзгинасидин ўпкамен,
Изтироб айлаб талашти, бор эмиш кучлуккина.

Юз ўпарга қўймади, илгин дедим бори ўпай,
Ташлабон юмруққина, қилди кўзумни кўккина.

Ҳар не дединг бор эди ёлғонғина боштин аёқ,
Эй Навоий, мунча ёлғон дегуча бўл шуккина.

554

Ул яшил тўнлуқ парийваш лаъли шаккарбор ила,
Руҳ тўтисин қилибтур мунфаил гуфтор ила.

Гарчи аҳзар тўн била боғи латофат сарвидур,

Лек ҳайрон айламиш юз сарвни рафтор ила.

Гар сўкулди ул этак, кирпик била тикса бўлур
Ким, эрур гул хилъатин тикмак муносиб хор ила.

Англа ахзар шамъу сариф бўрки, анинг шуъласи,
Тийра кулбамнн ёрутса, кошки, рухсор ила.

Нахли қаддурму яшил тўн ичра, ёхуд нахли мум,
Боғлаған сунъ илги юз минг санъату ҳанжор ила.

Соқийё, жоми зумуррадгун аро қуй лаъли май
Ким, эрур шингарф беҳад хушнамо зангор ила.

То бўлай лаълу зумуррад орзусидин халос,
Тортибон ани Навоийдек навое зор ила.

555

Ҳар ойки ғайрима бир зарра меҳри фош ўлса,
Анинг сари боқа олмон, агар қуёш ўлса.

Кўзумда ашқдек ул тифл парвариш топмиш,
Назар ҳақини керак билса неча ёш ўлса.

Висол умидига ўзни яқин солур ошиқ,
Фироқдин неча жавринда давр бош ўлса.

Не тонг, фироқи бағридин харошлиқ чиқмоқ,
Бировки, бағрида ғам чангидин харош ўлса.

Баҳорим ўлди чу гулчехра шўхлар, не ажаб,
Ёғар нима бошима жолавор тош ўлса.

Хуш улки, тоғ этагин тутса халқдин қочибон,
Узалса остида хоро анга фирош ўлса.

Деманг, Навоий, агар ёринг ўлса қатлинг этар,
Неким муродидурур уйла қилса, кош ўлса.

556

Эйки, юз минг доғ қўйдунг жисми ғампарвардима,
Билки, бўлмиш ҳар бири охир даво бир дардима.

Хажр аро ҳолим гаҳе беҳушлуқ, гаҳ ғам емак,
Ишқинг иқболида қил наззора хобу хўрдима.

Тоза қонлиғ доғ иси кўнглум аро муҳликдурур,
Атри руҳафзо кўрунг ғам боғи ичра вардима.

Ўйла хоки жисм ила кетмак тилармен даҳрдин
Ким, ажал ҳам етмагай суръатлар айлаб, гардима.

Совуғ оҳим ҳайрати ишқ аҳли кўнглин ўртади,
Турфа ишдур эл ичин куйдурмак оҳи сардима.

Даҳр боғинпнг ҳазони яфроғидур қон ёшим,
Обкаш янглиғки, хатлар чекти рўйи зардима.

Ел келтургач кўйи туфроғини, топтим шоҳлиғ,
Эй Навоий, қил тамошо ганжи бодовардима.

557

Қўйди усрук юзни бу хоки тани беморға,
Шамъ янглиғки таямишлар ани деворға.

Анжум ўлса меҳр уза, онча кўрунмас лутф аро
Ким, гаҳи тер қатраси ул меҳрваш рухсорға.

Ул кўз эрмаским, чекилмишдур учи зулфунг сари,
Кофиредур, олғали майл айламиш зуннорға.

Қилди оламини гулистон, улки гулгун рахш уза,
Чиқти гулгун тўн кийиб, гул санчибон дасторға.

Даҳр туфроқиға меҳнат сабзаси бош чекти боқ,
Ҳар тараф пайкон учи чиққан тани афгорға.

Ҳусни даврони ўтар барҳам бўлур, эй сарви ноз,
Зор кўнглумни кўруб, майл этмасанг озорға.

Истади фоиус аро сурат кеби саргашталик,
Элга улким, давр берди гунбади давворға.

Ёр йўқ оламдаким, бир ёр сиррин асрағай,
Бас ажаб сирредурурким, эл дегай ағёрға.

Эй Навоий, хонақаҳда кўрмадинг жуз дарди сар,
Ани дафъ айларга юзлан кулбаи хамморға.

558

Солурам руқъасини кўнглума урғач ёра,
Уйлаким том шикофи аро коғаз пора.

Мени Фарҳод ила Мажнун доғи истаб топмас,
Тоғу ҳомун аро то айлади ишқ овора.

Эй Масих, урма нафаским, совурур гардимни,
Ишқ мақтулиға ким айлай олибтур чора.

Чарх тош ёғдурубон, ерга кўмилмиш жисмим,
Ёсағон англама қабримда ўкулган хора.

Эй мунажжим, гар ул ой сабру сукунум хабарин
Демасанг, ер қуйи ҳам собиту ҳам сайёра.

Гар вафо бўлмаса давр аҳлида, тонг йўқки, ҳануз
Қилмамиш чарх вафо соғарини инкора.

Гар Навоий ғам аро қони қуруб, бўлди ҳалок,
Не ажаб, дилбари бир қотил эрур хунхора.

559

Билгай улким манзил эткай хоотири вайронима
Ким, ажаб душворлиғлардур балокаш жонима.

Ҳажр даштида ҳамоно беркитибтур бир бало,
Ҳар тиканким неш санчибтур тани урёнима.

Дарду ғам аҳли ўлум ҳоли бўлурлар чиққуча,
Кирсалар ҳолим сўрарға қулбаи аҳзонима.

Бағриму кўнглум ғаму дардиға таскин бергали,
Ўлтурубтурлар балият ўқлари ҳар ёнима.

Буки бағрим қон эди, қатлимға худ ҳажр эрди бас,
Рашк ўқи ҳам ҳожат эрмас эрди кирмак қонима.

Қилма кўп ошуфта ул зуннори зулф, эй муғбача
Ким, тугунлар тушти андин риштаи имонима.

Эй Навоий, мен худ ўлдум олғали кўнглумни ёр,
Жонни доғн олибон, еткур кўнгул олғонима.

560

Ишқ кўп солди мени дарду балият чоҳиға,
Ваҳки, эмди судратур ҳижрон сиёсатгоҳиға.

Эй хуш улким, айлай олғай ўлтурурда дарди ишқ,
Бир тазаллум шоҳиға ё бир васият моҳиға.

Ул қуёш ҳар ёнки борса, соя ҳамроҳи анинг,
Соядек беҳол ўлурмен рашқдин ҳамроҳиға.

Қўрқарамким, етмагай ҳолимға май нисёнидин,
Нечаким, бор эътимодим хотири огоҳиға.

Ё раб, у бедилки, бир дилхоҳ анинг матлубидур,
Ани ҳам еткур мени бедил кеби дилхоҳиға.

Уйладурким, сотибон Юсуфни олғай сиймқалб,
Кимки матлубни қўюб, майл этса дунё жоҳиға.

Бир биҳишти хур ҳажридин тамуғнинг дудидур,
Боқсанг ўтлуғ кўнглидин чиққан Навоий оҳиға.

561

Нетиб ўзумни тасаввур қилай висол ичра,
Далир чун боқа олмон анга хаёл ичра.

Қади латофати бор эътидолдин ортуқ,
Валек жилвасидур ҳадди эътидол ичра.

Ниҳол қаддин ики зулф сунбулида кўрунг,
Алиф кебики, қазо қилки ёзди дол ичра.

Чаман аро қизарур, сарғарур гули раъно,
Магарки, қолди жамолингдин инфиол ичра.

Дегилки, холидағи нуқтаси бўлур зоҳир,
Тутарға ранг қўяр чунки нуқта хол ичра.

Қуёш ҳаёт суйинда кўрунди ё соқий,
Жамол аксини солди майи зулол ичра.

Замона аҳлида йўқтур вафо, ани тилама

Ки, қолмағайсен ани топмасанг, малол ичра.

Чу савту ҳарф ила тавҳид сирри мумкин эмас,
Не оғаҳ аҳли жадал мунча қилу қол ичра.

Навоий илгини тутқилки, васлинг уммиди
Солибтурур ажаб андишаи муҳол ичра.

562

Рақиб келмаги ул нўши лаб санам бирла,
Эрур нечукки, бирав умр топса ғам бирла.

Не умрдур буки, мен ғам била кечургаймен,
Нечук ичар киши ҳайвон суйини сам бирла.

Алам чу етти, кетар ишқ лаззати жондин,
Киши не навъ қилур айшни алам бирла.

Етишса ёр рақибни, мени чекар сўз ила,
Не ганждурки, ютар аждаҳоси дам бирла.

Бу гулистон аро чун хорсиз гуле бутмас,
Ўзунгга айламагил хорлиқ ситам бирла.

Нечук кул ўлмағамен дайр пириғаки, неча
Ки, камлиғимни кўрар, ўткарур карам бирла.

Навоий оғзи хаёлиға тушти, истамангиз
Ки, тушти эмди йўли водийи адам бирла.

563

Неча қамчи тушубтур ул қади сиймин бадан узра,
Паёпай сонқа тушкан кеби сарву суман узра.

Не бўлғай эрди ҳар бир ўрниға тушса эди юз минг,

Анинг ишқида мен фарсудаи дарду миҳан узра.

Кўзумга ўт чоқилган ҳажр кожидин, ҳамоноким,
Чоқиндектур, дамо-дамким тушар бу зор тан узра.

Асар кўр ишқи комилғаки, захми менда зоҳирдур,
Не қамчиким, тушубтур ул бути паймоншикан узра.

Анинг нозук танида захм тонг эрмаски гардундин,
Эрур хоро аро қон лаълу гул жисми тикан узра.

Менинг ҳолимға йиғлангким, агар Ширинға гул ёғса,
Ёғар юз сангборони балият кўҳқан узра.

Навоий, ёрға гулбарге текса ўлгудек эрдинг,
Не айб ўлсанг, кўруб захм ул бути сийминбадан узра.

564

Ҳужуми хол эрур ул гули жамол узра,
Начукки, мушк сочилғай ҳарири ол узра.

Жунун салосили бўйнумда, заъфлиқ тан ила
Ҳунарвар уйлаки, занжир осар хилол узра.

Қадинг таҳаммули йўқ руҳларға андоққим,
Туюр қилса ватан нозанин ниҳол узра.

Белинг хаёли таним бирла токи чирмашти,
Хаёлдур мени девонаға хаёл узра.

Мену фироқ юки ҳамли ўзга қавмдурур
Ки, базми айш тузар маснади висол узра.

Солур футур сафолиғ кўнгулга хориж дам,
Ел ул сифатки, тамаввуж солур зулол узра.

Навоий айлади жонин фидою васл сўзи,
Эмас яқину ўтар барча эҳтимол узра.

565

Кўрунг, ғам қатлгоҳида, бало жаллоди қошимда,
Жунун занжири бўйнулда, сиёсат тиғи бошимда.

Ичимнинг қону доғидин тошимға ҳам асар етти,
Нишондур лоладек ул гул ғамидин ичу тошимда.

Эрур ул гул ғамидин саргузаштимдин аён хатлар,
Хубобу мавжким, зоҳир бўлур гулранг ёшимда.

Юзимда ашк сиймин бирла ғам тузди маошимни,
Не ҳолим бор экин зоҳирдурур важҳи маошимда.

Кўнгул ҳажр илгининг тирноғидин ҳар ён харош ўлғай,
Қулоқ солсанг, эрур зоҳир фиғон ичра харошимда.

Ғамингдин жон талашмоқдур ишим, жоно, тирилгаймен
Мадад қилсанг лабингдин бир такаллум бу талошимда.

Кўнгулга бода гарчи дош янглиғ солди ўт, лекин
Пишурмак жуз қадаҳ савдоси йўқтур ушбу дошимда.

Жафо тоши мени гар айлади туфроғ, топмаслар
Наззора қилсалар ҳарфи вафодин ўзга тошимда.

Навоий сихр эмас, гўё Қалимулло асосидур,
Бу муъжизларки, зоҳир бўлди килки нуктапошимда.

566

Борғали шаҳ, ойда бир май ичмадим моҳим била,
Қошки, бир ойчилик борғай эдим шоҳим била.

Шоҳиму моҳимга мардуд ўлсам, эрмас айбким,
Бормадим шоҳим била, чун қолмадим моҳим била.

Тийра бахтим йўлдин озди водийи ишқим аро,
Билмон, охир неткамен бу бахти гумроҳим била.

Нечаким, дардим ёшурсам, ишқ этар бир дамда фош,
Лаългун ашким била, ё тийрафон оҳим била.

Ўлтурур шарбат, вале ранжим бўлур дафъ, эй ҳаким,
Бўлса кўнглум истагандек бода дилхоҳим била.

Дайр кўйида гадою мастменким, рашки бор
Шоҳларнинг кўрсалар бу ишрату жоҳим била.

Эй Навоий, дерсен ўзни сахла, кўрсанг ёрни,
Неткамен беихтиёр афғони ногоҳим била.

567

Ул сўюлған барги гул чоғлиқ юзунг бўстонида,
Бир қизил гул барги бутмиш гўйи оқ гул ёнида.

Йўқса ойнинг ёнида Баҳром бўлмиш жилвагар,
Жилваси Баҳромнинг, не тонг, қамар давронида.

Йўқса бир тирноғинг ўлмишдур хинодин лаългун,
Ояти келди яди байзо чу илгинг шонида.

Йўқса номам сафҳасин бир қатра қон этти нншон,
Қон ёшим маҳзун кўнгул дардин санга ёзғонида.

Йўқса ул юз кўзгуси бир қатра тердин тутти ранг,
Чун қуёш тоби аён бўлди сипехр айвонида.

Сафҳаи жонимға, эй соқий, томиз бир қатра май
Ким, ўзин топтинг, кўнгул не ҳол эса жононида.

Орази ул шўх чобукнинг сўюлған важҳидин,
Юз минг андоқ захмдур мискин Навоий жонида.

568

Ниҳоли қаддинг элдин жон олур нозук хиром ичра,
Юз ул олғанча гул баргинг берур ширин калом ичра.

Эрур урэн танимда бўриее ҳажр нақшидин,
Кўнгул бир нотавон қушким, гирифтор ўлди дом ичра.

Манга ишқ оташин лаълинг хаёли то биширмақдур,
Не ўтларким, туташти жонға бу савдойи хом ичра.

Нишиман айлади кўнглум қуши кўюнгда, қайд этма,
Кабутарға киши қасд этмади байтул-ҳарам ичра.

Агар ҳайвон суйи томизсалар ҳажрингда оғзимға,
Берур мен хастаға заҳри ҳалоҳил таъми ком ичра.

Ажойиб тийрадур ғам шоми ё дуд ўлдиким, ўртар
Муҳаббат аҳлини меҳр ўтиға гардун бу шом ичра.

Буким, Жамшидқа даврон вафо кўргузмайин йиқти,
Ўқу кайфиятинким, ёзилибтур даври жом ичра.

Бу эски дайр чун қилмас мудом элга вафо, хуш тут
Ўзингни доим эски май била айши мудом ичра.

Дединг, кўйида бўлғумдур Навоий бирла ҳамсуҳбат,
Рақиб охир кўп, анинг бирла бўлма бу мақом ичра.

569

Гар қуёштин қадрим ортуғроқдурур шоҳ оллида,
Заррадин юз қатла ўксукракмен ул моҳ оллида.

Енида ой оллида хуршид эрур ҳар кимсаким,
Гоҳ бўлса дилбарининг ёнида, гоҳ оллида.

Кўз юмуб очқунча гарчи кўнглум олиб ўртади,
Ваҳ, нетиб асрай кўнгулни буйла дилхоҳ оллида.

Ой фалак хиргоҳида андин чекар юзга саҳоб,
Ким оча олмас юзин ул моҳи хиргоҳ оллида.

Хусн шоҳи бою мен мунглуғ гадолиғ қилмасам,
Кимни топиб айлағаймен шайалиллоҳ оллида.

Улки, ваҳдат шарҳин айлар, сирридин огоҳ эмас,
Гар фано касб этмаган бўлса бир огоҳ оллида.

Ишқ иқболи Навоийға экандур сарнавишт,
Кўрмай ўлмас улки, меҳнат бўлса ё жоҳ оллида.

570

Гулеким, ёр бергай мен кеби урён гадоларға,
Магарким, санчқаймен ани бош узра яроларға.

Не гул, туфроғ келтурса сабо, кўзларга тортармен,
Саманди йўлидин таржиҳ айлаб тўтиёларға.

Кўзу қошини то кўрдум — кўзум қошиға ҳайрондур,
Яна ҳеч илтифотим йўқ кўзу қоши қороларға.

Чу ул бегонавашдин ошнолиғ кўрдум, айлабмен
Ўзумни бир йўли бегона барча ошноларға.

Ани ҳақ асрасун бир ўзидекка мубталолиғдин,

Тарахҳум айласа гоҳи ўзига мубталоларға.

Жафосин гарчи кўп тортиб, вафо қилдим, талофийдур,
Гар этса бир вафо ўтган замон қилған жафоларға.

Неча ҳусн аҳлидин ёғса бало, ушшоқ тортар, ваҳ,
Балокаш эл таҳаммул айламай неткай балоларға.

Мену май ғулғулию шўх соқий ҳукми ижроси,
Сола олмон қулоқ давр аҳли айлар можароларға.

Замона шуғли тавқи лаънатин солған бўюнлардин,
Ажаб юкдин ўзин қутқардилар, юз раҳмат оларға.

Ҳамоно ғофил ўлди подшолар подшоҳидин,
Гадоеким, ўзин муҳтож кўргай подшоларға.

Наво топти Навоий, барги гулким, ёрдин келди,
Анинг алтофи еткурди муни баргу наволарға.

571

Чункн мойилдур кўнгул ағёр сари ёрға,
Садқа жоним ёрнинг кўнгли учун ағёрға.

Истарам ағёр аёғин ўпкамен, балким кўзин
Ким, бориб кўйига етмиш давлати дийдорға.

Чун етар атри димоғимға, кирар жисмимға руҳ,
Ҳар насимиким, эса ул сарви гулрухсорға.

Ҳар бирига жонни дермен садқа айлай жилвада,
Юз туман жон садқа бўлсун ул қаду рафторға.

Нақди жону хирмани умрумни сарф эттим, валеқ
Ул санам қониъ эмас бу маблағу миқдорға.

Халқдин юз дашт йўл тутсун қироқ ул зорким,
Дерки ўзин солмайин ҳар лаҳза минг озорға.

Хилватингда чун кушоде топмадим, маъзур тут,
Бўлсам, эй шайх, эмди азм кулбаи хамморға.

Эй Навоий, бесаруполиғ чу қилдинг ихтиёр,
Кир фано кўйига, боқма кафш ила дасторға.

572

Ҳиротдин агар ўт тушса Сабзаворғача,
Бўлай самандару тортай ўзумни ёрғача.

Кўнгул доғи бу ўт ичра йўлуқса ҳам хуштур
Ки, бўлса ҳамраҳим ул сарви гулғуздорғача.

Жунун аро ёришиб гоҳу гоҳ қичқиршиб,
Етишсак иккимиз ул тунди шаҳсуворғача.

Эмас чу умр иши маълум, ҳар нечук бўлса,
Ўзумни еткурайин ёр ўлур диёрғача.

Ажал чу етти анинг кўйи сари судрансам,
Фидоси жисми низор ўлса жони зорғача.

Чу кўйи ичра мазоримға берсалар тартиб,
Қадамин қилса гаҳе ранжа, ул мазорғача.

Висол қайдаю мен қайда, соқиё май тут
Ки, мўр сайри эмас чархи зарнигорғача.

Эрур баҳор ғанимат, май ички, билмассен
Ки, даҳр боғида бўлғунг яна баҳорғача.

Навоиё, ғамим ўлтурди, ғамзада май бер,
Йўқ эрса бошла мени ёри ғамгусорғача.

ЛОМ-АЛИФНИНГ ЛОЛАРУХЛАРИНИНГ ЛОБАСИ «ФАВОЙИД»ДИН

573

Нигоримға бедод фан бўлдило,
Дилоро дедим, дилшикан бўлдило.

Чиқарди чу хат ҳусни гулзоридин,
Манга қисм барча тикан бўлдило.

Юзи лоласи ҳажридин кўнглаким,
Сиришк ичра қонлиғ кафан бўлдило.

Ёшим анжумин сочибон ғам туни,
Юзи шамъи ҳар анжуман бўлдило.

Ҳадангеки, ҳар кимга отти сипеҳр,
Нишони бизнинг жону тан бўлдило.

Фалакнинг янги ғамларига мақом,
Бизинг эски байтул-ҳазан бўлдило.

Вафо ваъда қилди, дедим қилмағунг,
Навоий, ҳамул мен деган бўлдило.

574

Соқийи ишқ, чунки урди сало,
Тутмади элга ғайри жоми бало.

Элга гар журъа тутти, гар қатра,
Манга етканда давр қуйди тўло.

Жони эркандурур анинг бу майи
Ки, бизнинг кўнглумизга берди жило.

Эмди жоми тўлаю гар холи,
Биз анга бандабиз халою мало.

Сўнгра тутти мудом соғари май,
Пири майхона доми иззу ало.

Май била кўнглум ўлди уйла масал
Ки, топилмас анинг кеби, масало.

Гар Навоийға аввал айлади лутф
Дилбари, сўнгра зулм айладило.

Ё ҲАРФИНИНГ ЯҒМОЙЛАРИНИНГ ЮЗ КЎРГУЗМАКЛАРИ «ФАВОЙИД»ДИН

575

Эй юзунг устида тер гулбарги узра шабнаме,
Лек ҳар бир қатрадин бўлуб гулистон оламе.

Қатрадин олам гулистон бўлмағи тонг йўқки, бор
Баҳри раҳмат оразинг боғиға тушкан шабнаме.

Гул недин ер тутти эл бошида солу меҳрдек,
Топмамиш бўлса риёзингнинг шамимидин шаме.

Кўкка чун элтиб малак рахшинг ғуборин топмайин,
Зухра андоқ сурмаи, Кайвон анингдек парчаме.

Йўқ ажаб, отингға гар муҳри нубувват бўлса хатм
Ким, нубувват ҳалқасида йўқ сенингдек хотапе.

Сочқай эрди чашмаи хуршиддин ҳайвон суйи,
Ҳамдаминг бўлса эди Исои руҳуллоҳ даме.

Чун Навоий наътинг айтурға тилар бўлғай илм,
Не ажаб гар бўлса бот олимлар ичра аъламе.

576

Чу ҳар дам ул парий бегона бўлғай,
Яқиндурким, киши девона бўлғай.

Шабистон ичра сен ул шамъсенким,
Кавокиб даврида парвона бўлғай.

Кўруб холингни билдимким, қурутқон
Шикибим мазраъин бу дона бўлғай.

Майи лаълингдин улким, бўлди ранжур,
Анга доруш-шифо майхона бўлғай.

Не ер бўлғай дема минг ғамға манзил
Ки, гар бўлған бизинг вайрона бўлғай.

Биров жону жаҳондин истагай дўст
Ки, ҳам озода, ҳам фарзона бўлғай.

Навоий сенсиз ўлмай мужрим ўлмиш,
Гар олсанг жонинн, журмона бўлғай.

577

Бошимға кош гоҳе етса рахшин секретиб моҳе,
Су берсам кўзларимга хўйфишон рухсоридин гоҳе.

Малоҳат авжи бирла ҳусн бўстонида йўқ равнақ,
Қани бу боғ аро сарве, қани ул авж уза моҳе.

Дема охирки, йўқтур ишқ савдосида бир бедил,
Ани кўргилки, борму ҳусн бозорида дилхоҳе.

Не тонг афсурдадил бўлсамки, то ҳусн ўти ўчмишдур,
Кўнгулдин доғи ҳаргиз чиқмамиш бнр шуълалиқ оҳе.

Не бўлғайким баҳори ҳусн аро очилса бир гулким,
Тушуб бир барқи ишқ, ўртансам андоқким, пари коҳе.

Кириб ишқу муҳаббат даштиға, эйким, яна ёндинг,
Муҳиқдурсен, нединким, топмадинг бу йўлда ҳамроҳе.

Навоий бор эсанг оғаҳ, саломат мулки ҳам хуштур,
Ва лекин раҳбаринг бўлса йўли қатъида огоҳе.

578

Ул парий савдоси мен девонадин айрилмади,
То мени девонаю расвои олам қилмади.

Йўқ кўнгулда, ҳар саримўйимда бир афғон эрур
Ким, жафоси неши ёлғуз кўнглума санчилмади.

Дедим ўлтур эмдиким, ишқим ниҳондур, оҳким,
Қилмади қатлим, бу иш оламға то ёйилмади.

Хаста ушшоқиға раҳм этти, мангг йўқ, гўйиё
Заъфдин ул хайл аро бор эрканимни билмади.

Тиғи то етти, кўнгулни чок қилди, турфадур,
Етмайин ул навъ су бу ғунчаға, очилмади.

Қолди айтилмай ниҳоний ишқ сирри ончаким,
Қолмади бир сўзки, бу маъни аро айтилмадн.

Неча қон ютқай Навоий бода тут, эй муғбача,
Ким хумори ҳажри ул майни ичиб ёзилмади.

579

Ҳалқай зулфунг кўнгул чекмасму эрди, эй парий
Ким, гажакдин сончтинг қуллоблар ҳам бир сари.

Тобу печ эрмас гажакдаким, ажаб, йўқ печу тоб
Ким, юзининг ўтиға тушмиш парийнинг бир пари.

Ўтда бир нохуш берур ис, ваҳ, муаттар айламиш,
Ўтқа тушган парға монанд икки зулфунг анбари.

Гўйиё эрмас гажакларда бу янглиғ тобким,
Чеҳранг ўти тобидин қайтардилар юз ҳар сари.

Чашмаи хуршид ул юз ёнида қуллоби зулф,
Солдилар гўё гажак ул чашманинг ўрдаклари.

Ўғридур ул зулф, воқиф бўлки, беҳад бийми бор,
Ҳалқай қуллобиға тушса қулоғинг гавҳари.

Гар Навоий телба бўлса, йўқ ажаб, бу навънким,
Зулфининг занжирини қилди паришон ул парий.

580

Висолим шомича йўқ ҳажри субҳи меҳнатафзойи
Ки, равшанроқдурур анинг қуёшидин мунунг ойи.

Муносибдур кўзум суртуб, қашисам кирпичим бирла,
Қичишса май ўтининг ҳирқати бирла кафи пойи.

Кеча қулбамға келсанг, муддаи манъидин эскарма,
Тўлун ой сайр этарда ит хурардин қайда парвойи.

Не тонг гар субҳи айшим тийрадурким, тонг ели эсгач,
Сочар кофир уза мушки хўтан зулфи сумансойи.

Шамол эркин дедим рахшин, чоқилғач барқдек куйдум,
Самум эрмиш ҳамоно бодпойи чарх паймойи.

Ёмон оламда эрдим шоми ҳажримдин биҳамдиллаҳ,
Ёрутти тийра кулбамни жамоли олам оройи.

Фироқ ичра эриклик, эй кўнгул, муҳликдурур билгил
Ки, ишқ аҳлининг ул суҳон келибтур умр фарсойи.

Кетар ҳушум, қачон эслармен ул бут қасри деворин,
Магарким, йўғрулубтур бода бирла дайрининг дойи.

Навоий ҳар мақом ичра наво кўргузса булбулдек,
Ажаб эрмас, нединким, гулдек ўлмиш ёри ҳар жойи.

581

Кўнгул чун сендин уздум, шодлиғ эмди муҳол улғай,
Очилмоғлиқ узулган ғунчаға не эҳтимол ўлғай.

Қадинг ҳам гул сочар, ҳам соя солур, ҳам хиром айлар
Ажаб гар гулшани фирдавс аро мундоқ ниҳол ўлғай.

Кўнгул бир пойбўс уммидидин зулфунгға боғланди
Ки, топқай ком чун зулфунг юрурда поймол ўлғай.

Су ҳайвон чашмасидин, ел Масих анфосидин топса,
Қачон тўбиға нахли қоматингча эътидол ўлғай.

Жунунум кўйида бир тош захмиға ҳариф эрмас,
Неча Фарҳод савдо тоғида Мажнунмисол ўлғай.

Кўнгул бирла хаёлинг уйла чирмалмишки, билмонким,

Хаёлинг кўнглум ўлғай, йўқса кўнглум ул хаёл ўлғай.

Лаби лаълинг майидин рашҳае топмиш зақан сари
Демаким, ранги майгун бу латофат бирла хол ўлғай.

Эмас майхонанинг синған сафоли дурдидек ичсам,
Агар жоми Жам ичра Хизр суйидин зилол ўлғай.

Тут, эй соқий, манга бир майки, анинг нашъаси етқач,
Кўнгул беҳол бўлғай, жонға ҳар дам ўзга ҳол ўлғай.

Хуш ул риндики, борғай кулбадин гулшанға борғандек,
Бақо мулкига чун дорул-фанодин интиқол ўлғай.

Навоий, тийрасин аҳли назар хокираҳин кўз тут,
Санга бу сурмадин шояд ёруғлуқ эҳтимол ўлғай.

582

Бода гулгул айламиш равшан узоринг боғини,
Уйлаким, сочқай сабо су узра гул яфроғини.

Дур тўла сандуқ дер ҳар ён темур гулмих ила,
Кўрган эл ишқинг тўла кўксумда ҳар ён доғини.

Не ажаб гулгун булут бўлсаю андин ёғса қон,
Чун совурса ел шаҳид этканларинг туфроғини.

Холингу лаълинг қатилидинки, қилди туъма зоғ,
Лаългун айлабтурур минқор ила тирноғини.

Занбақ анда лолагун буткай, шажарлар сурх бид,
Ҳар чаманға берса су қонлиғ сиришким ёғини.

Зое ўлди, эй кўнгул, ғафлатдин айёми шабоб,
Бори этма фавт исёндин инобат чоғини.

Кўр Навоий шуълаю оҳию эмгаклик танин,
Кўрмаган бўлсанг бало барқию меҳнат тоғини.

583

Бу байрамда қани шўхеки, жоним бўлса қурбони
Ки, тутса бода ранги уйлаким, қурбонилар қони.

Анинг жоми ҳилол ойин, шафақ осо майи рангин,
Тутуб ул соқийи ширин, сумурсам дам-бадам они.

Бўлуб ул чобуки маҳваш, неча соғар била сархуш,
Миниб бир тавсани абраш, чу бўлди азми майдони.

Тушуб дин аҳлиға офат, солиб ислом аро ғорат,
Бўлуб халқ ичра бир ҳолатки, қолмай кимсанинг жони.

Юзи майдин бўлуб гул-гул, паришон ҳар тараф кокул,
Ўзин асрарға йўқ Рухул аминнинг ҳадду имкони.

Қабақ хайли аро ғавғо, намоз аҳлида минг яғмо,
Дуода гунбади мийнодин ошиб халқ афғони.

Зиҳи иқбол анга ҳамдастким, ийд оқшоми пайваст,
Бу янглиғ чобуку сармаст анинг бўлса меҳмони.

Агар ийд истасанг ҳар дам, фано зайлини тут маҳкам
Ки, бир дамда ики байрамға учрар солики фоний.

Навоий зору музтардур, қатил айларга дархурдур,
Жамолинг ийди акбардур, қил охир ани қурбони.

584

Ваҳким, яна бир муғбача диним йўлин урди,
Зухду вараъим хирманини кўкка совурди.

Маст айлади андоқки, тушуб оллиға бошим,
Бут оллида бу макр била сажда буюрди.

Торож этибон дину тоқиб бўйнума зуннор,
Юз йиллиқ қуффор ҳисобиға кивурди,

Масти абадий бўлғуси мен янглиғ азалда,
Ҳар кимки, фано дайрида бир жом сумурди.

Оҳим тутуни кўкдин улуғлуққа ошибтур,
Бу дудни ул ой ғами гардундин ошурди.

Осуда сифатлиқ тиладим — пири тарийқат,
Даврон элининг улфатидин тарк буюрди.

Хуш бўлғай агар тутса Навоий сари ҳиммат,
Мақсад ҳарами бодиясин улки, югурди.

585

Ул шоҳу мен гадомен, ул тифлу мен қари,
Гар боқмаса менинг сари, ҳақ бор анинг сари.

Бир лаҳза тиргузуб мени, бир лаҳза ўлтурур,
Гоҳи бери югурса ўйин вақти, гаҳ нари.

Уйдинки, чиқти, кирмаки мумкин эмас ёниб,
Ёшдекки, кўзга кирмас, агар чиқса ташқари.

Ахтардурур, гаҳ рожиъ ўлур, гоҳ мустақим,
Чун шўхлуққа борса кейин, келса илгари,

Ою қуёшқа ўхшата олмасмен аниким,
Борур қуёшу ой кеби ҳар сари қуллари.

Эй муғбача, хумор ила дайр эшикиндамен,
Жоме юбор манга, тиламас бўлсанг ичкари.

Лайли ул ойға ўхшамади, лек ишқ аро,
Мажнунни ўтқа солди Навоийға ўхшари.

586

Бўлмиш бузуғ кўнгулда қошинг турфа сурати,
Вайрона ичра уйлаки меҳроб ҳайати.

Гар муддаи малак бўлубон кирса кўйига,
Болу парини ўртагай аҳбоб ғайрати.

Хуснунг ҳақиқатини кўнгул билмаса, не тонг,
Ҳар дам бўлур чу ҳайрати устида ҳайрати.

Доғи фиरोқ тоза қубтур ичимгаким,
Бағримни тоза куйдирадур доғи фурқати.

Ул юзга бу ҳавойи саргашта меҳрининг,
Хуршид бирла заррача бор элга шуҳрати.

Бир булжажаб мушаъбид эрур пири майкада,
Дайр ичра турфа муғбача ҳар сари луъбати.

Фард ўл, Навоийеки, бажуз ранж нафъи йўқ,
Ҳар кимки олам аҳли била бўлса улфати.

587

Оразинг кўрмакка, жоно, мунтазир эрдим ҳар ой,
Бир замонлиғ интизорим ул бир ойдин ўтти, вой!

Ул кўз ўқ отмоқни варзиш қилмас эрса, не учун
Боғламиш меҳроб шакли бирла мушкин икки ёй!

Субҳи иқболимға чекти шоми меҳнат пардасин,
Юз уза зулфунги, кофур узра бўлди мушксой.

Гунчадек кўнглумни очқан бўлса тиғинг чок этиб,
Тонг эмастурхим, бўлур доим равон савдо кушой.

Сенки, базми айш аро ҳар дам қилурсан қаҳ-қаҳа,
Не ғаминг андинки, йиғлармен ғамингдин ҳой-ҳой.

Софи ишрат дайр аро ичкан замон, эй муғбача,
Гоҳи эҳсон қил гадолар сари ҳам бир қатра лой.

Кўкта ойға йўқ Навоий майли зоҳир бўлғали,
Мовий ёғлиқдин юзунгнунг партави, эй кўркабой.

588

Эрур сероб андоқ оташин гулдин юзунг боғи
Ки, қилмиш жилва ўт бирла судин бир тоза яфроғи.

Тахайюл бирла нозук соийдин гар тўлғасам, томғай
Ҳал ўлган сийм андоқким, узулса инжу қўлбоғи.

Кесак кўйида янчиб асарам кўз пардаси ичра,
Кетургандек биров коғазға чирмаб Каъба туфроғи.

Эмас гулбунда наврас ғунча ё хамлиқ тикан ҳар ён
Ки, булбулнунг қолибтур анда тумшуғ бирла тирноғи.

Хўйи рухсори ёди бирла бўлмиш музтариб кўнглум,
Балиғ янглиғки, гавҳарнинг мақоми бўлди қурсоғи.

Ажал олурда жонимни эрур ҳажринг шарик, аммо
Агар ул раҳм ҳам кўргузса, бўлмас рози ўртоғи.

Ема бозики, луъбатбоз эрур гардун фарсангға,

Бу луъбатларки, эл кўнглин олур анинг қовурчоғи.

Нетай гардун шабистонида анжумни шафақ ичра,
Шафақгун майни сузмай ичкум ўлса реза куп ёғи.

Кўзум ҳажр ўтидин бир шамъдурким, сарсари оҳим,
Ани чайқарда томиб қатра-қатра турмайин, ёғи.

Қариб, эй муғбача, зуннор ила бел боғладим, май тут,
Нединким, бўлди бу дайри фанодин азм этар чоғи.

Навоий, ҳосил эт ҳиммат қанотиким, учар қушқа,
Ҳаво қилганда мақсадға не моний дашт бўртоғи.

589

Юборди ёр базмидин манга бир пистаи қанди,
Олиб ўптумки, бор эрди лабию оғзи монанди.

Мени бемор ўлум ҳолида қилмайму ҳаваским, бор
Масиху Хизр анингдек жонфизо базм орзуманди.

Кўнгул ҳам анда, жон ҳам анда, ақлу хуш ҳам анда,
Не суд этгай бу ҳол ичра манга аҳли хирад панди.

Висол иқболи топқанлар майи ишрат била ҳамдаст,
Нетай бўлмай фироқ идборидин хуноби хурсанди.

Эмас базми аро гулбарг, ҳам юз пора кўнглумдин,
Чу ул ён эврулур тинмай, тушубтур неча парканди.

Жаҳон боғида наргис захри чашмидур манга рўзи,
Хуш улким, қисматидур ғунча оғзининг шакарханди.

Тиларменким, парийзоде топиб эмди кўнгул берсам,
Билинди, кимсага қилмас вафо чун кимса фарзанди.

Қилур жон риштасин саргаштаи мақсуд ила пайванд,
Тааллуқ торидин ҳар кимсаким, қатъ ўлди пайванди.

Зулоли васл ила не суд агар эл қонса, жон топса
Навоий шуълаи ҳижрон аро чун қуйди, ўртанди.

590

Дуди оҳимдинму ҳар сари шарарлар бутради,
Йўқса ел ўтлуғ кўнгулларни сочингда қўзғади.

Ишқ даштида уча олмас еридин ҳеч қуш,
Парларин баским, ҳавода ўтлуғ оҳим чуркади.

Ҳар тиканким, илди Мажнун кўнглакидин порая,
Ҳажр кўксумга туган қўймоққа ани чирмади.

Боғ аро хат ичра оғзингдин қизариб, сарғариб,
Гунча зангори либоси бирла бошин буркади.

Кўр жунунимники, бўлди телба кўйунг итлари,
Қайси бирким, қовғали урэн танимни тишлади.

Ишқ нахлиға самар чун фурқат эрмиш, эй рафиқ,
Эй хуш улким, кўнглин аввалдин бировга бермади.

Эй Навоий, ўзгалар мақбулу сен мардуд учун,
Ер аларни маҳрам айлаб, сени маҳрум истади.

591

Бўлса кўюнг туфроғи заъф ичра жисмим бистари,
Сўзи жисмимдин анинг ранги эрур хокистари.

Уйладур заъфимки, одам қилмағай эрди гумон,
Гар йўлуқса эрди Мажнунға вужудум пайкари.

Дема ашким жоласин ғам шоми дурри шабчароғ
Ким, эрур айни малолатдин нухусат ахтари.

Дашт аро эл англамас девонадурмен, йўқса дев,
Уйлаким, билмон сениким — одамисен ё парий.

Оразинг узра эрур хўй касрати дарёйи лутф,
Нилдин холинг латофат баҳрининг нилуфари.

Гулшани давронға мойил бўлма, зийрак қуш эсанг
Ким, тикан тори қилур ҳар тоза гулбарги тари.

Сабзаи хаттинг хаёли бирла савдо даштидин,
Гар Навоий чиқса, тонг йўқ, Хизр эрур чун раҳбари.

592

Гул эмастур оташин, булбулларин кўйдургали
Ким, либос этмиш қизил ушшоқини ўлтургали.

Кўйига инса малойик пашша янглиғ, рашқдин
Оҳ дудин зоҳир айлармен аларни сургали.

Демангиз улким севарсен, нега қонингни тўкар,
Лутф ортуқ кўргузур ортуқсироқ севдургали.

Қатли ом эткачки, қочти ишқдин ҳар бул-ҳавас,
Жисмима жон кирди ишқим оллида билгургали.

Эй Масиҳо, бир нафас тинғилки, бормиш дўстлар
Жонлар ўйнаб, ул қуёшни бошима келтургали.

Дайр аро борму ғаминг деб сўрмағил, эй муғбача,
Дафъ бўлмиш сен қадаҳни оғзима еткургали.

Эй Навоий, кўз-юзидин олмоқ ўлмас. войким.
Ортуқ айлар ижтиноб ортуқсироқ телмурғали.

593

Мени ўлтургай эди муғбачаларнинг алами.
Дайр пирининг агар бўлмаса эрди карами.

Даврнинг бору йўқидин не шикоят қилайин,
Тенгдурур чун менинг оллимда вужуду адами.

Чарх наққоши суроҳини мунаққаш қилса,
Шиша оғзи қилидин келди муносиб қалами.

Шайхнинг уйлаки, ошуққа момуғ остида доғ,
Тевурук руқъалар остида тикилмиш дирами.

Улки бошимни хиром ичра қилибтур помол,
Ҳар қаён борса, менинг бошиму анинг қадами.

Осмон бўлмади чун ишқ юкига ҳомил,
Таҳ-батаҳ бир-бири қаддида недин бўлди хами.

Ҳар дам, эй аҳли замон, майли ситам қилмангким,
Ҳар нечаким деса, бас бизга замоннинг ситами.

Басдур ўтлуқ кафаним, зору қуруқ жисм ичра,
Ҳашр аро қай сари ишқ аҳли юз урса алами.

Гар Навоий нафас урмас, туганиб захмида қон,
Гўйиё ўлдики, чиқмас яна ул хаста дами.

594

Муҳандисе топаю эгнима қанот ясатай,
Учуб ҳавосида қушлар аро ўзумни қотай.

Муяссар ўлмаса, бу тўрт аёғланиб кечалар,
Танимни итдек этиб, иглари сари узатай.

Йўқ эрса ўтканида кўрганмен дебон юзини,
Гадои хаста кеби кўйи туфроғида ётай.

Муҳол эрур бу таманно, висоли ким, мен ким?!
Неча эл чира савдо била ўзумни сотай.

Танимға ишқида бердим шикаст, яъни ул ўт,
Ёрурға ушбу қуруқ ҳемани дедим, ушатай.

Чу фақир кўйида васлимға ҳеч ўлтурмас,
Қачонға хирқам уза зарқ васласин яматай.

Навоий уйла улус хониға эрур ошиқ,
Ки, турк қуллари Жўчидур анингугу Чиғатой.

595

Бу шаҳсуворки гўй ўйнамоққа ичмиш май,
Саманд сурса буён бошим оллида ўйнай.

Магарки рахши аёғиндадур сабо мудғам
Ки, чопса олам-олам масофат айлар тай.

Дамо-дам урсам илик рашқдин бошимға, не тонг,
Тегар чу гўйига чавғони захми пайдарпай.

Чек эмди лутф ила сарсарвашинг инонинким,
Қилибтур ойинагун ер юзини сарсари дай.

Бу фасл аро хуш эрур оқ уй ичра бода ўти,
Бу ўт ёрурға муғанний оғзиға олмоқ най.

Нимаки, айласа, бўлғай анга шай итлоқи,

Кўзунга илма, нединким, жаҳон эрур лошай.

Навоий, айласа лайливашинг азимати дашт,
Муносиб ўлди ўкуш урдуси улусиға ҳай.

596

Ишқ орзусини қилур ул навжувон сари,
Ўтқа солур ўзин яна бу нотавон қари.

Арз этсаларки, ёр керак ё ики жаҳон,
Ёр айтқумдурур бери, икки жаҳон нари.

Ул ой эшитмаса не дегаймен, вале ўтар
Афлок тоқининг хамидин бу фиғон бари.

Усрук йўл озиқиб доримақ ҳар сари не суд,
Бир ой рамида сайд не бўлғай бу ён дари.

Бу хоксор танни сипеҳр этти қадрдин,
Анжум кеби итингнинг аёғи нишонлари.

Дерсенки ёр акси санга тушкай, эй кўнгул,
Аввал ғубори ғайрдин ойинасон ори.

Ул шўх юзу ашкинга боқмас, Навоё,
Ҳар неча заъфарон юзига арғувон тари.

597

Жонға чун демен: не эрди ўлмаким кайфияти?
Дерки, боис бўлди жисм ичра маразнинг шиддати.

Жисмдин сўрсамки, бу заъфинға не эрди сабаб?
Дер: анга бўлди сабаб ўтлуқ бағирнинг ҳирқати.

Чун бағирдин сўрдум, айтур: андин ўт тушти манга

Ким, кўнгулга шуъла солди ишқ барқи офати.

Кўнглума қилсам ғазаб, айтурки, кўзиндур гунаҳ,
Кўрмайин ул тушмади бизга бу ишнинг тўҳмати.

Кўзга чун дерменки, эй тардомани юзи қора,
Сендин ўлмиш телба кўнглумнинг балою ваҳшати.

Йиғлаб айтур кўзки, йўқ эрди манга ҳам ихтиёр,
Ким, кўрунди ногаҳон ул шўхи маҳваш талъати.

Эй Навоий, барча ўз узрин деди, ўлгунча куй
Ким, санга ишқ ўти-ўқ эрмиш азалнинг қисмати.

598

Турфа гулзор айламиш май гуллари рухсорини,
Турфароқ буким, арақ сероб этар гулзорини.

Эй кўнгул, ҳар ториға юз жон муқайяддур буким,
Юз гириҳ бирла кўрарсен зулфининг ҳар торини.

Ёқмангиз захмимға марҳамким, ўлармен, қилса кам
Чоклик бағримдин ул ой тиғининг озорини.

Боғлағайлар атридин дин аҳли кофирлиққа бел,
Ел паришон этса ногаҳ зулфунинг зуннорини.

Бумни зоғ эткай, оҳим дуди қилса ошён,
Дашт ичинда мен бўлур вайронанинг деворини.

Фош этар кўнглум шарори, тийра оҳим дуди ҳам,
Неча дермен, қилмайин ишқим ўти изҳорини.

Ғам ҳужумидин не ғам, азми харобот айлаким,
Қўймайин бир жом ила ул хайлнинг осорини.

Сойир айларда қадаҳ топсанг сабот, эй муғбача,
Айлайн барҳам фалакнинг собиту сайёрини.

Англағил, жоноки, кўюнгда Навоий ўлди зор,
Топмасанг итлар уни ичра фиғони зорини.

599

Букун ақшомға тегру менки кўрмаймен қуешимни,
Не тонг, тўксам фалакдек кеча тонг отқунча ёшимни.

Баляят тошидин юз пора бўлган ҳам эрур хушроқ,
Итингга етмагай захмат қилурда туъма бошимни.

Юзу холинг ғамиднн бўстонафруз эрур жисмим,
Ки, тутмиштур ичимни тухми ғам, хуноб тошимни.

Ўлук жисмимни кўрган тоза қонлиғ доғлар бирла,
Қора қилган соғинғай зоғлар ғавғоси лошимни.

Вазифа кўнглума ҳар кун эрур бир доғ ишқингдин,
Қаноатдин тузубмен бир дирам бирла маошимни.

Қазо тағъйири топмас, чунки зўру зорлиғ бирла
Узубмен даҳр халқидин уруш бирла талошимни.

Навоий, дегасен ғам тоғи қозмиш тешаи Фарҳод,
Кўруб кўксумдаги тирноғ ила қилғон харошимни.

600

Мовий ёғлиғдин қошинг, эй жонға бедод эткучи,
Кўк булутқа кирди гўё янги ойнинг бир учи.

Гар ёмон ҳолимға кўз солмас, ажаб йўққим, эрур
Ул қора кўзлар қора бахтим масаллик уйқучи.

Илги ашким қонин оритмоқда чектим дуди ох,
Ҳам қизарди, ҳам қора бўлди ул ойнинг овучи.

Оллиға бош қўйдум, аммо тиғ ила айирмади,
Бош эмас, буким эрур бўйнуғма анинг унтужи.

Тиғи ишқин мендин айлар имтиҳону васл йўқ,
Ишқнинг гўёки, мендин ўзгага етмас кучи.

Бода дурдин нўш эта олмас эсанг, эй муғбача,
Йиртибон зуҳдум ридосин, айла анинг сузгучи.

Гар аёғинг чиқти ашқингнинг суйидин тойилиб,
Эй Навоий, шукр, ул қўй ичрадур анинг мучи.

601

Ҳар бағир парголаси ғам даштининг бир лоласи,
Лек, бўлған ишқ ўтидин доғ ҳар парголаси.

Ишқ саҳросиға ҳар ким кирмак ўлмаским, эрур
Бир юракнинг доғлиғ парголаси, ҳар лоласи.

Лаъл уза ушоғроқ инжу айлагандек таъбия,
Кўргузуб ширин лабингни ҳар тараф табхоласи.

Анжум эрмаским, тушубтур чарх кўзгусига акс,
Баски, ёғди ғам тунни ер узра ашким жоласи.

Гирдболишт бўлса ой бошинг қўярға, важҳи бор
Ким, анинг даври юзинг ойнинг ўлғай ҳоласи.

Гул харидори чу кўптур, бўлма кўп, эй боғбон,
Зеб учун машшота ё сотмоқ учун даллоласи.

Гар Навоий ноласидин ёр ёлқибтур, вале
Ишқ йўқ деб таън этар, гоҳики йўқтур ноласи.

602

Лаб уза хатти анбар олуди
Оташин лаълининг эрур дуди.

Дарду сабрин нисоринг этти кўнгул
Ким, бўлар эрди буду нобуди.

Жон бериб, кўнглум олди нақди ғаминг,
Аҳли савдонинг ушбудур суди.

Гар ўқунг жонға қасд қилди, не бок
Ки, анинг бу ўқ эрди мақсуди.

Тану жон риштаси ғамингға либос,
Бу бири тори, ул бири пуди.

Тенгдурур даҳрға вужуду адам,
Балки маъдум барча мавжуди.

Гар Навоий кўзи оқарди, не тонг,
Ашк анинг қорасини ювди.

603

Вах, неча даврон жафоси айлағай маҳзун мени,
Соқие, бир давр аёғи бирла қил мажнун мени.

Беҳуд ўлмишмен майи лаълингни кўргач, оҳким,
Қилди маст оғзимға етмай ул лаби майгун мени.

Лаҳза-лаҳза уйлаким, жаврунгки ҳусн айлар фузун,
Шавқ аро ҳам ишқинг айлар дам-бадам афзун мени.

Элта олур бир қуюн жисмим хасин ул кўйдин,
Ранжа бўлма қилғали овора, эй гардун, мени.

Муждаи васлу ҳаёт ўлғай дедим номинг, валек
Хатти беҳуш айлабон қатл айлади мазмун мени.

Менда муғ дайри ҳавоси ғолибу сизда хумор,
Майға, эй ушшоқ, муфлис айлангиз мархун мени.

Эй Навоий, васл аро-ўқ кош сурса тиғи кин,
Фурқатида оқибат ўлтургусидур чун мени.

604

Ўтган кеча мен эрдиму ул сиймтан эрди,
Гулшан тўрида масканнмиз бир чаман эрди.

Гулбин аро икки кишига сиғқуча манзил,
Булбул била гулдек икимизга ватан эрди.

Лола кеби ёқут қадаҳ йўқ тубига дурд,
Бир шиша май андоқки, ақиқи Яман эрди.

Гаҳ мен тутуб ул ичмаку, гаҳ ул тутубон мен,
Тун ярмиғача икимизга бу фан эрди.

Ул тутқач аёғ, мен аёғиға қўюбон юз,
Исор анга кўздин бори дурри Адан эрди.

Маст айлади гаҳ нозу гаҳе арбада оғоз,
Кўксум кеби чок этган анга пираҳан эрди.

Эгнимга солиб такъяю бўйнулумға солиб қўл,
Титраб кўнгулу жисмим аро юз шикан эрди.

Гулзор аро сармаст узалди кўзи янглиғ,
Жон мулкида ул уйқусидин юз фитан эрди.

Мен доғи юзумни кафи пойиға қўюб маст,
Гулбарг уза кирпичдин агарчи тикан эрди.

Бу навъ уюдумким, мени уйғотқучи тонгла
Юз снймфишонлиғ била шоҳи Хўтан эрди.

Ҳажр эмди Навоийни гар ўлтурса, не армон
Мунчаки, мурод анга бу важҳи ҳасан эрди.

605

Менмудурменким, айирмиш васлидин жонон мени,
Ўлтурур онсиз туман минг дард ила ҳижрон мени.

Чарх жисмим туфроғин оҳим елидин совуруб,
Ҳажр даштида қуюндек қилди саргардон мени.

Ғам палосин жисмидин Фарҳоду Мажнун бошидин,
Ошиёнин ташлади, чун кўрдилар урён мени.

Ул парий андоқки пинҳондур кўзумдин, айламиш
Ғояти заъфу жунун эл кўзидин пинҳон мени.

Гар парийдур дилбарим, мен ҳам жунундин ваҳш аро,
Уйла мен ваҳшатдаким, бўлмас демак инсон мени.

Бир ҳам, эй Лайли, биёбон ичра Мажнунингни топ,
Кўр ани ҳайрон манга, йўқким анга ҳайрон мени.

Эй Навоий, гар яна бир қатла мумкин бўлса васл,
Солмоқ ул маҳвашдин айру ҳажр не имкон мени.

606

Чун ул ой ҳар дам боқар кўз учидин гардун сари,
Мен чу туфроқмен — қачон боққай мени маҳзун сари.

Ким мени кўрса бало тоғию савдо даштида,
Ҳайрат айлаб боқмағай Фарҳод ила Мажнун сари.

Камлигинин ой, заволидин қуёш ўлғай хижил,
Қилсалар ногаҳ назар ул ҳусни рўзафзун сари.

Чарх даврида кўрунгандек шафақ ичра қуёш,
Тушти аксинг жом аро, боқсанг майи гулгун сари.

Меҳнатимдин тоғни ҳомун кўргасен — ҳомунни тоғ,
Гар мени истарга келсанг тоғ ила ҳомун сари.

Бода ичким, гар десанг ўзни мукаддар қилмайин,
Солма кўз дунлар сари, андоқки чархи дун сари.

Сарвни нетсун Навоий бор эканда қоматинг,
Бўлса мавзун, боқмағай табъ аҳли номавзун сари.

607

Хомаи мушкин рақам бирла мени ёр истади,
Тинмайин неттимки, ҳажридин мени зор, истади.

Не жафо эрдик, марҳам васлидин қўймай ҳануз,
Ҳажр тиғин ёғдуруб, кўнглумни афгор истади.

Гарчи кундуз ости, лекин ўртади ҳижрон туни,
Шамъидин ҳолимни ул маҳваш намудор истади.

Зулфи домин ҳажр шомидек ёзиб офоқ аро,
Гўйиё олам эли кўнглин гирифтор истади.

Ҳуснға чун йўқ вафое жуз надомат кўрмади,

Бевафоеким, вафо аҳлиға озор истади.

Тут фано вайрониким, акси юзин қилди сариғ,
Мунъимеким, қасрн деворини заркор истади.

Эй Навоий, хўйи бекасликка қилким, топмади
Қайси бекаским, кезиб оламни, бир ёр истади.

608

Хуштур ичмак ёр ёди бирла ишрат жомини,
Хоссаким, қосид кетургай ёрнинг пайғомини.

Руқъаси жисмимға жон берди, қора ичра магар
Оби ҳайвон томизиб, чекмиш хати арқомини.

Сафҳаи гулгун уза ёзиб хати мушкин тироз,
Ёд берди хатти мушкину рухи гулфомини.

Рам еган кўнглум қушин тутмоққа гўё сафҳада,
Нуқтаю хат бирла сочиб дона, ёймиш домини.

То не афсун қилди ул соҳирки, дилкаш номаси
Олди ҳам жисмим қарори, ҳам кўнгул оромини.

Жоми ишрат тортмоқдин яхшироқ иш топмадим,
Чунки бу давр ичра топмас кимса иш анжомини.

Бу кеча қосид малолидин агар ваҳм этмасам,
Эй Навоий, ким топа олғай сўзум итмомини.

609

Ул ойким шомдин то субҳгаҳ масти хароб ўлғай,
Ажаб йўқ, субҳдин то шом гар ҳам масти хоб ўлғай.

Кўнгулларни сиёсат қилғалидур, йўқ эса невчун

Юзи суйида икки тоблиғ мушкин таноб ўлғай.

Кўнгул зулфунг аро талпинса, ҳайрат қилмаким, қушнинг
Иши чун дом аро бўлди гирифтор, изтироб ўлғай.

Юзунг меҳри шуойи бирла ашким ҳам эрур монийъ,
Эмас улким, жамолинг монийъи ёлғуз ниқоб ўлғай.

Лабинг ҳажринда ашк ўрнида қон ёғдурсам, эрмас айб,
Қизорған кўзларим чун уйлаким, рангин саҳоб ўлғай.

Қани рангин қадаҳ, чун кўнглум ўлмиш даҳрдин маҳзун
Ки, ғам дафъиға ёкути муфарриҳ лаъли ноб ўлғай.

Менинг умрум сен, эй соқий, эрур чун умр иши таъжил,
Санга ҳам ўз ишингда авло улдурким, шитоб ўлғай.

Не бўлғил тийра, не равшан замонеким, гари қилмас
Замон аҳли агар худ соя, ёхуд офтоб ўлғай.

Навоий, дайр пири бирла бўлсун муғбача ери,
Жунунунгға гаҳиким, ҳазл этар эл шайху шоб ўлғай.

610

Асрадинг куйдурғали ушшоқи музтар кўнглини,
Боғбондекким, ўтун қилғай санавбар кўнглини.

Отқан ўқни, билки, қайтармақчадур пайкон била
Жаврдин қайтармақ ул сарви ситамгар кўнглини.

Гулбунунгда ғунча кўнглумдек эмас, эй боғбон,
Очилурдектур, хаёл этсанг анинг ҳар кўнглини.

Тиғ ила кўксумни ёрсанг, шуълаи оҳим не тонг,
Чун ёлин ортар, киши чок этса аҳгар кўнглини.

Нетти соғардек сафо берса менинг кўнглумга ҳам,
Улки, софий май била соф этти соғар кўнглини.

Эй муғанний бир навое дилкушо тузгилки, чанг
Риштаи нағмангға боғлабтур саросар кўнглини.

Эй Навоий, ғунчани дам бирла очқандек қилур,
Халқ панди сен кеби маҳзуни абтар кўнглини.

611

Ўпмак истар чоғда лаъли жонфизосин тишлади,
Қўл занахдонига чун сўндум — яқосин тишлади.

Тиш била мунглуғ кўнгулдин муддаи чекти ўқин,
Рост ит янглиғки, сойилнинг асосин тишлади.

Дарддин бағриға зори дам-бадам беркитти тиш,
Қут учун бемор янглиғким, ғизосин тишлади.

Кўрди чун Лайли юзинда нил қилди нилгун,
Баски, Мажнун жисми зори мубталосин тишлади.

Дунки, мажруҳ этти ўз ёрин хушунат бирла бор,
Итки, номардумлуғидин ошносин тишлади.

Оғзи қиллик шиша базм ичра ушатқач муҳтасиб,
Қози ани кўрдию қайтиб маҳосин тишлади.

Эй Навоий, ўлса ўлдумму дегай улким ичиб,
Ёр элидин жому лаъли жонфизосин тишлади.

612

Дайр кўйида бугун асру алоло эрди,
Чун етиштим югуруб, турфа тамошо эрди.

Пири дайр ўлтурубон сархушу оллида анинг,
Май тағори тўла ул навъики, дарё эрди.

Ер тутуб бир ёнида муғбачаи бодафуруш
Ким, иши дину хирад мулкига яғмо эрди.

Яна бир ёнида ул муғбачанинг зулфи кеби,
Укулуб риштаи зуннору чалипо эрди.

Дайр айвони била гунбади рифъат юзидин,
Тоқи ахзар била бу гунбади мийно эрди.

Арғанун савтию ноқус уни бирла ҳар ён,
Юз муғона амалу қавл ила ғавфо эрди.

Кофири ишқ харобот эли оллинда туруб,
Сўнги сафлар бори габру, муғу тарсо эрди.

Бир-бирин чорлабу айлаб янги зуннор эҳсон,
Жоми май берганидин куфрга ихё эрди.

Ким муғона май ичнб боғлади зуннорп руст,
Бут худ ул айлагали сажда муҳайё эрди.

Мен доғи солдим ўзумни ороғаким, манга ҳам
Риштаи қурбу майи васл таманно эрди.

Риштаси ҳабли матин, бодаси миръоти сафо,
Икисидин манга мақсуд ҳувайдо эрди.

Белима боғлади зуннору қадаҳ тутти манга,
Дами жон берди хамонки, Масихо эрди.

Ёдима келди, Навоий кеби чун маст ўлдум
Ки, азалда манга муғ кулбаси маъво эрди.

613

Ҳар ўқ ул қоши ё кўксумга отса, бехато етгай,
Ва гар худ ўзгаларға отса ҳам сўйлаб, манго етгай.

Тегар сўйлаб, демай ҳар ергаким, захм айлабон ул ўқ,
Неча манзилда ором истагай кўнглумга то етгай.

Вафою меҳр истарга не ҳад, биллаҳки, розимен
Ки, бори гаҳ-гаҳе ул шўхдин жавру жафо етгай.

Чу куйдум ҳажр ўтидин, кулумни йўлидин олманг
Ки, шояд элтқай кўйига, ул ёнким, сабо етгай.

Кўзи ҳажрида, тонг йўқ, бутса қабримдин қора наргис,
Ки, қўйғай кўз аёғиға, чу ул кўзи қоро етгай.

Деса мингдин бирин, ваҳ, не бало сушт ўлғай, ул ошиқ
Бошиға ишқ аро ҳар лаҳза гар юз минг бало етгай.

Жунун кўр ғурбат ичарким, танишмоқ мумкин эрмастур,
Диёримдин агар сарвақтима бир ошно етгай.

Фалак бошингни кирпич муттакоси қилғуси гар худ,
Бу дам хуршид хиштидин бошингға муттако етгай.

Навоий, сенсиз этмас боғ сари майлким, шояд
Анга булбул била гулдин даме баргу наво етгай.

614

Не деб айлай жонни зулфи мушкбўюнг садқаси,
Бўлса юз жон оздурур, ҳар тори мўюнг садқаси.

Нақш этиб кўнглумга жаннат эврулурмен кўюнга,
Айларам бу навъ ила жаннатни кўюнг садқаси.

Елга ҳамроҳ оташин гул майл этар базмингғаким,
Бўлғай ушбу важҳ бирла рангу бўюнг садқаси.

Пардаи жоним либосинг бўлмоқ истар, бўлғали
Гунчадек гулгун ҳарири тўба тўюнг садқаси.

Овладинг кўнглум сўруб, истаб, бу не лутф эрди, ваҳ
Ким, бу саргардон била юз жусту жўюнг садқаси.

Қаҳр ила жонимни олса муғбача, эй пири дайр,
Бок эмас, юз жон бу тифли тундхўюнг садқаси.

Қадду рафторинг Навоий кўргали бўлмоқ тилар
Кўнгли рафторинг фидоси, жони бўюнг садқаси.

615

Ишқ аро тиш бағрима урсам, ичармен қон доғи,
Бал чекармен ҳажр ўқидин беркиган пайкон доғи.

Белу оғзидин нишон сўрмангки, захрам дерга йўқ,
Бир саримў ошкоро зарраи пинҳон доғи.

Ишқидин қоним тўлуб эрди, ани тўкмакка саъй,
Дашнаи фурқат ҳам этти ханжари ҳижрон доғи.

Бўйнума занжир тақиб, жисмима ёғдурдунг ўқ,
Англадинг, гўёки мажнун ўлмишам, урён доғи.

Йиғламай ҳолимға найлайким, анинг васли манга
Уйлаким, уммид йўқтур, йўқтурур имкон доғи.

Неча кун оламда чун меҳмонсен, ичкил бодаким,

Мизбон қолмас бу фоний дайр аро, меҳмон доғи.

Эй Навоий, чун алиф янглиғ ўқи жонингдадур,
Қатлинга, тонг йўқки, бир кун боис ўлғай жон доғи.

616

Ногаҳ ўлдум бир кўзи соҳир гирифтори, нетай,
Ким агар сеҳр айласам, боқмас менинг сори, нетай.

Мен чу ўлдум кирпикининг захрлиғ пайконидин,
Гар ўлукни тиргузур лаъли шакарбори, нетай.

Тийра зулфи субҳи айшимни чу қилди шоми ғам,
Ўзгаларга шамъи мажлис бўлса рухсори, нетай.

Мумкин эрмас чун назар оллида кўрмак суратин,
Сафҳаи хотирға нақш этмай намудоре, нетай.

Эйки, дерсен зулфи чун тўлғанди урма тобу печ,
Ҳар саримўюмға боғлиқ бўлса бир тори, нетай.

Май била ғам зангига берсам жило, айб этмангиз,
Буйла, бўлса иқтизои чархи зангори, нетай.

Дайрдин дер қоч, Навоий, жилва қилса муғбача,
Бўйнума гар маҳкам ўлған бўлса зуннори, нетай:

677

Кўрма сариғ баргу қил наззора рухсорим сари,
Қўй хазон боғин, гузар қил заъфаронзорим сари.

Боқма асфар барг уза, ҳар ён қизарған обкаш,
Заъфарони юз уза боқ, ашки хунборим сари.

Ким хазони ел қурутқан шох ҳолин кўрмамиш,

Айладик наззора урён жисми беморим сари.

Сарвиға бўлмас хазону лола ул мавсумда йўқ,
Қилма майл, эй оҳ, сарви лола рухсорим сари.

Англа бошимға туташқан шуълаи ҳажр, эй рафиқ,
Кўрма санчилған хазоне барге дасторим сари.

Умр баргин то хазон тўкмайдур, этсам кош азм
Навбаҳори ҳусн аро сармаст хумморим сари.

Эй Навоий, чун бу фасл ичра қадаҳ марғуб эрур,
Тортай ўзни мажлиси шоҳи қадаҳхорим сари.

618

Келгил, эй ороми жонимким, тилайдур жон сени,
Чехра очким, кўрмак истар дийдаи гирён сени.

Эй ғизоли мушкбў, келким, қуюндек қолмади
Водие ахтармаған, истаб бу саргардон сени.

Сен парий пинҳон учун мен ҳам камоли заъфдин,
Ғойиб ўлдум эл кўзидин, кўргали пинҳон сени.

Қон аро гар ғарқасен, эй кўз, не тонгким, бир боқиб
Зор кўнглумни чу қатл эттинг, тутубтур қон сени.

Гарчи мумкин йўқ, вале, бир қатла кирсанг илгима,
Борса бош, элдин чиқармоқ ўзга не имкон сени.

Кўз йўлунгдин олмасам, айб этмагил, эй муғбача,
Айлай олмон дийдадин ғойиб мени ҳайрон сени.

Эй парий, гар телбараб бўлмиш Навоий дарбадар,
Бу анга мақсуд эрурким, истагай ҳар ён сени.

619

То паришон қошларинг ошуфта ҳол этмиш мени,
Нотавонлиғ ичра андоқким, ҳилол этмиш мени.

Кўзда су, кўнгулда қайғу, тан заифу жон наҳиф,
Эй мусулмонлар, кўрунг ҳижрон не ҳол этмиш мени.

Панд ила зажринг жунунум дафъи этмас, эй ҳаким
Ким, парий рухсораи Мажнун мисол этмиш мени.

Жон бериб, бир нофаи зулфидин дедим савдо қилай,
Бу сифат савдойи ул фикри муҳол этмиш мени.

Ичкали лаъли майидин ҳушу ақлим қолмамиш,
Бода маст эрди ажаб беъътидол этмиш мени.

То қадаҳ чектим, қилурлар мендин эл касби нашот,
Буйла саъд ул ахтари фархундафол этмиш мени.

Ёшурун май тарки этмон, гарчи шайхи хонақаҳ,
Эй Навоий, сўфию зоҳид хаёл этмиш мени.

620

Захмима марҳам ёқиб. ғамгин кўнгул шод ўлмади,
Рахнаға балчиғ суваб, вайроим обод ўлмади.

Ул муваллиҳ чархеким, совурди ақлим хирманин,
Бу қуюндин қайси бир хирманки, барбод ўлмади.

Лҳди ишқ ар мен кеби мажнун эмаслар, эй рафиқ,
Андин эркинким, алар ёри парийзод ўлмади.

Эй ажал, қатл этмак ол ул ғамзадин таълимким,
Қилмаған шогирдлиғ ҳеч ишта устод ўлмади.

Кўнглидин бўлмас муҳаббат жавҳарин қилмоқ тамаъ,
Ҳар нечаким, юмшаса, бир йўли пўлод ўлмади.

Зоҳиди нодон ғамим ошубидин ҳар дам кулар,
Хуррам улким, ишқ атворида муътод ўлмади.

Эй Навоий, ўлсам ул тарсо учун, айб этмаким,
Дайр пиридин манга жуз бу фан иршод ўлмади.

621

Бўлмасам ошиқ, фиғоним зор бўлғайму эди,
Куймасам пинҳон, ичим афгор бўлғайму эди.

Зулфунга вобастаю кўзунгга вола бўлмасам,
Жон паришону кўнгул бемор бўлғайму эди.

Бўлмаса кофир кўзунг ошуфтаси шайдо кўнгул,
Риштаи зулфунг анга зуннор бўлғайму эди.

Истабон васлинг гулистонин ҳавойи бўлмасам,
Абри найсондек кўзум дурбор бўлғайму эди.

Бўлса эрди, эй парий, ишқинг аро кўнглумда ҳуш,
Гуфту гўюм мунча мажнунвор бўлғайму эди.

Билса эрди ишқ аро сирримни, ҳар бир лафзида
Ёрдин жуз эътироз изҳор бўлғайму эди.

Гунча кулгусига, эй булбул, кўнгул гар бермасанг,
Бағринга ҳар гул сою юз хор бўлғайму эди.

Эй Навоий, қилсанг эрди офият кунжин ватан,
Мунча мунглуғ жонинга озор бўлғайму эди.

622

Ишқ аро ким кўрди, оё, нотаवоне мен кеби,
Бекаси оворае, бехонумоне мен кеби.

Ёт ила ўздин шикаста хотири андоқки мен,
Ёр ила ағёрдин озурдажоне мен кеби.

Ҳам вужуд иқлимидин юз ғам кўруб бўлган жило,
Ҳам адам даштида беному нишоне мен кеби.

Теша бирла қозди тоғ Фарҳоду мен тирноғ ила,
Эй кўнгул, меҳнат чекарда дема ани мен кеби.

Зулм қилмоқ ичра йўқ гар сен кеби офоқ аро,
Зулм чекмакликда ҳам оламда қани мен кеби.

Олам аҳлидин вафо кўз тутмаким, ким тутса кўз,
Дарду меҳнатдин халос ўлмас замоне мен кеби.

Эйки, бир мулк ичра чектинг жавру водий топмадинг,
Тенгри мулкидур, борур бўлсанг қаёне мен кеби.

Эй Навоий, етса бир элдин балият бошинга,
Бошинг олиб чиққил ул элдин равоне мен кеби.

Мен кеби юз бўлмаса, ғам йўқки, қилғач илтифот,
Шоҳ Ғозий лутфи айлар ҳар гадони мен кеби.

623

Хурдабинлар фаҳми идрок айламас ёр оғзини,
Хурдаи маъни адоси қилди изҳор оғзини.

Неши нўш олуд санчиб барги гул узра ари,
Фош этиб ширин лабин, қилди намудор оғзини.

Нуқтаи мавҳум аро қилсун тасаввур суқбаи.

Кимки мафҳум айламак истар анинг тор оғзини.

Чун ўлибмен заъфдин, дам йўқки, топман тийралик,
Қўйки, қўйсун чехра кўзгусига бу зор оғзини.

Зарра хуршид ичра кирса, уйлаким, бўлгай ниҳон,
Халқдин ёшурди ул хуршиди рухсор оғзини.

Қўйки, ўз оғзимни оғзингга қўяй, эй муғбача,
Йўқса куп оғзиға қўй мен зори бемор оғзини.

Эй Навоий, ҳажр ўти шарҳида чун сурдунг ҳадис,
Ўртадинг такрор этарда аҳли гуфтор оғзини.

624

Ҳафтаедур кўрмамишмен ул бути чолокни,
Не ажаб, гар ўртаса оҳим ети афлокни,

Солди тиғи фурқатинг бағримға андоқ чокким,
Бағри бўлғай чок-чок, улким кўрар ул чокни.

Ҳажр ўти жонимға ортуқдур, анга бас бир шарар,
Ўртамак дўзах била яъни не бир хошокни.

Отланибтур маст кўнглокчан, чекиб тиғи жафо,
То не ўт солғай жаҳонға, кўргил ул бебокни.

Ишқ ўти бирла кўнгул су бирла кўзни қилди пок,
Пок манзилларда меҳмон қилғали ул покни.

Дайр аро даврон ғамидин қочмишам, эй муғбача,
Бир муғона жом ила шод айла бу ғамнокни.

Бода бирла юнг Навоийни, хумор этса ҳалок,
Боғлангиз тобути узра нахли барги токни.

625

Не ўқким, жисми урёнимға отти,
Танимға тортибон, жонимға отти.

Ҳадангеким, ниҳони отти ул кўз,
Ҳадафдек доғи пинҳонимға отти.

Тикан жонимға урди гулшан ичра
Рақиб, ул гулки, жононимға отти.

Не кўнглум қолди, не бағрим ярасиз,
Фалак тошики, ҳар ёнимға отти.

Саросар ёғди бошим узра туфроғ,
Қазо тошларки, вайронимға отти.

Сипеҳр анжумни ул янглиғки, жола,
Хароб айларга бўстонимға отти.

Навоий кўнгли ҳолин кўрди Мажнун,
Жунун таъни бу нодонимға отти.

626

Менким итимен, бўлса мени йиткали ори,
Солса расанин бўйнума ўлтурғали бори.

Ҳар тонг боши меҳрин юзунга ўтру тутар чарх,
Машшота кеби бўлди юзунг ойинадори.

Юз мил йироқ сурса отин, сурма масаллик
Ошиқ кўзини равшан этар тийра ғубори.

Ҳар кимки, юзунг меҳрида жон берса ҳар ақшом,
Афлок нужумин ёрутур шамъи мазори.

Даврон элидин кинна етишканга не ғамким,
Ҳам гардиши даврон бас анинг кийна гузори.

Зухд аҳли риёсидин ўлубмен, агар, эй шайх,
Иҳё тиласанг, бошла мени майкада сори.

Гар зорлиғ ўлтурса Навоийни, дам урмас,
Чун қилмади кўнглунгга асар нолаи зори.

627

Ўлтуруб эл, базмидин ул шўх чиқмоқ не эди?
Сархуш ўлмаи аҳли мажлисдин ториқмоқ не эди?

Ваъда гар қилмайдур эрди ўзга мажлис аҳлиға,
Ўз уйининг йўлидин умдо озиқмоқ не эди?

Бўлса эрди шаммаи парвойи нангу номдин,
Отланиб бадмастлиғ бирла отиқмоқ не эди?

Бўлмаса эрди хаёли бир парийваш васлиға,
Телбадек вайроналар сари сириқмоқ не эди?

Истамас бўлса эди ободи эл вайронини,
Сабру хушум қасру айвонини йиқмоқ не эди?

Май исин гар соқийи даврон раво кўрса манга,
Саъйилар бирла сабу оғзини тиқмоқ не эди?

Истамас бўлса Навоий жони чиқмоқ, эй рафиқ,
Ўлтуруб эл, базмдин ул шўх чиқмоқ не эди?

628

Деманг андин хўб кўптур, севма ул худройни,
Зухраға вола нетар хуршид бирла ойни.

Чун эрур парвона шамъи мажлис аро волиҳи,
Найласун ул машъали меҳри жаҳоноройни.

Чун Скандар ўлди ҳайвон суйи шавқидин, не суд,
Етти баҳр олмоқ, суруб раҳши жаҳон паймойни.

Хусн аро оне бўлурким, гўйиё андин солур,
Ишқ аро куйган кўнгулларга фнғону войни.

Қомати раъно аро гар эътидоли бўлса, бас,
Ҳожат эрмас истамак сарви фалак фарсойни.

Луъбати чин гар тилар хоқон, не тонг, гар ройи хинд,
Севди эрса бир малоҳат шевалик гарройни.

Эй Навоий, қилмағил парво, улус кўп сўз деса,
Муғтанам тут ҳолиё ул шўҳи бепарвойни.

629

Не гулшанидин атр димогимға етишти,
Не ғунчасидин нуқта қулоғимға етишти.

Бор эрди маломат тоши, занжири жунун ҳам,
Ҳажринда неким боштин аёғимға етишти.

Қон лоласитон айлади жисмимни саросар,
Ҳар ништари ғамким янги доғимға етишти.

Оҳимдин агар тийрадурур кўнглум, эмас айб,
Не таъналар андин бу чароғимға етишти.

Десам — не учун соғари майдпн топар эл жон?
Дер: базмда бир қатла дудоғимға етишти.

Мумкин эмас андин гули ишрат яна бутмақ,

Торожи хазон бўйлаки, боғимға етишти.

Жамъият агар топмаса йўқ айб, Навоий,
Бу тафриқаким, ганжи фароғимға етишти.

630

Кўзумдур тийра, кўнглум ношикиб, эй хотирим коми,
Даме бўлғил кўзум равшанлиғи, кўнглумнинг ороми.

Жамолинг субҳидин кулбамни равшан қилки, бошимға
Фалак ғамхонаси емрулгудектур фурқатинг шоми.

Шабистони висол ичра не жонон қадрини билгай,
Менингдек улки, жонин ўртамайдур фурқат айёми.

Назарни боғу сарву гулдин ар ёпса, ажаб эрмас,
Назар боғида улким, бўлмагай сарви гуландоми.

Абад умрича гар кўрмас, ани ўлтурмак авлодур,
Агар худ қатл учун ошиққа етса ёр пайғоми.

Хушо майхонаким, Жамшид ила жомидин афзундур,
Маломат дайрининг ҳар қайси ринди дурд ошоми.

Менинг динимни солди дайр туфроғиға бир тарсо
Ки, йўқ туфроғча оллида тақво аҳли исломи.

Скандар кўзгусию жоми Жам ичра кўр, эй шаҳким,
Сени гўр оғзиға тортар каманди сайд Бахроми.

Навоий бир қуёш ҳажрида ўзни барқрав килмиш,
Не тонг, гар сайр вақти олами сайр этса ҳар гоми.

631

Ҳар ўқи келса мени зор сари,
Юз дуом ўқи борур ёр сари.

Чун кўнгул ёрадур, жоним ҳам,
Кош азм айласа дилдор сари.

Ситамидин қоча олмонки, борур
Кўнглум ул шўхи ситамгор сари.

Эй Масиҳим, ўладурмен, бир дам
Қадам эт ранжа бу бемор сари.

Бодаи ҳажрдин ар етса хумор,
Азм қил кулбаи хаммор сарн.

Кўзунга истамасанг гарди алам,
Боқма бу гунбади даввор сари.

Захмларнинг асари қонидин
Боқа олмон тани афгор сари.

Кўргали дайрда ул муғбачани,
Бўлмишам шифта зуннор сари.

Жонни жононға, Навоий, топшур,
Ёрни еткуракўр ёр сари.

632

Анингдек бузмамиш гардун мени мажнуни шайдони
Ки минг давр ўзига эврулса, топқай тўзмак имкони.

Фалак аъзам, доғи мен аҳқар ўлдум офаринишдин,
Менинг қаддимға золим ишқ пайдо айламиш они.

Эрур бу турфаким, ишқи балоангиз ҳар соат

Бу аъзамлиқ била айлар муаллақ чархи мийнони.

Ики бу навъ ғолиб хасм ўлумтук мўр қатлиға,
Чу жозим бўлсалар, ҳайҳот, мискин мўрнинг қони.

Мен андоқ мўрдурменким, аёқ остида қолмишмен,
Кўнгул мулкени бузғанда сипоҳи ишқ туғёни.

Чу туфроғ ичра бўлди музмаҳил мўри заиф, ўлмас
Ани топмоқу гар топилсаким, топқай Масиҳони.

Кел, эй соқию бу андишалардин бизни қутқарғил,
Вафо жомини тутким, бевафодур чарх даврони.

Илиқдин бермагил май заврақин бу давр аро, эйким,
Ғариқ айларга еткурмиш сени ғам баҳри тўфони.

Навоий ишқдин не келса, дам урмаки, ошиққа
Керактур ишқи пинҳонию доғи ишқ пинҳони.

633

Бир йўли бизни унутқунг бори,
Илтифот этмайин ўттунг бори.

Ваъдалар васлғаким, айлаб эдинг,
Бежихат борин унуттунг бори.

Шуълаи васлни биздин ўчуруб,
Ўзгалар бирла ёруттунг бори.

Журмсиз тортиб иликни биздин,
Муддаи жониби туттунг бори.

Дўстлар ҳаққиға тухмат қилибон,
Ҳар не душман деди, буттунг бори.

Эй кўнгул, ҳажр аро дедингки ўлай,
Ўзни май бирла овуттунг бори.

Заҳри ғамхаста Навоийға бериб,
Халқ комини чучуттунг бори.

634

Не пок Мажнунки, бир парий чеҳра пок ҳусниға зор бўлғай,
Бу пок ишқ ичра пок жон тарки этса, не ихтиёр бўлғай.

Сиришқу оҳим натижасидин узори кўнглумни чекти гўё
Ки, ишқ оби ҳавоси бирла бу навъ дилкаш баҳор бўлғай.

Юзида тер фитнасинин бўлсам ажаб эмастурки, марқадимда
Ушоқ тош ўрнида хайли анжум, ой анда шамъи мазор бўлғай.

Кўнгул чу кирпичларинг хаёлиға тушти, реш ўлди барча жузви
Тикан аро тушса бир яланг телба, йўқ ажаб, гар фиғор ўлғай.

Мен ул қуёшсизки заъфарон риштасидек ўлдум, ажаб эрмастур
Далили ишқ улки, ранги асфар доғи бадан ҳам назор бўлғай.

Чу жонни бекаслик ичра ғам олди мендин, эй ишқ аҳли, ғам йўқ
Хуш улки, муҳлик ғами етишса ёнида бир ғамгусор бўлғай.

Хумор ҳижрон судоъидин майл қилди майхона сари кўнглум
Магарки, ул сари мойил ўлғай ангаки, ранжи хумор бўлғай.

Замону аҳли замонни зинҳор кўрма хошок бирла хасча
Ки, оламда олам аҳли доно қошинда безътибор бўлғай.

Вафо йўлинда Навоий ўлдию кўрмади ғайри бевафолиғ,
Вафо шиори билурки, ёриға бевафолиғ шиор бўлғай.

635

Кўрмадим жононни ўтган кун ҳаётим йўқ эди,
Юз ҳаётафзо йўлуқса, илтифотим йўқ эди.

Кўнглума кирганда пойандоз эди жон пардаси,
Жисму жондин ўзга садқа ё закотим йўқ эди.

Хоки пойи хосиятда сурмадур деб ёзғали,
Кўз саводидек, қора кўздек давогим йўқ эди.

Ашк тўкмакдин қуруғач икки кўз, куйди кўнгул,
Дафъиға ўтнинг бу Жайхуну Фиротим йўқ эди.

Риндликдин осру шокирменки, тақво дафтарин
Қилдилар чун шарҳ, ул хайл ичра отим йўқ эди.

Ёрни кўргач, не тонг, гар элни кўзга илмадим,
Ул замон парвойи кулли коинотим йўқ эди.

Эй Навоий, не ажаб, ҳажр этса хасдек поймол,
Ишқ аро чун тоғдек вазну саботим йўқ эди.

636

Эй ҳаётим нақди лаъли хурдадонинг садқаси,
Жавҳари жоним ақиқи дурфишонинг садқаси.

Кўзларинг гар нотавондур, садқа вожибдур анга,
Юз менингдек нотавон ҳар нотавоннинг садқаси.

Қомату қошинг алиф, нуниким, ул хусн анидур,
Ҳар малоҳат аҳликим, бор бўлсун анинг садқаси.

Кўзларимнинг мардуми холинг саводиға фидо,
Боғи умрум гулбуни сарви равонинг садқаси.

Қулни боштин эвуруб озод этарлар, ваҳ, мени,
Боштин эвур, лек озод этма, жонинг садқаси.

Тинғасен саргашталнқдин, эй қўнгул, гар бўлғасен,
Мехрбонлиғ бобида номехрибонинг садқаси.

Бўлуб ул гул садқаси, ҳолингни арз этмиш сабо,
Эй Навоий, бўлса юз жонинг, сабонинг садқаси.

637

Туну кун истама оҳимки, мукофот чоғи
Дам ила тийра бўлур шамъ доғи, кўзгу доғи.

Рост бир шамъи кебидурки, тўби ол ўлгай,
Ул саҳи қад, юзи тобию хинолиғ аёғи.

Қош уза хол бийик ерда бўлубтур қоровул,
Ақлу ҳис хайлини урмоққа қороқчи қароғи.

Дудоғ устида анингдекки, кўрунгай нуқта,
Холи остида ҳамул навъ кўрунмиш дудоғи.

Хатти жон нақдиға арзир, анга, ваҳ, не нисбат,
Сабзаким, бир дирам эрмастур анинг бир қучоғи.

Ришта тоби санга қайд ўлса, не суд, эй зоҳид,
Гар Масиҳ игнаси бирла эса хирқанг ямоғи.

Телбараб деди Навоийки, қилиб эрди ҳалок,
Ишқ асрорини кўнглида ниҳон асрамоғи.

638

Борғил, эй ҳамдам, ҳар ёни,
Кўнглума итмиш, топқил они.

Ҳолин сўрғил, ул ҳам сўрса,
Деким, йўқтур сенсиз жони.

Истидъо айлаб ёндурғил,
Келмас бўлса, де пинҳони.

Ким, ул дилбар қилмиш ваъда,
Бу тун бўлмоққа меҳмони.

Чин деб келса, ани эмди
Айлай кўксумда зиндони.

Соқий бизни ғамдин қутқар,
Келтургил роҳи райҳони.

Ул ойсиз ун чекса Навоий,
Ўтгай гардундин афғони.

639

Фалак еткурмаса ёнимға ани,
Не ғам, чун чекмишам жонимға ани.

Сабо ҳам лоладин қонлиғ кафан қил,
Чу ёптинг жисми урёнимға ани.

Чу ғунчанг шавқи пинҳондур кўнгулда,
Даво қил дарди пинҳонимға ани.

Писанд этмас чу жаннат қасрил ул ҳур,
Фалак солғайму вайронимға ани.

Тушар бағрим била кўнглума юз рашк,
Қазо еткурса ҳар ёнимға ани.

Чу қилдинг нақди диним ғорат, эй ишқ,

Етургил номусулмонимға ани.

Не суд, ўлмоқ лабинг ёқути сероб,
Чу айлабсен сусиз қонимға ани.

Тараб васл аҳлиға майл этти, эй ишқ,
Евутма байтул-аҳзонимға ани.

Ўлар ҳолин Навоий айлади назм,
Ёзинг албатта девонимға ани.

640

Лабинг чашмаи ҳайвон, қадинг руҳи инсони,
Бу обу ҳаво бирла бирининг йўқ имкони.

Қадинг жилваси бошларға юз минг ҳаво солди,
Ҳаводин агар жилва қилур сарви бўстони.

Латофатда бир ондур сангаким, улус андин
Хароб ўлдилар, лекин киши билмади они.

Лабинг нор ёнғоқ узра топар парвариш, тонг йўқ,
Агар жавҳари айтур ани лаъли руммони.

Таним ўтиға таскин магарким, самум ўлғай,
Танаъум била кийган неча лавн каттони.

Нетар шоҳнинг қасринким, ул зарнигор ўлғай,
Гадойики, оҳидин топар шуълаи вайрони.

Деди жоми ҳажр ичгил, менинг бўйнума журмунг,
Бировни ким ўлтурса, эрур бўйниға қони.

Вафо ишқ аҳлиға қилур чоғда таъжил эт,
Ки, таъжил била асру ўтар хусн даврони.

Навоий, агар кўнглунг бақойи абад истар,
Бу дайри фано ичра керак бўлғасен фоний.

641

Ажаб эмастур, агар бўлса дардим огоҳи,
Менинг шаҳимким, эрур дардмандлар шоҳи.

Кўнгулда ўқларидин оқ уй айласам, не ажаб
Ки, кўнглум ичра ватан қилди моҳи хиргоҳи.

Хаёли кўнглума киргач, тирилдим, англамадим
Муники, жоним экандур хаёли ҳамроҳи.

Масиху Хизр ҳаёти абад гадолиғида,
Лабингға ҳар бирининг эрди шайалиллоҳи.

Кўнгулки, истар эди васлини биҳамдиллаҳ
Ки, уйлаким, тилар эрди, етишти дилхоҳи.

Буким, баҳори ҳаётим хазонға юзланмиш,
Эрур далили совуғ оҳу чехраи қоҳи.

Мени ушаттинг, аё сарв, бўлмағил ғофил
Ки, кўп шажарни ушатур шикасталар оҳи.

Ғурур ҳусн ила жоҳингға қилмаким, қолмас
Жамоли оламию олам аҳлининг жоҳи.

Замона зулмн Навоий бошидин ўлмаса рафъ,
Анинг боши друру шоҳи замона даргоҳи.

642

Назар аҳлиға гарав хайли келди, сурма бил боре,
Не равшан сурма, эй кўз, топмишанг, наззора қил боре.

Жунундин англамассен, ҳар неким дер ул парий пайкар,
Не дейдурмен санга, эй телба кўнглум, англағил боре.

Агарчи қон ила туфроғ аро оғуштадур кўнглум,
Кўруб кўрмасга солиб ўтма, ани кўзга ил боре.

Кўнгул, билмон, камоли ҳуснини найлаб хаёл эткай,
Муқассирдур жамоли васфини айларда тил боре.

Сенинг сарву гулунг ёхуд, менинг сарву гуландомим
Мулойимроқ экин, эй боғбон, бир сўз дегил боре.

Не ҳол эркин қизил, сариғ либосидин гули раъно
Кўрунур эл кўзига, чехраси сариғ, қизил боре.

Неча дерсенки, соқий бизни бир май бирла маст этсун,
Ғуруру жаҳл ичинда мастлиғдин бир айил боре.

Демаким, ақлу илму зуҳд ила мақсадқа еткумдур,
Фано йўлинда қил ўзни бу юклардин енгил боре.

Навоий фақир ойинида инсоф илгари тутсанг,
Ўзунгни бил ёмон, лекин бу сўзни яхши бил боре.

643

Зори кўнглумда ниҳон, уйлаки, жон дейму сени?!
Йўқ эса шифтаи жон ичра ниҳон дейму сени?!

Сарвдин жилвада ортуқсену гулдин тоза,
Тоза гул дейму сени, сарвиравон дейму сени?!

Барчадин кўзда ниҳон бўлдингу жон ичра аён.
Ваҳ, ниҳон дейму сени, йўқса аён дейму сени?!

Яхшилиқ ёки ёмонлиқ била жоним олдинг,
Айладинг яхши булар бирла ёмон дейму сени?!

Хусн миръоти сену нозу латофат шамъи.
Соддадил дейму сени, чарбзабон дейму сени?!

Фитна оламға, замон аҳлиға солдинг ошуб,
Фитнаи оламу ошуби замон дейму сени?!

Эй кўнгул, ишқ аро бир ерга етибсенки, дегил,
Ибрати даҳриму расвойи жаҳон дейму сени?!

Ўлтуруб эрди хумор, айладинг, эй май, ани дафъ,
Қути жон дейму сени, нақди равон дейму сени?!

Қўй фано лофи, Навоийки, сўзунг тутти жаҳон,
Бу тааюн била беному нишон дейму сени?!

644

Жон ола келганда, саъю изтиробингға ўлай.
Олмасанг ҳам, қайтқан чоғда шитобингға ўлай.

Гул уза шабнам сочибсен, кўргузуб сунбулда печ,
Хусн аро бу лутф бирла обу тобингга ўлай.

Келганингга қаҳр ила қатлимга, жон айлай фидо,
Раҳм этиб, қатлим қилурдин ижтинобингға ўлай.

Лаъли май еткач дудоғингға бўлур оби ҳаёт,
Оллоҳ-оллоҳ, ул ики лаъли музобингға ўлай.

Деб эмишсен боғлағум бошин кесиб фитрокима,
То тирикмен жон фидо айлаб, рикобингға ўлай.

Чун тирик сендин қутулмоқ бўлмас, эй умрум хуши.

Гоҳ лутфунгға берай жон, гаҳ итобингға ўлай.

Чун дединг ўлса Навоий, жон берур лаълим анга,
Эй Масиҳим, руҳпарвар лаъли нобингга ўлай.

645

Шабистонларни, тонг йуқ, гулситон этса кўзум қони,
Эрур чун маҳвашим ҳар тун биров шамъи шабистони.

Не тонг, гар анжуман аҳли нишон кўргузса анжумдин,
Чу бўлса моҳи базм ул чехранинг хуршиди рахшони.

Нетай, эл қасрини қилса мунаввар, чунки ул юздин
Бузулған тийра кулбам бўлмади бир шом нурони.

Ўтуб ойларки, бир кулбамға майл эткай, кириб чиққай.
Куюшдек йўқ анга бир лаҳза таскин тутмоқ имкони.

Бу оқшом ёрдин айру менга воқиф бўл, эй ҳамдам
Ки, кўксумни тешиб, жон қасди қилмиш доғи ҳижрони.

Куюш юз ёшуруб, эрмас шафақким, яна бу оқшом
Сипехр айвониға бош чекти шавқум ўти туғени.

Менинг мен ташналабға, соқиё, не кайфият бергай,
Бу янглиғким, ёғар устига ашким сайли тўфони.

Гули аҳду вафо давр аҳлидин кўз тутмаким, ҳаргиз
Музайян бўлмамиш мундоқ чечакдин даҳр бўстони.

Навоий ул парий базмида гар девоналиқ қилса,
Эрур ҳам маст, тонг йўқ, базмдин судратсалар они.

646

Баски ноҳамвор бедод ул жафокор айлади.
Мен жафокаш пайкарин ер бирла ҳамвор анлади.

Тиғи бедоди агар кўнглумни ноқор этти, лек
Элга урған тиғи беҳад кўнглума қор айлади.

Бодадин рухорида гуллар магар қилгай илож,
Улки, кўнглумни тиканлар бирла афгор айлади.

Оби ҳайвон ёнида юз Хизр айлар парвариш,
Лаб уза то хатти зангори падиқор айлади.

Қатл доғи ҳайф ангаким, ишқ даъво айлабон,
Бийми қатл ўлғач, бу даъвосидин инқор айлади.

Дайрдин чиқмон мени мажнунки, аҳли ҳуш ҳам,
Чарх зулм этқанга, азми кўйи ҳаммор айлади.

Гар Навоийға етар минг саъб ҳол андин дурур
Ким, хабарсизларни ҳолидин хабардор айлади.

647

Кўнглум ҳарими ичра қилур жилва ул парий,
Андоққи, Каъба ичра ҳарамнинг кабутари.

Гулгун юзунда холлари гўйиё эрур,
Ҳар ён шафақда ишқ элининг тийра ахтари.

Кўнглум такаллуфи эрур ул зулфу кўз била,
Зиндоннинг ўлди банду бало зебу зевари.

Мажнун ишқи шоҳдуру тоғ — тахт анга,
Қуш ошёни ҳайъати бошида афсари.

Оҳимдин учти, сабрим агар чу қаттиқ эди,

Ғам тоғини қўнгарур эмиш ишқ сарсари.

Тонглоғи ҳуру равза нетар кимсаким, бу кун
Майхона ичра бор эса бир ҳури пайкари.

Ғар дил шикаста бўлса Навоий ажаб эмас,
Нечунки, дилшикан эруру шайх дилбари.

648

Базмдин чун чиқти ёру анжуманға кирмади,
Тандин андоқ чиқди жонимким, баданға кирмади.

Барча ҳузн аҳлин мушарраф айлабон шод этти ёр,
Не осиг, чунким бизинг байтул-ҳазанға кирмади.

Ул хино ёқтию қон ютти ҳасаддин настаран,
Ранг анинг тирноғларидек настаранға кирмади.

Лоладек қонлиқ либосим бирла дафн айланг мени
Ким, шаҳиди ишқ маъхуди кафанға кирмади.

Бўлди гум, оғзи сари мойил бўлуб кўнглум қуши,
Ваҳ, қаён бордиким, ул чоҳи зақанға кирмади.

Даҳр боғида вафосизлиғ не қушким, қилди фаҳм,
Чекти маҳзун нола, аммо бу чаманға кирмади.

Эй Навоий, зулфидин кўнглунг чиқарким, ул кўнгул,
Озмади йўлниким, ул чину шиканға кирмади.

649

Шоҳнинг мунглуғ мушаввашлар била не нисбати,
Комронларға балокашларга қайдин улфати.

Улки қаҳр этса, қиличидин дамо-дам қон томар,

Бағридин қон томгучилар бирла не жинсияти.

Васл нўши бирла жон топқонға, ваҳ, андин не ғам
Ким, тўладур захри қотил бирла жоми фурқати.

Даҳр қилғандин яланг бошини тенг туфроғ ила,
Не хабар улким, етар гардунға тожи рифъати.

Мўр аёғ остида ўлгандин қачон топқай вуқуф,
Арслонким, кўкка чирмашғай ғиреви шавкати.

Бир кеча тонг отқуча ҳижрон ўтиға куймаган
Қайда билсунким, недур мажруҳ кўнглум ҳолати.

Қўй бу сўзларнию бўл ҳолимдин огоҳ, эй рафиқ
Ким, бу ақшом асру саъб ўлмиш фироқим шиддати.

Эй кўнгул, ишқ ичра шоҳу гадоға имтиёз,
Ут аро тенгдур қуруқ ё ўл йиғочнинг ҳирқати.

Ишқ жомин, эй Навоий, товба қилмоқ саъб эрур,
Хоссаким, йўқ зуҳду тақво бирла кўнглум рағбати.

650

Сиҳи йўлунгда бир афтода одами хокий,
Ҳавойи ишқингда саргашта меҳри афлокий.

Уруж шоми чу бот қайттинг бу армондин
Магарки, ҳар тонг ўлур субҳ жайбининг чоки.

Фалак навардинга ҳам шоҳи сидра, ҳам тубо,
Бу бир аёғида хас, ул йўлинда хошоки.

Мадинанг аҳлиға ҳар йилки, азм этар хужжож,
Катабту қиссата шавқию мадмаъи бокий.

Не бўлди Ясрибу Батҳо аро ўкусамким,
Аё манозилу салмо фаайна салмоки.

Сенинг мадойиҳи наътингда, ё Расулulloҳ,
Тамом бўлди Навоий такаллуми поки.

Бу тўрт дафтарида ҳамду наът аро халали,
Гар этмиш ўлса аён табъу килки бебоки.

Вале шафоатинг имкони қўнглига киргач,
Умид ила сезунур яна табъи ғамноки.

Етур анга караминг баҳридин паёпай файз
Ки, наътинг ичра дурафшонлиғ этсун идроки.

МУХАММАСЛАР

1

Жилва қилди даҳр аро кўп ҳусни беҳамто йигит,
Гул кеби нозик баданлик, сарвдек раъно йигит,
Ушбу мажмаъдинки, бўлғай эрди минг зебо йигит,
Қўнглум олди бир парийпайкар малак сиймо йигит
Ким, бани одамда андоқ бўлмамиш пайдо йигит.

Саркаши аблақ секретиб, даврондек ул хуршидваш,
Эгнида заркаш либоси доғи андоқким қуёш,
Хулқи ҳам хуш, ҳусни ҳам дилкаш, ўзи ҳам журъакаш,
Оти саркаш, тўни заркаш, ҳусни дилкаш, хулқи хуш,
Қўрмадук бу навъ маҳваши чобуку раъно йигит.

Ишқ ошуби балосин то қилибмен ихтиёр,
Қўз, юзин кўрган замону қўнглум аро қолмас қарор,
Қўнглум ўлса васлиға мойил бўлур кўз ашкбор,
Ишқида кўзу қўнгулнинг бир-биридин рашки бор,
Оллоҳ-оллоҳ бўлур эрмиш мунча ҳам зебо йигит.

Ўтти умр ул хўблар шоҳидин айру моҳу сол,
Мен қари қулға висоли худ эрур амри маҳол.
Дер: сени зор ўлтурурмен гар висол этсанг хаёл,
Зорлиғлар бирла ўлмай топмағумдур худ висол,
Не учунким, мен қари қулдурмен, ул мирзо йигит.

Ул парийвашким, қилур сайри хиёбони Ҳирот,
Қўзга истиғноси ҳуснидин кўрунмас коинот,
Оллиға юз қўйса минг зоҳид қилур қатъи ҳаёт,
Йўлида юз минг куҳан пир ўлса қилмас илтифот,
Кимса кўрганму экин бу навъ бепарво йигит.

Ҳам кўзунгдин кўнглума ҳар лаҳза ортиб юз малол,
Ҳам хатингдин хотирим ичра паришон юз хаёл,
Кўюнг ичра дарду ранжу меҳнатим безътидол,
Йўлунг узра ҳам гадомен, ҳам қари, ҳам хаста чол,
Бир боқиб ўт ҳолима хуснунг закоти, о йигит!

Неча шайхи хонақоҳ авродида фарёд этай,
Дермен эмди бош олиб дайри фано сари кетай,
Кофири ишқ ўлған эл побўсиға доғи етай,
Дайр пири мазҳабин тутмай, мусулмонлар, нетай,
Олған ўлса нақди имонимни бир тарсо йигит.

Ишқни афсурда жонимдин совутсам яхшироқ,
Зухду тақво бирла кўнглумни овутсам яхшироқ,
Қад эгилди, сарвқадларни унутсам яхшироқ.
Бош оқарди, сабзхатлар тарки тутсам яхшироқ,
Ким, хуш эрмастур йигитлар базмида ало йигит.

Оҳким, ўткарди умрум хушлуғин чархи даний,
Совуғ оҳим бирла сарғарди ҳаётим гулшани,
Гарчи май ичмак эмас умрин кечирган эл фани,
Эй Навоий, қариб ўзни солмаким, айлар сени,
Бир қадаҳ май бирла ул шўхи қадаҳ паймо йигит.

2

Кўргузуб юз, кўнглума юз минг жафому қилмадинг!
Жисм уйидин хаста жонимни жалому қилмадинг!
Хотиримни ишқ ўтиға мубталому қилмадинг!
Ишқ ўтидин қисматим дарду балому қилмадинг!
Дуди бирла хонумонимни қорому қилмадинг!

Токи кўрдум йўл озиб, кўй пчра сен дилхоҳни,
Қайси ўтқа солмадинг ҳар дам мени гумроҳни,
Этмадингму жонима қотил ғами жонкоҳни,

Куймакимга барқи офат қилмадингму оҳни,
Ўлмакимга ашкни сайли балому қилмадинг!

Қилмадингму паст жисмим ерга, эй сарви баланд,
Аччиқ-аччиқ йиғларимға этмадингму нўшханд,
Тиғ тортиб сурмадингму бошима ҳар ён саманд,
Жавр тиғридин танимни қилмадингму банд-банд,
Фурқатингдин банд-бандимни жудому қилмадинг!

Юз тазаллум айладим, ул шўхи мавзун қилди зулм
Меҳнату дардим кеби ҳар дам дигаргун қилди зулм,
Арзи ҳолим кўнглума қилдим баён, чун қилди зулм,
Эй кўнгул, ҳолимни қилдинг арзу афзун қилди зулм,
Билмадингму ё билиб яхши адому қилмадинг!

Даҳр элидин жонға ҳар дам юз бало эрмас дема,
Улки маҳваш бўлса, бемехру вафо эрмас дема,
Шеваси гардун кеби жавру жафо эрмас дема,
Шиква қилсақ сендин, эй гардун, раво эрмас дема,
Бизни беком айлаб, эл комин равому қилмадинг!

Эй кўнгул, то дарди кўйида гадолиғ топмадинг,
Билки, аҳли дард ичинда подшолиғ топмадинг,
Кўрмадинг ҳаргиз наво, то бонаволиғ топмадинг,
Баҳрн ишқ ичра, Навоий, ошнолиғ топмадинг,
То бу бир кўзни Арас, ул бирни Ому қилмадинг.

МУСАДДАС

Зулфу сиймин жисминг афъи ганжи Қорун устина,
Ганж уза соҳир кўзунг афъиға афсун устина,
Дарди ишқинг улки, кўйди жони маҳзун устина,
Деди кўргач оразинг ул қадди мавзун устина,
Эй қадинг тўбию жаннат хадди гулгун устина,
Кўрмади даврон сенингдек ой гардун устина.

Топти жон ҳар дам ўлар ҳолатда бу жисми заиф,
Лаълидин жонбахш сўз айтурда ул шўхи зариф,
Қолди кўзум тийра, жисмим хастаю жоним наҳиф,
Зулфу кўзу лаъли ҳажриға бўла олмай ҳариф,
Бўлди сўзум нозуку кўнглум хушу табъим латиф,
Ҳар қачон солдим назар ул шакли мавзун устина.

Келса чин суратгари бир дам жамолинг қошига,
Жон фидо қилгай ҳамул дам суратинг наққошиға,
Лоладур ширин лабинг, Фарҳодеким, қон ёшиға
Ғарқ ўлуб, тушмиш гузори ҳажр тоғу тошиға,
Сарв анингдек қоматинг ҳайронедурким, бошиға
Қилди қушлар ошиён, андоқки Мажнун устина.

Кўз йўлин, эй ишқ, ҳар соат тўла ёш айлама,
Эй кўнгул, ёшимға парголангни йўлдош айлама,
Эй кўз, ашқимни сариғ юзумга дурпош айлама,
Ёшурун ишқим сўзин машҳури авбош айлама,
Ҳар дам, эй кўз ёши, юз кўрмай, мени фош айлама,
Давлатимдин оғнадинг йиллар чу олтун устина.

Жуббаи синжобинг ичра васла-васла қоқуми,
Туғди ҳижрон шоида бир-бир саодат анжуми,
Бор қамар, ақраба, эй, ишқинг маломат қулзуми,
Оразинг кофурида ул зулфи мушкин гаждуми,

Анбарин қошинг хамида холдек кўз мардуми,
Мушки тардин нуқтаи сулсидурур нун устина.

То кўнгул сайдиға қўйди ул ғазоли чин кўнгул,
Бўлди шерафканлар аъзоси аро хунин кўнгул,
Баски тортар ҳар санамдин бир жафо ғамгин кўнгул,
Қилди жавридин аларнинг тарки ақлу дин кўнгул,
Неча чексун хўблар илгидин жафо мискин кўнгул,
Мунчаму офат келур бир қатраи хун устина!

Чун Навоий ашки баҳр ўлди, чекиб ранжу тааб,
Кемалиқдин кўзлари ул баҳр аро топти лақаб,
Кўзида, тонг йўқ, агар туттунг мақом, эй нўшлаб,
Чун кирар эл кемага қилмоқ учун айшу тараб,
Гар ватан Лutfий кўзида тутмадинг, йўқтур ажаб,
Уй қўпормоғлиқ эрур душвор Жайхун устина.

МУСАММАН

Ҳар тараф азм айлаб ул шўхи ситамгор, эй кўнгул,
Тиғи ҳажридин неча бўлғайбиз афгор, эй кўнгул,
Чун сафар айлаб эди бир қатла дилдор, эй кўнгул,
Дарди ҳажриға бўлуб эрдук гирифтор, эй кўнгул,
Буйлаким, таъриф этиб ғурбатни бисёр, эй кўнгул,
Шаҳру кишвардин малолат айлаб изҳор, эй кўнгул,
Англадинг ё йўқмуким, айлар сафар ёр, эй кўнгул,
Ваҳки, бўлдуқ яна ҳажри илгидин зор, эй кўнгул.

Аҳли ишқ ичра манга дарди фироқ ўлмиш насиб,
Бу эмас дардики, ани дафъ эта олғай табиб,
Ёрни ғурбат сари тарғиб этар ҳар дам рақиб,
Ваҳки, ул гул фурқатидин ўлгуси бу андалиб,
Чун сафар асбобини омода айлабтур ҳабиб,
Бир тараф гўё азимат қилғудектур анқариб,
Ул худ айлар азм, мен ҳам хастадурмен, ҳам ғариб,
Гоҳ-гоҳи бўлғасен мендин хабардор, эй кўнгул.

Эй кўнгул, сен севдунг ул ойнию бўлди улфатим
Ким, тамошосиға кундин-кунга ошти ҳайратим,
Ул борур эмдию ўртар жонни доғи ҳасратим,
Шуъла гардунға чекар ҳар лаҳза сўзи фурқатим,
Гар десам ҳамраҳ борай, заъф ичра кўптур шиддатим,
Йўқ турарға тоқату муҳликтур онсиз меҳнатим,
Не борурға қувватим бор, не турарға тоқатим,
Бизни бу ҳолатқа сен қилдинг гирифтор, эй кўнгул.

Ёр чун айлаб сафар, паймону аҳдин снндурур,
Минг алам юз захмлиқ жонимға ҳар дам еткурур,
Гар десам ҳамраҳ борай, табъида шиддат билгурур,
Бормасам, ҳажри бало ўқи танимға ёғдурур,
Ҳар бирида бир суубатдурки, жонни куйдурур,

Бормоғим йўқ мумкину турсам, фироқи ўлтурур,
Бора худ олмон, туруб ҳам, чун тирилгум йўқтурур,
Бас видоёинг қилдим, андин қолма зинҳор, эй кўнгул.

Ҳар қаён борса, рафиқу ҳамқадамким бўлғасен,
Шодмони айш ё ранжури ғамким бўлғасен,
Ноумид ўлма, гирифтори аламким бўлғасен,
Ўзни гум қилма, азизу муҳтарамким бўлғасен,
Бил ғанимат, итларидин неча камким бўлғасен
Сен бўлурға маҳрами рози ҳарамким бўлғасен,
Маҳраме гар бўлмасанг, хуштур бу ҳамким, бўлғасен
Итларига роздору соҳиб, асрор, эй кўнгул.

Ул мусофир хайлини итдек эришсанг хору зор,
Ранждин жонинг наҳифу тошдин жисминг фиғор,
Қайси мавзуъники манзил айласа ул шаҳсувор,
Кеча тонг отқунча қилсанг посбонлиқ ихтиёр,
Солсанг ўзни ичкари, гар ғойиб ўлса пардадор,
Қовса, чиқсанг — қовмаса, дарғаҳ аро тутсанг қарор,
Ноғаҳони гар бўлуб толиъ мусоид бахтиёр,
Топсанг ул ой бирла сўзлашгунча миқдор, эй кўнгул.

Ҳажру фурқат андуҳидин телбалардек чекма ун,
Мастлардек сўз адосин қилма, кўп айтиб узун,
Авло улким, оҳ ўтидин қилмасанг зоҳир тутун,
Этмасанг саргашталиқ дашт узра андоқким, қуюн,
Боргоҳи айшида бир гўшада тутсанг ўрун,
Жаннат ойин базмиға эл маст бўлмастин бурун,
Илтимосим будурурким, барча элдин ёшурун,
Қилғасен мискин Навоий дардин изҳор, эй кўнгул.

ТАРЖИЪБАНД

1

То харобот аромен дурдиошом,
Мастлиғ бирла ишим айш мудом.

Ким агар соқийи маҳваш тутса
Май қуёшини, тўла айлаб жом.

Мени бу куфр тариқида билиб,
Келдилар бошима аҳли ислом.

Қилдилар шайхи риёйиға залил,
Берибон савмаа кунжида мақом.

Шайхдин етмади нофиъ иршод,
Хилват ичра доғи юзланмади ком.

Риндлар хидматидин комим бу
Ки, фано касбиға қилсам иқдом.

Солса май кўзгусида орази акс,
Кўзгуни акс ила қилсам ошом.

Куч била тавба бериб майкададин
Чекдилар, зоҳир этиб зулм тамом.

Муддате ранжу риёзат чектим,
Қилиб ўзумга танаъумни ҳаром.

Хонақаҳда ёшурун бода ичиб,
Айладим дайр сари масти хиром.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачае бодапараст!

II

Куйдум ул хуснн жаҳонородин,
Улдум ул нуктаи руҳафзодин.

Руҳума ҳол тағайюр топти,
Кўруб ул нахли қади раънодин.

Бўлди ошуфта димоғимға футур,
Ҳар дам ул турраи анбарсодин.

Жонға хуноби ҳалок ўлди насиб,
Ул ики лаъли қадаҳ паймодин.

Васлини ҳар нечаким, туттум умид,
Бўлмади наъраву вовайлодин.

Тоату тақво ила бўлмади кам
Ишқ ошуби мени шайдодин.

Хушсиз бўлди кўнгул жилва чоғи
Ул ики орази маҳи сиймодин.

Дину имонима офат етди
Ул бути ишвагари тарсодин.

Зухд туттумки, унутқаймен ани,
Кеча-кундуз қилибон ҳақ ёдин.

Эмдиким, зуҳд ила очилмади иш,
Чиқибон савмааи тақводин.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

III

Ишқдин кўнглум эрур дард олуи,
Ҳажрдин жоним эрур ғам фарсуд.

Ул бути хур сифат шавқидин
Бўлди нобуд манга буду нобуд.

Олам аҳли аро мақбул ўлмоқ
Не осиф, гар санга бўлсам мардуд.

Кофири ишқ ўлубон, дайр сари
Айладим азму бу эрди беҳбуд.

Боғлабон руст белимга зуннор,
Айладим маст бут оллинда сужуд.

Бода, эй муғбачаким, дайр ичра
Будурур базмим аро эмди суруд.

Чарх эмастурки, ул ой ишқидин
Чиқибон эвруладур бошима дуд.

Васлинг иқболини тақво йўлидин
Тиладим, тутмади ул чунки вужуд.

Муни билгач, етибон муғбача маст,
Бода туттию бу эрди мақсуд.

Чун шухуд ўлди муяссар майдин,

Ёр ҳам шоҳид эди, ҳам машҳуд.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

IV

Менки, муғ дайри аро эрдим шод,
Хотирим дағдағалардин озод.

Дайр пири карамидин хушнуд,
Муғбача ишвалариға муътод.

Ким, санга бу келишу кетмакдин
Айшу ишрат худ эмас эрди мурод.

Сайр бўлди бари оламда ишим,
Аёғим остида тай бўлди билод.

Ҳар тарик аҳли сари юз қўйдум,
Бас, паришонвашу ошуфта ниҳод.

Оқибат буйла паришонлиғда,
Май била муғбачани айлаб ёд.

Бу танаъумлар аро хотирима
Тушти андишаи мабдаъю муод.

Маърифат эрди ғараз хилқатинга,
Манга кўнглум бу сўз эткач иршод.

Кимгаким, ҳол дедим, бор эрмиш
Анга ҳам ушбу аламдин фарёд.

Ҳар неча саъйни кўпрақ қилдим,

Топмади ҳеч ишим ойини кушод.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

V

Ой юзунг боғи баҳори олам,
Арақ ул юзда гул узра шабнам.

Гулдек ул чехраға қул боғда кўп,
Қошларингдек янги ой чарҳда кам.

Ул оғиз келди чу маъдум, не ком,
Жонға андин агар ўлмаса адам.

Зухду тақво элидин кўп етти
Ҳар дам ул телбага бедоду ситам.

Ул ҳарамдин деди, мен буткададин,
Бир-бирига сўз уланди маҳкам.

Чун чиқишмай орада суҳбатимиз,
Ул ҳарамға қадам урди, мен ҳам.

Етар ул юзга фуруғ оҳимдин,
Ўтни андоққи, ёруқ айлар дам.

Чунки бу дайри фано ичра кўнгул,
Олами ишқинг аро бўлди алам.

Туно кун чиқмиш эдим майкададин
Ки, йўлуқти манга бир шайхи дажам.

Мустамиъ паст эдию нукта бийик,

Тунд ўлуб, урди ҳарам сари қадам

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

VI

Эй бути сарв, қади гулрухсор,
Гунчанг айтур чоғи ширин гуфтор,

Майи гулгун юзунга шуъла солиб,
Ул гулунгни бу гул айлаб гулнор.

Оразинг кўнглума очти юз гул,
Кирпикинг бағрима тикти минг хор.

Хар нафас лаъли лабинг нукта била
Исо эъжозини айлаб изҳор.

Дайр томи уза то кўрдум ани,
Нола ноқус кеби тортиб зор-зор.

Шайх Санъон кеби дин тарки қилиб,
Зухду тақводин этиб истиғфор.

Тоби зулфингда каманд ичра шикаст,
Холи хаттингда тун ичра айёр.

Ул не тарсоки, Масиҳоға эрур
Оллида дам ура олмоқ душвор.

Габрки, шол солиб эгнимга,
Бўлубон хушу хираддин безор.

Буту тарсо қошида сажда қилиб,

Куйдуруб мусхафу боғлаб зуннор.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

VII

Улки, бор ой кеби рухсора анга,
Бўлмишам бедилу бечора анга.

Кўйига борди кўнгул, то, неткай
Яна ул шўхи ситамкора анга.

Тиғи ҳажрингдин эрур юз пора,
Юз туман минг яра ҳар пора анга.

Хоранинг дафъи учун бўлди насиб,
Ғарқалиқ баҳри фано ора анга.

Дарду бечоралиғ ўтти ҳаддин,
Яъс зўр айлади якбора анга.

Дуди оҳим ғамидин бўлди сипехр,
Ашк эрур кавкаби сайёра анга.

Қайси захмини кўнгулнинг тикайин,
Чун ададдин кўп эрур яра анга.

Бош чиқармон кўзум ашки суйидин
Ки, фалакдин ёғадур хора анга.

Топмади ёр сари йўл нечаким,
Бўлди саргашта бу овора анга.

Чунки фаҳм ўлдики, мутлақ йўқ эмиш

Жуз маю дайри фано чора анга.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

VIII

Яна муғ дайрида масту бебок
Кезарам, бош ялангу хирқам чок.

Бода гирдоби аро зор таним,
Уйладурким, тенгиз ичра хошок.

Вах, не кўлокдур ул баҳрғаким,
Мавжға тушса, ююлғай афлок.

Менки, ул баҳр аро жон топмишмен,
Заҳрдур, оғзима олсам тарёк.

Топмасам жоми майи ноб даме,
Даҳр айлар мени беҳад ғамнок.

Туну кун ул сифат усрукменким,
Шомдин субҳни қилмон идрок.

Қўрқарам, ташламағай ташқари, гар
Чарх солса бу тенгизга кўлок.

Буйла май баҳрини индурди экин,
Суда шохи уза чирмашқан ток.

Майкада баҳрий доғи маст наҳанг,
Хонақаҳ ичра не топқай жуз хок.

Яқин эрдикки, яна савмаада

Бўлғамен ранжи хумор ичра ҳалок.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачан бодапараст!

IX

Манга дайр ўлди чу байтул-маъмур,
Дайр пириға бўлубмен маъмур.

Қилма, ё раб, аниким, бўлғаймен
Ул макону бу макиндин маҳжур.

Дайр аро мен не сабоҳу не масо,
Масти майимен не санину не шухур.

Англамонким, иега гардун солди
Айшим авзоиға бу навъ футур.

Дам-бадам тутмоқ ила муғбача май
Еткурур эрди замиримға сурур.

Эмдиким, ҳар ён этиб касби ҳаво,
Бўлғудек кўрдум ўзумни махмур.

Чун азалда бу май эрди қасамим,
Бода ичмақда эрурмен маъзур.

Неча кун дайри фанодин чиқибон,
Кўнгул озурдаю жондур ранжур.

Менки, муғ дайрида эрдим сокин,
Бор эди айш манга номақдур.

Дайрдин маст чиқиб, май тиладим,

Кимсадин етмади бир жоми ҳузур.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

Х

Бу кеча кўзларим эрди беҳоб,
Жонима ранжи хумор ичра азоб.

Ёр наргисларидек жонда хумор,
Тан аро сунбулидек печ ила тоб.

Дайр эшигида эди базми ғариб,
Риндлар барчаси масти майи ноб.

Базми маъни била дарёйи фано,
Май тағори бу тенгизга гирдоб.

Кўзи тушкач манга ҳам лутф била
Чорлоб ўлтуртуб, этиб буйла хитоб.

Тутубон уйлаки, гардуни соғар,
Мен бўлуб ул май ила масту хароб.

Субҳи дам жоми сабуҳи тилабон,
Айладим майкада азмиға шитоб.

Дайр пири бўлубон хокнишин,
Лек ҳиммат йўлидин арши жаноб.

Ҳар кишигаки, тутуб бир соғар,
То абад ҳуши бўлубон ноёб.

К-эй хумор илгида ринди ожиз,

Сени махмурлуғ этмиш бетоб.

Яна муғ дайриға кирдим сармаст,
Май тут, эй муғбачаи бодапараст!

СОҶИЙНОМА

1

Соқиё, тут қадаҳи шоҳона,
Қатраси лаъл вале яқдона.

Лаъл кони кебн хумдин чиқибон,
Лаъли яқдона ўзумдин чиқибон.

Ранги ўтда қизиған наъл кеби,
Тоби шоҳ афсарида лаъл кеби.

Рухға ламъасидин нуру сафо,
Тобидин хурға йўқ сатру хафо.

Жом дархўр анга каъси хуршид,
Дема хуршидки, жоми Жамшид.

Бўлса чун базмда худ Жамшид замон,
Тахти заркор уза хуршид макон.

Шоҳлар оллида човуш янглиғ,
Ақл анинг даркида беҳуш янглиғ.

Тобиъи рой ила ҳукми хонлар,
Амри маъмури бўлуб султонлар.

Тахти олий бу бийик торамдин,
Хайли кўпрак бу қалин анжумдин.

Тутса анда чу шафақгун майи ноб,
Жоми мийнойи аро лаъли музоб.

Ушбу майким, ани таъриф эттим,
Зикрин айларда-ўқ ўздин кеттим.

Шаҳ ани Хизр суйидек ютса,
Менга ҳам дурди жомин тутса.

Боданўш ўлди чу ҳамдастона,
Арз қилсам неча сўз мастона.

Қ-эй улус хони, шаҳи чарх жаноб,
Хотиринг баҳру кафинг мисли саҳоб.

Бевафодур фалаки буқаламун,
Созу оҳангига йўқ бир қонун.

Йўқ бақо жоҳ ила шавкатга доғи,
Йўқ вафо умр ила давлатқа доғи.

Шукр ангаким, қилибон шоҳ сени,
Қилди ҳар нуктадин огоҳ сени.

Кўрки, ҳар шаҳки, юруб олди жаҳон,
Барча бордуму қора ерда нихон.

Ҳам Каюмарс ила Ҳушанг қаии,
Иккига тож ила авранг қани!

Қани Жамшиду Фаридун охир,
Бирини қўйдиму гардун охир!

Не Каёни бору не Сосоний,
Не Скандар доғи не Ашконий.

Қолмади Рустам ила Сом доғи,

Язди журд ўттию Баҳром доғи.

Қани хонлар хони Чингизхон,
Ўқдой қаники, эрди қоон.

Қани Темур — шаҳи исломпаноҳ
Ки, жаҳон олди, чекиб хайли сипоҳ.

Жадду обо санга авлоди қани,
Оға-ини санга аҳфоди қани.

То фалак билди таадди фанини,
Қайсидин олмади ўз берганини!

Кимга берди қуёш авжида нашас!
Ким яна қилмади туфроққа паст.

Кимга бир нўш ила еткурди баҳр,
Ким яна тутмади юз соғари захр.

Йўқ, бу иш жоҳилу доноға борур,
Баҳс бал Хизру Масихоға борур.

Чун бу маъни бу сифат топти раво
Ким, не шаҳ қолғуси боқий, не гадо.

Тенгри ёдини унутма бир дам,
Ўзни ғайридин овутма бир дам.

Раҳматидин доғи бўлма новмид,
Ғазабидин доғи ваҳм эт жовид.

Мулку кишвар элига дод айла,
Адл ила иккисин обод айла.

Тенгри ёди чу санга бўлди ҳисор,
Дод ила адл улус бирла шиор.

Чу булар бўлди, ўзингни хуш тут,
Ҳар баҳона била кўнглунгни овут.

Бир нафас айшдин ўлма ғофил
Ки, жаҳон мулки эрур беҳосил.

Бўлмағил ҳеч нафас ғафлат ила,
Адл қил, йўқ эса бўл ишрат ила.

Хар нафас васфини этмак бўлмас,
Чун ўтар, гардиға етмак бўлмас.

Чу фалак боиси ғамдур, хуш бўл,
Сийм пошандию соғаркаш бўл.

Элга сендин чу етар осойиш
Тенгриднн айла тамаъ бахшойиш.

Ки, қилиб лутф этгай ҳайи ғафур
Дунию охиратингни маъмур.

II

Соқие, тут манга жоми майи ноб,
Жоми май демаки, лаъли сероб.

Ранги ёкут суйидин тимсол,
Қайси ёкутки, лаъли сайёл.

Дами Исо кеби кайфият анга,
Оби ҳайвон кеби хосият анга.

Ки, манга берсанг ани, сипқарайин,
То даме маст ўлуб ўздин борайин.

Ки, мени шоҳи замон ҳижрони
Уйла қилмишкн, дейолмон они.

Шоҳи Жам қадр замон ичра бадиъ,
Ҳар бадиъ ишта макон ичра рафиъ.

«Хамса» ичраки, анга ҳар бир ҳарф
Баҳр эрур, зимнида юз дурри шигарф.

Достонларки, нигориш қилдим,
Анинг отиға гузориш қилдим.

Айладим панд тариқида ғулу,
Юз туман фойдалардин мамлу.

Ед тутмиш эди шаҳзода барин,
Билиб эрди шаҳи озода барин.

Онсизин панд анга ҳожат эмас,
Ақли кулл оллида эл панд демас.

Қайдаким, бўлса худо ёри анинг,
Поклар руҳи мададкори анинг.

Кош айёми висолин кўрсам,
Яна бир қатла жамолин кўрсам.

III

Соқие бодаи мастона кетур,
Дайрдин бодапарастона кетур.

Уйла майким, чу кўруб бодапараст,
Ичкуча атридин ўлғай сармаст.

Нашъаи бахш уйлаки оҳанги «Ироқ»,
Талх ул навъки, хуноби фироқ.

Мутрибо, сен доғи оҳанге туз
Лаҳнида ранги Ҳусайни кўргуз.

Ҳам Ҳусайни сўзидин ранги ғариб,
Ҳам ғариби дамидин байти ажиб.

Соз айлаб, мени ҳам шод айланг,
Бир нафас қайғудин озод айланг.

Шоҳлар нодири атвор ичра,
Нуктаю диққату ашъор ичра.

Қилди чун тенгри мулойим ани,
Асрадик ҳифзида доим ани.

Руҳпарвар сўзи бўлсун ўзидек,
Руҳгустар ўзи бўлсун сўзидек.

IV

Соқие, тут қадаҳи молломол,
Ранги хуноб сиришкимдек ол.

Поклар ишқи кеби нашъаси тез,
Шўхлар хусни кеби шўрангез.

Қатраси лаъл вале руммони,
Қайсн руммон, дегил ардистони.

Манга берким, чу ани қилсам нўш,
Зойил ўлсун хираду донишу ҳуш.

Сўнгра ул кони латофатқа тутай,
Қурратул-айн хилофатқа тутай.

Ул доғи ичтику ҳушхол ўлдик,
Ғаму меҳнат анга помол ўлдик.

Токим ул бода била топқач ком,
Ҳар тараф азм этибон қилса хиром.

Ҳар неким коми муяссар бўлсун,
Барча аъдоға музаффар бўлсун.

V

Соқиё бода кетур ёқути,
Руҳнинг қуввати, жоннинг қути.

Таъм анга шарбати ҳижрон янглиғ,
Лавн анга лаъли Бадахшон янглиғ.

Ложуварди қадаҳ ичра ани сол,
Чархи мийнода шафақ айла хаёл.

Боқибон қуббатул ислом сари,
Ичусун ушбу ғам ошом сари.

Улки Ҳайдар отидур, хулқи ҳасан,
Ҳар неким қилса, бари мустаҳсан.

То абад ҳашматидин топсун ком,
Мулки исломда аҳли ислом.

VI

Соқийё, жоми лабо-лаб тутқил,
Адаб асраю муаддаб тутқил.

Бодаеким, неча еткурса тараб,
Ортқай табъиға таъзиму адаб.

То боқиб Марв сари бош урайин,
Бошни кўк манзаридин ошурайин.

Санжари мулкига бўлган ворис,
Санжари сонию балким солис.

Ёди бирла тутай ўзни бир дам,
Бу ғамобод жаҳонда хуррам.

Шоҳи Абулмуҳсин, фаррух дийдор,
Умр ила давлатидин бархурдор.

VII

Соқийё, бодаи гулфом кетур,
Майи гулранг солиб, жом кетур.

Бодаким, руҳ деди ани ҳаким,
Руҳ қути атади табъи салим.

Ховарон лоласидек олтун жом
Ким, анга тушса бу роҳи гулфом.

Ҳайъат ичра гули раъно бўлғай,
Ичса Шаҳзода, муҳайё бўлғай.

Жоми то ҳашр лабо-лаб бўлсун,
Неча сипқарса, яна ҳам тўлсун.

VIII

Соқиё, тут қадаҳи шавқангез,
Су кеби софию ўт янглиғ тез.

Суйи кавсар суйидек жон афруз,
Ўти дўзах ёлинидек пурсўз.

То ичиб, арбада бобин очайин,
Ҳайрманд ариғидек каф сочайин.

Нўш этай чархнинг имдоди била,
Нимрўз аҳли шаҳи ёди била.

Таъбиға барча ниҳонлар маълум,
Гарчи май нўш ва лекин маъсум.

Кишвари Зобил анга арзони,
Рустами Зол тақи дарбони.

IX

Соқиё, жоми ҳилоли тутқил,
Бода хуршид мисоли тутқил.

Лавн анга лаъли Бадахшон янглиғ,
Ламъаи хуршиди дурахшон янглиғ.

Қатраси ахтари рахшанда кеби,
Чун томиб барқи дурахшонда кеби.

Ҳам ўшул жоми ҳилоли била тут,

Бохтар шоҳи хаёли била тут.

Ақли ҳар ишта расо, табъи салим
Ким, эрур нақди Хусайн Иброҳим.

Мулк анинг адлидин ўлсун бўстон,
Бар ҳади кишварининг Ҳиндистон.

X

Соқие, тут майи фархунда асар,
Фаррух ойин қилиб олтун соғар.

Ани ичкан киши тарк айлаб ҳуш,
Нукта сургай, нечаким бўлса хаму

Камсухан элни суханвар қилғай,
Ҳар сўзин уйлаки, гавҳар қилғай.

Ичса, бўлғай шаҳи фархунда маош
Илги зарпошу тили гавҳарпош.

Коми андоқки, керактур ҳосил,
Шоҳ иқболидин ўлсун юз йил.

XI

Соқие, жоми дилоро хуштур,
Ичида роҳи гуворо хуштур.

Жоми поку майи ноб андин пок,
Қуёшу чашмаи ҳайвондин пок.

То ани ичгали кўргузса ҳавас,
Салтанат боғида сарви наврас.

Ҳам анинг базмиға лойиқ бўлғай,
Пок табъиға мувофиқ бўлғай.

Шаҳға мақбул доғи мулкга зайн,
Сўзи матбуъ ўзидек ибн Ҳусайн.

ХII

Соқие, тут манга гулбўй қадаҳ,
Халқ кўнглидин аламшўй қадаҳ.

Уйлаким солса кўнгул уйига нур,
Тийраликни итирур шамъи сурур.

То берай, кўнглум ўлуб гулшанвор,
Кўзга шаҳзода юзидин анвор.

Анга берсун, ё раб, то бо абад,
Руҳ ила Қосим Анвар мадад.

Чун сўзи хуштур, ўзи хушҳаракот,
То абад бўлсун анга умру ҳаёт.

ХIII

Соқие, жоми ғарибона кетур,
Мен ғариб ичсам ани, ёна кетур

Ким, келур кўнглума ул икки ғариб
Ким, ул иккини жало қилди насиб.

Айру шаҳ янглиғ атодин ҳам алар,
Юз туман комраводин ҳам алар.

Не экин ҳоллари ғурбат аро,
Бошқа ғурбатда келур шиддат аро.

Ахтари толиъ ўлуб баргашта,
Бул-ажаб қавм аро саргашта.

Ўзга мулк, ўзга диёр, ўзга даман,
Ўзга халқ, ўзга макон, ўзга ватан.

Туш кўрарларму экин шоҳни ҳеч,
Ватану маскану бункоҳни ҳеч.

Иккиси ёди била бир қўш тут
Ки, кўнгулдин манга бўлмаслар унут.

Ҳимматин кош барон тутқай шоҳ,
Келгали ул иков иншооллоҳ.

XIV

Соқиё, қил тўла жоми заркор,
Бир ғазал бошла Фаридун осор.

Комнинг бодаси доғи рангин,
Назмнинг нуктаси доғи ширин.

Назм адосида мувофиқ ясаб ун,
Жоми май назми нигорандаға сун.

Ул иков ёди била ичсун қўш,
Сўнгра қору санга қилдирсун нўш.

Сен доғи дурди жоминг манга тут,
Қўшдин ул доғи берсун сарқут.

XV

Соқие, тут қадаҳи мийнойи
Ки, улус ақлин этар шайдойи.

Англа мийно қадаҳ ичра майи ноб,
Жоми фирузада ёқути музоб.

Бўлсун чун бода учун базм аро
Султон Вайс ибни Бойқаро.

Анга ҳангомаи шавқимни айт,
Доғи шеъримдин ўқуғил бир байт.

Ким, жаҳон бўлғуча комин бўлсун,
Айш базмида мақоминг бўлсун.

Бўлсун учмоқ аро ҳақдин мағфур,
Отаси Бойқаро ибн Мансур.

XVI

Соқие, жоми жаҳонбин олғил,
Ичига бодаи рангин солғил.

Жоми Жам ҳайъатининг мазҳари ўл,
Балки ойинаи Искандари ўл.

Кишига қайғудин ўлса зулмот,
Журъаси бўлғай анинг оби ҳаёт.

Саъй қил, Хизр суйи тўлсун анга,
Чун ичар, оби ҳаёт ўлсун анга.

Отою оғосиға ҳаййи мубин,
Равзаи хулд аро берсун таскин.

XVII

Соқиё, тут қадаҳи ақлзадо,
Ким анга юз хираду ақл фидо.

Қатраи қилса куҳан пир ани нўш,
Навжувон ўлғай, этиб жўшу хуруш.

Тут ангаким, эрур иш огоҳи,
Мафхари дудаи Мироншоҳи.

Дейки, эй хисрави гардун рифъат,
Не қолур салтанату не шавкат.

Шаҳри Хай, мулку ҳашамни кўрдунг,
Сен доғи мулку ҳашам кўп сурдунг.

Англадинг шохлиғ аҳволини ҳам,
Курагон тахтию иқболини ҳам.

Барча шаҳларға ато ўринғасен,
Ё жади комраво ўрниғасен.

Санга олий боридин мартаба ҳам,
Яна кўпрак баридин тажриба ҳам.

Айта олмон санга, эй донишвар
Ким, бор эрди шаҳ ила ҳар кишвар.

Айт, ул шоҳи фалак жоҳ қани?!
Йўқса Баҳмону фалон шоҳ қани?!

Лек дермен қани ул кўзунга нур,
Жисмнига қуввату кўнглунгга сурур.

Салтанат боғида сарви гулчеҳр,
Макрамат авжи уза рахшон меҳр.

Илм афлокида бир жис маҳал,
Барча ашкол ўлум олида ҳал.

Назму насриға Уторуд мафтун,
Ҳар савол этса, жавобида забун.

Шаҳлиғу илму йигитлик чоғи,
Фонию сўфию солик доғи.

Васфи теъдод ила сондин ортуқ,
Ҳар неким, айтсам, андин ортуқ.

Буйла офоқ аҳли нодирасин,
Илму фақр аҳли шарифу сарасин.

Кўрки, афлоки таадди пеша,
Чархи бадмеҳр, хилоф андиша.

Қора туфроққа начук қилди ниҳон
Ки, қорарди манга ҳажрида жаҳон.

Қани ул меҳри жаҳонтоб охир!
Қани ул гавҳари ноёб охир!

Чархдин кўп киши кўрди бедод,
Буйла бедод киши кўрмас ёд.

Ҳар неча давр вафо этгусидур,

Анга неттики, санга этгусидур.

Чун будур давр, неча кун хуш бўл,
Бебақо даврда фонийваш бўл.

Ўзгалар пандиға бергил пайванд,
Йўқса бастур санга бу воқиа панд.

XVIII

Соқиё, май туту қўйғил сўзни,
Хон қурултойиға еткур ўзни.

Соф май жом аро гар дилкашдур,
Тўстуғон ичра қимиз ҳам хушдур.

Эй йиров, сен ҳам ишингни кўргуз,
Ётўғон бирла улуғ йирни туз.

Ётўғончию йиров тузгач ун,
Сен қадаҳ олу тўкуз қотла юкун.

Тўра бирла бош уруб тут хонға,
Сарқутин бер мени бесомонға.

Ўзни ул сарқут ила маст қилай,
Сўзни хон базмида пайваст қилай.

Ким аё тўрт улусқа ворис,
Фахр этиб зотинга руҳи Ёфас.

Аслу гавҳар била хонлар хони,
Жавҳари зот ила жонлар жони.

Шаҳға меҳмону, азизу дилбанд,

Ҳам қариндош, яна ҳам фарзанд.

Кўрки, сен кимсену қайдин келасен,
Қайси мулк ичрасену ким биласен.

Ҳеч шаҳ топмади бир хон сендек,
Бу улус кўрмади меҳмон сендек.

Будур уммидки, шаҳ давлатидин,
Эҳтимомию бийик ҳимматидин.

Улча мақсудинг эрур, еткайсен,
Комрон мулкунгга азм эткайсен.

Ота тахтида топиб истиқлол,
Қилғасен хасмларингни помол.

Лек меҳмонга керак уйла маош,
Ким агар мулкига азм айласа фош.

Мизбонларға малолат еткай,
Хайр бирла эл ани ёд эткай.

Шукрим, беҳад эрур яхшилиғинг,
Андин ортуқ доғи яхши қилиғинг.

Ҳожат эрмас санга бу янглиғ панд
Ким, санга панд элидур ҳожатманд.

Ҳам бу янглиғкн, шиор айлабсен,
Халқнн хулқунгга зор айлабсен.

Тенгри қилсун сенга тавфиқ рафиқ,
Ҳам қилур ишта рафиқинг тавфиқ.

Шаҳға сенсен чу рафиқи жони,
Бир-бирингизга бўлунг арзони.

XIX

Соқиё, тут қадаҳи султоний,
Ичида роҳи анинг райҳоний.

Ким, ани ичса гадойи муҳтож,
Бўлғай оллида гадо соҳиби тож.

Масти оллида гар афлок ўлғай
Паст ул навики, хошок ўлғай.

Тут ангаким, иши бўлди тамкин,
Оти султон, ўзи дарвиш ойин.

Ҳиммати рифъати афлок сифат,
Нафсининг пастлиғи хок сифат.

Рифъат аҳлиға забардаст келиб,
Хоквашлар қошида паст келиб.

Чун анинг комиға еткай бу қадах,
Нашъасидинки, аён бўлса фараҳ.

Айтким, шукрға бўлғил мойил,
Тенгридин бир нафас ўлма ғофил.

Ким, сени фақрға мойил қилди,
Фақр атвориға қобил қилди.

Шоҳ дарвешваш эрса, шаҳдур,
Шоҳу дарвеш ишидин огаҳдур.

Улки, бу қоида мумтози эрур,
Шоҳлар шоҳи Абулғози эрур.

Қилди бу шоҳни тақдир санга,
Ҳам шаҳу ҳам ато, ҳам пир санга.

Атою пиринг эрур шоҳи замон,
Оғою қардошу маҳдуминг хон.

Иккиси хидматидин хушҳол ўл,
Тенгрига аҳлият бу хидмат била йўл.

XX

Соқийё, жоми Каёний келтур,
Қути арбоби маоний келтур.

Бодаи ламъаси андоқ равшан
Ки, кўнгул ҳужрасида қилса ватан.

Неча ёшунса хаёл абкори,
Зоҳир ўлғай барининг рухсори.

Қайда ул шоҳваши равшан рой
Ки, бўлуб давлат ила базморой.

Ани тут хидматида ҳурмат ила,
Сўнгра арз айла бу сўз хидмат ила.

К-эй шараф авжида меҳри иқбол,
Боғи давлат аро фархунда ниҳол.

Шаҳлиғ Одамғача зотингға насаб,
Одам авлодида йўқ сенча ҳасаб.

Тенгри ончаки санга берди камол,
Айла лойиқ бу камолингға хисол.

Фазл касбиға кўп ўлғил машғул,
Топмасун йўл вале оллингда фузул.

Сени ҳақ айлади чун гавҳари пок,
Поклар суҳбатидин айлама бок.

Поклар ҳодийи роҳинг бўлсун,
Қодирин пок паноҳинг бўлсун.

Бода куфри сари бўлма мудмин,
Ҳақдин ўлди лақабинг чун Муъмин.

XXI

Соқиё, базмда тут жоми висол,
Ким келур ёдима айёми висол.

Ўтти бир қарикни, ҳижрон аромен,
Васл айёмиға армон аромен.

Меҳрибонлар қани, аҳбоб доғи!
Ҳамнишинлар қани, асҳоб доғи!

Барча ғурбатқа хиром айладилар,
Хулд боғини мақом айладилар.

Ҳар бири ҳажрида кўп ўртандим,
Купга чун чекти фироқ ўргандим.

Бириким қолди, баса кўп қолсун,
Умр комини жаҳондин олсун.

Чун вафойи била бўлди машхур,
Айласун умри вафо бирла зухур.

Кўнгли чун топти вафо ичра сафо,
Деки, мундоқ дедилар аҳли вафо.

Ким, вафо соғаридин олсанг ком,
Ич, вафо аҳлини ёд айлаб, жом.

Андаким, ҳажр камиятин сўрдум,
Бир-ики ёр санга топшурдум.

Бири ҳам ёр манга, ҳам фарзанд,
Жонға орому юракка пайванд.

Бири ҳамсуҳбату, ҳамдарду рафиқ,
Туққандин доғи юз қатла шафиқ.

Ул бири гулшани умрумда тазарв,
Бу бири боғи ҳаётим аро сарв.

Ул йигитлар сафининг зебоси,
Бу йигитлик фанининг доноси.

Ул жаҳон нодираси ҳар фанда,
Бу қилиб ҳар фан элин шарманда.

Ул бири оти чу мазкур бўлуб,
Мирзобек ила машхур бўлуб.

Бу бири исмини айларда хитоб,
Мир Дарвеш дебон шайх ила шоб.

Ҳам анинг фурқати куйдурди мени,
Ҳам мунинг ҳасрати ўлтурди мени.

Жонға ҳижронларидин тушмиш печ,
Бу икавнинг хабарин топмай ҳеч.

Санга зоҳир эса, пайғом этгил,
Ҳар не маълумдур, эълон этгил.

Хулд аро бор эсалар базморой,
Вой ҳижронларидин, юз минг вой!

Ҳақ сени даҳрда боқий тутсун,
Шодлиғ соғари соқий тутсун.

Сен қилиб нўш тириклик жомин,
Муғтанам англа ҳаёт айёмин.

Кўрки, умр элга вафо айладиму,
Чарх жуз жавру жафо айладиму?!

Билки, оламда не шаҳ қолди, не бек,
Шоҳи мағфурдегу бекларидек.

Қани султонун шаҳиду хайли,
Барчасин ёпти ажалнинг зайли.

Қани Қанбар Алию, қани Мазид?!
Қани Султонун, қани Нури Саид?!

Ҳар бири ўзни тутуб олий шон,
Биридин қолмади оламда нишон.

Барча гар кетти, сен ўлғил жовид,

То абад умрдин ўлма новмид.

Майи мақсуд ила жоминг тўлсун,
Тенгридин офиятинг хайр ўлсун.

XXII

Соқиё, жомға қуй майдин сайл,
Майи хуршиду анинг жоми Суҳайл.

Йўқ Суҳайлики, бўяр хорони,
Улки гулранг қилур сиймони.

Ким, Суҳайли саридур зор кўнгул,
Қўп тилар суҳбатин афгор кўнгул.

Топмасам ўзни висоли бирла,
Нўш этай ани хаёли бирла.

Очмасам шамъи жамоли била кўз,
Ҳам хаёли била айтай неча сўз.

К-эй жаҳон халқи аро зоти нафис,
Зотинга фазлу адаб икки анис.

Дурри назминг суйи ул навъ равон
Ки, оқиб суфтидин оби ҳайвон.

Сенсен улким, яна йўқ сен кеби зот,
Нақди маъни била фархунда сифот.

Сени қилди фалаки гарданда
Даҳр аро бир гарави арзанда.

Сен эдингким, манга дамсоз эрдинг,

Ҳар ниҳон нуктада ҳамроз эрдинг.

Зулмларким, манга бу чархи дани
Қилди, қайдин топай айтурға сани.

Ким бири бу эдиким, солди йироқ
Сени, бағримға қўюб доғи фироқ.

Манга гар дарду ғам анбуҳ ўлди,
Қисматим ғуссаю андуҳ ўлди.

Сен фалак меҳнатидин шод ўлғил,
Даҳр бедодидин озод ўлғил.

Олами ҳузн аро бўлма ғамда,
Ўзни хуш тут неча кун оламда.

Кимки, назм ичра гуҳаррез ўлди,
Нуктаси муъжиза ангез ўлди.

Лафзи жонбахши нафис анфоси,
Хосият анда ўлук эҳёси.

Саъдию Хусраву Салмону Камол
Ким, эди ҳар бири бешибҳу мисол.

Гарчи чарх этти барин мутавори,
Сен алар ўрнидадурсен бори.

Қайсининг маъразидаким, кирдинг,
Жонин олдинг демайин, жон бердинг.

Ҳар неким айладинг ўтруда савод,
Айладинг ҳар бирининг руҳин шод.

Шодлиғ таркини тутма охир,
Ҳам бу ғамингни унутма охир.

Кимки келса бу тараф, ёд айла,
Тараб ойин сўз ила шод айла.

XXIII

Соқийё, тут қадаҳи руҳосо,
Мавж суҳони била ғамфарсо.

Ким, киши айласа ул сари майл,
Айлагай руҳини соқийға туфайл.

То туфайли била мажлис қурайин,
Бир неча нукта анга еткурайин.

Айтай, эй назм элида нодир,
Рақаминг сихру хаёлинг соҳир.

Шеър баҳри аро ғаввоси шигарф,
Дурри макнун сўзидин ҳар бир ҳарф.

Токи сурдунг варақ узра хома,
Назмга тездурур ҳангома.

Анварий бўлсину ё Хоқоний,
Форёбий ё Исфаҳоний.

Чунки сўз оби ҳаётин суздунг,
Руҳини барчасининг тиргуздунг.

Мадҳ услуби эди беравнақ,
Бал чиқиб эрди ародин мутлақ.

Ҳар қасидаки, тузатти рақаминг,
Ё саводин рақам этти қаламинг.

Бўлди маъни юзидин бир олам,
Ул савод анда саводи аъзам.

Ангаким, хома гуҳарбор ўлғай,
Ҳайфким, бухл ила бекор ўлғай.

Кам демак сўзни ҳунар келди мудом,
Санга лекин бу эрур айби тамом.

XXIV

Соқиё, тут қадаҳи ойинаранг
Ки, кўнгул кўзгусидин очқай занг.

Бода гулрангу қадаҳ ойинафом,
Сую май мазжини фаҳм эткай ком.

Токим, ул жоми маоний бирла
Сураин ҳарф баёни бирла.

Эй Баёний, бил ўз оллингда аён,
Нуктаким, айлағум оллингда баён.

Муни англаки, азалда маъбуд
Ҳеч шай қилмағанида мавжуд.

Рухдин танға хабар йўқ эрди,
Офаринишдин асар йўқ эрди.

Етти иқлим ила тўққуз гардун,
Балки бу дабдабаи кунфаякун,

Бўлғанидин сен эдинг барча ғараз
Ким, яратилмади зотингга эваз.

Ул амонатки, еру кўк била тоғ
Ҳамлиға тўзмади арз эткан чоғ.

Бу оғир юкка сен эрдинг ҳомил,
Сирру розиға амину комил.

Мунгаву буйла базе диққат аро,
Мушкил аҳволу ажаб ҳолат аро.

Ёр сендек нечалар бор эдилар,
Суҳбатимда кечалар бор эдилар.

Фалақу анжум аро солиб кўз,
Васфида кўп узалур эрди сўз.

Фалақу анжуми бемехру дани,
Барчасиз қилди сени, доғи мени.

Даъвии муғтанам ўзни қилмон,
Сени худ ғайри ғанимат билмон.

Мени хуш тут демак эрмас дилкаш,
Бир нафас бори ўзунгни тут хуш.

XXV

Соқийё, жом кетур дарёваш
Ки, замоне бўлайин дарёкаш.

Ки, тириклик нафаси пеш эрмас,
Хизр умри ҳаваси беш эрмас.

Ким сумурган нафас ул дарёни,
Сочайин юз дурри беҳамтони.

Баҳрким, қатраси бўлғай дури пок,
Дема дур, лаъл — бори оташнок.

Оташин лаълни ахтар янглиғ,
Уран эл жониға ахгар янглиғ.

Чекайин мотамиёна ошуб,
Хаста кўнглумни қилай хороқўб.

Телбалар таври алоло айлай,
Телба итлар кеби ғавфо айлай.

Чекайин оҳ юракдинки, сипеҳр
Пардаға чирмасун ойинаи меҳр.

Айб эмас, гар бу сифат мажнунмен,
Кўрки, кимнинг ғамидин маҳзунмен.

Қани улким, фалаки даҳр навард,
То эрур саъй била даврон гард.

Бир анингдекни тилаб олам аро,
Топмади жинси бани одам аро.

Балки то бўлғусидур даврони,
Ҳам эмас топмоғининг имкони.

Маъни аҳлиға имоми барҳақ,
Ҳақдин ислом аро қутби мутлақ.

Тобию хайли тариқат аҳли,
Солики амри ҳақиқат аҳли.

Кўксининг вусъати юз минг олам,
Кўнглининг ончаки, арши аъзам.

Рутбаси андаки, юз пайки хаёл,
Урса юз минг қадами барқмисол.

Рифъати қатъида топмай воя,
Балки юз поясидин бир поя.

Васфида деса хирад фазлу фунун,
Ақл кул васфи дегай саръу жунун.

Арш урфонида бир паст мақом,
Маст жоми азали орифи Жом.

Мен кеби заррани ул янглиғ меҳр,
Буйла туфроғни ул андоза сипеҳр.

Юз ўзум ҳаддича эъвоз айлаб,
Васфлар бирла сарафроз айлаб.

Сихр тасниф аро сурмай қалами
Ки, менинг отима чекмай рақами.

Хомасин қайда қилиб нуктафишон,
Қўйибон мендин ҳам анда нишон.

Хослиғ наътини зотимға чекиб,
Ерлиғ васфини отимға чекиб.

Чарх бу меҳрин айлаб ғориб,

Меҳрсизлиғдин ичимни ёриб.

Сабру тоқат нечаким кўргузайин,
Буйла фуқратқа не янглиғ тузайин.

Ҳам магар ҳушни дафъ айлар жом,
Бергай ошубима бир дам ором.

XXVI

Соқиё, тут қуюбон жоми фано,
То кўрайким, недур анжоми фано.

Ул фано жомини чун сипқарайин,
Маст ўлуб, дайри фаноға борайин.

Риндлар базмиғача ком чекай,
Ул харобот элидин жом чекай.

Бўлубон жоми фанодин бебок,
Фониёна қилайин хирқани чок.

Ул фано аҳли аро болодаст
Ким, фано туфроғида эрди паст.

Гарчи бор эрди тани хокнишин,
Руҳиға манзил эди иллайн.

Фонийи мутлақ, озода ҳам ул,
Гармрў, солики афтода ҳам ул.

Йўқ фано дайрида ўздин хабаре,
Қолмайин ўзлукидин ҳам асаре.

Манга зоҳирда атову устод,

Лек маъни аро пири иршод.

Мен анинг бандалиғиға хурсанд,
Ул дебон лек рафиқу фарзанд.

Ҳар ғамеким, етибон даврондин,
Мен топиб барча нажотин ондин.

Дафъ айлаб, чу кўруб менда малол,
Мушкили етса, доғи ул ҳаллол.

Лақаби Сайид ўлуб, оти Ҳасан,
Лақаби янглиғ оти мустаҳсан.

Ани ҳам чархи муҳолиф пеша,
Гардиши даври хилоф андеша.

Берди йўл равзаи жаннат сари,
Мен тушуб дўзахи фурқат сари.

Сўгвор ўлмишам офоқ ичра,
Мотаи чархи кўҳан тоқ ичра.

Кимга бу навъ кишилар кетгай,
Ул қолиб, ноладин ўзга неткай.

Бўлмағай меҳнату дардимиға адад,
Бўлмаса руҳидин уммидн мадад.

Топа олмон мени ошуфта мнзож
Бодадин ўзга бу дардимға илож.

XXVII

Соқие, паҳлавий ойин май тут,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Паҳлавий лаҳн ила кўнглумни овут.

Паҳлавонона кетур соғари жарф,
Қуюбон майдин анга баҳри шигарф.

Берки, тарки хираду ҳуш қилай,
Паҳлавон ёди била нўш қилай.

Ул тариқ аҳлиға шоҳу сархайл,
Бал тариқатда мутеъи ҳар хайл.

Меҳрваш торам тафрид ичра,
Исавий мартаба тажрид ичра.

Қувват ичра анга ўн пилча зўр,
Хоквашлиғ аро юз ончаки мўр.

Хонида чархваш афрод ғулу,
Барчаға ҳавсала андин мамлу.

Ризқ учун даъби гадоларға наво,
Тутубон барчаға лек ўзни гадо.

Неъматобод чу бунёд қилиб,
Халқни неъматини обод қилиб.

Ҳар гадо илгида бир қурси фатир,
Исиғ ул навъки, бир меҳри мунир.

Таври ҳар фанда келиб мустаҳсан,
Балки ҳар фан аро табъи якфан.

Фан адворда сеҳр айлаб фош,
Баҳри ашъорда худ гавҳарпош.

Қувват аҳлиға ҳамовард келиб,
Лек дард аҳлиға ҳамдард келиб.

Ҳар бағир ярасиннинг марҳами ул,
Қирқ йиллик бу гадо ҳамдами ул.

Махфий асрорда дамсоз манга,
Ҳар ниҳон розда ҳамроз манга.

Бори ҳамдамлар ичинда фардим,
Ёриму, ҳамнафасу ҳамдардим.

Ани ҳам чархи таадди ойин,
Мендин ойирдн, қилиб қасдима кин

Ҳажрида сабру қарорим йўқтур,
Ғамда жуз нолаи зорим йўқтур.

Дарду ғам боисидур ҳушу хирад,
Қани майким, қилай ўзни беҳуд.

XXVIII

Соқиё, кел менга тут бодаи ишқ
Ким, эрур хилқатим афтодаи ишқ.

Бодаким, оғзиға ҳар ким олғай,
Пайкари хирманиға ўт солғай.

Токим, ул ўтқа ўзумни ташлай,
Дарди ишқим ўтидин сўз бошлай.

Ким, нелар қилди мени зорға ишқ,
Жони зору тани беморға ишқ.

Кўнглум олди бути шўхе ногаҳ,
Қолмадим ишқида ўздин огаҳ.

Ул парий васли чу бўлди матлуб,
Телбалик қилди кўнгулни мағлуб.

Чун жунун ишқ ила бўлди дамсоз,
Асрай олғайму киши кўнглида роз.

Аниким, маҳрами асрор дедим,
Дарддин кўнгли хабардор дедим.

Чидай олмай қатиқ аҳволимдин,
Оллида шаммаи ўз ҳолимдин.

Дедиму, ваҳ, демагай эрдим кош
Ким, демас сўзнн ўзум қилдим фош.

Зор жисмимға анолар келди,
Телба бошимға балолар келди.

Чарх ёғдурди манга тиғи ситам,
Балки даврон ҳаму даврон эли ҳам.

Кимки, ёрим эди таври аҳсан,
Бўлди жонимға қатикроқ душман.

Узу ёт неши малолат урди,
Еру кўк бошима тош ёғдурди.

Ақрабо танға уруб тиғи жафо,
Кўзума игналар урди зуафо.

Кечибон боштин аёғдин туштум,
Ўлгали заъф ичида ёвуштум.

Дарду ранжим ҳадду ғоятдин кўп,
Маразим бўлди наҳоятдин кўп.

Танда юз дарду суубат кўрдум,
Жонда юз онча уқубат кўрдум.

То ишим ўлмак ила тутти қарор,
Бўлди бошимдин атиббоға фирор.

Мен бўлуб умр ила жондин новмид,
Шаҳ бериб васл уммидиға навид.

Яна бу сўз била жоне топибон,
Бир дам ўлмакдин амоне топибон.

Мени бадрўзға, ваҳ, қайси висол
Ким, хаёлимда висол эрди муҳол.

Мингдин ортуқ манга тобиъ била хайл,
Бири имдодима кўргузмади майл.

Улки, ишқида малолим бу бўлуб,
Шиддати ҳажрида ҳолим бу бўлуб.

Демайин бир доғеким, беморе,
Ишқим ўти аро куйган зоре.

Бир бузуғ кунжида афгор ўладур,
Дарди ҳижроним аро зор ўладур.

Борибон шефта кўнглин сўрайин,

Лутф ила жисмиға жон еткурайин.

Ўтти бу зорлиғимға икки йил,
Ҳар замонин икки йил чоғлиғ бил.

Эмдиким, юзида хат бош урмиш,
Гулиға сабза сипаҳ келтурмиш.

Гаҳ-гаҳе ҳолима парво айлар,
Саъб ҳолимни тамошо айлар.

Лек билмон анга кимдур асҳоб,
Ким била ҳар дам ичар бодаи ноб?

Ким била кундуз экин беҳуду маст,
Кеча қай базмда эркин побаст?

Кимга бу навъ бало бўлса насиб,
Маст хушроқдурур ул зори ғариб.

XXIX

Соқие, кўнглум этар бода ҳавас,
Лутф қилғилки, эрурман бекас.

Тут ғариб ун била паймона манга,
Кўргузуб хулқи ғарибона манга.

Йиғламоқ ҳолима бир дам фан этай,
Зору бекаслигима шеван этай.

Ким, жаҳон ичра базе сайр эттим,
Дайру масжидқа доғи кўп еттим.

Гаҳ тушуб хайли муножот ичра,

Гаҳ қолиб аҳли харобот ичра.

Қавми-қавм ичра кўруб меҳнатлар,
Хайли-хайл ичра чекиб шиддатлар.

Юзланиб шавкату, жоҳу иқбол,
Қисматим бўлди баса мансабу мол.

Ҳар не эл қилди талаб, мен топтим,
Барчадин силкиб этак, кўз ёптим.

Улча мен топқали бор эрди ҳавас
Ким, топилмади вафо эрдию бас.

Бир вафо кимгаки, мен қилдим фош,
Юз жафо ўтруда эрди подош.

Кўз анинг йўлиғаким, еткурдум,
Кўзда юз неш балосин кўрдум.

Қайсининг оллидаким, қўйдум бош,
Ёғди бошимға жафосидин тош.

Кимки мадҳини деди неча тилим,
Тилади қилғай ани неча тилим.

Улки, авсофи манга ўлди рақам,
Истади айламак илгимни қалам.

Кўргузуб меҳр, жафо етти манга,
Жон бериб, дарду бало етти манга.

Олам аҳлида чу йўқ аҳли вафо,
Айларам мен доғи жонимға жафо.

Чун бир иш мумкин эмас оламда,
Йўқ эмиш жинси бани одамда.

Гарчи мен дард чекиб, ғусса ютай,
Ўзни не навъ ул иш аҳли тутай.

Даъвии кизб қилиб ўз сўзума,
Қиладурмен тухмат ўз-ўзума.

Бир вафо аҳли агар даҳрда йўқ,
Дашту води элию шаҳрда йўқ.

Бу сифат соҳиби мен басдурмен,
Бевафолар кеби эрмасдурмен.

Аvlo улдурки, бу сўздин кечсам,
Май ўзум тутсам, ўзум-ўқ ичсам.

Йўқ вафо аҳлики, бир жоми вафо,
Тутса, қилмай манга бедоду жафо.

Шоми айш ўзни ўзум маст қилай,
Субҳи маҳшарғача бехуд йиқилай.

XXX

Соқие, дўстлуғе кўргузгил,
Дўстга не қадаҳе еткузгил.

Ким, кирар дўстларим ёдимға,
Ўт солур хотири ношодимға.

Чектилар барча жамол узра ниқоб,
Уйлаким, меҳр жамолиға саҳоб.

Бириси пири Муаммойи эди
Ким, ҳарам бодияпаймойи эди.

Яна бири нағмазани соҳиби ҳол,
Ҳам анинг ҳамқадами Хожа Камол.

Мир Садр ўзни тутуб аҳли вифоқ,
Лек кўп эрди бадиънда нифоқ.

Ёр Танбал эди софу беғаш,
Зоти хуш, ҳаёти хуш, нуктаси хуш.

Яна бир олими Сабзорий эди
Ким, маоний дурри гуфтори эди.

Ҳар бири ўз таврида бешибху назир
Бордилар барча — не айлай тадбир.

Бўлайин ёдлари бирлан маст,
Яна то кимсага бўлмай побаст.

XXXI

Соқиё, айла тўла паймона,
Манга тутқил қадаҳи шукрона.

Бодаким, шиквани қилғай зойил,
Тилни ҳақ шукрига эткай қойил.

Нутқнинг гарчи шикоят дери бор,
Шукрдин доғи ҳикоят ери бор.

Ким, агар бордилар андоқ асҳоб,
Яна жамъи ҳам эрурлар аҳбоб.

Бириси Мир Атойи янглиғ,
Бири дарвиш Фанойи янглиғ.

Ул бири илм сипехри уза меҳр,
Бу бири фазл қуёшиға сипехр.

Ихтиёр улки, эрур нозук табъ,
Лутф майдони аро чобук табъ.

Осафий улки, не назм этса рақам,
Қиймати мулки Сулаймондур кам.

Яна бир келди Биноийки фунун,
Касбида айламади манъи жунун.

Яна бир дарду ғамим огоҳи,
Ҳамдамим, ёр зиёратгоҳи.

Яна бир Машҳадий — ул даҳрда тоқ,
Пок таҳриру каримул ахлоқ.

Бир шафиъдуру ул пок сифот
Ким, муаммода чиқармишдур от.

Бириси шориби жоми таҳқиқ,
Мунису раҳбару ғамхору рафиқ.

Яна девонаи Котиби, хаёл
Тушса, ҳар ғамға қилур дафъи малол.

Яна ҳам бир нечадурларки, оллоҳ
Лутф ила барчадин ўлсун огоҳ.

Ўзгасин қилмадим андин мазкур,
Ки, «Мажолис»да эрурлар мастур.

Гар алар тутти эса дашти адам,
Шукр, бу хайл эрурлар ҳамдам.

Шукр, неъматқа чу ҳамдаст бўлай,
Жоми шукрона ичиб маст бўлай.

Дарди ҳижрон эса ё софи висол,
Ҳар сабаб бирла бўлайин беҳол.

XXXII

Соқийё, базм ишидин бўлди фароғ,
Тутқил эмди манга отланур аёғ.

Бода гулгунини сол майдонға,
Мени мастона кетур жавлонға.

То тутай дайри фано жониби,
Йўл йўлда гаҳ энг солайин, гоҳи қўл.

То фано дайри фазосиға кирай,
Риндлар базми аросиға кирай.

Барчанинг хидматида ер ўпайин,
Ичуруб жоми муғона, қўпайин.

Мен доғи жом чекиб молломол,
Айлабон ўзни алардек хушҳол.

То бўлуб дайри фано аҳли маст,
Мену мендек яна юз бодапараст.

Шоҳлар шоҳу сарафрози учун,
Риндлар шоҳи Абулғози учун.

Ул кўҳан дайр гадойи бошлиғ,
Яъни ошуфта Навоий бошлиғ.

Масти оҳанги навоийи қилоли,
Бе риё барча дуои қилоли.

Ким, фалак жомиға то бўлғай сайр,
Жом даврин тилагай зумраи дайр.

Умри шақлиқ аро боқий бўлсун,
Шоҳлар базмида соқий бўлсун.

Авжи хуршиди мақом ўлсун анга,
Жоми Жамшид мудом ўлсун анга.

Токи инсонға ҳаёт имкони
Бўлғуси, бўлсун анинг даврони.

Ҳам дуогўйи анинг аҳли яқин,
Ҳам малойика дегайлар омин.

ЎИТЪАЛАР

ФАВОЙИД УЛ-ЎИБАР МУЎАТТАОТИНИНГ САРСУХАНЛАРИ РАЗЗОЎ АЛАЛ-ИТЛОЎ БАНДА РЎЗИСИН МУЎАДДАР ЎИЛИБТУР САЪЙ БИЛА ОРТМАСИДА АЙТУР

1

Ўақ таоло бандасиннинг қисматин
Ўун азал девонида қилмиш рақам.

Ўун анинг тағъйирининг имкони йўқ,
Негаким, қилмиш ўзи жаффул қалам.

Кимки, андин ортуқ ўксук истагай,
Бордур анинг жаҳли ортуқ, ақли кам.

Тенгри эҳсонига шод ўлған, қилур
Ўзни шоду меҳнатидин элни ҳам.

Шокир ўлмай улки, озу ҳирсдин,
Доим этгай ўзни ғамгин, кимга ғам.

2

ЎАЗРАТ РИСОЛАТНИНГ МУЪЖИЗНАМОЙ БАРМОҒИ ТАЪРИФИДАКИМ, ҚАМАР ШАЎИЙДА ЯДИ БАЙЗО КЎРГУЗДИ

Муҳаммад арабий бармоғи ишорат ила
Сипеҳр хонида ой қурсин ул сифат осон.

Икки ойирдики, бир нонни хони ичра халил,
Анингдек икки ушатмоқ эмастурур осон.

3

ШОҲ БИЛА БЕКЛАР ВАСФИЮ ТАЪРИФИДА, АГАРЧИ ВАСФҚА СИҒМАСЛАР

Бизинг шаҳ бирла беклар мажмаъи бор,
Агар жолистурурлар, йўқса рокиб.

Узидур ою равшанрой беклар —
Қамар даврида андоқким кавокиб.

4

ЎЗИГА БУ МУЛҚДИН ТЕККАН БАЛОЛАР ТОШИ ОЗОРИЮ БОШ ОЛИБ ЎЗГА МУЛҚКА БОРУРНИНГ ИЗҲОРИ

Бу мулк ичинда яхши-ёмон таъни тошидин,
Онча етишти бандаи бечораға жафо.

Ким, шоҳ мулки бандасиға чора қилмаса,
Йўқ чора эмди мулки худо бандаи худо.

5

МАЖОЗДИН МАКСУДИ ҲАҚИҚАТ ЭКАННИ ИЗҲОР ҚИЛМОҚ ВА СУРАТДИН ҒАРАЗ МАЪНИ ЭКАНИН ПАДИДОР ҚИЛМОҚ

Мажоздин манга мақсуд эрур ҳақиқий ишқ,
Нединки, аҳли ҳақиқатқа бу тариқат эрур.

Мажоздин чу ҳақиқатқа йўл топар ошиқ,
Қилур мажозни нафъи улки, беҳақиқат эрур.

6

**МАЖОЗИ ИШҚДИН МУРОДИ ҲАҚИҚАТ ЭКАНЛАРНИНГ
МОНИЪЛАРИҒА МОНИЪ
БЎЛМОҚ ВА НОСИҲЛАРИҒА НОСИҲ**

Кўрмаса ҳусни мажози ичра жуз ҳақ сунъини,
Ошиқеким, бўлса ишқ атвори ичра покбоз.

Зоҳидо, бу ишқдин манъ айлама ошиқниким,
Гар сен идрок айласанг, айни ҳақиқатдур мажоз.

7

**БУРДБОРУ КЎҲ ВИҚОРЛАРИНИНГ МАЛАКВАШЛИҒИН
КЎРГУЗМАК ВА ШЎҲ АЙЁР СИФАТЛАР ШАЙТОНЛИҒИ СЎЗИН
ДЕМАК**

Бурдбору малакивашқа итоатдур иш,
Шўҳ, шайтон сифат эшитса не сўз, бош чекар.

Уй аро шайхи замон амрида эрмас сичқон,
Тева афсорини уч-тўрт яшар ёш чекар.

8

**ФАРДЛИҒ БОБИДАКИМ, ФАРДНИНГ АГАРЧИ ҲАРФИ
ЗАВЖДУР, АММО БАРИСИ ФАРДДУРУ
БУ МАЪНИНИ БИЛГАН АҲЛИ ДАРД**

Эй Навоий, англаким, хуш оламедур фардлик,
Гар қуёш васлин тиларсен, фард бўл зарротдин.

Ул эмастур фардликким, жуфтдин фард ўлғасен,
Фард улдурким, мужаррад бўлғай ул ҳар зотдин.

9

**ЎЗ НАФСИ КОМЛАРИДИН КЕЧКАНИН ВА НОКОМЛИҒ ЗАҲРУ
ХУНОБИН ИЧКАНИН
БАЁН ҚИЛУР**

Ҳар не элга ком эрур, кечти Навоий баридин,
Қилмади неким, буюрди нафси хорижрой анга.

Бу жаҳонда барча нафси воясидин чекти эл,
Ул жаҳоннинг вояси гар музд етмас, вой анга!

10

**ЯРАҚОН БЎЛҒАНИДА ЎЗИНИНГ ЗАЪФАРНИ РАНГИНУ ПАРИИ
ХАЁЛИНИНГ ЎЗ КЎЗИДА
ДАРАНГИН АЙТУР**

Ярақон бўлдиму деҳқони қазо,
Заъфарон экти ёшим ариғиға.

Ул парий қилди кўзум сари ватан,
Боқманг, аҳбоб, кўзум сариғиға.

11

**УЛ БОБДАКИМ, ҒАЛАТ ҚИЛУР УЛКИ, ҲУСН АҲЛИДИН ВАФО
ТАМАЪ ЭТКАЙКИ, ЖИНСИ БАШАРДА ВАФО ЙЎҚТУР, ТО
ХЎБЛАРҒА НЕ ЕТКАЙ**

Замонда ҳусн элига жон фидо қилиб, не навъ
Вафони мен кеби бир бенаво тамаъ тутқай.

Замона аҳлида йўқтур вафо — не еткай анга
Ки, кимса хўбларидин вафо тамаъ тутқай.

12

САХО СЎЗИКИМ, САХИЙҒА МУЖИБИ ЗАБАРДАСТЛИК ВА СОЙИЛ ИЛГИГА МУЖИБИ ЗЕРДАСТЛИКДУР

Кишики, илгини устун тилар, сахо қилдик,
Қўлида захри ҳалоҳилу гар Хизр суйидур.

Ки, бергучи агар ўлсун гадою олғучи шох,
Берур илик юқорию олур илик қуйидур.

13

ЁМОН ЁМОНЛИҒИНИ ҚИЛМАСА, ЯХШИЛИҒЧА БОР ВА БИР ЯХШИЛИҒ ҚИЛСА ЎН ЯХШИ ҚИЛИҚЧА

Ҳар кишиким топса даврон ичра жоҳу эътибор
Ким, анинг зотида бедоду ситам бўлғай қилиғ.

Яхшилиғ гар қилмаса, бори ёмонлиғ қилмаса
Ким, ёмонлиғ қилмаса, қилғанча бордур яхшилиғ.

14

ҚАНОАТ СИНУҚ САФОЛИСИ ЖОМИ ЖАМДИН ВА ФАҚР ҚУРУҚ НОНИН ХОТАМ ЧЕККАН НИАЪМДИН ЯХШИРОҚ КЎРАР МУНТАҲИ

Синуқ сафолки, май дурдин ичкали топсанг,
Қабул айламагил жоми салтанат Жамдин.

Иликка кирса қуруқ нон, маош учун чекма
Нашот неъматининг миннатини Ҳотамдин.

15

**НОМАИ АЪМОЛИНИНГ ҚОРАЛИҒИН ДЕРКИМ, ДАРЁ СУЙИ
БИЛА ОҚАРМАС, МАГАР КАРАМ
ДАРЁСИ БИЛА Ё АҒУ ТИҒИ СУҲУЛАТ ЗАДОСИ БИЛА БАЁН ЭТАР**

Номаи аъмолим ул янглиғ қорадур журмдин
Ким, надомат ашкидин ани оритмақ ўлмағай.

Балки гар Баҳри муҳит ичра солиб, йиллар юсанг,
Ул қора бўлғай саросар, лек бу оқ ўлмағай.

16

**ҲАМУЛ МАЪНИДАКИМ ҚАЛАМНИ САФҲАИ ФАРСО ДЕБТУР ВА
КУЗИГА ЁРУҒ ОЛАМНИ
ҲАМУЛ НОМАДЕК ҚОРА ДЕБТУР**

Номаи маъсиятим чашмаи хуршид ичра
Юсалар, кўрмағай эл ўзга ёруғлуқ юзини.

Ҳарфини бир-бир этиб сочса фалак жавфи аро,
Шибҳигун қилғай ҳар нуқтаси бир юлдузини.

17

**СИЁСАТЛИҒ ҲОКИМНИНГ ИҲТИСОБИДА ВА КЎП ҚОНИН
ТЎКАРДИН
ҚАТЛИ БЕҲИСОБИДА**

Довари жам қадри Султон Аҳмад улким, мулкдин
Ҳар қаён шоҳ айласа азм, улдурур қойим мақом.

Чун сиёсат бирла кўп тўкти ҳароми қонини,
Иҳтисоб айлаб тўкар бу лаҳза кўп қонин ҳаром.

18

УЧ КИШИНИНГ СЎЗИ НАШЪА ВА МАЪНИСИДИН ЎЗ СЎЗИДА ЧОШНИ ИСБОТ ҚИЛМОҚ ВА БУ МАЪНИДИН МУБОҲОТ ҚИЛМОҚ

Ғазалда уч киши тавридур ул навъ
Ким, андин яхши йўқ назм эҳтимоли.

Бири муъжиз баёнлиғ соҳири ҳинд
Ки, ишқ аҳлини ўртар сўзу ҳоли.

Бири Исо нафаслик ринди Шероз,
Фано дайрида масту лоуболи.

Бири қудси асарлик орифи Жом
Ки, жоми Жамдурур синған сафоли.

Навоий назмиға боқсанг, эмастур,
Бу учнинг ҳолидин ҳар байти холи.

Ҳамоно кўзгудурким, акс солмиш,
Анга уч шўх маҳвашнинг жамоли.

19

ОШНОЛИҒ БОБИДАКИМ, АВВАЛИ ВА ОХИРИ АЛАМ ВА ОФАТ ИБТИДОСИДУРУР ВА ШИН ВА НУНИ ШАЙН ИБТИДО ВА ИНТИҲОСИ

Кўрубмен анча ғаму дард ошнолардин,
Чекибмен анча алардин алам, ано бирла.

Ки, тушса жоним ажал сайлиға, эрур хўшроқ
Ғариқлиқки, халос ўлмоқ ошно бирла.

20

ДАҲР ЭЛИГА БЕГОНАВАШ ОШНОЛАР БОБИДАКИМ, ОШНОЛИҒЛАРИДИН БЕГОНАЛАР ҲАВАСДУР ВА ЙИРОҒЛИҒ МУЛТАМАС

Менки, ўлдум даҳр элига ошнолиғ ранжидин,
Қилмағаймен ошнолиғ, гар Масиҳ ўлсун яно.

Ошнолардин, тилармен, айласам бегоналиғ,
Қайда мумкин бўлмағим бегоналарга ошно.

21

ИМОМНИНГ РАВЗАИ ПУР АНВОРИ ИЗТИҲОРИДУР ВА ШАМЪЛАРИ АНВОРИКИМ, КАВКАБУ СОБИТОТ НАМУДОРИ

Секкизинчи имом равзасида,
Кечалар онча шамъ собитдур.

Ки, дегайсенкн, секкизинчи спехр
Саҳнида кавкаб савобитдур.

22

СИФЛАИ ДУННИНГ БУҚАЛАМУНЛУҒИДАКИМ, НАМУДОРИ ЭРУР ГУНОГУН

Дур анга на сўз сифлаи нахс деб,
Қилур турку ҳиндуға зоҳир нифоқ.

Бияйниҳ анингдекки, сичқай чибин,
Оқ узра қораю қора узра оқ.

23

ҲУНАР АҲЛИКИМ, ҲУНАРЛАРИН КЎРГУЗМАК АЙБДУРУР ВА ЭЛ АЙБИН ЁПМОҚ ҲУНАР

Эрур аҳли ҳунар қошинда ҳунар
Айб ёпмоқ, доғи ҳунар топмоқ.

Ҳунарин элнинг ошкор этмак,
Йўқ эса бари айбини ёпмоқ.

24

ЧЕҲРАСИ СОҒ ЙИГИТ БОБИДАКИМ, САҒО УЧУН ТАРОШ ҚИЛУР ВА УЛ МАҲЗ КУДУРАТДУР

Соғ чеҳранг кўзгу янглиғ пок эди,
То анга поки била бердинг тарош.

Кўзгуни гўёки суҳон айладинг,
Топқали ошиқларинг кўнгли харош.

25

ҲУСН АҲЛИНИНГ ҲАР УЗВИНИНГ ВАСФИДАКИМ, КУЛЛИ ШАЙИН МИН АЗ-ЗАРИФ ЗАРИФДИН ХАБАР БЕРУР

Юзунгда чашмаи ҳайвон кеби лабинг узра
Солур чу соя сочинг, лаълинга етар воя.

Саҳоб соясидин ҳам қачон ибo қилғай,
Агарчи бўлса Масиҳo қуёшқа ҳамсоя.

26

**ЎЗ ХИЛҚАТИ ДЕВНИХОДЛИГИН ТАВЗИҲ ҚИЛМОҚ ВА ГАБРЛАР
ФИСҚИН ЎЗ ТОАТИҒА
ТАРЖИҲ ҚИЛМОҚ**

Хилқатимни девлар бирла агар қилсам қиёс,
Лоф бўлғай, гар десамким, ул ҳамондур, бу ҳамон.

Тоатимни габрлар фисқиға ёндаштурсалар,
Не бу андин яхшироқ бўлғай, не ул мундин ёмон.

27

**НАЗМИНИНГ БАЙТЛАРИН ҒАРИБ МАЪНИЛАР БИЛА
ҒАРИБХОНА ДЕБТУР, ЯЪНИ ДОР
УШ-ШИФОКИ, МУЖИБИ ШИФО БЎЛҒАЙ**

Назмим ичра ғариб маънилар
Ғурабо хайлидин нишонадурур.

Анда ҳар байт неча маъни ила
Байт эмаским, ғарибхонадур.

28

**СИЯҲПЎШ АЗИЗНИНГ ЖУРЖОНҒА БОРҒАНИҒА ТААЖЖУБ
ҚИЛУРКИМ, АНДА
СИЯҲПЎШ КЎПТУР**

Не деб Журжонға борди ул сияҳбахт,
Қора тўн бирла солиб кўнглига жўш.

Ки бор ул пеша аҳлидин анингдек,
Қаёнким кўз солурлар, юз сияҳпўш.

29

**ОҒЗИГА КИРГАН СЎЗНИ АЙТМОҚ МАЪНИДАКИМ, МУЖИБИ
БЕЪТИБОРЛИҚДУР
БАЛКИ НИГУНСОРЛИҚ**

Оғзинга кирган такаллум риштасин чекма узун
Ким, бу иштин сарнигунлуқ юзланиб, нуқсон келур.

Кўрки, чун оғзиға кирган риштасиға берди тул,
Анкабут ул риштадин ҳар дам нигунсор осилур.

30

**ХАТНИ ҚИРҚМАҚ БИЛА КАМ БЎЛМАСИН ТАНБИХ ҚИЛМОҚ
БАЛКИ ОРТМАСИН
ЮРУНЧҚАҒА ТАШБИХ ҚИЛМОҚ**

Хатинги, ҳар неча кўпрак тарош қилса, чиқиб
Жамолу хўблугунг қасрини йиқар кўпрак.

Яна ани дема сабзаким, ул юрунчқадурур
Ки, неча яхшироқ ўрған сайи чиқар кўпрак.

31

**БУ ҚИТЪА ЎЗ ҚИТЪАЛАРИ ТАЪРИФИДАДУРКИМ, БУ ҲАМ
АЛАРДИН БИРДУР ВА
ТАЪРИФ МУНГА ҲАМ СОДИҚ КЕЛУР**

Мундоқ муқаттаотким, мен йиғмишам, эрур
Ҳар бир ҳадиқаи хирад айлар учун фароғ.

Мажмуин уйла кишвари англаки, сатҳини,
Ҳикмат суйидин айламишам қитъа-қитъа боғ.

32

**УЛУҒ ЗАРҒДА СУҒА СОЛҒАН ЖОЛАЛАР ТАЪРИФИДАКИМ,
БАҲР ИЧИНДАГИ ДУРЛАР
НАЗИРИДУР ВА МАҲРУРЛАР ДИЛНАВОЗИ**

Жолаларким, муз ўрнида судадур,
Лутфи қилмиш ҳаёт суйини гум.

Манга бу лутф ила аён бўлмас
Фалаки обгун аро анжум.

33

**ҲАВОНИНГ МУФРИТ ҲАРОРАТИ ВА ЎТДИН АЙРИЛҒАН
ШАРОРАЛАРДИН
ҲАР БИРИНИНГ БАРҚЧА ШАРОРАТИ**

Бир навъ муфрит ўлди ҳарорат ҳаводаким,
Тебранса ел, томуғ ўтидиндур забонае.

Гар хиштхона хишт ила совуғлуғ этса касб,
Бас, дошхона доғи эрур хиштхонае.

34

**БУ ДУНЁДА УМРИН РИЁЗАТ БИЛА ЎТКАРГАННИНГ ТАВБА
ВА УЛ ДУНЁДА ЖАЗО ТАЛАБИ**

Навоий умрин ўткардн машаққат бирла оламда,
Умиди улки, ул оламда топқай комронлиғлар.

Агарчи кофири муфлис масаллик топмади коме
Ва лекин нафси чун кофир эди, қилди ёмонлиғлар.

Гар ул оламда ҳақ фазл этмасаю адл ила сўрса,
Анга бас бўлди зойиъ мунча чеккан нотавонлиғлар.

35

**ЎЗ ТОАТИ САФҲАСИ ТАЪРИФИДАКИМ, КОФИР КЎНГЛИДИН
ҚОРАРОК ВА НОПОКРОҚДУР ВА БУ ЖИҲАТДИН ЎЗИ ДЎЗАХИ
КОФИРДИН ҒАМНОКРАК**

Мангаки, сафҳаи тоат қорадур, нопок
Юзум кеби ани оҳим қора қилибтур чум.

Агар суға юсалар ёхуд ўтқа ташласалар,
Судин ориғлиғу ўтдин ёруглуғ ўлғай гум.

36

**МАЖОЗИЙ ИШҚ КЎНГЛИН МАЛОЛҒА СОЛҒАНИ ВА ҲАҚИКИЙ
ИШҚ ОРЗУСИДА ТАФАККУР БАҲРИДА ҚОЛҒАНИ**

Эй Навоий, кўп мажозий ишқ ила машъуфсен,
Ўткин андин, доғи ён, ишқи ҳақиқий сари бот.

Иккисидин гарчи ошиқ ўлмаки лозим келур,
Бари ул ўлмакки, бўлғай зимнида юз минг ҳаёт.

37

**ҲАЙДАР ҚАЛАНДАРНИНГ БОЗОРНИ ДАВРОН УРҒОНИКИ,
ФАЛАК ДАВРОНИДА МУНДОҚ
САВДО КИШИГА ДАСТ БЕРМАЙДУР**

Эрур даврон урарда Мирҳайдар
Жаҳон саргаштаси, гардун мисоли.

Ёпибон эгнига қоплон териси,
Тутубтур илгига кишти ҳилоли.

38

**НАБАВИ ҲАДИС ТАРЖИМАСИДАКИ
АС-СУҲБАТУ МУАССИР ЯХШИ СУҲБАТ ТИЛАМАК АВЛОКИМ,
ТУШКАЙ МУАССИР**

Пок раҳравлар била ҳар кимки, бўлди мухталит,
Шак эмастурким, натижа топмас илло поклик.

Ҳар неча бўлса ариғсиз чун ариғлиғ су аро
Хилт бўлди, мумкин эрмас қолмоғ ул нопоклик.

39

**ЙИГИТЛАРГА ДИЛБАСТАЛИҒ ЙИГИТЛИҚДА ДИЛПИСАНДДУР
ВА ҚАРИЛИҒДА БУ ИШ
МУЖИБИ РИШХАНДДУР**

Киши йигитлар ила ишқибозлиғ қилса,
Йигитлигида эрур хўбу мунда эрмас шак.

Қариға тавбаву тақво керак ва гар бу ҳарф
Ўзини йиғмаса, хуштур сақолиға кулмак.

Ки, пўя қилса назар солғали йигитларга,
Валек жисми асо истаса, кўзи айнак.

40

**УЙ РАВНАҚИ МУЛОЙИМ ХАМЗОНУДИНДУР ВА РЎЗГОР
ТУРФАЛИҒИ
ТУРФАҒЎ БОНУДИН**

Уйда равнақдурур, агар кишига
Яхши ҳамхона бўлса ҳамзону.

Зеб ила турфа ҳаргиз ўлмас уй,
Бўлмаса анда турфа кадбону.

41

**ЎЗ ПАРИШОН КЎНГЛИ ЖАМЪИЯТИН МУМКИН ЭРМАСЛИГИ
ВА БУ ЖАМЪИЯТНИ ҲЕЧ КИМ НИШОН БЕРМАСЛИГИ БОБИДА**

Юз туман минг пора кўнглум диққати ҳар неча бор,
Лекин эрмастур ани жамъ айламак мумкин бу кун.

Тоғни қум айламаклик саъй ила бўлғай, валек
Шишай соат қумининг риштаси бўлмас тугун.

42

**МАСНАВИЙ ХОЖАИ НАҚШБАНД ҚУДДУСА
СУРРУҲУ КАЛОМИ ТАРЖИМАСИДАКИМ, АВВАЛ БОЗГАШТ
ХОТИРИ ХАСТА ВА БАЪД АЗ ОН ТАВАЖУҲИ ДИЛИ ШИКАСТА**

Хастанинг бошиға чу қўйди қадам,
Пири шикастадиле Масихо дам.

Бозгашт айлади чу хаста кўнгул,
Неки истар, топар шикаста кўнгул.

Кўнглида чун ҳаво қилур туғён,
Умри шамъиға еткурур нуқсон.

43

**ПАҲЛАВОН НЕЪМАТНИНГ СУЛТОНИЙ
ХОНАҚОҲДА ХОДИМЛИҚ ТАМАННОСИ ВА ОШ ҲАВОСИДА
ПИШУРГАН ХОМ САВДОСИ**

Қилибтур Паҳлавон Неъмат таманно
Ки, беклик хонақаҳда қилса хидмат.

Ва лекин эл сўзи буким, керакмас
Мунунгдек хонақаҳда уйла неъмат.

44

**МАСНАВИЙ МАШОЙИХ КАЛОМИ
ТАРЖИМАСИДАКИМ, НАФЪИ ВУЖУД ВА БАЗЛИ МАВЖУД
ДЕБТУРЛАР**

Вужудунг нафъю мавжудунгни базл эт,
Чу мавжуд ўлди бу иш, коминга ет.

Ки, фақр ичра нимаким еткурур суд,
Эрур нафъи вужуду базли мавжуд.

45

**БАЪЗИНИНГ НЕШУ ЖАФОСИДИН НОЛА КИЛҒАНИ ВА
КЕЛСАЛАР, ҚОВА ОЛМАСА,
МУХЛИСНИ ЎЗ ҚОЧАРИҒА ҲАВОЛА ҚИЛҒАНИ**

Манга етса минг зулм неши фалондин,
Иложида ҳолимға ҳайрон қолурмен.

Жафо қилғали қўйса вайронима юз,
Агар қавлай олмон, қоча худ олурмен.

46

**ИККИ ТОЗИ БОБИДАКИМ, ПЎЯДА БИР-БИРИСИДИН
ҚОЛИШМАС ЭРДИ ОХИР
БИРИ АДАМ ДАШТИҒА ТЕЗТАК КИЛДИ ВА БИРИ ҚОЛДИ**

Икки този бор эрди бийикликда
Ҳар бири сайд вақти шершикор.

Бириси иттию бири қолди,
Иткани суръат айлабон изҳор.

Бот етиб, сайдни қопар эрди,
Бу бири ҳам анга ета қопа бор.

47

**БИРОВ БОБИДАКИМ, БУ САРОЙИН СОТИБ, ФИСҚ АСБОБИ
ТУЗДИ ВА
БУ ФИСҚ АСБОБИ БИЛА УЛ САРОЙИН БУЗДИ**

Фалони мардак ар сотти саройин,
Демаким, ул саройин яхши тузди.

Қилиб икки саройиға ажаб иш,
Бу бирни соттию ул бирни бузди.

48

**ҲАЗРАТ НАБАВИИ ҲАДИСИ ТАРЖИМАСИДАКИМ, КУН ФИ-Д-
ДУНЁ
КА-АНА-КА ҒАРИБ АВ ОБИРУ САБИЛ**

Деди ҳазрати муфҳиз коинот,
Анга ким эди ҳузнин ўкситгучи.

Ки, дунёда бўлғил нечукким, ғариб
Ва ёхуд анингдекки, йўл ўткучи.

49

**ПОКБОЗЛАРНИНГ ПОК ҲУСНИ ВА ИЛОҲИИ БЎЛМОҚ БИЛА
РУҲЛАРИҒА ШОИБАИ ОЛОЙИШ
ВА НАФСЛАРИҒА ТАСАВВУР ОСОЙИШ ЙУҚЛУҒИДА**

Поклар чину чигил ҳусни аро бўлган ила,
Кимса олойиш алар жонибиға йўл бермас.

Ким неча ранг раёҳин уза эскан бирла,
Ел ҳарири, қолагай бўлмағи мумкин эрмас.

50

**ЎЗ ҲОЛИНИНГ ЙИГИТЛИГИДА ФИСҚ БИЛА ТАБОҲЛИҒИ ВА
ҚАРИЛИҚДА
ШАРМАНДАЛИҒДИН РУСИЁҲЛИҒИ АЙТУР**

Йигитлигимдаки, тақвою зуҳд вақти эди,
Фужуру фисқ била зоеъ айладим авқот.

Ўтуб йигитлик, уйла менга келди чун қарилиғ,
Маош одати маъхуд ила кечурсам, уёт.

Десамки, тоат этиб, саждадин кўтармай бош,
Бошимга урғали лойиқ, кўрунуб ул тоот.

Қазодин улча манга келди, зикри ҳожат эмас,
Билур чу шиддати ҳолимни қозиюл-ҳожот.

ФАРДЛАР

ЖАВОҲИРИ МУФРАДАҲ

1

Улки, ҳақ боринда мақсуд истагай ҳар зотдин,
Меҳр боринда ёруғлуғ кўз тутар зарротдин.

2

Наби шаръиға топмоқ истиқомат
Эрур соликка мушкилрок каромат.

3

Тамаъ этма, кўп ўлса эл моли,
Кўрмайин ҳақ хазинасин ҳоли.

4

Етар чу ризқинг, агар хорадур ва гар ёқут,
Ўзунгга юклама андуҳ тоғин, истаб қут.

5

Мурувват барча бермақдур, емак йўқ,
Футувват барча қилмоқдур, демак йўқ.

6

Такаллуф эрур танға фарсудалиқ,
Анинг таркидур жонға осудалиқ.

7

Музаввир макри бўлди мужиби қайд,
Нечукким, тулку лаъби боиси сайд.

8

Қотиқ эл жисмидин анбарлар олмай нақд эмас восил
Ки, тоғни пора-пора қилмайин, лаъл ўлмади ҳосил.

9

Кўк баҳридин яна тамаъ ком тутмайин
Қим, қатра су томизмас, эл оғзин қурутмайин.

10

Тиндурур бою жиғойни ҳокими равшан замир,
Ёрутур обод ила вайронани меҳри мунир.

11

Не сафо лофия урар ҳиндуи оташдони,
Уй ёрутмас кўсов, ўн қатла ёрутсанг они.

12

Маст муғ дайри риёи хилватимдин яхшироқ,
Ёшурун исёни зоҳир тоатимдин яхшироқ.

13

Ранжкаш бўлким, чу тортар чуғз вайрон ичра ранж,
Аждаҳодин бийми йўқ, аммо эрур уммиди ганж.

14

Эл ичра, эй ҳасуд, сени қилди ҳақ залил
Ким, ноҳақ элга зидсену ҳақ молиға бахил.

15

Холиқ ўлғон сахийдин элга бўлди икки бахшойиш,
Ҳам эҳсонидин оройиш, ҳам ахлоқидин осойиш.

16

Ёлғон демакда тажриба аввалғи субҳ бас,
Ёлғон нафас чу урди, қорарди ҳамул нафас.

17

Авлиё поясиға дур етмак,
Топмаса шукру топса базл этмак.

18

Базл ҳайвонвашлар илгидин агар истар кўнгул,
Уйладурким, орзу қилғай бўғу шохида гул.

19

Элни хор айлаган тамаъ билгил,
Доимо азза манқанаъ билгил.

20

Кўнгулга футур ўлмайин, роз очилмас,
Садаф гар бутун бўлса, гавҳар сочилмас.

21

Ғофил ўлма, назардин итса аду,
Шамъ ўчурганда, ел кўринурму.

22

Юқар ёмонлиғ ангаким, кирар ёмон эл аро,
Кўмур аро илик урған қилур илкини қаро.

23

Фориғ элдур анда бори қондадур,
Ким бу даврондадурур, дармондадур.

24

Дунёву уқбо иккиси жамъ ўлмас, эй рафиқ,
Кимки икки кема учини тутса, бўлур ғариқ.

25

Аблаҳ ани билки, оламдин бақо қилғай тамаъ,
Аҳмоқ улким, олам аҳлидин вафо қилғай тамаъ.

26

Истасангким, кўрмагайсен бевафолиғ, эй рафиқ,
Қилма олам аҳли бирла ошнолиғ, эй рафиқ.

27

Жаҳон аруси учун, эйки, асру толпиндинг,
Қачон анинг бошидин кечтинг, ул замон тиндинг.

28

Улки, санга элдин эрур айбгў,
Элга доғи сендин ўлур айбжў.

29

Киши айбинг деса, дам урмағилким, ул эрур кўзгу,
Чу кўзгу тийра бўлди, ўзга айбинг зоҳир айларму.

30

Киши айбин юзига қилма изҳор,
Тааммул айла ўз айбингға зинҳор.

31

Қотиқ кўнглунгдин оқти халқ ёши,
Ким, ёмғур боисидур жода тоши.

32

Бу кун насими фироқи менинг сари эсти
Ки, жонни елга бериб, васл риштасин кести.

33

Қизил тўнунг била юз хаста жонға офатсен,
Ҳадиси мухтасар айлай, қизил қиёматсен.

34

Ноз ила аввал мени фирифта қилдинг,
Эмдики, топтим фириб, шифта қилдинг.

35

Чу сен ёру жаҳон бир душманимдур,
Менинг учун жаҳон турғунча сен тур.

36

Манга эмди гўшаи меҳроб ила тоат етар,
Эй кўз, ул меҳроб қошни кўрмакинм, офат етар.

37

Лабингни сўзга то гўё қилибсен,
Масиҳо муъжизин ихё қилибсен.

38

Андоқ кўрунди сабза аросинда лолалар
Ким, сабз хатлар илгида олтун пиёлалар.

39

Ёр васлин топтиму меҳр ошкоро қилмади,
Уйлаким, ҳижрони ўртар чоғда парво қилмади.

40

Воқиф эрмас ёр, жон берсам бузуғ кошонада,
Шаҳ не оғаҳ, хаста Мажнун ўлса бир вайронада.

41

Юз очиб, ёғлиғ била лаълингни мактум айладинг,
Гул чоғи гулранг майдин бизни маҳрум айладинг.

42

Мен синуқ, кўнглум синуқ, сабрим уйи худ ерга паст,
Билмагай ҳолим шикастин кўрмаган мунча шикаст.

43

Бўлғаним ақлу ҳавосу умру жондин ноумид,
Яхшироқким, бўлсам ул жону жаҳондин ноумид.

44

Бордингу келгум дединг, эй шўхи раъно келмадинг,
Англадингим, келмасанг — ўлгумдур, аммо келмадинг.

45

Кўрмасам ул ойни, ўлгудек малолим бордур,
Ўлтурур кўргач, ажойиб саъб ҳолим бордур.

46

Кўнглум аро фалақдин юз ханжари навоиб,
Ҳолим билиб сўрарсен, сендин доғи ажойиб.

47

Ўлсам, эй ёр итлари, ҳар дам ғирев ғам тутунг,
Ёрлиғ зоҳир қилиб, аҳволима мотам тутунг.

48

Ошиқеким, кўргай ул бир қатла ҳар кун ёрини,
Тенгрисига айладик юз қатла шукр изҳорини.

49

Эй фалак, зулм эткали йўқтур менигдек бир кишинг,
Тут ғаниматким, бу дам тушмиш менинг бирла ишинг.

50

Улки, айлармен ғами ҳажрида жон бирла видоъ,
Кош жондек айласа бу нотавон бирла видоъ.

51

Ул парий мен телбага жон ё балойи жонмудур,
Гоҳ муҳлик илтифоти васл ё ҳижронмудур.

52

Ақлу хушум қолмади, кўргач ул ойни боданўш,
Изтиробимдин ҳамоноким, тўкулди ақлу хуш.

53

Уёқти эрса ой, хуршиди рахшон баркамол ўлсун,
Тўкулса гар гули, сарви саҳига эътидол ўлсун.

54

Хуш ул кунларки, бир гулдин ичимда хор-хор эрди,
Ҳар ақшом итлари тирноғидин кўксум фигур эрди.

55

Агарчи ишқ аро бўлди мубаддал куфр ила диним,
Не ғам, чун поклик расмидурур бу ишта ойиним.

56

Аёғинг туфроғиға кўзларимдур шишаи соат
Ки, ҳар соат бири равшан бўлурға туздилар навбат.

57

Заъфдин бераҳм ёримға етиб эрмиш газанд,
Шояд эткай раҳм дардимға, чу бўлмиш дардманд.

58

Пок ҳусн аҳлики, хуштур зулми ҳам, эҳсони ҳам,
Саъб эмиш пок элга анинг васли ҳам, ҳижрони ҳам.

59

Бўлмасанг оллимда, ё кўнглумда бўл, ё жонда бўл,
Манзилингдур бори, кўнглунг қанда истар — анда бўл.

60

Тарки ишқ эттим вале кўнглум эмастур муттафиқ,
Гар ҳақимға юз туман бедод этар, улдур муҳиқ.

61

Чунки солди ишқ кўйидин мени даврон йироқ,
Тенгдурур оллимда нўши васл ила неши фироқ.

62

Ишқ авжи куёшин кўрким, тушта бўлур ғориб,
Ҳам шоми эрур муҳлик, ҳам субҳи эрур козиб.

63

Агарчи ишқ дардидин манга юз минг уқубатдур,
Вале ҳамдардсизлиғ андин ортуғроқ суубатдур.

64

Эмастур, гар мени зойи қилур ҳажр интиқоми, ҳайф
Ва лекин зойиъ ўлмоқ шоҳ саъю эҳтимоми ҳайф.

65

Кишиким, ёрини ҳар кун кўрарга ўрганур эрмиш,
Чу бир кун кўрмас эрмиш, бениҳоят эмганур эрмиш.

66

Бўлмағандур ҳусну ишқ ойинида, эй сарви ноз,
То абад бир ёндин истиғнову бир ёндин ниёз.

67

Не билгай ҳажрни гулшанда булбул ошиён айлаб,
Биров билгайки, мендек итти, тарки хонумон айлаб.

68

Оҳдинким, ҳар бири бир арсаи мотамча бор,
Уксуди умрум, нединким, ҳар бири юз дамча бор.

69

Бу кун йўқ кимса мендек ишқ дарди ани зор эткан,
Диёру мулкидин оворалиғни ихтиёр эткан.

70

Менки чектим йиғламоқлар бирла жонондин илик,
Ашк селобн била охир юдум жондин илик.

71

Ҳам мени ул тоза нахли нозпарвард ўлтурур,
Ҳам буким, йўқ дардини айтурға ҳамдард, ўлтурур.

72

Андин ўзга гарчи шамъи топмади кулбамға йўл,
Мендин ўзга барчанинг шамъи шабистонидур ул.

73

Ул парийким, ани демишмен ёр,
Одамлиғдин ўзга барчаси бор.

74

Манга андин неким Чин мулкида шамъи тирозидур,
Ваё Кашмир аро бир фитна кўзлук сеҳр созидур.

75

Чирмабон илгига умдо ёғлиғ ул қоши қора,
Мен қора бахтим била урён танимда юз яра.

76

Балойидур, буки мендин ҳамиша ёр жудодур,
Даме бу дарду балодин халос эмон, не балодур.

77

Элга бўлмиш руҳпарвар боғу руҳафзо баҳор,
Ер ҳажридин манга, билмон, хазондур ё баҳор.

78

Дединг соғиндим, эрур ашқдин юзунг гулгун,
Бегим узун яша, соғинғанинг сариғ олтун.

79

Нетай элнинг баҳоринким, манга ошуби ҳижрондур,
Кўзумда сарв ўқдур, кўнглум ичра ғунча пайкондур.

80

Истарам — шўхе чиқиб, жонимға бедод айлағай,
Сабру хушу ақлу имонимни барбод айлағай.

81

Неча бўлғай, эй кўнгул, ошиқлиқу афтодалиқ,
Неча кун ҳам хуштурур фориглиқу озодалиқ.

82

Икки кўзунгу лабинг ғамидин
Мен хаста ўлуб-ўлуб тирилдим.

83

Ўқ эдинг, эй тонгки, оттинг жонима вуслат—туни,
Бу жиҳатдин ёрума дермен сени ҳар субҳдам.

84

Белу оғзидин, дедиларким, дегил афсонае,
Бошладим филҳолким, «Бир бор эди, бир йўқ эди».

85

Кўнглум ҳарими ичра қилур жилва ул парий,
Андоқки, Каъба ичра ҳарамнинг кабутари.

86

Сайл йўлида фано даштида мужгоним эмас,
Кўз олочуғларининг дуд еган уғларидур.

КЎРСАТКИЧЛАР

ТАРИХИЙ, АДАБИЙ ВА МИФИК ШАХСЛАР КЎРСАТКИЧИ

Абдулмуҳсин — соқийнома VI, 6.

Айюб — ғазал 452, 3.

Атойи — соқийнома XXXI, 5.

Ашкониё—соқийнома I, 21.

Афридун (Фаридун)—ғазал 383, 6; соқийнома I, 20; XIV, 1.

Баҳром — ғазал 140, 6; соқийнома I, 22.

Баҳмон — соқийнома XVII, 10.

Бинойи — соқийнома XXXI, 9.

Бойқаро ибн Мансур — соқийнома XV, 6.

Вомиқ — ғазал 234, 5.

Довуд —ғазал 63, 2; 304, 7.

Жабраил (Жибрил) — ғазал 33, 8.

Жамшид (Жам) — ғазал 27, 6; 57, 8; 82, 8; 140, 6, 568, 7, 581, 8; 630, 6, 8; соқийнома I, 5, 6, 20; XVI, 2; XXXII, 13; қитъа 14, 1.

Зардушт— ғазал 230, 4.

Зол — соқийнома VIII, 6.

Зулқарнайн — ғазал 120, 5.

Искандар (Скандар)—ғазал 88, 4; 236, 6; 628, 3; соқийнома I 21 29 XVI 2

Исо —ғазал 28, 5; 76, 3; 81, 7; 108, 3; 304, 6; 313, 6, 321, 4; 459, 6; 575, 6; таржиъбанд VI, 4; соқийнома II, 3; қитъа 13, 3.

Каён — соқийнома I, 21; XX, 1.

Кайвон — ғазал 575, 4 Камол — соқийнома XXII, 18. Каюмарс — соқийнома I, 19.

Лайли (Лайло) — ғазал 45, 4; 83, 3; 119, 2, 231, 6; 245, 4; 295, 7; 302, 3; 316, 7; 358, 2; 605, 6; 611, 4.

Лутфий—мусаддас 7 банд.

Мажнун —ғазал 15, 7; 25, 6; 59, 7; 65, I; 74, 5; 83, 3; 90, 2; 91,2; 119,1,2; 120,8; 130,4; 131,2,6; 168,9; 178,4; 179, 7; 184, 3; 187, 5; 191, 2, 3; 212, 4; 217, 4; 233, 3; 234, 6; 245. 4; 273, 5; 288, 5; 316, 7; 318, 5; 324, 1; 325,4; 341, 5; 348, 4; 351, 8; 358, 2; 364, 7; 366, 2; 369,

5; 378, 7; 379, 7; 392, 7; 398, 5; 403, 2; 426, 2; 448, 6; 459, 4; 463, 3; 466, 3; 482, 4; 490, 6; 491, 3; 509, 5; 516, 5; 537, 2; 545, 6; 549, 1; 558, 2; 581, 5; 590, 3; 591, 2; 605, 3, 6; 619 3; 625, 7; 634, 1; мусаддас 3; фард 40.

Мазид — соқийнома XXI, 7.

Марям — ғазал 28. 5; 321, 4; 421, 6, 447, 5

Мир Садр — соқийнома XXX, 6.

Мир Дарвеш — соқийнома XXI, 17.

Мироншоҳ — соқийнома XVII, 3.

Мирзобек — соқийнома XXI, 16.

Муаммойи — соқийнома XXX, 4.

Муҳаммад — қитъа 2, 1.

Намруд — ғазал 31, 6.

Нур Саид — соқийнома XXI, 27.

Нух — ғазал 326, 6; 462, 2; 463, 5.

Ориф — қитъа 18, 4.

Парвез — ғазал 134, 7; 167, 2; 203, 4, 6; 392, 7; 467, 6.

Паҳлавон Неъмат — қитъа 43, 1.

Расул — ғазал 293, 6, 338, 6.

Рустам — ғазал 61, 6: соқийнома I, 22; VII, 6.

Рухуллоҳ (Масих, Исо) ғазал 6, 4; 11, 4; 33, 8; 57, 6; 63, 2; 94, 2; 103, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 108, 6; 131, 1; 135, 2; 159, 4; 176, 1; 178, 6. 192, 4; 198, 4; 211, 4; 219, 2, 4; 224, 2; 235, 1; 243. 3; 249, 2; 278, 2; 286, 5: 323, 2; 324, 7; 334, 5; 370, 3, 6; 371, 4; 387, 7; 421, 6; 439, 5; 447, 5; 455, 5; 469, 7; 483, 1; 493, 5; 503, 5; 520, 5, 8; 542, 5; 546, 3; 1 558, 3; 575, 6; 581, 4; 589, 2; 592, 5; 612, 12; 631, 4; 632, 6; 637, 6; 641, 4; таржиъбанд VI, 8; соқийнома XII, 4; қитъа 20. 1; 25, 2: 42, 1; фард 37.

Салмон — соқийнома XXII, 18.

Саъдий — соқийнома XXII, 18.

Сом — соқийнома I, 22.

Сомир — ғазал 352, 2.

Сосон — соқийнома 1, 21.

Сулаймон — соқийнома XXXI, 8.

Султон Аҳмад — қитъа 17, 1.

Султон Вайс ибн Бойқоро—соқийнома XV, 3.

Султон Ҳусайн — ғазал 444, 7.

Темур — соқийнома I, 24.

Фанойи — соқийнома XXXI, 5.

Фарҳод —ғазал 15, 7; 31, 5; 90, 3; 119, 1, 2; 120, 8; 122, 3; 13), 2; 167, 2; 168, 9; 178, 4; 179, 7; 191, 4; 196, 6; 203, 6 212, 4; 233, 3; 243, 6; 316, 7; 341, 5; 351, 8; 352, 3; 364, 6 369, 5; 391, 4; 398, 5; 403, 2; 426, 2; 448, 6; 467, 6; 481, 5 490, 6; 491, 3; 516, 5; 558, 2; 581, 5; 599, 7; 605, 3; 606, 2 611, 4; 622, 4.

Форёбий — соқийнома XXIII, 7.

Хизр— ғазал 74. 4: 103. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 108, 6; 118, 8; 120, 5; 171, 1; 176, 1; 192, 6; 249, 1; 264, 2; 275, 5; 278, 2; 312, 3; 323, 2; 370, 3; 447, 3; 462, 3; 539, 5; 542, 5; 589, 2, 641, 4; 646, 4 соқийнома I, 29; XXV, 2; қитъа 12, 1.

Хусрав — ғазал 385, 7. соқийнома XXII, 18.

Ҳожи Камол —соқийнома XXX, 5.

Ҳотам — қитъа 14, 2.

Ҳусайн Иброҳим — соқийнома IX, 5.

Ҳусайний — соқийнома III, 5; XI, 5.

Ҳушанг — соқийнома I, 19.

Чингизхон — соқийнома I, 23.

Шайх Санъон — таржиъбанд VI, 6.

Ширин-ғазал 45, 4: 105. 5; 119, 2; 196, 6: 231. 6; 295. 7; 316, 7; 352. 3; 383. 5; 563, 6.

Шоҳ Ғозий — ғазал 155, 7; 301, 7; 444, 7; 505, 7; 622, 9; соқийнома XIX, II; XXXII. 8.

Юсуф-ғазал 65. 3: 91. I; 111. 5; 368, 7; 539, 6: 560, 6. Яъжуж — ғазал 120, 5.

Қамбар Али— соқийнома XXI, 27.

Қорун — ғазал 31. 6; 184, 6.

Қосим Анвар — соқийнома XII, 4.

Ҳабибуло — ғазал 280. 5.

Хайдар (Мир Ҳайдар) — соқийнома V, 5; қитъа 37, I. Ҳасан (Сайид)—соқийнома V, 5; XXVI, 13.

ГЕОГРАФИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Адам — газзл 99. 9: 435, 3; 46?, 4.

Ажам — ғазал 45. 4.

Араб — ғазал 45, 4.

Арас — ғазал 198. 5; мудаммас 6 банд.

Афранж — ғазал 230, 6.

Батҳо — ғазал 650. 5.

Бағдод — ғазал 406. 7.

Дажла — ғазал 90, 6: 198. 5.

Жайхун — ғазал 90. 6; 635, 4, иусаддас 7.

Жом — ғазал 630, 6; қитъа 18, 4.

Журжон — қитъа 28. I

Исфаҳон (Спахон) — ғазал 251.9; соқийнома XXIII. 7.

Ироқ — ғазал 228, 7: 462. 9; соқийнома III, 3.

Канъон — ғазал 91, 1; III, 5.

Кашмир — фард 74.

Каъба — ғазал 5, 7; 92, 8; 93, 2; 149, 7; 216, 3; 329, 7, 7; 402, 9; 435, 4.

Мадина — ғалал 650. 4.

Марв — соқийнома VI, 3.

Машҳад — соқийнома XXXI, 11.

Мусалло — ғазал 456, 6.

Немруз — соқийнома VIII, 4.

Ому - мухаммас 2, 6.

Сабзавор — ғазал 572, 1.

Табриз — ғазал 251, 9.

Торум — ғазал 406, 7.

Уммон — ғазал 510, I.

Уторуд — соқийнома XVII, 14.

Фирот (Эфрот) — ғазал 635, 4.

Халлух — ғазал 113, 4.

- Хижоз** — ғазал 209, 7; 228, 7; 251, 9.
Хитой — ғазал 224, 6.
Хуросон — ғазал 209, 7; 228, 7; 462, 9.
Хўтан — ғазал 604, 10.
Чин — фард 74.
Чим — ғазал 143, 1.
Шероз — қитъа 18, 3.
Язд — соқийнома I, 22.
Яман — ғазал 604, 3.
Ясриб — ғазал 650, 5.
Қоф — ғазал 492, 1, 2.
Қулзум — ғазал 406, 6.
Ҳири (Ҳирот) — ғазал 301, 7; 520, 9; 572, 1.
Ҳиндистон — соқийнома IX, 6.

ЭТНИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

- араб** — ғазал 93, 7; қитъа 2, 1.
арман — ғазал 110, 4.
барлос — ғазал 406, 7; 466, 7.
габр — ғазал 236, 6; қитъа 26, 2.
жухуд — ғазал 263, 6.
жўжи — ғазал 594, 7.
лўли — ғазал 73, 9; 86, 7; 234, 8; 406, 7.
тарсо — мустазод 5.
тархон — ғазал 144, 7; 466, 7.
тибат — ғазал 131, 4.
тотор — ғазал 113, 4.
туркман — ғазал 93, 7.
турк — ғазал 100, 2; 110, 4; 243, 9; 594, 7; қитъа 22, 1. хитой — ғазал 536, 4.
чаркас — ғазал 224, 6.
чиғатой — ғазал 93, 7; 594, 7.
қиёт — ғазал 73, 9.
қўнғирот — ғазал 73, 9.

ҳинду — ғазал 101, 5; 108, 4; 183, 4; 357, 3; 517, 1; 536, 4; 623, 6
; қитъа 18, 2; 22, 1; фард 11.